albert kahn

büyük ihanet

HÜR YAYINEVİ

albert kahn — büyük ihanet

ALBERT KAHN

BÜYÜK İHANET

İKİNCİ BASKI

Türkçesi
MEHMET H. DOĞAN

HÜR
YAYINEVİ
Ankara Caddesi: 99, Babıâli Han, Kat: 3
P.K. 1222 — İstanbul
★
Telefon: 27 15 88

HÜR YAYINLAR : 53 ★★

Hilâl Matbaacılık Koll. Şti. — İSTANBUL - 1974

ÖNSÖZ

İHANET ÜZERİNE

Hüklimete ihanet, insanlara ihanetten daha hafif bir suçtur.

Binbir yolu vardır, halka ihanet etmenin: halk, şiddet, dehşet ve işkence yolu ile baskı altına alınabilir. Milyonlarca kadın ve erkek sömürülebilir, özgürlüğü alınabilir, yoksulluğa düşürülebilir; zorba yasalar çıkartılabilir, mahkemeler baskı aracı haline getirilebilir; yalan bir propaganda, ortada hiç neden yokken, toplumun iki kesimini birbiri karşısına dikebilir; savaş yapılabilir ve bir zamanların acayip simyacıları gibi insan kanından altın çıkarılabilir. İşte halka böyle ihanet edilir.

İhanet edenler hep aynı kişilerdir; bunlar, ne pahasına olursa olsun iktidarı ellerinde tutmağa ve büyük çoğunluğun fedakârlığı pahasına kendi yararlarını arttırmıya kararlı küçük bir ayrıcalıklı azınlıktır.

Bu ihanet, dünya tarihinde yeni bir olay da değildir. Tarih, bu kara iplikle dokunmuştur. Ama çağımızda halk, daha önce elinde olmayan birtakım güçler elde etmiştir artık, daha iyi hayat koşulları istemektedir; buna karşılık, kütleye boyun eğdirmek için bazılarının aldığı tedbirler de gitgide daha kaba ve umutsuz olmaktadır. Faşizm, bu kabalıktan ve umutsuzluktan doğmuştur. Nazi rejimine karşı yılmadan savaşan Alman yurttaşı hain değildi, açık yürekli bir yurtseverdi. Oysa nazi hükümeti vatana ihanet ediyordu.

Bu kitap, Amerikan halkına nasıl ihanet edildiğinin hikâyesidir. Yazarın anlattığı suçlar, çevrilen dolaplar, okuyucuyu eğlendirmek için seçilmiş değildir; birçok yerleri, orta sınıfdan Amerikalı yurtdaşı şaşkına döndürecektir belki de. Ne var ki, Amerikalıların, geçmişte kendilerine karşı kullanılmış ihanet yöntemlerini tanımlamaları kaçınılmaz bir şeydir, çünkü bugün aynı şeylerin yeniden hortlamasını görmek tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. Amerika'da demokrasiyi, dünyada barışı koruyabilmek için bunları anlamak zorundadırlar.

Bu kitabı, Amerikalılar, ülkelerini tehdit eden tehlikenin hergün biraz daha büyüdüğünü görsünler de, ona bu yolu tıkasınlar umuduyla yazdım.

YARGIÇLARA SON SÖZÜM

Yeter, kendimden bahsettiğim;
az daha Sacco'yu unutuyordum.
Sacco da benim gibi işçi,
kendini bildi bileli işinin âşığı, işinin ehli,
kazancı yerinde, işi yolunda, bankada hesabı da var,
karısı akçapakça, kendi halinde bir hatun,
iki de gül gibi çocuğu var, kutu gibi bir evi,
bir yanında bir çay akar, öbür yanı orman.

Sacco duygulu, namuslu, inanır adam, insan adám Sacco,
tabiata vurgun, insanlığa âşık, erkek adam Sacco;
insanlık aşkına, hürlük uğruna
varından yoğundan vazgeçmiş,
para dememiş, rahat dememiş, bırakmış hepsini,
canı gibi sevdiği karısını, çocuklarını,
ve canını hiçe saymış Sacco.
Hırsızlık etmek Sacco'nun aklından bile geçmemiştir,
nerde adam öldürmekl
Ne o ne ben, aklımız ereliberl,
alınterimizle kazandığımızdan gayrısına el sürmemişiz,
haram lokma geçmemiş gırtlağımızdan,
değil hırsızlık etmekl
Ne diyorlardı? ben daha hinoğlu hinmişim;
doğru, ağzım daha iyi lâf yapıyor ama
bilin ki, o arınmış inancı haykıran o erkekçe sesi dinlerken,

Sacco ayağa kalkıp; konuşmağa başladı mıydı,
hatırlıyorum da nelere göğüs gerdiğini, nelerden vazgeçtiğini
onun yanında bir hiç olduğumu anlıyorum,
yaşarıveriyor birden gözlerim,
bir şey tıkanıyor şuracığıma,
beni ağlarken görmesin diye
bilseniz, kendimi nasıl zoruna tutuyorum;
işte bu adama hırsız dediniz, kaatil dediniz, mahkûm ettiniz.
Sacco unutulmayacak ama.
Katzmann'ın kemikleri, sizin kemikleriniz hep
un ufak olduktan sonra,
Katzmann'ın adı, sizin adınız, kanunlarınız nizamlarınız ve o
sahte Tanrınız
ve insan insanın kurdudur diyen bu uğursuz çağ,
hepsi hepsi geçmişe karıştıktan,
silinip gittikten sonra bile
halkın gönlünde yaşayacak Sacco.

Bunlar gelmese başıma, siz çıkmasaydınız karşıma,
ona buna dert anlatacağım diye köşe başlarında
harcar giderdim ömrümü,
silik, belirsiz, yenilmiş titretir giderdim kuyruğu.
Ama şimdi öyle mi yal
Bizim başarımız bu ölüm, bizim zaferimiz bu.
Dünyada aklımıza gelmezdi böyle yararlı olacağımız,
insanlık için, adalet için, hürlük için
eskaza gördüğümüz bu hizmeti
bir kerre değil, on kerre yaşasak yapamazdık.
Dediklerimiz, hayatımız, çektiklerimiz hiç kalır bunun yanında
hiç kalır yanında idamımız - bir kunduracıyla bir işportacı parça-
sının idamı
Yaşayacağımız o son anı elimizden alamazsınız yal
O bizim işte, o bizim zaferimiz.

Bartolomeo VANZETTİ
Türkçe söyleyen: Can YÜCEL

«BU NAMUSSUZ ANARŞİSTLER!»

Sacco ile Vanzetti dâvası, Harding ve Coolidge hükümetleri dönemi boyunca sürdü. 5 Mayıs 1920 de iki İtalyan işçisinin tutuklanması ile başladı, yedi yıl üç ay onsekiz gün sonra, 23 Ağustos 1927 de iki insanın idamı ile sona erdi.

Harward Üniversitesi profesörlerinden Felix Frankfurter'in bu konuda söyledikleri, dâvanın «basit bir hırsızlık ve adam öldürme olayı» olmadığını ve «iki insanın hayatından daha çok şey» ifade ettiğini ortaya koyuyordu.

Bu dâva bir facia haline dönmeden önce, savaştan sonraki sert mücadele içinde yer alan toplumsal unsurların, canlı ve sönük renklerini yansıtan bir prizma olmuştu.

Nicola Sacco, tutuklandığı zaman, işinin ehli bir kunduracı, ailesine çok bağlı, tabiata karşı duyduğu derin aşkla avunan yirmibeş yaşında bir İtalyan göçmeniydi. Sacco'nun çalıştığı fabrikanın sahibi Michael Kelley onu, «sabahın dördünde kalkıp bahçesinde çalışan,

saat yedide fabrikaya gelen, akşam yemeğinden sonra yeniden, gecenin dokuzuna yada onuna kadar bahçede sulama işlerile uğraşan bir adam» olarak tasvir etti. «Kendisine gerekenden fazla sebze eker, fazlasını, yoksullara dağıtmam için bana getirirdi.» diyor.

Bartolomeo Vanzetti, otuziki yaşında bir gezgin satıcı, sokaklarda dolaşarak balık satan bir İtalyan göçmeniydi. Kendi kendini yetiştirmişti; edebiyatta, tarihte ve felsefede çok kültürlü idi. Diğerleri arasında en sevdiği yazarlar, Kropotkin, Gorki, Marx, Renan, Darwin, Zola, Tolstoy'du.

Bu iki insan, anarşist felsefeye inanıyordu, ikisi de grevlerde ve diğer işçi mücadelelerinde faaliyet göstermişti. Çok sıkı dosttular.

Palmer'in polis baskınlarının en azgın olduğu bir sırada tutuklandıkları zaman Vanzetti iki, Sacco ise bir suça katılmış olmakla suçlandırıldı. Vanzetti, Bridgewater'deki (Massachusetts) L. Q. White Shoe Company'nin işçilerine ait ücretleri çalmak teşebbüsünde yer almış olmakla; yine o ve Sacco, güney Braintree'deki Slater and Norrill Shoe Factory'de olan benzeri hırsızlık suçuna katılmış olmakla suçlandırıldılar; bu hırsızlık sırasında hırsızlar, ücretleri dağıtan memur Frederic Parmenter'i ve muhafız Alessandro Berardelli'yi öldürmüşlerdi.

Adalet Bakanlığı ta başından bu dâva ile ilgilendi. Sacco ile Vanzetti, J. Edgar Hoover'in emirleri ile Araştırma Bürosunun genel istihbarat dairesince düzenlenen «tehlikeli ihtilâlciler» listesinde sadece isimleri olmakla kalmıyorlardı. Fakat asıl önemli taraf, bu iki adamın, Adalet Bakanlığı tarafından yasaya aykırı bir şekilde tutuklanan ve tam sekiz hafta New-York'ta Park Row Building'te işkence edilen ve nihayet 3 Mayıs 1920 gecesi dördüncü katın bir penceresinden kendini atan

anarşist İtalyan matbaa işçisi Andrea Salcedo'nun ölümüne uygunsuz bir merak göstermiş olmalarıydı.

Bu dâvaya memur edilen federal ajanlardan biri olan Fred J. Weygand daha sonra, yemin üzerine, Sacco ile Vanzetti'nin kaderine Adalet Bakanlığının oynadığı esas rolü anlattı :

> «Samimiyetle inanmıştım, daima da öyleydim ve hâlen de inanıyorum... ki, meseleyi pek az bilen Adalet Bakanlığının Boston ajanlarının fikri de böyleydi : bu adamlar (Sacco ile Vanzetti) Brantree'nin katilleri ile kesin olarak birlikte değillerdi. Sanıyorum ki onların mahkûmiyeti, Adalet Bakanlığının Boston ajanları ile Bölge Savcısı arasında kararlaştırılmış bir anlaşma sonucuydu.»

Felix Frankfurter, Sacco ile Vanzetti olayı hakkındaki bir açıklamasında şöyle yazıyordu : «Dâva sırasında reddedilmeyen olaylar kanıtlanmıştır ki, Sacco ile Vanzetti'nin öldürme suçu ile suçlandırılmaları, yıkıcı eylemlerinden ötürü memleketi bu İtalyanlardan temizlemek için Adalet Bakanlığı ajanlarının ve savcının düzenledikleri darbenin bir kısmıydı.»

22 Haziran 1920: Vanzetti, önceden tasarlanmış hırsızlıktan, önceden tasarlanmış adam öldürmeden ve teşebbüs halinde kalan Bridgewater soygununa iştirakten sanık olarak Plymouth (Massachusetts) Yüksek Mahkemesi önüne çıktı. Mahkeme Başkanının adı, Thayer idi. Worcester'li katı yürekli, ihtiyar bir yargıçtı bu. İddia makamında Frederick G. Katzman bulunuyordu.

Suçun işlendiği sırada sanığın, Bridgewater'den yüzlerce kilometre uzakta bulunduğunu ifade eden yirmiye yakın kişinin tanıklığına rağmen, her iki olayda

Vanzetti'nin suçu sabit görüldü ve yargıç Thayer oniki yıldan başlıyan hapis cezasına mahkûm etti onu.

Felix Frankfurter, Vanzetti'nin mahkûm edilmesine esas teşkil eden delilleri şöyle değerlendiriyor :

> «Brindgewater dâvasında Vanzetti'nin kimliğini saptamakta kullanılan ölçüler bazan çok gülünç idi. Tanıklık etmeğe gelen küçük bir gazete satıcısı, tabancalar atılırken bir telefon kabinesinin arkasına sığındığını, katili farkettiğini, «koşuş tarzından onun bir yabancı olduğunu derhal anladığını» söyleyince bu ölçü artık ölçü olmaktan çıkmıştı. Vanzetti de bir yabancıydı, öyleyse bu, olsa olsa Vanzettiydi!»

Yargıç Thayer, jüriye dönerek şöyle dedi : «Bu adam itham edildiği suçları işlememiş olsa bile, ahlâkça suçludur, çünkü bizim kurulu düzenimizin düşmanıdır.» Dâvadan bir süre sonra bu taraf tutan yargının tam metni bir türlü bulunamaz oldu, çünkü onbeş sayfalık tutanak nasıl olduğu bilinmez bir şekilde kaybolmuştu ve hiç bir zaman da bulunamadı (1).

Devletin adalet cihazı, sanıklardan birinin suçlu olduğunu ispat etmeyi başardıktan sonra, Sacco ile Vanzetti'yi Güney Braintree'deki soygun sırasında Alessandro Brandelli'yi ve Frederic Parmenter'i öldürmüş olmakla suçlamak daha kolay oldu.

31 Mayıs 1921 de Sacco ile Vanzetti, yargıç Thayer'-

---

(1) 1928 yazında, eski kürek mahkûmu Frank Silva, Brodgewater soygununun, kendisi ve birçok gangster tarafından düzenlendiğini itiraf etti. 31 Ekim 1928 de OUTLOOK and INDEPENDENT dergisi diğer kesin delillerle birlikte Silva'nın itirafını yayınladı.

in başkanlık ettiği bir mahkeme önüne yeniden çıktılar. İddia makamında savcı Katzman bulunuyordu.

Dâva, Dedham'da (Massachusetts) Norfolk Yüksek Mahkemesinde görüldü. Burası, Boston'un en tuzu-kuru kimselerinin yaşadığı bir eğlence banliyösüydü. Memleketin öbür tarafları gibi Dedham da henüz savaş sonrası kızıl düşmanlığı hiddeti içindeydi. Dedham adliye sarayı, polis tarafından sıkı bir şekilde korunuyordu. Silâh taşımadıklarından emin olmak için, girişte, gazetecilerin bile üstleri arandı.

Edmund M. Morgan ile Louis Joughin, dâva hakkında yazdıkları, «Sacco ile Vanzetti'nin Vasiyetnamesi» adlı değerli incelemelerinde şöyle diyorlar :

> «Sanıklar hakkında hüküm verecek olan jüri üyeleri, insanlık bilinçleri, kendi hudutsuz ihtiraslarına dokunan bir sorunu çözmek yetenceğinde olmayan insanlar arasından seçilmişti. Bu jüriden ancak böylesine aşağılık bir hüküm beklenebilirdi, kaçınılamazdı bundan. Çürük bir toplumun kararları da çürük olur elbet.»

Dâvanın başlangıcında, Jüri Başkanı Harry H. Ripley'in bir dostu ona, iki adamın, içlerinden birinin çalıştığı fabrikaya güpe gündüz hücum etmelerinin, kendisine pek de akla yakın gelmediğini söyledi. Jüri Başkanı «Yazık, ama ne yapalım,» diye cevap verdi. «Ne olursa olsun asılmaları gerekiyor.»

Sacco ile Vanzetti'yi haydutların arabası içinde kaçarken görmüş olduklarını ifade etmeğe gelen başlıca «görgü tanıkları» arasında, Carlos E. Goodridge adlı biri de vardı. Aslında bu isim takmaydı. Tanık «Goodridge» eski bir pranga mahkûmu, dolandırıcının biri ve hırsızlıktan iki yıl hapiste yatmış tam bir yalancı tanıktı;

bir sigorta şirketine pahalıya malolmuş bir yangın çıkarma işine karışmıştı ve tanıklık etmeğe geldiği zaman da hırsızlıktan sanık bulunduğu New-York eyaletinden kaçmağa mecbur olmuştu. Savunma avukatı, adlî sicilinin kısa bir tarihçesini elde etmek için onu sorguya çekerek, «Goodridge»in dürüstlüğünden şüphe uyandırmağa teşebbüs edince, savcı Katzman itiraz etti. Yargıç Thayer acele itirazı destekledi.

Mahkeme tercümanı, Joseph Ross adlı biriydi. Bu adam, Yargıç Thayer gibi savcı Katzman'ın da çok iyi dostuydu, hattâ yargıç dostunu pek sevdiğinden oğluna Webster Thayer Ross adını vermişti. Vanzetti, bütün duruşma boyunca, Ross'un savcılığın isteğine uygun tercümelerine itiraz etti. Yargıç Thayer merhametsizce Vanzetti'nin itirazlarını reddetti. Dâvadan az bir süre sonra Ross, başka bir dâva sırasında yargıca rüşvet teklif etmek suçundan hapse mahkûm edildi.

Adalet Bakanlığının, Sacco ile Vanzetti dâvası hakkındaki soruşturmayı yöneten ve suçlamaya yarayıcı bilgiler sağlayan ajanları arasında Shaughnessy adında biri de bulunuyordu. Bu adam, daha sonra soygunculuk suçu ile tutuklanmış ve on iki yıl hapse mahkûm edilmiştir. Bu dâvaya ismi karışan başlıca devlet memurlarından biri, dâvayı izleyen dinleyicilere göre resmî görüşü temsil eden ve vali Allen T. Fuller ile sıkı temaslarda bulunan Baş Savcı Arthur K. Reading idi. Reading, 1928 de, izlemekle görevli bulunduğu birine, kendisine 25 bin dolar kazandıracak bir şantaj yapmak suçu ile tutuklandı. Massachusetts Temsilciler Odası'nın hücumuna uğradı. İstifa etmeğe mecbur oldu ve nihayet Barodan çıkarıldı.

Daha ilk günden dâvada açıkça taraf tutulduğu görülüyordu. Sanıkların lehine tanıklık etmek için duruşmaya çıkan İtalyan asıllı Amerikalılar, kaba alaylara ve

tahkirlere maruz kaldılar, İngilizceyi kötü konuşmaları alay konusu oldu. Aynı durum Sacco ile Vanzetti'nin de başına geldi. Müdafaa avukatı tarafından bu gibi hareketlere yapılan itirazlar yargıç Thayer tarafından gözden kaçmıyacak şekilde tarafsızlıkla reddedildiler. Felix Frankfurter şöyle anlatıyor :

> «Savcı, sanıkların başka kandan oluşlarını, noksan İngilizce bilgilerini, halkın hoşuna gitmeyen siyasî inançlarını ve savaş aleyhtarlıklarını sistemli bir şekilde sömürdü; böylece onlara karşı bir siyaset ve vatanseverlik dalgası yükseltmiş oldu; yargıca gelince o, bu meselede suç ortağı oldu ve hattâ onlarla işbirliği yaptı diyebilirim.»

Adalet Sarayının dışında da, sanıklara karşı duyduğu düşmanlığı, içerdekinden daha fazla gizlemeğe çalışmadı. Sacco ile Vanzetti'ye apaçık bir aşağılama ile davrandı. Ve savunma avukatlarını güç duruma düşürmek için elinden geleni yaptı.

Yargıç Thayer'in çok kere bu dâvayı tartışmak fırsatını bulduğu, Boston Üniversite kulübündeki bir tatanıdığı, George U. Crooker daha sonra şunları anlattı :

> «Sözleri ve davranışları, bana açıkça şu izlenimi vermişti : bu adamları «kızıl» oldukları için mahkûm etmekle görevliydi. Yargıç Thayer'in bana, sonuç olarak, «Kızıllar»a ve anarşistlere karşı kendimizi korumak için birlik halinde bulunmak zorunda olduğumuzu söylediğini hatırlıyorum.»

14 Temmuz 1921 : Yargıç Thayer'in inkâr edilmez bir şekilde tesiri altında kalan jüri, Sacco ve Vanzetti'yi, adam öldürme'den suçlu bulunduğunu ilân etti.

Sacco ile Vanzetti'nin tutuklanmalarından beri geçen yıl boyunca, Birleşik Devletlerde gittikçe büyüyen bir kısım ilerici ve işçi hareketi, iki İtalyan emekçisinin savunması etrafında toplanmıştı. İki insanın kurtuluşu için millet çapında canlı bir mücadele başladı : Kampanya, Sacco ile Vanzetti'yi Savunma Komitesi tarafından yürütüldü. Art Shield gibi çok değerli sol gazeteciler, olayın gerçek yüzünü anlattılar. Elizabeth Gurley Flynn, Ella Reeve Bloor, Carlo Tresca, Fred Biedenkapp gibi, özgürlüğün ateşli savunucuları her eyalette söz alıp konuştular.

Suçlu olduklarına dair hükmün öğrenildiği o günlerde Sacco ile Vanzetti'nin dâvası, milletlerarası «ünlü bir dâva» olmağa doğru gidiyordu.

Ondan sonraki aylar boyunca, bütün Avrupa'da, büyük protesto mitingleri düzenlendi. Onbinlerce kişi Amerikan elçiliği önünde gösteri yaptı. Bütün kıtalardan ünlü yazar ve bilginler, devlet adamları ve filozoflar, hukukçular ve sendika liderleri, Sacco ile Vanzetti'nin hayatını kurtarmak için açılan bu dünya çapındaki kampanyaya katıldılar.

New-York Times gazetesi alaylı bir dille : «Baştanbaşa bütün Avrupa'da aynı toptan kesme birçok Bolşevik, bir adaletsizlik iddiası ile ulumaya koyulacak gibimize geliyor...» diye yazıyordu.

1920 Temmuzundan 1924 Ekimine kadar, Sacco ile Vanzetti'yi Savunma Komitesi, Yargıç Thayer'e, yeni delillerin ortaya çıkması üzerine tanıklarla iddia makamının yüzleştirilmesi, kamu tanıklarına tanıklıklarının bozulmuş olduğunu itiraf ettirebilmek esasına dayanan ve dâvanın yeni baştan görülmesini isteyen bir sıra dilekçe gönderdi. Bu dilekçelere, ciltler dolusu belge, Sacco ile Vanzetti'nin suçsuzluklarını ortaya koyan yüzlerce sayfa yeminli tanık ifadesi eklenmişti.

1 Ekim 1924 te yargıç Thayer bütün bu dilekçeleri reddetti.

Ondan sonraki ay, yargıç Thayer, Darmouth Kolejinden profösör James P. Richardson'a gururla diyordu ki : «Bu namussuz anarşistlere geçenlerde ne yaptığımı gördünüz! Öyle zannediyorum ki bu, bir zaman için yeter onlara... Yüksek Mahkemeye başvursunlar, ordan ne elde edeceklerini hepimiz iyice göreceğiz!»

Massachusetts Yüksek Adalet Divanı «Yeniden muhakeme isteği reddedilmiştir. Hüküm onaylanmıştır.» kararını verdi.

18 Kasım 1925 te ortaya, yeni bir duygusal öge çıktı. O gün, Sacco'ya, Dedham hapisanesindeki mahkûmlardan Celestino F. Madeiros'un imzalı bir pusulasını verdiler.

Bu, bir banka soygunu sırasında veznedarı öldürmek suçundan ölüme mahkûm edilen Portekizli genç bir suçlu idi. Madeiros: «Bu mektupta, Güney Braintree Shie Company cinayetine katıldığımı ve Sacco ile Vanzetti'nin bu cinayetle ilgileri olmadığını açıklıyorum» diye yazıyordu.

Bu itirafı yapmadan az önce Calestino Madeiros mahkemeye çağırılmış ve idamdan kurtulmak için kendisine bazı şanslar verilmişti. Buna rağmen Madeiros, Güney Braintree cinayetine katıldığını itiraf ediyordu. Madeiros: «Sacco'nun karısını yavruları ile buraya gelirken gördüm, çocuklara içim acıdı» diye açıkladı.

Sacco, Madeiros'un itiraf mektubunu, Boston'un meşhur savcısı William G. Thompson'a ulaştırdı: bu savcı, 1924 sonbaharının bitiminden beri, kendilerine Fred Moore gibi işçi davalarını pek iyi bilen bir avukat sağlamakla, Sacco ile Vanzetti'nin savunmasını destekliyordu. Thompson hemen, Maderios'un itirafı ile ilgili olayların doğruluğunu incelemek için sıkı bir araştırma

teşebbüsünde bulundu. Thompson, Güney Braintree soygununu Madeiros'un ve Providence'ın (Rhode İsland) ünlü Morelli soyguncu çetesinin baş adamının yaptıklarını ve cinayetleri de onların işlediklerini doğrulayan birçok delil buldu.

26 Mayıs 1926 da Thompson, dâvasının yeni baştan görülmesini isteyen bir dilekçeyle birlikte araştırmasının sonuçlarını yargıç Thayer'e gönderdi.

Beş ay sonra yargıç Thayer ellibeş sayfalık bir açıklama ile yeniden muhakemeye taraftar olmadığını bildirdi. Profesör Frankfurter, yargıç Thayer'in bitmez tükenmez açıklamasına dair şöyle yazıyordu :

> «Şunu, derin bir esefle fakat yalanlanacağından en ufak bir şüphe duymaksızın söylüyorum ki, yargıç Thayer tarafından beyan edilen fikir bu raporun bizde uyandırdığı düşünce ile halkın düşünce ve oy'unun bizde uyandırdığı düşünce arasındaki uyuşmazlıklar bakımından yeni zamanların eşine bir daha rastlanmayan - ne mutluluktur - bir olayı olarak kalıyor. Bu 25.000 kelimelik belge sahte alıntılara, sahte gözlemlere, atlanmış veya tahrif edilmiş metinlere sadık kalınmaktan başka türlü kaleme alınmış olamazdı.»

Yüksek Adalet Divanı, yargıç Thayer'in tarafını tuttu.

Yedi yıllık hapisten sonra, 7 Nisan 1927 de Sacco ile Vanzetti, haklarında verilen hükmü dinlemek için yargıç Thayer'in önüne çıktılar.

Zabıt kâtibi: «Ölüme mahkûm edildiniz, buna karşı söyleyecek şeyiniz var mı?» diye sordu.

Sacco: «Evet, bayım.» diye cevap verdi. «Böyle za-

lim bir mahkeme heyetini ne gördüm, ne işittim, ne de tarihte okudum.»

Vanzetti konuştu: «Yedi yıldır çektiğimiz acıyı insan dili ifade edemez, buna rağmen ben yine önünüzdeyim görüyorsunuz, titremiyorum, rengim değişmiyor, gözlerinize dosdoğru bakıyorum, yüzüm kızarmıyor, utanmıyorum, korkmuyorum!»

Vanzetti sonuç olarak şöyle dedi: «Dediğim şu: Ne bir köpek ne bir yılan, hattâ yeryüzünün en aşağılık ve en kötü herhangi bir yaratığı haksız yere bana yüklenen suçlar yüzünden çektiğim acıları çekmesin, dilemem! Bir İtalyan olduğum için acı çektim, İtalyan olduğum da gerçektir; kendimden daha çok ailem ve sevdiğim kimseler için acı çektim, fakat haklı olduğuma o kadar inancım var ki, eğer beni iki defa idam edebilseniz ve ben iki defa yeniden doğabilsem, yine bu gün yaptığım şeyleri yapmak için yaşamak isterdim. Söyleyeceklerim bu kadar, teşekkür ederim.»

Yargıç Thayer, Sacco ile Vanzetti'yi, 10 Temmuz 1927'de elektrikli sandalyede ölüme mahkûm etti.

Thayer acele ile mahkeme salonunu terkederken bir gazeteci grubu ile karşılaştı. «Ne haber çocuklar, nasıl oldu?» diye sordu. Gazeteciler cevap vermediler. Yargıç, «Size karşı çok kere nazik davrandım, değil mi çocuklar?» dedi. «Şimdiyse bakın siz bana nasıl davranıyorsunuz.»

İki insanın idamının önce 10 Ağustos'a, daha sonra 21 Ağustos,a bırakılması ile geçen dört buçuk ay boyunca Adalet Bakanlığına ve Massachusetts eyaletinin başkentine, hükme karşı itirazlar ve dâvanın yeniden görülmesini isteyen dilekçeler yağdı. Paris'te, Madrid ve Mexico'da, Londra ve Havana'da, Bâle ve Buenos-Aires'te ve ülkenin yirmi kadar şehrinde büyük kütle gösterileri oldu. Danimarka'da, Avusturalya'da, Güney Afri-

ka'da, Orta Amerika'da ve Güney Amerika'da işçiler protesto grevleri yaptılar. Romain Rolland, Albert Einste'in, Martin Anderson Nexo, George Bernard Shaw, John Galsworthy ve çok tanınmış kişilerin sesleri bu merhamet dileyen kütlelerin seslerine katıldı.

Fakat, *Boston Herald*'ın ve *Boston Traveller*'in milyoner patronu Robert Lincoln O'Brien'in bizzat yayınladığı ve «Sacco ve Vanzetti ile Kişisel İlişkilerim» adını verdiği broşürde açıkladığı gibi: «Yerleşik düzenin kuralları» Sacco ile Vanzetti'nin idamını zorunlu kılıyordu.

Bir Boston'lu gazeteci, ağustos ayının başında *Daily Worker*'in muhabiri yazar Michael Gold'a şöyle diyordu: «Eğer güneyde olsaydı, erdemli insanlar iki İtalyan işçisini linç etmek için Charleston hapisanesine hücum ederdi.»

3 Ağustosta vali Fuller, Vanzetti'nin affı için yapılan başvurmayı reddetti. Valinin, dâvayı incelemek için toplantıya çağırdığı danışma kurulu, dört gün sonra Sacco ile Vanzetti dâvasının «kanunlara uygun ve doğru görülmüş» olduğunu ve son dinlenen tanıkların ifadelerinin yeni bir dâva açılmasını gerektirmediğini düşündüğünü açıkladı; çünkü bu jüri «Sacco ile Vanzetti'nin adam öldürmek suçunu işlediklerine, en ufak bir ikircik duymaksızın, inanıyordu.» (2)

---

(2) Danışma Kurulu, Harward Üniversitesi Başkanı A. Lawrence Lowell, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Başkanı Samuel W. Stratton ve emekli yargıç Robert Grant'tan meydana gelmişti. Genel olarak Lowel Kurulu adı ile tanınan kurulun görüşmeleri Harward'ın zengin ve despot başkanının etkisi altında geçti. Joughin ve Mirgan «Sacco ile Vanzetti'nin vasiyetnamesi» adlı incelemede 'asalet böyle emreder' düşüncesinin derin etkisi altındaki Yeni İngiltere züppeliğinin eşsiz bir örneğiydi bu...» diye yazıyorlar. «Onların kişisel peşin hü-

Kararlaştırılan ölüm günü yaklaşırken halktaki gerginlik dayanılmaz bir hal alıyordu. Yer yer yapılan protesto gösterileri bir uçdan bir uca ülkeyi sardı, hemen hemen her eyalette grevler patladı. Sacco ile Vanzetti'nin kapatılmış bulundukları ceza evinin birçok yerine makineli tüfekler yerleştirilmişti. Tamamen silâhlı 700' den fazla şehir ve eyalet polisi gece gündüz nöbet bekliyordu. Eyalet polisleri, herhangi bir olay halinde «önce ateş açmak, sonra sorguya çekmek» emri ile federal binaların kapısını tutmuşlardı. Washington D.C.'de askerî kıtalar, «Başkenti korumak» için yıldırım hızı ile harekete geçirildiler.

Vanzetti, idamı için kararlaştırılan tarihten az bir süre önce *Amerikan Newspaper Alliance*'tan Philip Duffield Strong'a şunları söyledi: «Eğer bu iş başımıza gelmeseydi, belki de hayatımı beni aşağı gören insanlar arasında geçirecektim - belki hiç kimsenin tanımadığı meçhul bir insan - başarıya ulaşamamış bir sanatçı olarak ölecektim. Bizim işimiz-gücümüz ve zaferimiz budur. Karşılıklı hoşgörü, adalet ve insanlar arasında karşılıklı anlayış yolunda bugün rastgele yaptığımız şeyi yapacağımız asla aklımıza gelmezdi.

Sözlerimiz - hayatımız - çektiğimiz acılar - bütün bunlar bir hiçtir! Fakat hayatımızın elimizden alınması

---

kümlerinden biri olan Yahudi düşmanlığı, kendi belgelerini yayınladıkları şu sırada yeni taraftarlar da kazanmaktadır.» Joughin ve Morgan, Frankfurter'in elde ettiği belgeleri incelemek zorunda kaldığı zaman bu peşin hükmün Lowell'i etkilemiş olabileceğini ima ediyorlar. Ne olursa olsun, Lawell zaten kurulun bütün üyeleri gibi, Sacco ile Vanzetti'ye karşı gittikçe artan bir düşmanlıktan başka bir şey duymuyordu. Ve işte onun etkisi yüzünden de kurulun hareket tarzı başından sonuna kadar, hiç de uygun düşmeyen bir tarafgirliğin izini taşıdı.

- iyi bir kunduracının ve fakir bir seyyar balık satıcısının hayatının - işte bütün sorun bu!

Bu son an bizimdir, bu en son can çekişme ânı bizim zaferimizdir!»

Plymouth (Massachusetts) de Avrupalıların zaptettikleri ilk sömürge olan New England'da göçmenlerin yerleştiği yerde başlayan dâva, Amerikan ihtilâlinin ilk çarpışmasının olduğu Bunker Hill yakınındaki Charlestown ceza evinde, 23 Ağustos 1927'de sona erdi. Nicola Sacco ile Bartolomeo Vanzetti elektrikli sandalye üzerinde can verdiği sırada, hapisanenin ışıkları gece yarısından birkaç dakika sonra titredi ve sönükleşti.

Sacco ile Vanzetti'nin öldüğü memlekete yayılınca, son bir tecil haberi daha ümid ederek bütün şehirlerde, meydanlarda toplanmış olan kadınlı erkekli kalabalığın ağzından ölüm hıçkırıkları koptu. Büyük bir kalabalığın toplandığı UNİON SQUARE'da olanları *New-York World* şöyle anlatıyor:

> «Ölüm haberi üzerine kalabalıktan dev bir hıçkırık yükseldi. On beş yirmi yerde, kadınlar bayıldılar. Diğerleri, kendilerini tutamıyarak kaldırıma yığıldılar ve başlarını avuçlarına gömdüler. Erkekler, birbirinin omuzlarına yaslanarak ağladılar. Union Square'ın doğusunda, sokakta birden bir hareket oldu, kadınlar acılarından üstlerini başlarını yırtarken, adamlar elbiselerini parçalıyarak hasır şapkalarını ayakları altında ezerek dört bir tarafa koşuşmaya koyuldular.

Fransa'da idamdan birkaç saat sonra, ünlü romancı Romain Rolland: «Amerikalı değilim, fakat Ameri-

ka'yı severim. Bu adlî cinayeti işleyerek onun iyi şöhretini kirleten insanları Amerika'ya karşı büyük ihanette bulunmakla itham ediyorum!» diye yazıyordu.

Dört gün sonra 27 Ağustos 1927'de *Boston Herald:*

«İşlerimizin başına ve günlük dertlerimize dönelim, ve kanun adamlarımızın görevlerini hakseverlikle ve adaletle yerine getirdiklerine inanalım... Devletimizin bugünkü şeklini ve kurmuş olduğumuz toplumsal düzeni devam ettirmek için günlük sorumluluklarımızı daha büyük bir cesaretle yerine getirelim» diye yazıyordu.

Başyazı, «Günlük Hayata Dönüş» adını taşıyordu.

ZORLA VE ŞİDDETLE

«En büyük gurur kaynaklarımızdan biri, Amerikan işçi sınıfının her haliyle, dünyadaki herhangi bir işçi sınıfından daha üstün hayat düzeyine erişmiş olmasıdır. Emekçilerimiz bu duruma nasıl ulaştılar? Mücadele ile. Sert bir muhalefete karşı, özellikle, örgütlenmiş emekçiler tarafından yürütülen amansız bir mücadele ile.»

(Rockwell Kent'in Eylül 1948'deki bir söylevinden)

«Devrimcilere, grevcilere ve siyahlara karşı şiddet kullananların yakasına yapışılmaz. On beş yıldır bir tek mahkûmiyet, bir tek dâva görülmemiştir bu konuda. Ama öte yandan boyuna şiddetten söz edenler de hep gericiler olmuştur. Şurası açıktır ki, peşin hükümleri ve çoğunluğun mülkiyet haklarını savunanlar, şiddete başvurulmasını savunmakla kalmayıp, kovuşturulma korkusu duy-

maksızın, düşmanlarına karşı şiddet kullanmaktadırlar sırasında.»

(Amerikan Medenî Özgürlükler Birliği'nin raporundan)

«Yanlış anlamadıysam, perşembe günkü kargaşalıklar sırasında altmış, yada yetmiş beş el ateş edilmiş. Eğer doğruysa, otuz beş mermi hedefine varmış. Bu durumda polislerin çok keskin nişancı olduklarını kabul etmek gerek. Eğer bir gün bir ordu kurarsam, benim hesabıma çalışmaya gelebilirler hiç çekinmeden. Büyük Savaş sırasında asker başına düşen bomba miktarının beş tondan fazla olduğunu okumuştum bir yerde. Burada ise, bu kadar ölü için harcanan kurşun beş libreden az. İyi bir nisbet bu.»

(Marion Manufacturing Company'nin müdürü R. W. Baldwin'in, kendi fabrikasında 1 Ekim 1929'da, polisler tarafından altı silâhsız grevcinin öldürülmesinden ve on sekizinin de yaralanmasından sonra «Ashville Citizen»de yayınlanan açıklaması)

1. GREV KIRICILAR KRALI

1935 Ocağında *Fortune* dergisi, bir Amerikan milyonerinin dikkate değer meslek hayatını anlatan bir yazı yayınladı. Yazarlara göre, bu milyoner, servetini, «Birleşik Amerika'dan başka bir yerde anlaşılması güç bir iş» kurarak elde etmişti.

Bu milyonerin adı Pearl L. Bergoff'du. Mesleği, profesyonel grev kırıcılıktı.

Yazının giriş cümleleri okuyucunun önüne şu güç sorunu koyuyordu:

«Müdürsünüz. Yazıhanenizin kapısında öyle yazılı. Geçen hafta işçileriniz - sizin, dostça, «delikanlılar» dedikleriniz - ücretlerini 4 dolardan 4 buçuk dolara çıkarmanız için size tam yedi gün kaldığını haber verdiler. Kabul etmek gerek, yoksa... verilen süre on iki saat sonra bitiyor... dört gün dört gecedir düşünmekten kafanız çatlıyor.

Ne kadar istiyordu o adam? 50.000 dolara size, grevi kesin olarak kırmak, sendikayı yok etmek ve size lâmı

cimi yok fabrikanızın sahibi olmak garantisini veriyordu. Elli bin dolar ve o kadar kırılmış kafatası?»

Yazı devam ediyordu:

«Bu, normal bir fabrika müdürünün, korkunç bir grev tehdidi ile karşıkarşıya geldiği zaman aklından geçenlere dair bir fikir verecektir... Eğer en sonunda çatışmaya ve meseleyi çözmeye karar verdiyse, büyük ihtimalle telefonunu açacak ve New York'taki Bergoff Bürosundan Mr. Pearl L. Bergoff diye birini arayacaktır. Çünkü Mr. Bergoff grevleri kırmayı iş edinmiş olanların en eskisi, en tecrübelisi, en kaşarlanmışıdır. Mr. Bergoff'da hiç bir şey tesadüfe kalmaz.»

Yirmi yıldan fazla bir zaman boyunca Pearl Bergoff böyle millî bir şöhret taşımıştı. Amerika'nın bütün günlük gazeteleri tanıdık bir eda ile bu kızıl saçlı grev kırıcısından «Kırmızı şeytan» diye bahsederlerdi. Binlerce, meslekten katil ve dolandırıcı onu saygıyla «General» diye çağırırdı. Bergoff'un ise en beğendiği, kendi kendine verdiği unvan «Grev kırıcılar kralı» idi.

Pearl Bergoff'tan önce de başka grev kırıcılar gelip geçmişti; çağdaşları içinde de birçok yeteneklileri vardı. Fakat en önemli grevleri merhametsizce kırmak, etrafa dehşet salmak ve kan dökmek, müşterilerini seçmeyi iyi bilmek söz konusu olunca, Amerika'da, 1930 yıllarının başlangıcında hiç kimse Bergoff'un ustalığına erişeceğini iddia edemezdi. Birleşik Amerika'da grev kırıcılık mesleğini, büyük üretimin modern temeli üzerinde ortaya çıkaran Pearl Bergoff'tur.

Tıknaz, canlı ve kaba saba bir genç olan Bergoff, bir polis hafiyesi bürosu açmak ve New York'lu zenginlere şahsî muhafızlık etmek için yüzyılın başında New York'a geldiği zaman, «Para, benim tek hedefimdir» diyordu. 1907'de, kendi deyimiyle, «sanayide daha çok pa-

ra olduğunda» karar kıldı. «Sanayide çalışmak» Bergoff için grevleri kırmak anlamına geliyordu.

Memleket bir buhran devresine, işçi haklarının alınması için şiddetli mücadelelerin yapıldığı bir döneme giriyordu. Bergoff'un polis hafiye bürosunun «sınai hizmetleri» tam zamanında, büyük bir isteğe cevap verecekti, demek. *Fortune* dergisinin deyimiyle: «Önünde son derece kazançlı on yıllık bir dönem açılıyordu...»

Yıllar gittikçe, grev kırıcısı olarak ünlü, gitgide daha sağlamlaşıyor, bürosunda, alamıyacağı kadar iş yığılıyordu; Bergoff hangisini seçeceğini bilemiyordu. Bazan herhangi önemli bir şirkete hizmet etmek için, hatırı sayılır bir ücret karşılığında küçük bir grevi kırmak görevini kabul ettiği olurdu. Fakat genel olarak Bergoff'un uğraştığı işler, büyük şirketlerdeki en önemli grevlerdi. «Başkaları, düğme kesicileri grevini kırabilir» diyordu. «Ama maden sanayiinde bir grev oldu mu ilk akla gelecek adam ben'imdir.»

1907 ile 1935 arasında Bergoff'u yardıma çağıran sayısız Amerikan şirketinden birkaçı:

Pressed Steel Car Company (Otomobil)
Holland-Amerikan Line (Denizyolu)
Posta-Telegraph-Cable Comp. (PTT.)
Standart Oil of New York (Petrol)
Standart Oil of New Jersey (Petrol)
Trenton Street Railway (Demiryolu)
Morgan Steamship Line (Denizyolu)
Wilson Steamship Line (Denizyolu)
Havana-American Steamship Line (Denizyolu)
American Smelting and Refining Company (Rafineri)

Bergoff'un aldığı ücretler, müşterinin iş alanındaki önemine göreydi. 1925'e doğru, Bergoff Şirketinin net kazancı 10.000.000 dolara yükseliyordu. Şahsî geliri, üc-

ret olarak o zaman yılda 100.000 dolar idi. Bundan başka yüzlerce bin dolar yüzde ve primleri vardı. O zaman şahsî serveti 4.000.000 dolar tahmin ediliyordu (1).

Bergoff, 1934'te bir gazeteciye şöyle dedi: «Bir grevi kırmak için yaptığım hazırlıklar, savaş gününde bir ordunun seferberliğine benzerdi.»

Grev kırıcılar ordusunu sayıca kuvvetlendirmek ve savaş alanında harekâtı idare etmek için Bergoff, bir sürü silâhlı haydutu özel yardımcı olarak tutardı. Bunların çoğu adlî sicili dolu kimselerdi; yumruklarını, tabancalarını, bıçaklarını ve sopalarını kullanmayı iyi bilirlerdi. Bergoff bu yardımcılara «asiller» derdi.

Kendi söylediği gibi, «yedek ordu» olarak Bergoff, serserilere, hayatta bir baltaya sap olamamışlara, adî

---

(1) 1925'de, işlerinde şiddetli ve beklenmedik bir çöküşten sonra Pearl Bergoff birdenbire işi bıraktı. Daha sonra bu olayı şöyle anlattı: «Büromu kapadım, Florida'ya gittim... Gayrımenkul işleri ile uğraşmaya başladım.»

Florida'da gayrımenkul spekülâsyonunda 2.000.000 dolar kaybettikten sonra Bergoff, New York'a döndü ve grev kırıcılar işletmesini Bergoff Service Bureau adı altında yeniden kurdu.

Bergoff'un yeni karargâhı, 551 Fift Avenue'deki Fred F. French Building'in on dördüncü katında bir dairenin dört odasını kaplıyordu. İyi döşenmemiş bir giriş yerinin duvarında «gürültü ve küfür edilmez» kelimelerini taşıyan bir levha asılıydı. Ziyaretçiler, iç büroya kabul edilmeden önce kafesli bir delikten adamakıllı incelenirlerdi. Bergoff'un özel bürosu, gazetelerden kesilip çerçeveletilmiş, kendi başarılarını anlatan yazılar ve en büyük şirketlerin müdürlerinin teşekkür mektupları ile süslenmişti.

1929 buhranından sonra, bütün öbür büyük işler gibi, Bergoff'un bürosu da güç bir dönem yaşadı. Bergoff şöyle dedi: «İşler öyle bozulmuştu ki, silâh depolarımızı satmak zorunda kaldık. Koşullar. Mr. Hoover'ı kınamıyorum, anlıyorsunuz ya.»

suçlulara ve meslekten grev kırıcılara güvenirdi. Hiç olmazsa fabrikanın bacasını tüttürerek, ona, çalışıyor görünüşü vermeğe bile uğraşmayan bu adamların işi, grevde olan işçilerin işini yapmaktı. Bunlar, Bergoff'un «hempa»ları idiler.

Bergoff'un hempalarının günde aldıkları birkaç dolar, onların tam ücretleri değildi anlaşılan. Bu ücret, iş süresince yürütebildikleri cins cins âlet, makine, elbise ve başka cins mallarla tamamlanıyordu. Edward Lewinson, «*I break strikes!! The technique of Pearl L. Bergoff*» (2) adlı kitabında: «Bergoff'un hempaları, sıhhî cihazlardan 50.000 dolarlık kürklere varıncaya kadar her şeyi çaldılar» diye yazıyordu.

Bergoff, yıllardan beri grev kırmakta kullandığı «hempa»lardan ve asillerden koskoca bir liste meydana getirmiş, onları «çalışmalarına ve tecrübelerine» göre ayırmıştı. «Bu liste benim en kıymetli servetim, işimin temelidir.» derdi. «Yeni baştan kurulmaz, yapılmaz. Çünkü o, uzun bir zamanın, uzun uğraşmaların ve zengin bir tecrübenin sonucudur.»

İşte, Bergoff'un «asiller»inin en tipiklerinden bazılarının adları ve kimlikleri:

James Francis O'Donnel, takma adıyla çifte tabancalı Jim O'Donnel: 1917'de New York'ta plânlı hırsızlıktan Blackwell adasına sürgün edilmiş, 1926'da Dumont'da (N. J.) adam öldürmekten New Jersey hapisanesinde sekiz yıl hapse mahkûm olmuştur.

James Wiler, takma adıyla İspanyol Joe: 1916'da New York'ta adam öldürmekten Dannemora hapishanesinde yatmış; 1925'de New York'ta saldırıdan, 1934 plânlı saldırıdan yargılanmış, beraat etmiştir.

---

(2) «Grev Kırıyorum! Pearl L. Bergoff'un tekniği».

John B. Baron, takma adıyla Jesse Mandel: 1903'te New York'ta hırsızlıktan, 1909'da yine New York'ta adi hırsızlıktan hapsi boylamış; 1909'da New York'ta plânlı hırsızlıktan Elmira hapisanesine gönderilmiş, 1910'da aynı suçtan 5 yıl Sing Sing'te yatmağa mahkûm edilmiştir.

Joseph Cohen, öteki adıyla Joe Pullman: 1924'de Cleveland'da yasak silâh taşımakla suçlandırılmış, beraat etmiş; 1931'de uyuşturucu maddeler hakkındaki Harrison Anlaşma'sını çiğnemekten altmış gün tutuklu kalmış, delil bulunamamış; 1932'de Saint Louis'de aynı suçtan yine delil bulunamamış; 1934'de ersey City'de caddede arbede çıkarmakla suçlandırılmış, yirmi dört gün tevkifhanede yatmıştır.

Bergoff: «Bir Grev sırasında nöbetçi koyarken, ahlâkı düzgün birisini bulmak gerekiyordu. Ama dindar bir profesör de tutamazdık.» diyordu.

Bergoff'un işlerinde şiddet ve kan daima beraber yürürdü. Fortune dergisi, «Ciddi ve öldürücü yaralar, hiç umursamadığı şeylerdi onun. Amacı, daha çok, psikolojikti.» diye anlatıyor.

Polis, Bergoff'u kiralayan kudretli şirketlerle işbirliği yapalı beri, Bergoff'un «asiller»i en ufak bir tehlikeyle karşılaşmaksızın sayısız suç işleyebiliyorlardı. Sabıkalılardan ve katillerden meydana gelen kuvvetleri, Ortaçağ'ın, halkı soyarak, kırıp geçirerek geride, kanlı izleri üzerinde her gün daha fazla yaralı ve ölü bırakan para ile tutulmuş haydut güruhu gibi, şehirlere saldırırdı.

Maksatlı kışkırtma, Bergoff'un işleyen usullerinden biriydi. «Frenchy» Joe, Bergoff'un katillerinden biri, bir grev sahasında *Colliers'* dergisinden gazeteci John Craige'e şöyle açıkladı:

«Yirmibeş tane silâhlı ve sopalı iyi muhafızım olsaydı, onları bir arabaya bindirir, kalabalığın içine birkaç hafiye sokup arabaya ateş ettirirdim; böylece bize, bu saldırıya cevap vermek fırsatı düşerdi; o zaman şehir halkının içine dalmak ve onları itaat altına almak için bir gün yeterdi. Onları öyle alıştırırdık ki, bir sür'at katarı görünce kaçmağa veya diz çökerek hemen son dualarına başlarlardı. İş iyi giderse, şehirden toplayacaklarımızı bir düşünün.»

Edward Levinson, Bergoff'un biyografisinde, «Mesleğe yeni giren, acemiler için Bergoff'un iki delisi vardı: Francis W. Magstadt ile Joe Schnetz; birisi tımarhane kaçkını, öbürü oraya girmek üzere. Bunların hiç bir şeyden kuşkulanmayan bir grup grevcinin ortasına salınınca hiç sebepsiz, kalabalığa ateş açacaklarına güvenebilirdi.» (3)

---

(3) Bergoff'un ilk marifetlerinden tipik bir örnek: 1910'da, Philadelphia Rapid Transit Company, 21 sentlik saat ücretlerinin artırılması için mücadele eden 5.000 makinist ve şoförün grevlerini kırmak için Bergoff'a başvurmuştu. Philadephia, haftalarca dehşet içinde yaşadı. Grev kırıcılar, dükkânları yağma ediyor, evlere saldırıyor, grevcilerin ve Philadelphia'lıların üzerine ateş ediyorlardı. Bir gün, Bergoff'un adamlarından bir çete, adamakıllı sarhoş bir durumda, iki troleybüse doluştular ve şehir içinde, gelip geçenlere ateş ederek, bir düzüne insanı da yaralayarak şöyle bir volta attılar. Yaraladıklarından biri, uykuda olan bir bebekti.

Sonradan Bergoff: «Grevin ilk günü adamlarımızdan ikisi öldürüldü. Birinin cenaze masrafını üzerime aldım. Bunun bakmak zorunda olduğu bir de ailesi vardı,» diye açıkladı. Grev sırasında Philadelphia'da bulunan gazeteci John Craige, Colliers'de çıkan bir yazısında anlatıyor: «Bir Amerikan şehrinin zararsız halkına böyle sistemli, böyle kararlı, bu kadar hoyrat ve haksız bir saldırı daha olmamıştır. Böyle büyük çapta bir yağma ve talan daha görülmemiştir. Bir «sarı» kontrolör paranızı vermeyebilirdi. Eğer itiraz etmeye kalkar-

24 ve 25 Ekim 1934'de *New York Post* tarafından yayınlanan «Grev kırıyorum» başlıklı ve imzalı iki yazıda Bergoff, işlerinde tam başarıya ulaşmış, kendi kendini yetiştirmiş bir insan gururu ile grev kırıcılıktaki tecrübelerini gözden geçiriyordu.

Bergoff: «Grevleri kırmak: işte benim işim-gücüm bu.» diyordu. «30 yıldan fazla bir zamandır hemen hemen hiç ara vermeksizin bu işi yapıyorum. Birkaç saat içinde küçük orduları harekete geçirdim ve yirmi kadar demiryolu, otomobil ve demir şirketinin çağırısını karşıladım...»

Bergoff'a göre bu işin tekniği, kendisini mesleğe girdiğinden beri bile pek az değişmişti. Ama mesele, daima grevcilerin moralini yıkmak ve onları, dâvalarının ümitsiz olduğuna «inandırmak» idi. İnandırma araçlarında bazı ilerlemelerin olduğu da gerçekti:

«Eskiden, bir silâh deposu tutuyorduk elimizde,

---

sanız sizi iyice dövdükten sonra arabadan dışarı fırlatırlar, direnirseniz, büyük ihtimalle öldürülürdünüz. Kucağında çocuğunu taşıyan bir kadının manzarasını hiç unutamayacağım... Bu muhafızlardan birinden kötü muamele görmüş, ayakta sallanıyordu. Açıktaki üç yarasından kan fışkırıyordu.»

Philadephia polisi, Bergoff'un adamlarının bu suçları işlemelerine engel olmak için kılını kıpırdatmıyordu.

Philadephia Rapid Transit'in grevini kırmak için iki aylık bir zaman gerekti Bergoff'a; bu süre içinde on altı erkek, kadın ve çocuk öldürüldü.

Bergoff'un işleri çok kere ölümle sonuçlanırdı. Örneğin, 1919'da Pennsylvania'daki Pressed Car Stell Works grevini kırmaya giriştiği zaman - ki bu marifeti, Bergoff'a millî bir ün sağlamıştır - yirmi iki ölüyle çıktı işin içinden. Ölüler arasında Bergoff'un iki katili de vardı. Bergoff daha sonra: «Öldürülen her adam için 4 - 5 bin dolar ödedik,» diye açıkladı. «Fakat aldığımız para o kadar önemli idi ki, bu hiç bir şeyi değiştirmedi.»

2 500 tüfeğimiz ve pek çok cephanemiz vardı. Elimizin altında daima binlerce kalın sopa bulunurdu. Bugün daha yeni ihtiyaçlara cevap veriyoruz. Son olarak Georgia'daki bir tekstil grevi sırasında göz yaşartıcı gaz kullandık.»

Herhangi bir işte, gerçekleştirilmiş net kazanç, başarısının en güzel delili olduğu için Bergoff bu konuda: «Grev kırarak çok önemli miktarlarda para kazandım.» diyordu. Fakat başarı, şüphesiz yalnızca malî bakımdan ölçülemezdi. Tatmin olunmak için başka sebepler de vardı:

«Örgütümün ticarete ve sanayie yaptığı hizmetlerin, doktorların hastalara yaptıkları cinsten temel hizmetler olduğunu düşünmeye başladım. «Siyasî iktisat doktoru» gibi, bir üniversite veya akademi diploması olduğunu sanırım; fakat hiç de haksızlık etmeksizin kendimin, «Tatbikî İktisat Doktoru» unvanına lâyık olduğumu iddia ediyorum.»

Amerika'da, Bergoff'un kendisi gibi onun Amerikan yurttaşı olarak rolünü taktir eden başka kimseler de vardı. 1930 yılının başına doğru bazı gazeteler «sarı» milyonerin iç ve dış siyasete ait düşüncelerini geçiriyorlardı sayfalarına. Maliye gazeteleri Bergoff'un Hizmet Bürosu'nun yarattığı olayların sonuçlarını inceliyorlardı. Bergoff'un «sarı» faaliyetlerinin doğurduğu gürültüleri incelemekle görevli bir jüri, ona «şehri felâketten kurtardığı için» minnet duyan bir önergeyi kabul etti.

Bergoff'un dostları ve kibarlar dünyasından tanıdıkları arasında gözde politikacılar ve önemli iş adamları vardı. Bergoff, sık sık gidilen klüplerde golf oynuyor, hayır işlerine hatırı sayılır paralar veriyordu; dinini değiştirerek katolik olmuştu. Ailesile beraber yerleştiği Bayonne (New Jersey)'de Bergoff, cephesine go-

tik harflerle «P.L.B.» işlenmiş bürolar inşaatına para yatırıyordu.

Aralık 1934 de, yirmi yıl, cinayet orduları ile ülkeyi bir boydan bir boya geçtikten, bütün şehirlere korku saldıktan, bir sürü kimsenin ölümüne sebep olduktan sonra Bergoff, nihayet adaletin karşısına çıktı. Onu suçlandıran, ne eyalet polisi ne de federal polis idi; bir grup ağır ceza mahkûmu ve profesyonel grev kırıcıydı. Onu, kendilerini bir grevi kırmaya yardım için tutup da çalışmaları karşılığı paralarını «ödememek»le suçlandırıyorlardı. Kendilerine borçlu olduğu ücret karşılığı zarar ziyan ödetilmesini ve kiraladıkları yerden buraya kadar yol masraflarını istiyorlardı.

Dâvaya, New York şehri mahkemesinde Yargıç Keyes Winter idaresinde bakıldı.

Bergoff'un avukatı müvekkilinin eski adamlarını kötü duruma düşürmeye ve tanıklıklarının değeri hakkında şüphe yaratmağa uğraştı. Harry Borak adındaki, ayağı tozluklu, şüpheli tavırlı genç adama: «Hiç cinayetten mahkûm oldunuz mu?» diye sordu.

Borak, kızgın bir halde yargıç Winter'e döndü. «Hâkim bey, kötü bir adam değilim ben» dedi. «Genç bir kızla dolaşıyordum. Benimle evlenmek istemiyordu, ben de öldürdüm onu. Gençtim ve âşıktım, hâkim bey!»

Bennie Mann adlı öteki şikâyetçi parmaklığın önüne gelince yargıç Winter ileri doğru eğildi ve gözlerini adamın şişkin cebine dikti. Yargıç, Mann'a sordu:

— Tabanca mı taşıyorsun?

— Tabiî, dedi Mann.

— Niçin mahkemeye tabanca ile geliyorsun, diye sordu yargıç.

Mann:

— Bu sabah işe gidileceğini sanıyordum, diye karşılık verdi.

Bergoff ifade vermeye gelince öğünerek konuştu:

«Amerikan sanayiine, kuzeyde, güneyde, doğuda ve batıda büyük hizmetler ettim. Otuz yıldır Amerikan sanayiine çalışıyorum. Kûba'ya, Kanada'ya ordular gönderdim. Zamanımda, demiryolcuların, dok işçilerinin, tekstil işçilerinin grevlerini kırdım; hâlâ da benim yardımımı isterler bu gibi işlerde...»

Bergoff, kendisini suçlandıranlara hiddetli gözlerle bakarak, kendisine karşı yapılan suçlamaların baştan aşağı yalan olduğunu söyledi, kuru bir sesle, en önemli iş adamlarının kendisinin meslekteki ustalığına saygı duyduklarını söyledi. Yargıç'a: «Demiryol şirketlerinin müdürleri meselâ» dedi. «Onların hepsini tanırım ve hepsi de bana başvurmuşlardır zamanında. Bu meslekte bulunduğum sürece kimsenin meteleğini çalmadım. Ben, memleketin en meşhur grev kırıcısıyım.»

Bergoff'un bu parlak savunmasına rağmen jürinin kararı, onun aleyhine oldu. Yargıç Winter, Bergoff'un, «sarı»larına ücretlerini ödemek ve yol masraflarını vermek zorunda olduğunu açıkladı.

Bergoff'un şerefine indirilen darbe, hükmün ifade tarzı ile hafifletilmiş oldu. Gerçekten de yargıç, Ber'gofftan, «mesleğinde çalışkan bir dehâ» olarak bahsediyor ve onun «sınai hizmetlerindeki idareci şöhretine... büyük şirketlerin hizmetindeki parlak çalışmalarına...» okşayıcı dokunuşlar yapıyordu.

Her şeye rağmen Bergoff'un «parlak çalışmaları» sonuna yaklaşıyordu.

Sendika hareketinin kuvvetlenmesi, işçilerle işverenler arasındaki ilişkiler konusunda Federal Kanunun çıkması ve grev kırıcılarının bir eyalet sınırından öbürüne geçmelerini yasak eden kanun ile Bergoff'un mesleğinin parlak günleri geçmişti.

1936'da, Pearl Bergoff, grev kırıcılar kralı, bürosunu kapadı ve kesin olarak ortalardan çekildi (4)..

2. KARA MUHAFIZLAR ve KARA LİSTELER

Michigan Fabrikalar Birliği'nin delege tayin ettiği bir savcı, 1937'de Madeni özgürlükler Senato Komisyonu üyeleri önünde «Polis hafiyeleri kullanılmasına karşı diyecek hiç bir şeyimiz yok» diyordu. «Polis hafiyesi ve espiyon kelimeleri çok kere kötü anlamda kullanılan iki kelimedir, fakat espiyonlar bile savaş zamanında faydalı bir rol oynarlar.»

Amerika'da, sendikacılığa karşı açılmış olan savaşta espiyonlar uzun zaman, büyük işletmelerce çok önemli bir sınıf sayılmışlardır. Yarım yüzyıldan fazla bir zaman boyunca gizli espiyon, polis hafiyesi, kışkırtıcı ajan ve profesyonel gammaz birlikleri, işçi hareketine karşı bir yeraltı mücadelesi sürdürmüşlerdir. Fakat, New Deal'ın başlayışı ve Bergoff zamanında ortaya çıkan ka-

---

(4) Pearl L. Bergoff, 11 Ağustos 1947 de New York'ta Saint-Vincent hastanesinde öldü. Hastanenin kayıtları son bir defa daha, onun ne kadar boş gurur sahibi, gösteriş meraklısı bir insan olduğunu ortaya çıkarıyor: Bergoff, ölmeden bir hafta önce hastaneye girerken, kendini sekiz yaş genç göstermişti.

Westbrook Pegler, Hearst tröstünden Front du Travail'ın günlüğünde «Onu uzun zamandan beri tanırdım» diye yazıyordu. «Pearl Bergoff hiç bir zaman kömünistlerden yana olmadı. O, bir kanun ve nizam adamıydı. Pearl, muhteşem bir grev kırıcı idi... Onun Birleşik Amerika'daki herhangi bir sendika idarecisinden daha saf ve namuslu olduğunu sanıyorum. Grev kırmak, onun için basit bir işti. Hiç bir zaman demokrasiden veya insan haklarından söz açtığını duymadım onun.»

ba usullerin şiddetlenmesi ile espiyonculuk çalışmaları, işçi hareketinde son haddine varmıştır.

1936'da Birleşik Amerika'da, devlet hizmetinde 200'-den fazla espiyonculuk bürosu vardı.

Bunlardan, bir sürü şehirde şubeleri olan en önemli ve en faal üç tanesi (Pinkerton's National Detective Agency) (Railway and Inspection Company) ve (Corporations Auxiliary Company) idi.

1934 ile 1936 arasında Corporations Auxiliary Company'ye baş vuran 500 müşteri içinde şunlar da vardı:

Chrysler Corp. (23 fabrika)
Firestone Tire and Rubber Co.
General Motors Corp. (13 fabrika)
Kelvinator Corp.
New York Edison Co.
Radio Corp of America.
Standart Oil Co.

Pinkerton Agency'nin iş yaptığı şirketlerden bir kısmı ise şunlardı:

Montgomery Ward and Co.
Pennsylvania R. R. Co.
Shell Petroleum Corp.

Aşağıda adları yazılı şirketler, Railway Audit and Inspection Company'nin müşterilerden bir kısmıdır:

Borden Milk Co.
Frigidaire Corp.
Pennsylvania Greyhound Bus Co.
Western Electric and Mig Co.

Söz hürriyetine ve işçi sınıfının haklarına yapılan saldırıları incelemekle görevlendirilen Folette Komisyonu, 1937'de «Bu büroların espiyonculuk hizmetlerine başvuran iş yerlerinin bilinen sayısı 2 500 civarında-

dır. Bu liste, bütünü ile, aşağı yukarı Amerikan sanayiinin tamamıdır.» diye açıklıyor.

1934 Ocağından 1936 Temmuzuna kadar General Motors'un, espiyonculuk için harcadığı para 1.000.000 dolara yakındı.

İşçilerle işverenler arasındaki anlaşmazlıklarda hakemlik eden Federal Komisyonun sanayi iktisatçısı Haber Blankenhorn'un 1936'da yaptığı istatistiklere göre ispiyonculuk bürolarının gelir listesi, yalnız o yıl Birleşik Amerika'da 80.000.000 dolara varıyordu.

Leo Huberman, «*The Labor Spy Racket*» (Sanayide Casus Ağı) adlı kitabında, «Sanayide ispiyonculuğun başlıca hedefi sendikaları dağıtmak ve ortadan kaldırmaktır.» diyor.

Bu hedefe varmak için ispiyonculuk bürolarının işi, daha çok, *sendikalar arasında sistemli olarak uyuşmazlık ve anlaşmazlık tohumları ekmek oluyordu...* İşte bu niyetledir ki, komünist düşmanı geniş bir kampanya açıldı. Alabildiğine sendika düşmanı bir propaganda hemen hemen her yerde yayıldı. Sendika üyelerinin ve sempatizanlarının adlarını taşıyan uzun kara listeler yapıldı. Industrial and Detective Bureau Foster'den Robert J. Foster, şubesinin yapabileceği hizmetleri, bizzat kendisi şöyle övüyordu:

> *«Eğer işçiler bir sendika veya herhangi başka bir örgüt kurmadan önce bizimle anlaşırsanız, ne grev, ne de karşılık göreceksiniz. Bu, sendika hiç kurulmayacak demek değildir. Müşterilerimiz bizi serbest bırakmak şartı ile sendikanın çalışmalarını kontrol edeceğiz ve hareketlerini, girişimlerini biz yöneteceğiz, demektir.»*
>
> *«Eğer Sendika daha önce kurulmuşsa...*

Bu durumda yukarıdakinden ayrı şartlar içinde olmamıza rağmen hizipler ve fizik ayrılıkları yaratıp, bazı yöneticileri istifa ettirip, bu yolla sendikaya kayıtlı üye sayısını azaltmak, sendikayı zayıflatmak gayesi ile bir entrika çevirebiliriz - sanırım başarı ile yaparız bunu. -»

Corporation Auxiliary Company'nin müşteri toplamakta daha ihtiyatlı bir usulü vardı:

«Biz, işe daima, ajanlarımızı küçük bir grup insan içinde iyice tanıtmak yolu ile başlarız. Bu grup gittikçe genişler, etkisi de yayılır...

Sistemimizi uygulamak fırsatını bulduğumuz her defasında... müşterimizin arzusuna uygun olarak sendikanın mevcudu artmamıştır. Birkaç yerel sendika dağıldı. Elebaşıyı ve kurucuyu hiç güçlüksüz veya az bir zahmetle rahatça saf dışı ederiz.»

Railway Audit and Inspection Company'nin, gizli ajanlarından birine gönderdiği aşağıdaki emirler, bir gammazın ödevlerinden bazılarını gösteriyor bize:

«Güvenlerini kazanmak için işçilerle o kadar iyi anlaşmalısınız ki, size güvenmeliler ve ne yaptıklarını, ne ettiklerini söylemeliler.

Her gün, karşılaşacağınız durumları bütün ayrıntıları ile anlatan bir rapor yazmalı ve duyduğunuz, sizi şaşırtan konuşmaları tam olarak anlatmalısınız.

Sendikanın bir hareket yaratıp yaratmadığını vb... bildirin, Pazarları veya fabrika-

da çalışmadığınız günler bir rapor hazırlamalısınız.

Görevinizi yapmanız ve müşterimizin günlük olayları öğrenmesi için bazı işçilerle bağlar kurmanız, meselâ onlara arasıra gidip gelmeniz, çok önemli ve gereklidir. Böylece, bazı işçiler hakkında, başka türlü edinilmesi imkânsız olan bilgiler toplayabilirsiniz. Müşteri için değerli bilgiler çok kere böyle elde edilir.»

İspiyonlar yoluyla toplanmış bilgiler arasında en önemlileri faal sendikacıların hüviyetlerini gösterenlerdi. Uzun listeler, sanayide çalışan ispiyonculuk büroları tarafından yeniden gözden geçirilir, tamamlanır ve müşterilere sunulurdu. Adı bu listelere geçen işçilere hemen yol verilir ve adları gizli kara listelere eklenirdi. İşverenle işçiler arasındaki anlaşmazlıklarda hakemlik eden Federal Komisyonun üyesi Edwin S. Smith, bu kara listelerin kullanıldığı tipik bir olay anlatıyor:

«Bir ispiyonun kurbanları olarak, Fruehof Trailer Co.'nin yol verdiği işçilerin hikâyesinden daha acıklı bir Amerikan düşmanı olay duymadım bugüne kadar. Daha hayatlarının baharında olan bu adamlar, namuslulukları ve cesaretleri apaçık belli bu adamlar, sendikaya katıldıkları için nasıl dövüldüklerini bir bir anlattılar. Evli ve çoluk çocuk sahibi bu adamlar artık işsizdiler ve dediklerine göre Detroit şehrinde bundan böyle iş bulmaları imkânsızdı. Bunların bütün suçları, özgürlüğü seçmiş ve iş şartlarını iyileştirmeye çalışmak için örgütlenmiş olmaları idi. Kendilerinin en değerli şeylerini,

emeklerini patronlarına vermiş olan bu işçilere, eski demir parçaları gibi hurdalığa atılmak üzere en adî caniler gibi gammazların ellerine teslim edilerek teşekkür ediliyordu.»

İspiyonculuk büroları aynı zamanda «sarı» sendikalar kurmakla da uğraşıyorlardı. İşçilerin, namuslu sendikalara kaydolmalarını önlemek gayesi ile yaratılmış, bizzat patronlar tarafından gizlice kontrol edilen ve paraca desteklenen bu «sarı» sendikaların başında çok kere profesyonel ispiyonlar bulunurdu.

Butler Sanayi Kontrol Ağı'nın yayınladığı broşürde: «Ne zaman bir sarı sendika kurulması istenilir ise işi iyi bir sona götürmek için, bu fikri işçilere aşılamakla başlardık her defasında. Bugüne kadar bu cinsten yüzlerce teşkilât kuruldu.» diyor.

Fund de La Twentieth Century'ye göre, 1935'e doğru, 2.500.000 Amerikan işçisi sarı sendikalara kayıtlıydı.

Bundan başka, işletmenin ispiyonculuk hizmetleri örgütü, kendi ajanlarını namuslu sendikaların idareci mevkilerine yerleştirebilmek için özel bir çaba harcadılar.

Kendilerini gerçek sendikacılar olarak tanıtan ve «atelye arkadaşları» arasında şöhretlerini haincesine yayan yirmi kadar ispiyon, C.I.O., A.F.L. ve Demiryolcular Birliği içinde önemli görevler elde etmeyi başardı.

Bir kere yerlerini almaya görsünler, çeşitli yollardan sendikaları kökünden yıkmak için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı.

Hartford'da (Connecticut'da) yazı makineleri imalâtçılarının A.F.L. sendikası sekreterliğine kendini seçtirmek için 1935'te işten ayrılan bir Corporation Auxiliary ajanı, o kadar iyi çalıştı, öyle başarıya ulaştı ki, bu sendika bölümünün üyc adedi bir yıldan daha az bir

zamanda 2.500'den 75'e düştü. Michigan'da, Flint'de, başında ispiyonların bulunduğu bir başka sendika örgütünün üye sayısı 935'te 26.000 iken, 1936'da 122'ye düştü.

Michigan'da, Fisher Body'de Lansing fabrikasında General Motors adına yürütülen ispiyonculuk kampanyası konusunda Pinkerton Lawrence Baker'in bir ajanı, «Sonuçlar mükemmel, diyordu. Eskiden Lansing Fisher'de işçiler yüzde yüz örgütlüydü. Çok şükür şimdi beş idareciden başka kimse kalmadı.»

Söz hürriyetine ve işçi sınıfının haklarına yapılan saldırıları incelemekle görevli Follette Komisyonu, Senatoya sunduğu 8 Şubat 1937 tarihli raporunda şöyle açıklıyordu:

> «İspiyonculuğun, artık Amerikan idareciliğinin bir kısmı olduğu açık bir gerçektir. İşçilerin kanunî olarak örgütlenme hakları olmadıkça, söz hürriyeti ile sendikalaşma hürriyetinin hiç bir anlamı olmayacaktır. İnsanlar, haklarını istemek üzere serbestçe tartışmak için toplanamamakta ve hayat şartlarını iyileştirmek amacıyla örgüt kuramamaktadırlar; ve hattâ, bir ispiyon ağı onları, günlük yaşayışları içinde kıskıvrak bağladığı için, siyasî veya dinî fikirlerini bile söyleyememektedirler.»
>
> Rapor şöyle devam ediyordu:
>
> «Fertlerin veya özel işletmelerin bir silâh deposuna sahip olmalarına izin verilmiş olması, hayretle karşılanacak bir şeydir. Sanayiin, kanunu temsil ettiğini ileri süren birtakım pervasız kimseleri, kendi parası ile silâhlandırdığını öğrenmek üzücü ve korkutucudur. Ve yasal bir hükümetin her gerçek

savunucusu, sinesinde, işverenlerin kendi haklarını korumak için örgütlenmek gibi yasal haklarını kullanan adamlara saldırmak için profesyonel ispiyonlarla birlikte çalışan dev gibi bir ticarî işletmenin varlığına göz yumulduğunu öğrenmekle, beyninden vurulmuşa dönecektir.»

3. GAZLA VE TÜFEKLE

Pittsburgh (Pennsylvania) Federal Laboratories Inc. Başkan Yardımcısı Barker H. Bailey, 1934 baharında, şirketin ticarî temsilcilerinden birine yolladığı mektubunda: «Her yerde güçlükler ortaya çıkıyor. Elinde birkaç fabrika tutan bir kimse, *güvenlik âletleri* konusunda kendilerine sunduğumuz kaçırılmaz fırsatlarla mutlaka ilgilenmek sorundadır» diye yazıyordu.

Başkan Yardımcısının sözünü ettiği «güvenlik âletleri»: makineli tüfekler, hafif makineli tüfekler, tabancalar, otomatik tabancalar, zırhlı arabalar, alev makineleri, ışıldaklar, cephane, koruyucu elbiseler, göz yaşartıcı ve boğucu gazlar, gaz maskeleri ve bu cinsten başka şeyleri içine alıyordu.

Federal Laboratories Inc., Birleşik Amerika'nın en önemli şirketlerinden biriydi ve Amerika'nın hayrına olmıyan bir işle uğraşıyordu artık: özel işletmelerle, grev kırıcılara, profesyonel ispiyonlara, yerel polis örgütlerine ve belediyelere silâh, cephane ve buna benzer askerî malzeme satıyordu (5).

(5) Bu işle uğraşan belli başlı üç şirket vardı: Federal Laboratories, İnc., Lake Erie Chemical Company ve Manville Manufacturing Company. Bu üç şirketin 1933 ile 1936 arasında gaz

Federal Laboratories'in yüzlerce müşterisi arasında şu şirketler de vardı:

Bethleem Steel Co.
Carnegie Steel Co.
Chevrolet Motor Co.
Chicago Tribune
General Motors Corp.
Goodyear Tire and Rubber Co.
Standart Oil Inc.
Pontiac Motor Car. Co.

İşletmenin uğraştığı işler biraz kanun dışı olduğu için, temsilcileri, daima sıkı ağızlardan ve gözaçıklardan olurdu.

1934'te San Fransisco'daki genel grev sırasında Federal Laboratories'in idare ettiği bazı ticarî görüşmeler bu olaya tamamen ışık tutuyor.

Federal Laboratories Inc.'in bir temsilcisi, San Francisco polis şefinden 13.000 dolarlık gaz ve gaz gereçleri siparişi almıştı. Ne var ki Federal Laboratories'in Başkan Yardımcısı Bailey H. Barker'in daha sonra açıkladığına göre, bu siparişin yerine getirilmesinde bazı güçlükler ortaya çıktı: çünkü «şehrin bazı memurları, polis şefinin siparişini onaylamayı reddettiler.» Bizzat Barker bu işi düzeltmek için derhal San Francisco'ya gitti.

---

ve gaz gereçleri satışından kazandıkları para, 104,062.114 dolara yükseliyordu. Bu rakama, makineli tüfekler, tabancalar, cephane ve buna benzer şeylerin satışından elde edilen ve yekûnu, daha birkaç milyon dolar kabartan gelirler dahil değildi. Şurası da bilinmelidir ki, Federal Laboratories Inc. adı ticarî bir ünvandan başka bir şey değildir ve bu şirketin hükümetle resmî bağları yoktur.

Batıdaki şirketlerin temsilcileri ile birçok görüşmelerden sonra Barker, Amerika Bankası'na bir mektup yazdı. Bu mektupta şöyle diyordu:

Amerika Bankası N.T. ve S.A.
New Montgomery Market Bürosu
San Francisco (Calif)

Baylar,

İlişikte, size ödenecek olan 1.380.912 dolar karşılığında sahibine teslim etmenizi rica ettiğimiz kapalı bir zarf gönderiyoruz.

Bu meblâğı, aldığınızda Federal Laboratories Inc. 185-51 inci cadde, Pittsburgh (Penn.) adresindeki şubemize yollayınız.

Saygılarımla,

Federal Laboratories Inc. adına
B. H. Barker, Başkan Yardımcısı

Barker'in Amerikan Bankasına yolladığı «kapalı zarf»ın içinde, San Francisco polis şefinin sipariş ettiği gaz ve gaz gereçlerinin karşılığı Federal Laboratories'in faturası vardı. Barker, buna karşılık bankadan 1.380.912 dolarlık bir çek aldı. Adı hiç bir zaman açıklanmayan kimseler tarafından parası ödenen gaz gereçleri San Francisco Polis Müdürlüğü'ne gönderildi.

Barker, Pittsburg'a dönüşünde, American Hawaian Steamship Company'den Ashfield Stow'a yazdığı övgü dolu mektubunda: «Sizi temin ederim ki, içinde bulunduğumuz durumun nazikliğini asla unutmayacağız» diyordu. «Birçok şeyler aklımdan çıksa bile sizin, yol göstermekten hoşlanmadığınız halde, bizimle işleri olan kimselerin faaliyetlerini korumaya tamamen hazır oluşunuzu daima hatırlayacağım.»

Aynı yıl içinde, Federal Laboratories Inc'in başkanı John W. Young, şirketin şubelerine, şirketin son aylardaki çalışmalarını özetleyen bir muhtıra yolladı. Young'ın muhtırası şöyle başlıyordu:

> «Baylar, yalnızca şirketimiz için değil, aynı zamanda memleketimizin geleceği için, bir sürü olaylarla dolu, tarihî günler atlattık. Sınıf kavgası, daha açık ve daha şiddetli şekilde kendini gösterdi. Yılın ilk ayından başlayarak satışımız, bir milyon doları aştı.»

Şirketinin milletlerarası yaygınlığına işaret etmek için Young, şöyle devam ediyordu:

> «Kûba'ya, iki parti gaz ile birlikte tamamen Federal Laboratories tarafından yapılmış yirmi iki zırhlı polis arabası gönderildi. Polis, bu araçları nasıl kullanacağını öğrendi, bundan sonra her hafta gaz isteği alınacaktır.»
>
> Fakat işler Birleşik Amerika'da da daha iyiye gidiyordu:
>
> «Toledo'daki durumu yatıştırabilmek için oraya 75.000 dolara yakın gaz gönderildi. Youngstown'a 2.00.000 dolar, Pittsburgh'a 2 milyon 500 bin dolar, Seattle'e 50.000 dolar değerinde mal gönderildi.»
>
> Federal Laboratories Başkanı sonuç olarak:
>
> «Göz yaşartıcı gaz kullanmanın çoğu kez iyi sonuçlar verdiğini gazetelerde okumuşsunuzdur şüphesiz. Gerçekten de polis onu nasıl kullanacağını öğrenmeye başlıyor. Onu

her gün biraz daha çok kullanıyor ve öğrendiğimize göre birçok durumlarda gaz'dan «Federal» diye bahsediyorlar artık. Özet olarak Baxter'i, Roush'ı, Baum'u, Grieg'i, Fisher'i, Richardson'ı ve hizmetleri geçmiş, bu gereçleri kullanmakta kritik zamanlarda polise yardım etmiş olan bütün çocukları kutlamak isterim.»

Başkan Young'ın mektubunda adı ayrı olarak geçen ajanlardan biri olan Joseph M. Roush 1934 başında, Pittsburgh bürosundan Kaliforniya'ya gönderilmiştir. İşçilerin mücadeleleri, doğuda adamakıllı kızışmıştı; Federal Laboratories'in müdürleri en usta ajanları meydana salmak istiyorlardı. Roush'a güvenmekle aldanmıyorlardı...

Kaliforniya'daki durumu ilk ağızda şöyle bir inceledikten sonra Roush, Federal Laboratories Inc. Başkan Yardımcısı Bailey H. Barker'e durumu, «iş'e» son derece uygun bulduğunu bildirdi.

«Bu eyalette epey yaygın bir fikre göre bu yıl, memleketimizin tarihinde en ciddî grevlerin ve başkaldırmaların patladığını göreceğiz... Gelecek ay, iyi bir ay olacak. Imperial Valley'de bir başka grev bekleniyor...» diye yazıyordu Roush.

Roush'ın eklediğine göre, daha birkaç «iştah açıcı güzel» grev, patlamak üzereydi. Çok yakın bir gelecekte Kaliforniya'nın, makineli tüfek ve diğer ateşli silâhlardan; özel olarak göz yaşartıcı gaz bombasından «büyük siparişler» vereceğini şimdiden söylemek için sebepler vardı ortada.

Daha sonraki raporlarında Roush, amirlerine, şirketin yeni mallarından birinin satışını arttırmak için özel bir çaba harcadığını bildiriyordu. İlmî olarak

«Diphénylaminechlorarsine (DM) diye tanınan, daha basitçesi boğucu gaz olan bu mal, Federal Laboratories'in reklâm broşürlerinde şöyle tarif ediliyordu:

«Bu kimyasal sıvı, bol gözyaşı getirir. Bulantı yapar, kusturur ve şiddetli baş ağrısı yapar. Birazcık fazla dozu bir kimseyi altı ilâ sekiz saat saf dışı eder. Kapalı yerde bu gaz zehirli sayılır fakat iyice bilinmelidir ki açık havada ölüme sebep olmaz.»

Mektuplarından birinde Roush:

«Kızılların, Los Angelos'ta boğucu gazdan hoşlanmalarını dilerim», diye yazıyordu. «Bunun için elimden geleni yapacağım...»

Ticarî temsilcilerin çoğu gibi Roush da satışı canlandırmak için, yolculuk çantasında reklâm olarak her gazdan birkaç örnek taşıyordu. Bir iş yakaladığı zaman genel olarak üzerinde, komünist düşmanı bir yazar olan, daha sonra Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti'ne karşı Nazi Almanyası ile işbirliği yapmakla suçlandırılmış olan Elizabeth Dilling'in (6) «The red net-work» (7) adlı kitabı bulunurdu. Roush, Dilling'in kitabını müşterilere «kızıl ajanların» Amerikan toplumuna ne için geldiklerini, Federal Laboratories'in kendilerine sunduğu teçhizatın nasıl bir «korunma» aracı olacağını göstermekte kullanıyordu. Roush aynı zamanda elinin altında «The red line of crime and civil disorder» (8) adlı bir broşür bulundurur ve sözü geçen alıcılarına ve gedikli müşterilerine dağıtırdı.

Yazın ilk aylarında Roush, göz yaşartıcı gaz stokunun satımında beklenilmeyen güçlüklerle karşılaştı.

(6) Elizabeth Dilling ve onunla beraber yargılanan öbür 25 nazi hayranı, mahkûm olmadılar. Yargıcın ölümünden sonra dâva düştü ve sanıklar artık bir daha kovuşturmaya uğramadılar.
(7) «Kızıl şebeke».
(8) «Kızılların Suç ve Kargaşa Politikası».

Önemli müşteriler eksik olmuyordu fakat, Roush'un, Bailey H. Barker'e haber verdiği gibi bazı eyaletlerde yürürlükte olan kanunlar bazan ciddi engeller çıkarıyordu karşısına:

> «Göz yaşartıcı gazın kullanılmasına karşı olan kanun, çalışmama gerçekten engel oluyor... Et grevi sırasında izin alabilmek için karşılaşmış olduğumuz güçlükleri hatırlarsınız; şehir, bundan böyle özel şirketlere için verilmesini kesin olarak reddediyor! Ne dersiniz buna?»

Roush'un karşılaştığı güçlükleri iyi anlayan Barker, ona: «Eğer orada hiç bir şey yapılamıyorsa, öyle sanıyorum ki, burada bize, başka işlerde başarı kazanacağımız ümidi ile bu başarısızlığı sineye çekmekten başka yapacak şey kalmıyor artık...» diyordu.

Buna rağmen, sipariş edilen gaz bombası üzerinden komisyon alan Roush, bu işi elden kaçırmamakta kesin kararlıydı. Eyalet Suç Araştırma ve Teşhis Bölümü şefi Clarence Morril'le yakınlık kurmağa çalıştı. Morril, Kaliforniya'da gaz ve makineli tüfekler satışına izin verecek veya reddedecek kimse olarak iyi seçilmişti.

Bir gün Roush, Pittsburgh'a, Barker'e telefon etti. «Barker, Alaska'da Federal Laboratories'in satışlarını yalnızca Morril'e vermeğe razı mıydı?»

Barker derhal «evet» cevabını verdi.

Ondan sonra, Kaliforniya'da gaz ve makineli tüfek satışı izni almakta hiç bir zaman güçlükle karşılaşılmadı artık.

San Francisco genel grevinin bitiminden iki gün sonra, 22 Temmuz 1934'te Roush, Barker'e gönderdiği uzun bir mektupta işlerini nasıl «yeniden kalkındırdığını» heyecanla anlatıyordu:

«2 Temmuz akşamı Başçavuş McInerney ile subay Myron Gernea... ertesi sabah, (Genel Kurmay'a ait bir araba ile benim gaz techizatından bir kısmını denemek için) kendilerile gelmek isteyip istemediğini sordular. Büyük sokak kavgaları ümit ettiklerini ve gaz bombalarını atmak için benim ustalığıma ihtiyaçları olacağını söylüyorlardı... Kavga, gazla ve iki karabina ile başladı. Bekleme uzun sürmedi. İlk dalaşma kör şafakta başladı. Kısa menzilli mermilerle ve el bombaları ile derhal karşılık verdik.»

«Elebaşılar» - San Francisco yakası boyunca rahat rahat dolaşan grev nöbetçileri (dok işçileri) - boğucu gaz bombalarını yerden toplayıp tekrar polislere atmaya koyulunca Roush, onlara, daha çok «uzun menzilli mermiler» kullanmalarını salık verdi. «Sizi temin ederim ki, diyordu, işi iyi kıvırdılar. Ondan sonra her kavga bize bir zafer kaydediyordu... Öğretici olduğu kadar, ilgi çekiciydi de bu.»

Roush, gaz obüslerinin «öyle dikkate değer sonuçlar» verdiğini söylüyordu ki, San Francisco Polis Müdürlüğü'nden sonra birçok müşteri Federal Laboratories'e büyük siparişler verdi:

«İşlerimiz iyi gitmiyordu. Fakat San Francisco olayından sonra derhal büyük komşu bölgelerden gaz ve tüfek siparişleri aldık. Tabii uçuyordum ben...

Malzememizi bir depoda bırakmak doğru olmadığı için onları San Francisco Polis Müdürlüğü'nün bodrumuna taşıdım... Berkeley Polis Müdürlüğü'nün, Oakland Polis Müdürlüğü'nün, San Francisco Savcılığı'nın ve Polis Müdürlüğü'nün bana gösterdikleri ağırlamadan daha fazlası olamazdı doğrusu. Şirket ve ben, şüphesiz,

onlara büyük minnet borçluyuz... Berkeley Müdürlüğü bize, bir yazıhane, bir telefon hattı ve şehirde bulmamız imkânsız olduğu zaman benzin buldu.»

Roush, «kavgalar» sırasında çekilmiş resimlerden ele geçirdiğini ve onları büroya gönderdiğini haber veriyordu. «Bu kavgalardan birinde bir grup adama nasıl ateş ettiğimi anlatmak isterim.» diye ekliyordu. «İsabet alan bir adamın kafatası parçalandı, hemen öldü. Bir komünist olduğu için hiç de dokunmadı bana bu; hattâ onlardan, daha fazla öldüremediğime yanıyorum.»

Roush'un mektubu şöyle bitiyordu:

> «Şimdi, bana sunduğunuz eşsiz işbirliği için size bütün kalbimle teşekkür etmeliyim. Kelimeler, duygularımı anlatmaz... Bizim bu işi gerçekleştirmemizi sağlayan şirket üyelerine teşekkürlerimi iletmek lûtfunu esirgemeyiniz. Bundan sonraki işlerde başarıya ulaşmakta hiç bir şey, arkamda fabrikanın ve onun bütün personelinin desteğini hissetmekten daha çok yardımcı olamaz bana...
>
> Karargâhımı San Francisco'da kurmayı düşünüyorum... Burayı öyle rahat ve öyle hoş buluyorum ki burada kalmağa karar verdim. En iyi dileklerimle...»
>
> *Joseph M. Roush*

4. YILDIRMA TEKNİĞİ

6.000.000 üyeli C.İ.O., Amerikan toplumunun ayrılmaz canlı bir parçası olduğu için, daha sonraları, hemen bütün dünyaca tanınacaktı. Fakat C.İ.O.'yu kurma

işine girişmiş olan bu kadınlı erkekli çalışkan insanlara 1930 yıllarına doğru çok zaman adî suçlular gibi davranıldı. «Komünist kundakçıları» ve vatan haini muamelesi görüyor, olur olmaz sebeplerle hapse tıkılıyorlardı; bütün şehirler teker teker kapılarını onlara kapatıyor, adları bütün büyük sanayi merkezlerinde kara listelere geçiyordu.

1935 ile 1937 arasında Amerika'da 47.000 den fazla işçi, haklarını elde etmek için savaşa katılmış olduklarından tutuklanmıştı...

Sendika yöneticileri çok kere hayatları pahasına grev yapıyorlardı. Zaman zaman, katiller ve sivil muhafız teşkilâtları üyeleri tarafından kaçırılıyor, acımadan dövülüyorlar, kendilerine işkence ediliyordu. Birçoğu soğukkanlılıkla öldürüldü.

28 Ağustos 1935'te *New Republic* gazetesi, bu adamların başlarına gelenleri, olayları bizzat yaşayan birinin dilinden açıkladı. Yazıyı, Alabama'da Birmingham'daki Madencilik Sanayii Sendikası'nın yöneticilerinden biri olan Blaine Owen yazmıştı.

Blaine Owen'in anlattıkları şöyleydi:

«Birmingham adından hemen sonra, parantez içinde bazı adlar gelir akla: T.C.I., Republic Steel, Schloss-Sheffield... gibi. Aralarında en önemlisi T.C.I.'dir. Yani, Tennessee Coal and Iron (Tennesse Eyaleti Kömür ve Demir Şirketi)... Bir de United States Steel vardır, Morgan'ın şirketi...

Şirketin bahçeli evlerinde oturan işçilerin, mısır, ya da buna benzer, insan boyunu aşan hiç bir bitki ekemiyeceklerine dair bir karar vardır. Evleri birbirinden ayıran boşluklarda bütün gece ışıklar yanar. Saat dokuz buçuktan önce herkes içeri girmiş olmalıdır. Bununla beraber, her şeye rağmen toplantılar olur, şiddet ve yıl-

dırma, toplantılara engel olamaz. Hapis ve işkence demek olan broşürler, gökten iner gibi kapıların altından kaydırılır, halkı örgütlenmeye ve mücadeleye çağırır.

Önde iki resmî elbiseli adamın oturduğu polis arabası ağır ağır bana yaklaştığı sırada evime dönüyordum. Biri araba kullanıyor, öbürü ışıldağı üzerine çeviriyordu. Sokağın öbür ucunda karanlıkta bir otomobil ve önünde ağzında sigarasile bir adam duruyordu. Köşeyi döndüm. Kapıları açık olan Ford bizi geçerken onlar da yaklaşıyordu...

Arabanın arkasında, onların arasında dimdik duruyordum. Kırmızı sinyal ışığını yakmış, iki sıra rahat evlerin arasından geçiyorduk. Hiç kimse tek kelime söylemiyordu. Pencereler sımsıkı kapalıydı; havasızlıktan terlemeye başladık, boğuşmaktan nefes nefese idik...

Pat! Beklediğim halde, bu darbe yine de ânî oldu, beni şaşırttı. Dudağım uyuşmuştu, derin nefes alıyor ve ikinci darbeyi savuşturmaya uğraşıyordum. Bu defa darbe, yanağıma indi...

Koyu kanın tuzlu tadını duydum, nefes alırken yuttum. Sivri bir diz karnıma geçti ve kollarımı kurtarmağa çalışırken nefesim kesildi. Bana öyle geliyordu ki, ezilmiş, parçalanmış akciğerlerime artık hava girmiyordu. Sonra, yüzümü hiç koruyamaz oldum. Dizlerime mi kapamıştım yüzümü, yoksa onlardan birinin dizine mi? Ne olursa olsun, benben bir parça değildi artık o... Birden, yumruk - sille yağmuru durdu. Şaşırttı bu beni, gözlerimi açmaya çalıştım ama yalnız sağ gözüm açıldı.

Karanlıkta ayakta duran uzun boylu zayıf herif, düzensiz, kesik - kesik, kısa sorular sordu bana. Elinde tuttuğu tabancası, ince bir ışık halinde parlıyordu. Dümdüz ve siyah kaşlı, çarpık ağızlı gencin, yüzümün ortasına bir yumruk indirebilmesi için, düzgün aralarla so-

rularını kesiyordu. «Konuşmayacak.» diyordu. Pat! «Tınmadı bile.» Pat!... Durmadan kendi kendime tekrarlıyordum. «Ağzını açma, ağzını açma! Nasıl olsa işini bitirecekler senin; bir şey söylersen daha sözünü bitirmeden haklayacaklar seni.»

Sarışın, kısa boylusu, «Nehire atın onu» dedi. Birisi bir ip getirdi... İp, keskin bir ıslıkla omuzlarıma indi. Birtakım ellerin, vücudumda kanın kuruduğu yerleri tekrar kanatarak, gömleğimi parça parça söküp aldığını duyuyordum. Birisi, bir bıçakla pantolonumu yırtıyordu...

Kırbaç durdu, kaburga kemiklerime bir çizme darbesi yedim. Öyle yıkıldım. Kısa bir an sonra yeniden başladı aynı çizme darbeleri...

Bunun ne zaman dindiğini bilemiyorum artık. Yalnız şunu biliyordum ki, ağzımı açmamak ve elden geldiği kadar sessiz durmak son derece önemli idi, bunu düşünebiliyordum. Karanlıktan gelen bazı sorular hatırlıyorum...

Belli belirsiz, bu işin artık bittiğini anladım. Arabanın kapısının çarpıldığını duydum ve arabanın lâstiklerinin tozda hışırdadığını... arabanın uzaklaştığını duyunca başımı kaldırmağa çalıştım...

Başım önüne düştü, toprağa yapıştım; uyuya kalmak istemiyordum, nasıl olursa olsun Birmingham'a dönmek, oradaki işçileri bulmak istiyordum.

Silâhlı işçiler, yatağımın başında nöbet tuttular. Daha birkaç yıl önce bir Klan üyesi olan bir maden işçisi sekiz yaşındaki küçük oğlunu getirdi yanıma. Benden, oturmamı rica etti; çocuğa göstermek için bütün vücudumu kaplayan kesikleri, yırtıkları, yaraları açtı.

«İyi bak oğlum,» dedi. «İşte şirket bu. Nefret etmesini ve savaşmasını öğrenmen gereken şey, bu!»

Milyonlarca işçi, hükümetin Wagner çalışma kanunu ile kendisine verdiği haklardan faydalanmaya çalışırken ve sendika hareketi memlekette önem kazanırken, sendika idarecileri her gün daha vahşi bir bastırma hareketinin kurbanları olacaklardı.

İşte, 1935 ile 1938 arasında işçi aleyhtarı şiddetin tipik birkaç örneği:

Alabama : Ağustos 1935'te Lowndes ili pamuk toplayıcıları greve başladılar. Şerif, memleketi kol gezen bir sivil örgüt kurdu. Bu adamlar grevcilerin evlerini basıyorlar, grevcileri kaçırıp onlara korkunç işkenceler yapıyorlardı. 22 Ağustosta, «uyanık muhafızlar», James Merriweather adlı bir grevciyi kaçırmış ve öldürmüşlerdi. Bn. Merriweather şöyle anlatıyor:

«Köy meydanında, insanların ellerini kırbaçlayan bir linç çetesinden söz edildiğini duymuştuk... Onların yarısı, bulunduğum eve doğru ilerlediler... Broşür bulmak için ortalığı altüst ettiler. Bir şilte altında buldular onları... O sırada işte olduğum için mitingte bulunmadığımı söyledim... Vaughn Ryles, elindeki ipi tehditle sallayarak bana bütün elbiselerimi çıkarmamı söyledi. «Şu sedirin üzerine uzan» dedi, «bu sabah çıplak et istiyor canım.» Sedirin üzerine boylu boyunca uzandım, Ryles döverken, Ralph McQuire başımı tuttu... Kalçalarıma vuruyordu önce, sonra başıma vurdu. «Şimdi», dediler, «görelim bakalım ne söyleyeceksin.» Küfrediyorlardı... Ryles, ipe bir düğüm attı... İpi direklerden birine astı... İki ayağımı yerden kaldırdı... Yakınlarda bir yerde ateş edildiğini duydum... Kocamın öldürüldüğünü söylediler... linç etmişlerdi...»

Arkansas : Güney Çiftçileri Sendikası'nın bir idarecisi olan Howard Kester, bu eyalette yapılan şiddet

hareketlerini açıklamak için 10 Ocak 1936'da New-York Post'ta şöyle yazıyordu:

«Geceleri, şerifler ve maskeli adamlar, yolları tarıyorlar, gizli sendika toplantılarını basmak için fırsat kolluyorlardı... Canları çekince adam dövüyorlar, çok kere öldürüyorlardı... Mülk sahipleri de faşist bir hareket örgütlendirmişlerdi: Bu örgütün adamları yeşil gömlek giyiyor, gömleklerine gamalı haç işletiyorlardı. Örgütümüzün yüzlerce üyesi kötü muamele görmüş, yirmi kadar aile tehdit edilmiş, evlerinden kaçırılmıştı... Sendikamızdan en aşağı on kişiyi öldürdüler.

Daha birkaç hafta önce Arkansas'ta Earle'de silâhlı adamlar, bir toplantı sırasında zenci kiliselerine girdiler ve iki kişi öldürdüler... Ertesi gün, Méthodist'lerin bir kilisesinde, ben, siyah ve beyaz 450 sendika üyesi önünde konuşurken yirmi kadar silâhlı çiftlik sahibi beraberlerinde hükümet adamları olduğu halde toplantı salonuna girdiler.

Diğerleri, kadın - erkek, çoluk çocuk gözetmeksizin sendika üyelerine saldırırken bu adamlardan üçü beni kürsüden aldılar ve arabanın içine attılar. Kilisenin içi allak bullak olmuştu.»

Michigan : Amerikan Lejyonundan ve Millî Muhafızlar teşkilâtlarının üyelerinden meydana gelmiş bir grup adam, Newton çelik şirketi önünde gösteri yapan grevciler üzerine göz yaşartıcı ve kusturucu gaz bombası atmak üzere 10 Haziran 1937'de geceleyin, Binbaşı Daniel Knagge kumandası altında Monroe'ya geldiler. Beyzbol sopaları ile grevcileri iyice hırpaladıktan sonra «kanun ve nizamı koruyucuları» dövmek için sempatizan aramaya daldılar evlerin içine. Grevcilere karargâh ödevi gören çadırı ateşe verdiler ve işçilere ait bir düzine arabayı yaktılar, parçaladılar.

Teksas : 1937 sonuna doğru, bir ceviz toplayıcıları grevi sırasında 700 den fazla işçi San Antonio'da, grev müfrezesi kurmak istedikleri için tutuklandılar. Adamlar ve kadınlar dövüldü, coplandı ve hırpalandı. Göstericileri (kadınlar, çocuklar, kollarında bebekleri analar) polis sıraya dizdi ve âniden göz yaşartıcı bomba attı üzerlerine. Hiç bir şeyle suçlanmaksızın, yirmi kadar kadın hapse atıldı.

Kaliforniya : 1938 başlangıcında Maden, Çelik ve Yüksek Fırın İşçileri Milletlerarası Sendikası'nın 238'inci yerel teşkilâtı, Nevada İli altın madencilerinin grevinde başa geçti. Oranın şerifi ve Kaliforniya Eyaleti polisleri tarafından idare edilen bir grup sivil muhafız, 20 Ocakta Murchie madeni grevcilerine saldırdılar. Ayrıca, tabanca ve copla silâhlanmış 300 kişilik bir çete 60 kişiye saldırdı. Ertesi akşam, gösteri yapan 12 kişi hastaneye gönderildi ve sendikanın bütün yerleri de darmadağın edildi. Sendika idarecileri linçle korkutuldu. 100'den fazla madenci ve ailesi ilden atıldı.

Mississipi : 15 Nisan 1938'de, Tupelo'da C.I.O.'nun bir idarecisi olan 27 yaşındaki Charles F. Cox'u, bir sürü adam bir arabaya sürükledi. 30 kilometre kadar açıldıktan sonra ve orada tamamen soyduktan sonra 11 adam kayışla dövmeye başladı. Cox, ondan sonra, yarıyarıya şuurunu kaybetmiş bir halde sürüne sürüne şehre ulaşabildi. Cox, 1937 yerel grevinden sonra, fabrika sahipleri ve işçiler arasındaki anlaşmazlıkların en önemli tanıklarından biriydi. Bu işi incelemekle görevlendirilmiş olan örgütler, Cox'un örgüt aleyhine tanıklık etmesine engel olmak için kaçırılmış olduğunu açıkladılar.

Fakat ne şirketlerin millî ölçüde giriştikleri şiddet ve korkutma kampanyaları, ne «uyanık muhafızlar»ın

saldıkları dehşet, ne de grevleri kırmak için gönderilen Millî Muhafızlar ve yerel polis, gayelerine erişebildi.

Buhran yıllarının güçlükleri ve sefaleti ile, New Deal'in işçi-lehine siyaseti ile ve Batı kıyısındaki denizciler ve madenciler sendikalarının, daha bazı sanayi sendikasının kazandıkları zaferlerle harekete gelen Amerikan işçileri, kitle halinde sendikalara girmeye ve daha iyi çalışma şartlarının yanında daha yüksek ücretler elde etmek için mücadeleye katılmaya devam ettiler.

1936 başlangıcında C.I.O. idarecileri bir «savaş-fonu» topladılar; kauçuk otomobil, çelik, alüminyum, radyo ve daha bazı ana sanayi işçilerinin örgütlenmelerine yardım için güçlerini bir araya getirdiler. Gazeteciler, kimyacılar, teknisyenler, satıcılar ve memurlar, kâtipler, oduncular, denizciler, ayakkabıcılar, kürkçüler ve makinistler, sayısı bugün biraz daha artan örgütlü işçiler ordusuna katıldılar.

1936 Şubatında, Akron'daki Goodyear lâstik sanayiinin, kauçuk işçilerini C.I.O.'ya sokmak isteyen 10.000 işçisi, Goodyear fabrikasının binalarını tuttular ve Amerika'da ilk defa olmak üzere «İşyerini terketmeksizin grev» yaptılar. Dört hafta dayandıktan sonra şirket, işçilerin isteklerine boyun eğdi.

1936 Kasımında Otomobil İşçileri Sendikası memleketin en önemli işletmesi olan General Motors'da grev ilân etti. Greve 125.000 işçi katıldı; General Motors'un yirmi kadar şehirdeki bütün fabrikalarını durdurdular. Üç aylık diş dişe bir savaştan sonra şirket, sendika ile bir anlaşma imzaladı. İki ay sonra Chrysler, Otomobil işçileri Sendikası üyelerince seçilen delegeyi kabul etti.

Fakat en önemli mücadeleyi, madencilik sanayii sürdürüyordu. 13 Haziran 1936'da *Business Weeks*'de «Eğer Lewis, maden sanayiinde kazanırsa, bütün sanayi kolları tehdit edilmiş olacaktır...» diye yazılıyordu. Yı-

lın sonuna doğru, Phil Murray, Madencilik Sanayii İşçileri Sendikası'na 100.000 işçi kaydettirmişti. 2 Mart 1937'de B.A. Çelik sanayi ve şubeleri yeni madencilik sanayii sendikasına katıldılar. Bu, C.I.O.'nun yerel plânda kazandığı en büyük zafer oldu.

5. «HATIRLAMAK»

Şimdi anlatacağımız olay, 30 Mart 1937'de, savaş meydanlarında can veren Amerikan askerlerinin anıldığı millî bir bayram gününde Chicago'da, Republic Steel fabrikasına yakın geniş bir arsada geçti.

Ikindiye doğru, arsanın bir ucunda bine yakın adam, kadın ve çocuk toplanmıştı. Bunlar, grevde olan Republic Steel'in işçileri ve onların aileleri, öbür sanayi kollarından işçiler, dostlar ve sempatizanlardı.

Şirketin işçi düşmanı tutumunu protesto etmek için, Republic Steel fabrikasının yanında gösteriye gelmişlerdi.

Republic Steel'in kaba, iri yarı Başkanı Tom Girdler: «C.I.O. gibi kötü tanınmış bir komünist örgütle ne yazılı, ne de sözlü bir anlaşma yapmak niyetinde değilim» demişti.

Republic Steel, C.I.O.'nun henüz içine giremediği tek maden işletmesiydi. Güzel bir pazar günüydü. Hava sıcaktı. Gösteri yapanlar keyifli bir hava içindeydiler. Kadınlar hafif yazlıkları içinde, adamların çoğu ceketsiz; topluluğun hareket etmesini beklerken küçük öbekler halinde toplanmış, canlı canlı tartışıyor, gülüyor, şarkı söylüyorlardı. Kalabalığın ortasında iki Amerikan bayrağı rüzgârda hafif hafif dalgalanıyordu.

Ne olursa olsun bu görünümün insana dokunan, batan bir yanı vardı. Arsanın öbür ucunda, fabrika ile gös-

teri yapanların arasında yarı yolda elleri sopalı yüzlerce polis duruyordu. Hemen bütün polisler, arsayı boydan boya geçen çamurlu bir yolun öbür ucuna kadar uzanan dağınık sıralar halinde dizilmişlerdi. Bu polislerin arkasında destek grupları ve birkaç polis arabası vardı...

Üç yüze yakın gösterici çamurlu yola doğru akmaya başladığı anda, saat dördü yeni vurmuştu. Amerikan bayrağını taşıyan iki adamın gerisinde uzun bir sıra halinde yürüyorlardı. Üzerine basa basa, birtakım paroları haykırarak yürüyorlar, üzerlerinde «C.I.O.'ya katılın», «Republic halka ihanet etti», «Republic Steel çalışma kanununu çiğnedi» gibi yazılar okunan levhaları havaya kaldırıyorlardı.

Arsanın ortasına doğru polis, gösteri yapanlara yolu kapadı. Kalabalık, yavaşlamak ve durmak zorunda kaldı. İki bayrak taşıyıcı arasında duran genç bir adam polislere, kalabalığın geçmesine engel olmamalarını söyledi. Göstericiler saflarını sıklaştırdılar, hırsla konuşmasını dinledikleri genç adamın etrafında sımsıkı bir topluluk oldular.

Kimi, idarenin gösteriye izin verdiğini, kimi de polisin, yürüyüşü durdurmaya hiç bir hakkı olmadığını söylüyordu.

Polisler, sinirli olduklarını gizleyemiyor, yerlerinde duramıyor, tabancalarını kılıflarından çıkarıyor, sopaları ile oynuyorlardı.

Arsada kötü şeyler olacağı seziliyordu.

Birdenbire, hiç beklenmeksizin, sanki önceden verilmiş bir işaretle harekete gelmiş gibi birkaç polis kolunu kaldırdı ve kalabalığın ortasına göz yaşartıcı gaz bombası fırlattı. Aynı anda âni olduğu kadar korkunç bir ateşe başladı tabancalar.

Öndeki kadınlar ve erkekler yerlere attılar kendilerini. Kalabalığın gerisi korkudan şaşırmış, çılgına dönmüş bir halde bütün hızı ile kaçmaya başladı. Emir üzerine polisler, kaçanlara yüklendiler, hayvana vurur gibi sopalarla dövmeye başladılar.

Tabanca sesleri ve yaralananların bağırışları arasında gösteri yapanlar, dayaktan bitkin halde birer birer yere yıkıldılar. Polis grupları, yaralıların yanından ayrılmıyor, sopalarla onlara vurmakta devam ediyorlardı. Erkekler ve kadınlar, yüzleri gözleri kan içinde, umutsuzca, sopa darbelerinden sakınmaya çalışarak sendeliyor, ayakta sallanıyorlardı.

İşte Ölüler Günü katliâmı böyle başladı.

Medenî hürriyetlerin çiğnenmesi konusu üzerinde bir araştırma yapan bir grup Chicago'lu rahip adına gösteriye gelen ve yanında bir de fotoğraf makinesi olan Charles B. Fishe adında bir rahip daha sonra olayı şöyle anlattı:

«Fotoğraf makinesini gözlerime yaklaştırdım ve gözyaşartıcı bombaların patladığı yeri gördüm. Topluluğun başında bulunan insanların çöktüklerini gördüm. Düzinelerle, yığın yığın yere yıkılıyorlardı.

Sol gözümün köşesinden, 9 - 10 metre gerimde bir adam dikkatimi çekiyordu. Bir zaman hareketsiz kaldı, sonra yıkıldı. Böylece yüzükoyun resmini aldım onun. Ölmüş olmalıydı, çünkü sırtında, gömleğinin üzerinde kan lekeleri vardı...

Hemen yakınımda, 30 metre kadar ilerimde bir delikanlı gördüm. Bütün gücüyle koşarken, geriye arkasından koşan iki polise bağırıyordu: «Gidiyorum, gidiyorum işte. Emrettiğiniz gibi... Elimden geldiği kadar hızla koşuyorum». Delikanlının ayağı takıldı, düştü ve polisler, ikisi birden üzerine çullandılar. Sürükleyerek bir çalılığın arkasına götürdüler, bir zaman orada döv-

düler. Hemen yanlarında, onların filmini çektim: delikanlı yıkıldığı yerde şuurunu kaybetmişe benzediği halde polisler kalın sopaları ile dövmeye devam ediyorlardı...»

Chicago Hull Cemiyeti'nde çalışan Mme. Lupe Marshall adındaki sosyal hemşire de Ölüler Günü Katliâmına şahit oldu. Polisin gösteri yapanlara saldırdığı o kargaşalıkta, o da yakalanmış, bir hayli dayak yemiş ve bir polis arabasına atılmıştı.

Şöyle anlatıyor Mme. Marshall:

«Olayların başladığı sırada bulunduğum noktaya yakın yerde polisler, vurulup yere düşmüş adamları toplamaya koyuldular; onları, ayaklarından yada kollarından sürükleyerek taşıyorlardı. Arabada bulunanların hiçbirinin oturacak gücü kalmamıştı. Polisler birbiri üstüne yığdılar onları. Bazılarının başı, başka vücutların altında kalmıştı. Bazılarının kolları ters dönmüş, bacakları eklem yerlerinden çıkmıştı...»

Mme. Marshall, hastaneye kadar o kâbuslu yolculuğu şöyle anlatıyor: «Sanki oraya hiç varamıyacakmışız gibi geldi bana; her sarsılışta bu adamlar havaya fırlıyor ve sonra yine birbirinin üzerine düşüyorlardı. Arabada her şey korkunç bir şekilde altalta üstüsteydi. İnlemeler, bağırışmalar geliyordu vücutlardan...

Araba hastanenin önüne gelince polisler, yaralı ve bayılmış insanları arabalardan çekerek, ayaklarından, ellerinden sürükleyerek içeriye aldılar ve hoyratça yere attılar. Birdenbire bir dedektif belirdi ortalıkta, yerde yatan vücutları göstererek kızgın bir sesle bağırdı polislere: «Hangi şeytan verdi bu lânet ateş emrini?». Polislerden biri cevap verdi: «Kapat çeneni!» Ve Mme. Marshall'a dönerek ekledi: «Tamamen ölmüş değiller henüz.»

Fakat bütün geçen şeyleri filme almış olan Paramount film şirketinin günlük haberler filmi, şüphesiz, Ölüler Günü Katliâmı hakkında daha korkunç şekilde tanıklık edebilirdi. Ne var ki film, çoğaltılıp sinemalara dağıtılmadı. Paramount idarecileri, film halka gösterilirse «kızılca kıyametin kopacağını» düşünüyorlardı.

Filmin banyosu yapıldıktan sonra özel şekilde gösterildi. Senatör Robert M. La Follette Jr., Senatör Elbert D. Thomas ve La Follette Medenî Hürriyetler Komisyonu'nun en yetkili üyelerinden birkaçı hazır bulundular bu gösterilişte.

Saint - Louis Post Dispatch gazetesi daha sonra bu filmin özel gösterilişini, özel şaşırtıcı bir şekilde anlatıyordu. Post Dispatch'te çıkan yazıdan bazı kısımları aşağıya alıyorum:

«Birdenbire belirli bir işaret verilmeden, tabancaların korkunç patlama sesleri duyulur ve gösterici grubunun ilk sıraları, biçilen otlar gibi yıkılırlar... Polis derhal göstericilere saldırır ve havada, sopaların işlediği görülür.»

Polisler, sanki normal bir iş yapıyorlarmış gibi adamları dövmek için ayrı ayrı yerlere sürüklerler. Defalarca, iki veya dört polisin bir tek adamı dövdükleri görülür. Biri, beyzbol sopası gibi tuttuğu sopayla adamın yüzünün ortasına vururken, öbürü elile kafasına vurur, bir diğeri sırtına sırtına indirir...

«C.I.O. idarecileri, gömü işi ile uğraşan cenaze şirketinin, kurbanlardan birinin, darbelerin etkisi ile kafatasının kırıldığını ve beynin tamamen ezildiğini söylediğini açıkladılar...»

Yazı devam ediyordu:

«Sırtını delip geçen kurşun yemiş bir adamın bütün vücudu tutmaz oldu. İki polis, polis arabasına at-

mak için onu ayağa kaldırmaya çalıştılar; onlar bırakır bırakmaz adamın bacakları büküldü ve hemen arabanın basamağının dibine, çamura yüzükoyun yığıldı. Başını ve kollarını oynatıyordu, fakat bacakları tamamen duygusuzdu. Bir kaplumbağa gibi başını kaldırıyor ve toprağı kanırıyordu....

Post Dispatch'in yazısı şöyle bitiyordu:

«Kamera, sahnenin ortasına gelir tekrar. Şurada burada ölümün o korkunç kayıtsızlığını hatırlatan cesetler yatmaktadır yerde upuzun... Saçı başı dağılmış, paltosunun önü açık, yüzü gözü şişmiş bir polis, kameranın önünde duran bir başka polise yaklaşır. Kan ter içindedir, yorgundur. Anlaşılmaz bir şeyler söyler. Birdenbire ağzı kulaklarına varmışcasına sırıtır, ellerini oğuştura oğuştura uzaklaşır. Film biter.»

Ölüler Günü katliâmında on kişi öldürülmüş, yirmi kadarı da ciddî şekilde yaralanmıştı.

Katliâm, maden işçileri gösterisinin, Republic Steel fabrikasını işgal etmek ve içeride kimi bulurlarsa öldürmek için hazırlanmış bir «komünist komplosu» olduğunu söyleyen Chicago polis şefleri tarafından kapatıldı. Polisin bu temsilcilerine göre «iki veya üç yüz kişinin hayatı», «polisin hazırlıklı ve tertipli hareketi» sayesinde kurtarılmış oldu.

30 Haziran 1937'de La Flotte komisyonu önünde ifade vermeye gelen Chicago polisinden, yüzbaşı James L. Mooney'in tanıklığından birkaç parçayı aşağıya alıyoruz:

Senatör Thomas — Demek ki, size göre ayın 30'undaki olay polisle komünistler arasında bir kavgaydı öyle mi?

Yüzbaşı Mooney — Bu, kızıl kışkırtıcıların suçudur... Onların asıl maksatları fabrikaya girmekti. Orada birçok kimseyi öldüreceklerdi.

Senatör Thomas — Sizin komünist dediğiniz bütün bu kimseler, adam öldürmek mi isterler hep, onların gayelerinden biri de bu mudur, acaba?

Yüzbaşı Mooney — Hepsi değil, fakat rastlamadıklarımın hepsi.

İfadesi sırasında Yüzbaşı Mooney sordu: «Senato Komisyonu'nun işini kolaylaştıracak bir teklifte bulunabilir miyim?»

Senatör Thomas, «Evet» dedi.

Yüzbaşı Mooney: «Bütün bu komünistleri ve kızılları atın memleketten, her şey düzelecek o zaman.»

Senatör Thomas: «Nereye gönderirdiniz onları?» diye sordu.

«Rusya'ya, Lenin'in yanına.»

«Gerçekte bunların, Rusya'nın paralı ajanları olduklarını mı sanıyorsunuz?»

«Bunu düşünmeme sebep, memlekette en aşağı elli komünistin emir almak için Rusya'ya gitmiş olmasıdır.»

«Onların, Rusya'nın neresine gittiklerini biliyor musunuz?

«Başkente gittiler.»

«Başkent nerede?»

Yüzbaşı bir an durakladı, sonra karşılık verdi: «Tabiî, Lenin neredeyse orada.»

6. GENEL KARARGÂH

New Deal'in güç durumda bulunduğu sırada, son derece sözü geçen Amerikan milyonerlerinden küçük bir grup, yılda bir kere, en sıkı bir gizlilik içinde New York'taki Rockefeller Plaz'da 3115 numaralı odada top-

lanırlardı. Bu grup, «Özel Görüşme Komisyonu» adını taşıyordu.

30 Rockofeller Plaza'daki 3115 numaralı odanın kapısında, «Edward S. Cowdrick, Sanayi İşleri Uzmanı» yazılı bir levha bulunurdu, fakat bu, «Özel Görüşme Komisyonu»nun bu büroda neler görüştüğünü tamamen açıklayamazdı. Telefon rehberinde Komisyonun adı yoktu; başlıklı kâğıdı yoktu; bütün kayıtları ve raporları «son derece gizli» idi.

Özel Görüşme Komisyonu sekreteri Edward S. Cowdrick, komisyondan olmayan kimselerle konuşurken komisyonun adını hiç geçirmezdi; örgütten, «ortaklarım» veya «bana işveren grup» diye söz ediyordu.

Özel Görüşme Komisyonu, adları, bütün dünya sanayici ve maliyeci çevrelerinde efsanevî şekilde geçen insanlardan meydana gelmişti.

Aşağıda, diğerleri arasında, Komisyonun toplantılarına veya onun genel faaliyetine katılan bazı kimselerin adlarını bulacaksınız:

Lammot du Pont, Du Pont de Nemours E. İ. şirketi başkanı.

Alfred S. Sloan Jr. General Motors Corporation başkanı.

Harr W. Anderson: General Motors Corporation dış işler müdürü.

Owen D. Young: General Electric Company'nin idare kurulu başkanı.

Edgar S. Bloom: Western Electric Company başkanı.

Eugene G. Grace: Bethlehem Steel Company başkanı.

Frank A. Merrick: Westinghouse Electric and Manufacturing Company başkanı.

Harry E. Ward: Irving Trust Company başkanı.

E. J. Thomas: Goodyear Tire and Rubber Company personel şefi.

Özel Görüşme Komisyonu'nda temsil edilen tröstler şöyle gruplanmışlardı:

Morgan Grubu: United States Steel Corporations (Amerika'nın en büyük sınaî şirketi) General Electric Company; American Telephone and Telegraph Company.

Du Pont Grubu: General Motors Corporation (Amerika'nın üçüncü büyük sınaî şirketi); E. I. du Pont de Nemours Company (Amerika'nın dördüncü büyük sınaî şirketi); United States Rubber Company.

Rockefeller Grubu: New Jersey Standart Oil Company (Amerika'nın ikinci büyük sınaî şirketi).

Mellon Grubu: Westinghouse Electric and Manifacturing Company.

Chicago Grubu: International Harvester Company.

Cleveland Grubu: Goodyear Tire and Rubber Company.

Özel Görüşme Komisyonu, 1930 yılları sırasında, stratejik plânlar çizen, kullanılacak taktiği gösteren ve teşkilâtlı işçilerle, New Deal politikasına karşı açılmış olan savaşın bütün dönemlerini idare eden büyük Amerikan kapitalistlerinin gizli genel karargâhı idi. (9)

(9) Özel Görüşme Komisyonu 1919 da, işçi sınıfının Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen hak isteme mücadelelerinin kızıştığı dönemde kurulmuştu. Ama Komisyon, ancak New Deal politikası iyice başarı kazandıktan sonradır ki, ciddî ve sistemli olarak işlemeye başladı.

Özel Görüşme Komisyonu'nun idareci üyeleri ancak yılda bir kere toplanıyorlardı, fakat onların temsilcileri ve daha küçük memurları sayısız toplantılar yapıyorlardı. Sekreter Cowdrick ise, Komisyon'un en önemli üyelerini, devamlı olarak, sanayi alanında geçen ilgi çekici şeylerden haberdar ediyor, onlara durmadan kayıtlar ve raporlar gönderiyordu.

New Deal'in ilk yılı Komisyon için özellikle yüklü bir yıl oldu. Bethlehem Steel Company'nin ikinci başkanı ve Özel Görüşme Komisyonu Başkanı J. M. Larkin, 1934 başında şöyle açıkladı: «1933 yılı, kurulan birliklerin sayısı, tartışılan konuların çeşitliliği ve önemi, sanayi şirketlerince Komisyon üyelerine sorulan soruların çeşitliliği bakımından yarış dışı bir rekor kırdı.»

Bu zor devre boyunca çalışmaları için Komisyona minnetini bildirmek isteyen Larkin: «Özel Görüşme Komisyonu ile ilgili ve onu destekleyen şirketler öyle durumlara düştüler ki, toplumsal çatışmaları ve kalkınma programının ortaya çıkardığı her gün biraz daha artan güçlükleri çözmek için Komisyonun tecrübe ve öğütlerine ihtiyaç duydular,» diyordu.

Larkin, «Bununla birlikte, yine de çözülmesi gereken bazı karışık sorunlar kalıyordu,» diye ekliyordu. «En önemlilerinden biri, bugün serbest rekabete karşı girişilen bir savaşta dövüşmek zorunda kalışımızdır...»

Roosevelt hükümetinin ilk günlerinde, hükümete yakın yüksek çevrelerle ilişkilerini kullanmasını iyi bilen Özel Görüşme Komisyonu, iç işlerde hükümet politikasına uygun hareket etti. 1933 Ağustosunda, Ticaret Bakanı, ticarî plânlama ve yönetme için bir Danışma Konseyi kurduğu zaman General Electric Başkanı Gerard Swope ile New Jersey Standart Oil Başkanı Walter C. Teagle (bu iki şirket de Özel Görüşme Komisyonu'nda üye idiler) bu konsey başkanlığına ve sınaî ilişkiler bü-

rosu başkanlığına getirildiler. Swope ile Teagle de, Özel Görüşme Komisyonu'nun önemli üyelerini Sınaî İlişkiler bürosuna ve Edward Cowdrick'i de sekreterlik vazifesine getirdiler.

Cowdrick, American Telephone and Telegraph Company'nin başkanı W. A. Griffin'e yazdığı gizli bir mektupta, Özel Görüşme Komisyonu üyelerinin bu hükümet örgütü içinde oynayacakları rolü açıklıyordu:

«Her üye şahsen çağırıldı, şirketini temsilen değil; Özel Görüşme Komisyonu'nun adı hiç geçmeyecek... Bu yeni komisyonun (sınaî ilişkiler bürosu) işi bizim komisyonun işini tamamlayacak ve genişletecektir. Komisyonun çalışmasının genel gidişi, normal toplantılar sırasında çizileceği için olağanüstü toplantılar yapmak gerekmeyecek şüphesiz.»

Fakat, New Deal'in işçi lehine siyaseti yavaş yavaş beliriyor. Roosevelt hükümeti ile büyük sermaye arasında çatışmalar başlıyor ve Özel Görüşme Komisyonu üyeleri, bundan böyle hükümet içinde gerçek bir etki yaparak hareket etmelerinin imkânsız olduğunu anlıyorlardı. Komisyona göre, şimdi en âcil şey, aynı zamanda Roosevelt'e ve sendikalara karşı geniş bir kampanya açmaktı...

Halk işleri uzmanları ve sanayi sorunları uzmanları, fikir danışmak için çağırıldı. Cowdrick'in kontrolu altında, Geçici İşçi Taraftarı Kanununun ince bir analizi yapıldı ve adamakıllı inceleyebilmeleri için bütün komisyon üyelerine dağıtıldı. United States Rubber'den Cyrus Ching'in önerisi üzerine komisyona bir «Haberalma örgütü eklendi. (10)

---

(10) 7 Ağustos 1947 de Başkan Truman, Cyrus Ching'i Federal Arabuluculuk ve Uzlaştırma Hizmeti Başkanlığına getirdi. İşçilerle patronlar arasındaki uyuşmazlıklarda hakemlik yapacaktı.

Daima el altında olan ve bazı şirketlerin sundukları avantajlardan faydalanan komisyon, sendikalara karşı ve serbest rekabetin savunulması için geniş bir propaganda kampanyası açtı. Cowdrick bu kampanyanın örgütlenmesi için komisyona yapılan yardım konusuna şöyle değiniyordu:

«Bazı kimselerle ve Millî Fabrikatörler Ortaklığı, Birleşik Amerika Ticaret Odası, Millî Otomobil Ticaret Odası ve Özel Görüşme Komisyonu'na bağlı bazı şirketlerin Washington'daki büroları gibi bazı örgütlerle çok faydalı bağlar kurdum. Genel olarak hükümet memurları ile yüzyüze gelmekten çok, bu bağlar aracılığı ile hareket ettim. Çok düşündüm ki, üzerime çok dikkat çekmekten veya onlara üzerlerine etki yapıyorum inancını vermekten kaçınmak daha iyi olacaktı.»

Millî Fabrikatörler Ortaklığı ve B. Amerika Ticaret Odası'nın «son derece anlayışlı ve uysal olduklarını» belirtiyordu raporunda Cowdrick. «Özel Görüşme Komisyonu'na bağlı şirketlerin çoğu bu iki örgütün üyesi olduklarından, bunda şaşılacak bir şey yoktu.» Komisyonun çabalarına rağmen, işverenler ve işçiler arasındaki ilişkilere dair Federal Kanun yayınlanınca bu durum, komisyonun karşısına yeni sorunlar çıkardı. Komisyonun 1936'da çıkan yıllık raporu, 1919'daki kuruluşundan beri komisyonun çalışmalarını incelediktен sonra şöyle diyordu:

«Bu geçen on sekiz yılın hiç biri 1936 kadar zor olmadı... Çalışmanın tüzüklerle düzenlenmesi güçlükleri, kanunlar ve sendika idarecilerince yapılan şiddetli baskı ile daha da arttırıldı... Özel Görüşme Komisyonu, 1936'da kısmen etkili olmuştu...»

Baştanbaşa değişmiş olan durum, işçi düşmanı yeni taktikler kullanılmasını gerektiriyordu. Bu taktiklerden biri, bazı «dinî cemaatlar»ı ve sivil savunma gruplarını

büyük işletmeler ve serbest rekabet yolu ile desteklemekti, Goodyear Rubber Company, Akron'da bir grev sırasında bu tekniği kullanmıştı; Cowdrick, raporunda bu konu üzerinde şöyle yazıyordu:

«Pazar günü öğleden sonra, Akron'un eski belediye başkanı C. Nelson Sparks, kanun ve düzeni koruma birliklerinden birinin idaresini almayı kabul etti... Radyoda verdiği bir nutukta, kışkırtıcılara şehri terketmelerini önerdi. Bir ara, düzeni devam ettirmek için kuvvet göndermeye kandırmak amacıyle valiye baskı yapıldı.»

Özel Görüşme Komisyonu aynı zamanda, grevleri kırmak ve başka türlü işçi düşmanı işleri başarmak için başvurulabilecek çeşitli Amerikan faşist örgütler hakkında derin bir inceleme ile uğraşıyordu. Anayasa ve Eğitim Birliği, Haçlılar, Cumhuriyet Bekçileri ve Amerikan İnsanları adlı birlikler vardı bunların arasında. 1 Haziran 1936'da Cowdrick, yahudi düşmanı ve nazi dostu olan Cumhuriyet Bekçileri örgütü hakkında ne düşündüğünü sormak için General Motors'un idarecilerinden biri olan Anderson'a bir mektup yazdı. Anderson birkaç gün sonra cevap verdi:

«1 Haziran tarihli mektubunuza cevap olarak, Cumhuriyet Bekçileri adlı örgütten söz edildiğini duymadığımı söylemek zorundayım. Bizim burada güzel, küçük bir örgüt var: Kara Lejyon. Belki de odur...» [11])

U. S. Steel Corp. Başkan Yardımcısı A. H. Young'un teklifi ile, Cowdrick'in kaleme aldığı bir rapor komisyonun, faşist sindirme yöntemlerine ne kadar ilgi duy-

---

(11) Kara Lejyon: 1930'a doğru Ohio'da, Illinois'de, İndiana'da, şiddetle hüküm süren bir gizli tethişçilik örgütü, Lejyon, yangın çıkarma, kundak sokma, işkence etme ve öldürme gibi tepeleme usulleri kullanırdı. Daha fazla bilgi için bak: «Tehlikeli Amerikalılar» bölümü.

duklarını açıkça belirtiyordu. Rapor, komisyon üyelerinin incelemelerine sunulan garip bir iş kanunu taslağının ayrıntılı bir analizini de içine alıyordu. Söz konusu olan kanunda aşağıdaki madde de vardı:

«İşletmenin müdürü, işletmeyi ilgilendiren sorunları, memurlar ve işçiler adına çözer... Memurların ve işçilerin refahından sorumludur... Memurlar ve işçiler, fabrika birliğinin «hayırhah» kurallarına saygılı davranarak müdüre sadakat borçludurlar.»

A. H. Young, Cowdrick'e yazdığı bir mektupta bu hukukî parçayı «Alman hükümetinin bir üyesinden» aldığını söylüyordu.

Bu kanun, Adolf Hitler'in «Millî Çalışma Örgütü Kanunu» idi.

Ama ne Özel Görüşme Komisyonu'nun üzerinde çalıştığı projeler, ne onların yüksek derecedeki ilişkileri, ne sonsuz kaynakları, Amerika'da büyük küçük bütün fabrikaları, maden ocaklarını kaplayan sendikacılık dalgasının önüne geçebildi.

1937 Martı ile Eylülü arasında, altı ay içinde C.I.O. nun üye sayısı 1.804.000'den 3.718.000'e çıktı. 1938'e doğru Amerika'da toplam sendikalı işçi sayısı, eşi görülmemiş bir rakama, 7.700.000'e varmıştı.

C.I.O.'lu gazeteci Len de Caux, 1938 başında, sendika bülteninde: «Daha önce örgütsüz diğer büyük üretim sanayilerinde olduğu gibi, maden sanayiinde, otomobil sanayiinde, kauçuk sanayiinde sendikanın kollarını kurmayı başaran C.I.O., günlük ücretlerde 1.000.000.000 dolara yakın bir artış elde etti; diğer sanayiilerde elde edilen dolaylı kazançlar bunun içinde değil» diyordu.

Amerika'da, işçileri sendikalaşmamış bir tek büyük sanayi şirketi kalıyordu geriye. Bu da Ford Motor Company idi.

FORD İMPARATORLUĞU'nda

«... ve Tanrı belki şöyle buyurdu:
Hakları olacak kullarımın
hakları ve özgürlükleri
sıradağlar gibi sağlam.
Bir araya gelecekler - söz misali -
- söz misali - hak arayacaklar
hesap soracaklar yüce katlardan
barış içinde
ve (korku) taşımadan yüreklerinde.»

«... ve Tanrı belki şöyle buyurdu:
Nerede isterlerse orada
neyi isterlerse onu
haykıracaklar
ağız dolusu.»

Yalan,
piskoposça bir yalan bu.
Sökmez Ford İmparatorluğu'nda
Tanrı'nın buyruğu.

Deneyin
deneyin hele bir
işbaşı yapmayı
ve işi paydos etmeyi
Ford'un fedaîileri önünde
Ford'a şükürler etmeden.

Deneyin
deneyin hele bir
çevrenizdeki güllere
başka gözle bakmayı
Ford'un baktığı gözden.

Deneyin
deneyin de görün
nasıl da iner
silleler
nasıl da iner
tekmeler
boşböğürlerinize
birden.

Archibald Mac Leish'in
«Özgürlük Ülkesi»nden...

1. KİŞİLİĞİ VE EFSANESİ

Diğer bütün otomobil fabrikalarının müdürleri sendika ile bir anlaşma yaptıkları sırada Henry Ford, «Biz asla, ne Otomobil İşçileri Sendikası'nı ne de başka bir sendikayı tanıyacağız.» diyordu. «Sendikalar, yeryüzünde şimdiye kadar varolan şeylerin en kötüsüdür.»

Başka hiç bir fabrikatör, sendikalara karşı açılan savaşa, Henry Ford kadar azgınlıkla katılmamıştı; ve yeni çalışma kanununa rağmen, işçilerinin örgütlenmemiş kalması kararında daha az kesin değildi. O zamana kadar Ford, kendisinin kanunlardan önce geldiğini zannediyordu.

Ford'un, Detroit'te ahırdan bozma bir yerde, gerisine bir motor takılmış bir çocuk arabasına benzeyen bir âletin deneylerini yaptığı günden bu yana otuz beş yıl geçmişti; ve o günlerin tanınmayan makine mucidi, dünyanın en zengin ve en kudretli insanlarından biri olmuştu bugün.

Ford'un geniş şahsî imparatorluğu, altı kıtayı kaplıyordu. Çin'de, Mısır'da, Arjantin'de, Meksika'da, Ma-

caristan'da, Japonya'da, Almanya'da ve daha bir sürü memlekette fabrikaları, şubeleri vardı. Arazisi, Kaliforniya'da petrol kuyularını; Kentucky'de, Batı Virgina'da, Kuzey Michigan'da bir acre'a (*) yakın genişlikte yüzlerce kömür ocağı ve ormanları, aynı şekilde Brezilya'da, Para'da 2.225.000 acre'lık kauçuk çiftliklerini içine alıyordu. A.B.D.'de cam üretiminin hemen dörtte biri, onun kontrolu altındaydı. Elinde bankalar, demiryolları, havayolları ve atlantik ötesi denizyolları vardı. Ford fabrikaları, diğer şeylerle birlikte arabalar, kamyonlar, traktörler, elektrikli lokomotifler, uçaklar, buhar türbinleri, dinamolar, çelik, çimento, kumaş ve kâğıt çıkarıyordu. «Milletlerarası bankerler»e çok kere ateş püsküren Ford'un, Avrupa'da ve Asya'da kauçuk, çelik, mühimmat ve kimyasal maddeler imâl eden kartellerle sıkısıkıya bağlı işletmeleri vardı.

Michigan'da Dearborn'daki River Rouge fabrikası, Ford İmparatorluğu'nun merkezi idi. Dünyanın en büyük sanayi sitesi olan ve bin acre'dan daha fazla bir alanı kaplayan River Rouge fabrikası, tastamam bir şehirdi. Yüz elli kilometreden fazla uzunlukta bir demiryolu ağı, parke döşeli güzel yollar, geniş kanallarla kaplı idi bu alan. İki kilometre uzunluğundaki limanına atlantik aşan gemiler yanaşabilirdi. Sayısız binalarda yazıhaneler, dökümhaneler, çelik imalâthaneleri, baskı atelyeleri, makina fabrikaları, bir kâğıt fabrikası, otomobil lâstiği fabrikaları, cam ve çimento fabrikaları yerleşmişti. Fabrika tam randımanla çalıştığı zaman 85.000 işçi kullanıyordu.

1940'da *Ford Motor Company* 30.000.000'dan fazla araba çıkarmıştı. Fabrikanın günlük kazancı, yaklaşık olarak bir milyon dolara yükseliyordu.

(*) 1 Acre = 4,39 dönüm genişliğinde eski bir arazi ölçüsü.

Eğer, olukla para akıttığı yayın ajanlarının Henry Ford adı etrafında yaydıkları efsaneye inanılırsa, meşhur otomobil fabrikatörü, büyük bir insancıl, bir bilge, genel olarak insanlığı ilerletmek, özel olarak da işçilerinin hayat şartlarını yükseltmek arzusu ile hareket eden akıllı bir insandı. Gerçekte ise, bu büyük, zayıf ve kamburumsu mülti-milyonerin mekanik aklı, tam bir entellektüel kısırlık, son derece yobazlıkla, toplumsal ilerleme karşısında duyduğu şiddetli korku ile doluydu.

Ford'un yeryüzündeki fabrikalarında en son sınaî tekniğin kullanılışı, mekanik malzemenin teminine gösterilen titizlik derecesindeki dikkat, personele karşı gösterilen geri ve kaba davranış tarzı ile göze batar şekilde çelişiyordu.

Bu çelişki, hiç bir yerde, Ford'un Dearborn'daki River Rouge fabrikasındaki kadar suçlanmamıştır.

Bir işçi, River Rouge'un sıkısıkıya korunan demir parmaklıklı kapısından içeri girer girmez sanki Amerika'nın göbeğinde bağımsız bir faşist devletin sınırlarını geçmiş gibi olurdu - öyle bir devlet ki - işçiler ve işverenler arasındaki Federal Hakem Komisyonu'na göre, işçiler için «bir korku ve dehşet rejimi» kurmuştu.

Bu devletin diktatörü Henry Ford ise, korkunç şefi ve gizli polisin kadir-i mutlakı da Harry Herbert Bennett idi.

2. KÜÇÜK ADAM

Ford'un masalımsı meslek hayatı boyunca, siyasetini tâyinde ve emirlerinin yerine getirilmesinde, acaip ve çok kere de tehlikeli birtakım maceraperestler esaslı bir rol oynamışlardı. Etrafı daimi olarak bir insan zinciri ile çevriliydi. Bu zincirin halkaları: Sionistlere kar-

şı ırkçı yalanlarla dolu, utanılacak bir milletlerarası yayını paraca desteklemesi için Ford'u ikna eden azılı bir yahudi aleyhtarı ve çarın eski bir subayı olan general kont Z. Cherep - Spirodovitch; A.B.D. askerî casusluk servisinin eski bir üyesi olan ve 1920 başlangıcında Ford'un hafiye örgütünü yöneten, liberal Amerikalıların en tanınmışlarının faaliyetleri hakkında gizliden gizliye dosyalar hazırlayan Dr. Harris Houghton; Ford şirketinde sorumlu bir görevi olmadığı halde her zaman Ford'un yazıhanesinde boy gösteren ve bir zaman kendisine fabrikanın ikinci müdürü gözüyle bakılan esrarengiz Alman âşıkı Ernest Gustav Liebold; ilk plânda Ford'un gazetesi Dearborn Independant'ın idarecisi, sonra, bütün Amerika'da yahudi aleyhtarı propaganda kampanyaları düzenlemekle ünlü antidemokratik Anglosakson Federasyonunun müdürü olan William J. Cameron gibi kimselerdi.

Fakat, Ford'un bütün yardımcılarının, müşavirlerinin ve ortaklarının en şaşırtıcısı ve en korkuncu Harry Herbert Bennett idi. Bennett, Ford Motor Company'nin personel müdürü resmî ünvanını taşıyordu. Fakat ona asıl görevinin ne olduğu sorulduğunda Bennett: «Ben mi? Mr. Ford'un şahsî hizmetindeyim» cevabını vermekten hoşlanırdı. 1935'e doğru, sayısız kimselerin de görünüşünü paylaştığı *Look* dergisine göre Bennett «Şirketin gerçek patronu idi.»

Saint - Louis Post - Dispatch'de yazdığı bir makalede Spencer R. McColloch, «Bennett'in bir hareketi, bir insanın Ford İmparatorluğu'nda başarısını veya sonunu ifade edebilirdi.» diye yazıyordu. «Onunla zıtlaşan yüksek derceli memurlar bazan (istifa etmeyi) daha tercih edilir bulmak zorunda kalıyorlardı. Bennett'in disiplinine karşı gelmekle işledikleri hatanın cezasını çekmek için aylarca, görevlerinden uzaklaştırılmış bir halde o

binadan bu binaya başıboş dolaşmak zorunda kalan kimseler çok görülmüştür.»

Hattâ, Ford'a göre Harry Bennett, Ford Motor Company'den daha önemli bir işletmeyi bile idare edebilirdi. Ford, «Harry Bennett A.B.D. Başkanı olmalıydı.» derdi.

Bennett'in emrindekiler ona «Küçük Adam» diyorlardı. 1916'da Ford'un yanına girmeden önce birçok yıllar Amerika Deniz Kuvvetleri'nde bulunan, bir zaman da «Marin Reese» adı altında tüy siklet boksörlük yapan Bennett, ince dudaklı, şık, küçük bir adamdı; kravatına sarılıp az kalsın kendisini boğacak olan bir adamın elinden yakayı kurtardığı günden beri hep papyon takardı.

Sert, oynak zekâlı, becerikli olan Bennett, Ford'un yanında çabuk yükseldi. Ford'un çocuklarını kaçırılma tehlikesine karşı onların korunmasını sağlamakla görevlendirilince Bennett bu işi o kadar iyi becerdi ki, otomobil kralının şahsî takdirini kazandı. 1926'da, otuz dört yaşındaki Bennett, Ford'u Koruma Servisi şefliğine atandı.

Görünüşte bu servis, hırsızlara karşı şirketin mallarını korumak içindi. Fakat aslında herkes iyi biliyordu ki, aslolan, Henry Ford'un korunması idi; hem hırsızlığa karşı değil de işçilerinin sendikaya girmelerinin ortaya çıkardığı tehlikeye karşı... Koruma Servisi, Ford Motor Company'nin casus şebekesinin sendika aleyhtarı şubesi idi.

Koruma Servisi, Bennett'in idaresinde, birçok dalları Ford Fabrikasının sınırlarından ötelere uzanan çok geniş bir örgüt oldu. 1930'a doğru bu ağ, yalnız Dearborn ve Detroit şehirlerini değil, bütün memleketi kuşatıyor, özel işlere olduğu kadar genel dâvalara da burnunu sokuyordu. Emrindeki acaip ajanlar ve gizli adamlar arasında, hafiyeler, gangsterler, katiller ve eski pran-

ga mahkûmları; polis hafiyeleri, polis müdürleri ve hâkimler, avukatlar, profesörler, basımevi sahipleri ve tüccarlar, belediye memurları, federal memurlar ve eyalet memurları vardı.

Malcolm M. Bingay, Koruma Servisi'nin büyük etkisini, «*Detroit Free Press*» te şöyle anlatıyordu:

> «Vali, belediye reisi, senatör adayları; kongre, şehir meclisi, baro, «Bennett çetesi»nin kendilerinden yana mı, yoksa kendilerine karşı mı olacağı korkusu içinde titrerlerdi. Hattâ, Michigan Üniversitesi rektörleri bile, bu eski kurumun idaresi için onun fikrini alırlardı.»

Bazı çok güvenilir kaynaklara göre, 1937'ye doğru, Koruma Servisi'nin River Rouge'da kullandığı ajanların sayısı 3.000'den fazlaydı. Aralarında birçoğu, âdi işçi, kapıcı, meydancı ve pencere silicisi görünüşü altında gizli hafiyelerdi. Servisin en önemli ajanlarından biri, Ralph Rimar, Koruma Servisi'nin fabrika çalışmalarını, sonraları şöyle anlatıyordu:

> «Bizim ispiyon ağımız bütün Dearborn'u ve Detroit'i kaplıyordu, işçilerin evlerine, şehrin ve hükümetin en yüksek memurlarının özel yazıhanelerine kadar nüfuz ediyordu. Hafiyelik yılları Şirkete, Ford fabrikasında çalışanların faaliyetleri hakkında uzun haber listeleri sağlamıştı. Şirketle ilgili olabilecek hükümet üyelerinin, valilerin, memurların özel ve genel yaşayışları ile ilgili kataloglar yapmıştık...
>
> Ajanlarım bana bakkal dükkânlarında, kasap dükkânlarında, lokantalarda, oyun sa-

lonlarında, birahanelerde, hayır kurumlarında, gençlik kulüplerinde ve hatta kiliselerde geçmiş konuşmaları iletirlerdi. Pazarda, kadınlar sıralarını beklerken, bazan, işten yahut kocalarının çalışmalarından konuşurlardı; onlar konuşurlarken neler söylemek istediklerini derhal anlardım. Çocuklar babalarının sürdürdükleri hayattan konuşurlardı... Adamlarımızdan biri olan Nick Torres, Dearborn'da bir gençlik kulübünde boks antrenörü idi. Getirdiği haberler birçok işçiyi işinden çıkartmama yaradı.»

Rimar, sendikalı ve sendikaya yakınlık duyan işçilerin uzun isim listelerini hiç aksamadan Koruma Servisi merkezine getiriyordu. Rimar çok sonraları, işçiler ve işverenler arasındaki Federal Hakem Komisyonu üyeleri önünde, yeminle, şöyle anlattı:

«1937'den ve C.I.O.'nun kuvvetlenmesinden önce işten çıkarılmasına sebep olduğum insanların sayısı 1500 civarındadır sanıyorum. 1940 yılı içinde 1.000 sempatizanın daha ismini, haklarında edindiğim bilgilerle beraber verdim. Bu adamların hepsi de işten atıldılar.»

Ford Koruma Servisi, ayak takımı suçlularla sıkı bir beraberlik içinde çalışıyordu. Detroit haydut çetesinin reisi Chet La Mare'ın River Rouge fabrikası işçilerine yemek hazırlayan ve dağıtan bir ticarethane ile ilgisi vardı. Bir Brooklyn çetesinin ünlü reisi Joe Adonis, Ford fabrikasının yaptığı bütün arabaların nakliyat imtiyazını tek başına elinde tutuyordu. Kırmızı Çete'nin, Kanlı Çete'nin ve Detroit'in, Dearborn'un diğer

çetelerinin adamları sık sık çeşitli hediyeler aldıkları River Rouge fabrikasına uğrarlardı.

Gangsterler, buna karşılık, Ford'un siyasî adaylarını desteklemek için taraftar toplarlardı; Koruma Servisi'ne, sendikacı militanlara işkence eden, onlara rahat vermeyen kendileri gibi adamlar arasından seçilmiş destek kuvvetleri sağlarlardı. Dearborn'da, birçok sendika idarecisi sırtından bir kurşun yemiş halde ölü bulundu.

Bennett, bu câni elebaşılarla olan samimî bağlarını hiç gizlemiyordu.

Bennett'le bir görüşme yapmış olan Spencer McColloch, *Saint - Louis Post Dispatch*'de: «Birçok kere, Al Capone'la yaptığı dostça konuşmaları ima etti.» diye yazıyordu.

Milletlerarası Basın servisinden J. Killgallen, River Rouge fabrikasına yaptığı ziyaretten sonra şöyle yazıyordu:

> «Bennett, serseri takımı ile ilişiği olduğunu kabul ediyordu. Gangsterleri ve katilleri, şahsen tanımayı çok önemli bulduğunu söylüyordu.»

Bir gün Bennett'e kızan bir gangster tabancasını âniden Ford'un personel şefinin üzerine boşalttı ve karnından yaraladı. Aradan çok geçmeden, Bennett'e, gangsterin cesedinin resmi geldi. Resmin üzerinde imzasız bir yazı vardı: «Artık senin canını sıkmayacak, Harry»

Bennett, gazeteci Spencer McColloch'a: «Hiç bir şeyden korkmuyorum», diyordu. «Öldürülürsem, kötü bir şey bu benim için ama, hepsi o kadar işte!»

Bununla beraber Bennett hayatını hiç bir şey için tehlikeye atmıyordu. Beraberinde daima sıkı bir koru-

ma birliği bulunurdu. Koruma Servisi'nin güvenilir adamları River Rouge fabrikası idare binasının zemin katındaki, Bennett'in yazıhanesinin yakınında nöbet tutarlardı; yazıhanenin kapısına içeriden bir düğme ile kumanda edilirdi. Bennett'in, Huron gölüne hâkim bir yerdeki şahane malikânesi «ŞATO»yu gece gündüz silâhlı nöbetçiler bekler ve karanlık basınca ev, bir projektör tesisatı ile aydınlatılırdı.

3. BENNETT'İN GÖZBEBEKLERİ

Ne kadar garip görünürse görünsün, River Rouge fabrikasının o hummalı çalışması içinde, daima, çalışmayan birkaç adam bulunurdu. İri, pazıları kuvvetli, kırık burunlu, kepçe kulaklı ve yaralı yüzlü bu herifler, otomatik tezgâhlarda önlerine gelen işle uğraşan işçilerin arasında gezinir, atelyelerin kapılarında bekler, fabrikanın giriş kapısının yakınlarında dolaşırlardı. Bunlar, Koruma Servisi'nin darbe ekibinin adamlarıydı. Ford'un işçileri onlara «Bennett'in gözbebekleri» adını takmışlardı.

Bu darbe ekibi, daha çok, eski boks şampiyonlarından, işten atılmış polislerden, eski mahkûmlardan, gangsterlerden ve katillerden kurulmuştu. Örneğin, Bennet'in gözdelerinden biri, karısını öldürdükten sonra San Quentin hapishanesinde yatmış eski bir boks şampiyonu olan Kid McCoy idi...

Bennett, Ford Koruma Servisi'ne yeni suçlular bulacak adamın ta kendisiydi. Serseri takımı arasında sayısız tanıdığı olması bir yana, Michigan Af Kurulu'nun üyesiydi de...

İşte Michigan hapishanelerinden salıverilen ve sonra Ford Motor Company tarafından para ile tutulan suçlulardan birkaçı:

IRZA GEÇMEKTEN: Anthony Cevette, Joseph Laborn.

KATİLDEN: Tom Kaschuk, Samuel S. Smith.

TAAMMÜDEN TECAVÜZDEN: Melvin Campbell, Georges King, Geo Mald, namı diğer Mallo, Leo Pimpinalli.

TAAMMÜDEN HIRSIZLIKTAN: Arthur Fedov Chas. Foster.

KALİFİYE HIRSIZLIKTAN: Ramon Cotter.

ADİ HIRSIZLIKTAN: Frank Ditzek, Archie Forgach.

SİLÂHLI HIRSIZLIKTAN: Willard Cleary, Robert Cook, Dennis Coughlin, Gilbert Cunnigham, John Doe (Frank Korvcinski), Stanley M. Edwards, Gerald Fahndrick.

SOYGUNCULUKTAN: Ray Carney.

EV YAKMAKTAN: Walter Hatbowy, Harold R. Harrison, Jefferson D. Haskins.

SAHTEKÂRLIKTAN: Louis F. Randall, Ernest Martin, Leo Mazzarello.

SUİİSTİMALDEN: Roy. D. Jones.

BEYAZ ZEHİR TİCARETİNDEN: Lorenzo Sachez.

BANKA SOYMAKTAN: Floyd E. Drennan.

Bir gün Bennett, River Rouge fabrikasını görmeye gelen bir gazeteciye: «Ford'un fabrikasında, ne sâbıkalılara, ne de ne idiğü belirsiz heriflere göz yumacağız»,

dedi. Ve Bennett, yakınlarında bulunan, Koruma Servisi'nden bir grup insan azmanı göstererek ekledi: «Ya şu delikanlılar, diyeceksiniz. Hırsız - uğursuz takımından mı? Yok canım, öyle şey olur mu? Onların hepsinin Detroit'te asil aileleri ve güzel evleri vardır.»

Bununla beraber bu güzel sıfatlar darbe ekibinin becerdikleri işlerde hiç kendini göstermiyordu.

26 Mart 1937'de, darbe ekibi, başvurduğu yolların neler olduğunu genel olarak ortaya koydu. Dearborn belediye makamlarından izin almış olan Otomobil İşçileri Sendikası'nın adamları bir gün, River Rouge fabrikasının kapısına sendikanın bildirisini dağıtmaya geldiler. Fabrikanın içine götüren küçük bir geçide çıkan merdivenin üstünde sendikanın adamları, Koruma Servisi'nin bir grup adamı tarafından yakalandı.

Bu adamlardan biri: «Burada Ford'un fabrikasındasınız», dedi. «Sizi dışarı atmamı istemezsiniz ümidederim!»

Ve işçiler geri dönerlerken Ford'un ajanları âniden arkalarından saldırdılar.

Medenî Hakları Savunma Kongresi'nde gözlemci olarak hazır bulunan Chicago'lu papaz, saygıdeğer Raymond P. Sanford Ford fabrikası Otomobil İşçileri Sendikası kurucu heyet başkanı Richard Frankesteen'in uğradığı saldırıyı bir süre sonra şöyle anlattı:

> «Dört kişi onu bacaklarından ve kollarından tuttular ve dört bir yana çekmeye başladılar. Onun kıvranıp duran vücudu soluma düştü. Sonra başka herifler onu tekmelemeye koyuldular, yüzünü, böğürlerini, başını ezdiler, karnını ve baldırlarını çiğnediler.»

Geçidin yakınında, Ford'un malikânesinden dışarıda, birkaç Dearborn polisinin gözleri önünde bildiri dağıtan sendikalı işçiler aynı hayvanca saldırıya uğradılar. Otomobil İşçileri Sendikası'nın bir üyesi olan William, Merriweather, «Öldürün onu... yapıştırın ağzına... kafasını patlatın...» diye bağıran Koruma Servisi'nin adamları tarafından ucu demir topuzlu sopalarla öldüresiye dövüldü, ayaklar altında çiğnendi. Daha sonra Merriweather'i muayene eden doktorlar belkemiğinin kırılmış olduğunu söylediler.

Sendikanın beyannamelerini dağıtan kadınlar da ucu topuzlu sopalardan kurtulamadılar. Koruma Servisi'nin adamları onları yakalayarak, ellerindeki bildirileri bıraksınlar diye kollarını bükmeye başladılar, sonra tartakladılar. Saygıdeğer Sanford daha sonra şöyle anlatıyordu:

> «Genç kızların, ne yapacaklarını bilmeyen bir halleri vardı, sonra onlardan biri karnına bir darbe yedi ve aşağıda, basamakların hemen başında ayaklarımın dibine kustu. O zaman, oradakilerden, evvelce konuştuğum bir ajana yalvaran bakışlarla baktım; parmaklığa kadar koştu ve daha çok yalvaran bir sesle: «Kadınlara vurmayalım... Kadınlara vurmayalım...» dedi. Sanki bu işte kendi payı yokmuş gibi konuşuyordu; bu kadınlara kötülük yapılmaması için yalvaran bir hali vardı.»

Ertesi gün Harry Bennett, basına, bir açıklama yaptı.

Ford Motor Company'nin, olanlardan hiç sorumlu olmadığını söylüyordu. «Sendika üyeleri, Ford fabrika-

sının aklı başında işçileri tarafından dövülmüştür», diye ekliyordu. «Ford fabrikası işçileri, burada huzur içinde çalışabilmeleri için, C.I.O. liderlerinin kendilerini rahat bırakmalarını istiyorlar...»

4. DALLAS OLAYI

1937 baharında Harry Bennett, gizli ajanlarından birinden, Amerika Otomobil İşçileri Sendikası Milletlerarası Birliği'nin, Teksas'ta, Dallas Ford fabrikasında büyük bir üye yazma kampanyası açmaya hazırlandığını bildiren bir rapor aldı.

Dallas fabrikası A.B.D.'deki, Ford'un on altı montaj fabrikasından biriydi (1). Bu fabrikalardan bir tek işçi bile sendikaya girecek olursa bu, öbürlerine örnek olacaktı. Bennett, en denenmiş yardımcılardan biri olan Warren Worley adında bir adamı, sendikanın açacağı kampanyayı kösteklemek göreviyle Dallas'a gönderdi.

Worley, Dallas'a varır varmaz, Dallas fabrikası idare müdürü ve aynı zamanda Koruma Servisi şefi Rudolph F. Rutland, Bennett'in yolladığı adamla durumu görüşmek için en güvenilir adamlarını yazıhanesinde topladı. Worley ile Rutland, Otomobil İşçileri Sendikası'nın kurucularına karşı izlenecek hareket plânını çizdiler. Rutland: «Bu çaylakları fabrikada istemiyoruz.» dedi.

120 kilo ağırlığında eski bir pehlivan olan «Fats» Perry adında bir adam azmanı, darbe ekibini kurmakla

(1) Motorlar, römorklar, karoseri ve diğer parçalar Dearboın'dan bu montaj fabrikasına gönderildi.

görevlendirildi. Eski boksör «Denizci» Barto Hill ile eski kürek mahkûmu, sert ve işkenceden hoşlanan bir herif olan «Buster» Bebill'i kendine baş yardımcı olarak seçti. Ekip bütün olarak, kırk kadar meslekten suçlu, katil ve hırsızdan kurulmuştu.

Darbe ekibinin emrinde, ucu topuzlu sopalardan, kırbaçlardan, muştalardan meydana gelmiş basbayağı bir silâh deposu vardı. «Fats» Perry daha sonra şöyle demişti: «Çocukların hepsinin kendi silâhları vardı; topuzlu sopaları makine servisi yapmıştı.»

Ayrıca Perry'nin elinin altında daima, ucunda kauçukla kaplanmış kurşun bulunan demir çubuklardan bir yedek depo bulunuyordu; bunlar «ikna araçları»ydılar. Fazla inanmış sendikalı işçiler içindi. Perry'nin sözlerine bakılırsa: «Onlar copla dillendiriliyorlardı.» Perry'nin idaresi altında, Sendikanın Dallas'ta yapabilmesi mümkün bütün hareketleri meydana çıkarmak ve otobüs duraklarını, istasyonları, şehirde sendika idarecilerinin gidebilecekleri otelleri göz altında bulundurmakla görevli devriye kolları kuruldu. Bu göz hapsi çabucak Fort Worth'a, Hustan'a, ve bütün diğer komşu şehirlere yayıldı. «Buster» Bevill daha sonra, «iyice biliyorduk ki onlar bu şehirlerden birine gelirlerse, çok geçmeden Dallas'ta olacaklardı, bunun için onları da arıyorduk.» diye açıkladı.

Devriye kolları bir sendika üyesinin izini bulur bulmaz «Fats» Perry'ye haber veriyorlardı. Sonra darbe ekibi işe başlıyordu...

13 Haziran 1937'de, Otomobil İşçileri Sendikası'nın resmî temsilcisi Baron de Louis, Kansas City bölgesi sendika yönetim kurulu üyesi Leonard Guempelheim'le beraber Dallas'a geldi. Daha onlar New - Dallas otelinin

defterine isimlerini yazmadan «Fats» Perry, onların şehirde bulunduklarını haber almıştı.

Aynı gün biraz sonra Perry ve adamları onların üzerine saldırdıkları zaman iki sendika idarecisi bir sandöviççide öğle yemeği yiyordu.

Perry, De Louis'e: «Sendika idarecisisiniz değil mi?» diye sordu.

De Louis: «Eğer uygun görürseniz,» cevabını verdi. «Bizim delikanlılara biraz yol göstermeye çalışıyorum da...»

Perry ansızın De Louis'nin yüzüne bir yumruk attı ve kafasını çinko tezgâhına vurmaya başladı. Aynı anda öbür herifler muştalarla ve ucu topuzlu sopalarla iki idareciye hücum ettiler. De Louis bir ara kurtulabildi ve kaçtı. Guempelheim daha şanssız çıktı. Onu yakınındaki bir okulun avlusuna kadar sürüklediler; orada bu ayı gibi herifler, muştalarla, tekmelerle öldüresiye dövdüler; ayağa kaldırıyorlar, sonra yeniden bir tekme veya yumrukla yere seriyorlardı. Nihayet durdular.

Perry, Guempelheim'e «Haydi, şimdi sen ve o C.I.O. namussuzu çekin arabanızı burdan,» dedi. «Bir daha da şehre sakın adımınızı atmayın.»

Guempelheim, birçok yeri kırılmış, yüzü kan içinde sendeleyerek yürüdü ve zorla New Dallas oteline varabildi.

Oradan gelip geçenlerin birçoğunun gözleriyle gördüğü bu hayvanca saldırış derhal Dallas polis müdürlüğüne bildirildi. Bir tek tutuklanma bile olmadı...

Bir iş bulabilmek için Dallas fabrikasına baş vurmuş olan bütün işçiler, sendikacıların fabrikaya sızmalarını önlemek için inceden inceye sorguya çekildirler. «Sendikaya meyilli» olduklarından şüphe edilenler, darbe ekibine teslim edildiler. Çok sonraları Perry, «On-

lardan kimini muştalarla, kimini de topuzlu sopalarla veya coplarla dövüyorduk» diye açıkladı.

Bazan işçilerden kimisi öyle tehlikeli şekilde yaralanmış oluyordu ki, yerel makamlar soruşturma yapmak zorunda kalıyorlardı; o zaman darbe taburundan birkaç kişi bir zaman için Dallas'ı terkediyordu. Perry'nin dediği gibi: «Çocuklar için durum zorlaşınca, bir zaman ortadan kayboluyorlardı.» Bu alelacele yapılan yolculuklar için gerekli parayı genel olarak Ford'un büroları ödüyordu.

Masraflar gittikçe artıyordu: Zaman zaman ajanların cezalarını, avukat ücretlerini de ödemek gerektiği için Dallas Koruma Servisi şefi Rudolf Rutland, fabrika işçilerinin de masraflara katılacaklarını söyledi. Ödeme günü, işçilerin, paralarrını aldıktan sonra önünden geçecekleri yüksekçe bir yere cam bir vazo kondu. Darbe ekibinin adamları kabın yanında duruyorlar ve işçilere: «Vazoyu ununtmayın!» diyorlardı. Her ödeme günü, para toplandıktan sonra Perry kabı, fabrikanın personel şefi W. A. Abbot'un yazıhanesine götürüyordu. Para, Abbot'un kâtibi Leon Armstrong'a teslim ediliyordu; Armstrong, Dallas'ın Grand Avenue State Bank'da kendi adına, «mücadele fonu» yararına bir hesap açtırmıştı... .

7 Ağustos 1937 günü Rutland'da, Dallas Polis Müdürlüğü'nden telefon edildi: Şapka, İç çamaşırı ve Moda İşçileri Sendikaları Milletlerarası Birliği'nin George Baer adlı bir temsilcisi, bu meslekten işçileri teşkilâtlandırmak için Dallas'a gelmişti. Polis müfettişi «Perry'nin çocuklarına onunla meşgul olmalarını sağlık veriyordu.»

İki gün sonra Baer, «Fats» Perry'nin adamları tarafından kaçırıldı; onu şehrin banliyösündeki Sportatorium Stadyumuna götürdüler.

Biraz sonra Ford'un uşağı herifler, staddan «Fats» Perry'ye telefon ettiler: «Baer'i görmek lûtfunda bulunacak mısınız?» dediler. «Hiç böyle berbat olmamıştır ömrünce.»

Perry, «Buster» Bevill'le beraber stada gitti. Baer'in ve onu kaçıranların bulundukları araba stadın dibine çekilmişti. Baer, arabanın içinde, yerde yatıyordu. Şeklini kaybetmiş yüzü kan içinde idi. Burnu kırılmıştı, dişlerinin yarısı yoktu. Gözlerinden biri göz çukurundan dışarı sarkıyordu.

Perry: «Tamam, dedi. Şimdi onu başımızdan atsak iyi olacak. Bir yere bıraksak onu, iyi olacak.»

«Buster» Bevill, Baer'i arabadan dışarı çekti, yere düşürdü. «Bu orospu çocuğunu götürmekten başka çare yok» dedi. «Nehre atmalı.»

Adamlar Baer'i tekrar arabaya yüklediler, birkaç kilometre gittikten sonra bir tarlaya attılar.

Sonra darbe ekibi Dallas'a doğru yola düzüldü. Bevill: «Onu aramaya çıkmaları için McKamy Campbell cenaze alayına telefon etmek gerekecek.» dedi.

Fakat, o kadar korkunç bir şekilde dövülmesine rağmen Baer ölmedi. Yarı baygın hale yola kadar sürüdü, yoldan geçen bir motosikletli onu alıp hastaneye götürdü. On gün sonra Baer, hastaneden çıkacak kadar iyileşmişti. Fakat bir gözü kör kalmıştı.

Bennett'in yardımcısı Warren Worley'in Dallas fabrikasına gelişinden sonra geçen altı ay içinde, elliye yakın sendikalı, «şüpheli» ve sendika idarecisi işçi, Dallas sokaklarında «Pats» Perry darbe ekibinin adamlarının hücumuna uğramışlar veya kırbaçlanmak, dövülmek, katrana bulandıktan sonra orasına burasına tüyler sokulmak, işkence edilmek üzere kaçırılıp banliyölere götürülmüşlerdi. Fabrikada bir güvensizlik ve dehşet ha-

vası hüküm sürüyordu. İspiyonları bir türlü tanıyamayan işçiler, «sendika» kelimesini ağızlarına almaktan bile korkuyorlardı. Otomobil İşçileri Sendikası'nın Dallas fabrikasını örgütleme çabaları boşa gitmek üzereydi.

Noel arifesi, 24 Aralık 1937'de, W. A. Abbot'un «Fats» Perry'ye gönderdiği mektup, sendikaya karşı alınan önleyici tedbirlerin ne derece başarı kazanacağını gösteriyor. İşte mektup:

Sevgili «Fats»

«KAHROLSUN ESKİ YIL, YAŞASIN YENİ YIL»

Bu cümlenin demek istediği çok şey vardır; örneğin, geçen 25 Aralık'tan beri aştığınız sayısız basamakları da söylemek ister.

Şirket adına ve kendi adıma, beraber çalıştığınız kimseler arasında daha sıkı bir işbirliği ve en güzel bir anlayış kurabilmek uğrundaki çabalarınız ve fabrikadaki olağanüstü örgüt dolayısıyla size içten övgülerimizi gönderirim.

Birçok kereler, altından kalkılması güç görünen sorunlarla karşılaştığınızı ve fakat başardığınızı biliyorum. Belki siz farkında değilsiniz, fakat çabalarınız ve ustalığınız Dallas fabrikasına yeni bir menzili aşmak ve üzeri «Aralıksız üretim» yazısı ile süslü bayrağı daha yükseğe çıkarmak imkânı verdi. Bu da çok şey demektir.

Şirkete olan içten bağlılığınız, düzeni ve üretimi ayakta tutabilmek için bizzat sizin

başardığınız iş için teşekkür ederim... Çeşitli yollardan, Dallas fabrikasını bu yıl da en ileri duruma getirmeyi bildiniz. BÖYLECE DEVAM EDELİM.

En güzel hatıraları ve en içten dilekleriyle size gönülden bağlı olan

W. A. Abbot
Personel Şefi

1940 başlangıcında, ilk soruşturma aylarından ve büyük güçlükle yeter sayıda delil toplandıktan sonra Federal Hakem Komisyonu, Ford Motor Company'yi, Dallas fabrikasında Wagner çalışma kanununa aykırı hareket etmekle suçlandırdı.

Dallas fabrikasında, idare tarafından açılmış olan sendika aleyhtarı kampanyanın bütün korkunç hikâyesi, 26 Şubat ile 28 Mart 1940 tarihleri arasında komisyon tarafından Dallas'ta açılan olağanüstü celsede açıklandı. İfade vermek ve Ford'un ispiyon örgütünün dalâvereleriyle Perry'nin darbe taburunun korkunç faaliyetleri hakkında bildiklerini söylemek için gereken birçok tanık arasında, Ford'un adamları tarafından dövülmüş ve işkence edilmiş sendika idarecileri ve «şüpheli»ler olduğu gibi eski ispiyonlar, darbe ekibinin eski üyeleri de vardı. Tanıkların ifadelerinin tamamı 4.258 daktilo sayfası tutuyordu.

En ikna edici ve Ford şirketi için en ezici ifade bizzat «Fats» Perry'ninki oldu. Tanık olarak duruşmaya çıkan «Fats» Perry darbe ekibinin başında yaptığı işleri bütün ayrıntıları ile anlattı. «Şüphelileri nasıl gezmeye götürdüklerini» anlatan aşağıdaki parça, Perry'nin ifadesinden alınmıştır:

Soru — O zaman ne yapıyordunuz?

Cevap — İşte böyle, yapılan ilk şey, üzerlerinde nereden geldiklerini, nerede bulunduklarını gösteren kâğıt veya herhangi bir sendika kartı bulunup bulunmadığını anlamak için aramak oluyordu. Sonra bir güzel ıslatılıyordu; sendikaya girdiğinden şüphelenilenler veya sendika kartı üzerinde olanlarla ayrıca uğraşılıyordu.

S. — Onlarla ayrıca uğraşılıyordu, demekle ne kastediyorsunuz?

C. — Kırbaçlanıyor, dövülüyorlardı.

S. — Ne ile?

C. — Dedikleri gibi, onlara Tanrıya hürmet etmesi öğretiliyordu.

S. — Onları ne ile dövüyordunuz?

C. — Bazan yumruklarımızla, bazan ucu topuzlu sopalarla.

S. — Daha başka?

C. — Onlardan bir veya ikisi lâstik kayışlardan yapılmış hakiki kırbaçlarla, diğerleri - yani buna dayanabilenler - ise dallarla, kalın ağaç dallariyle dövüldü.

Perry dâva sonunda, Ford'un adamlarının, otuz beş kişiyi sakatladıklarını, daha düzinelerle kişinin bir veya birkaç organını kestiklerini, aralarında bir tanesinin de bir gözünü çıkardıklarını itiraf etti.

Dallas'ta yangın söndürme âletleri satan ve sendika taraftarı fikirleri yüzünden Koruma Servisi üyeleriyle başı belâya giren Lewis'in tanıklığı davanın en gürültülü kısımlarından biri oldu. Lewis, bu adamların, kendi

sanarak, ikiz kardeşine nasıl hücum ettiklerini, ucu topuzlu sopalarla nasıl başına vurduklarını, karnını tekmelediklerini anlattı. Ondan sonra kardeşi aylarca yarı canlı - yarı ölü bir durumda yaşamıştı. Ölümünden az evvel Archie Lewis'e «Beni, senin yerine öldürdüklerini biliyorsun» demişti.

Ford'un avukatlarının savunması ise çok garipti. Öyle tanıklar getirdiler ki, bunlar Ford'un işçilerinin, Dallas fabrikasını sendika idarecilerile dolmuş görmekten «korktuklarını» ve «kendilerini savunmak» için örgütlenmiş olduklarını, çok tumturaklı bir ifade ile anlattılar.

Ford'un danışma avukatı, Neth L. Leachman: «Bu adamların savundukları şey, kendi ekmek paraları idi ve iyi hayat şartlarının bulandırılmasını istemiyorlardı.» diyerek bu durumu özetledi.

Ford'un aleyhindeki deliller ezici idi.

Bu davayı incelemekle görevlendirilmiş olan Robert Denham «Bu komisyon, kuruldu kurulalı buna benzer bir olayla asla karşılaşmamıştı» dedi. «Elde edilen karşı gelinmez ve gerçeğin ta kendisi deliller gösteriyor ki patron bu işte kararlı bir şekilde, sopalar, kırbaçlar ve başka işkence araçları ile işleyen bir plân kurmuş ve onu uygulama devresine geçirmiştir.»

Komisyon, Ford Motor Company'yi çalışma yasasına açıkça karşı gelmekten suçlu ilân etti; bu çeşit usullerin ortadan kaldırılmasını ve sendikadaki faaliyetleri yüzünden yol verilmiş olan işçilerin yeniden işe alınmalarını emretti.

Bu, Federal Hakem Komisyonu'nun, Ford Motor Company'ye aynı şeyleri on birinci söyleyişi idi.

Ford, hiç bir ceza yemeksizin çalışma kanununa karşı gelmeye devam ediyordu; fakat otomobil kralının fabrikalarındaki işçiler üzerindeki zorba idaresi ciddî şekilde tehdit altında bulunuyordu. Bu tehdit Otomobil İşçileri Sendikası'ndan geliyordu.

1937'nin başarılı grevlerinden sonra sendika, görülmemiş bir hızla kuvvetlenmişti. Birkaç ay içinde, 400.000'e yakın işçi, C.I.O. sendikalarının üç numaralısı haline gelmiş olan Otomobil İşçileri Sendikası saflarına katılmıştı.

Örgütlü fabrikalarda sendika yoluyla elde edilmiş daha iyi hayat şartlarını ve ücret yükseltmelerini gören Ford'un işçileri gittikçe durumlarından hoşlanmamaya başlıyorlardı...

Harry Bennett, durumun ciddiyetini çok çabuk kavradı. Birdenbire gelişmiş Otomobil İşçileri Sendikası kadar tehlikeli bir düşmanı itaat altına alabilmek konusu ortaya çıkınca Bennett'in eski usulleri, artık tamamen kullanışsız olduklarını ortaya koyuyordu. Zor, şiddet ve korku, zamanlarını geçirmişti. Ve gelecekte bunların değeri son derece sınırlı olacağa benziyordu.

Sendika, yaşayacağa benziyordu, ilerde Ford işçileri arasında da örgütleneceğine hiç şüphe yoktu; Bennett, durumu, usullerini temelden değiştirmek zorunda kalacak kadar iyi anlıyordu. Bennett River Rouge'da sadece sendikanın kurulmasına izin vermek değil, onu teşvik etmeye de karar verdi; fakat bir şartla: Sendika idarecileri Bennett'in Koruma Servisi'nin gizli ajanlarından olacaktı ve bizzat sendika tamamen kendi hâkimiyeti altında bulunacaktı...

Bennett, eğer bir sendikanın kurulmasını açıkça teşvik ederse bunun işçilerin ona katılmalarına engel

olacak en iyi çare olduğunu biliyordu; bunun için de bu iş için biçilmiş kaftan olan eski dostlarından birini yanına çağırttı. Bu dost, Baba Charles E. Coughlin [2]) idi.

---

(2) Harry Bennett'le Baba Coughlin arasındaki bu dostluk, Ford Motor Company ile, yalnız A.B.D.'de değil, bütün dünyadaki faşist unsurlar arasında yıllardan beri varolagelen sıkı bağın sadece bir tek örneği idi.

Birinci Dünya Savaşı'ndan biraz sonra, Henry Ford'un adı, Avrupa'da çabucak yayılan Nazi hareketine karışmış bulunuyordu. **New-York Times**'in 8 Şubat 1923 tarihli sayısına göre, Bavyera Parlâmentosu İkinci Başkanı Auer, açıkça şöyle demiştî: «Bavyera Parlâmentosu, Hitlerci hareketin, Amerikalı yahudi aleyhtarı şefi Henry Ford tarafından para bakımından kısmen desteklendiğini öğreneli uzun zaman oldu... Herr Hitler, Ford tarafından desteklenmiş olmaktan açıkça gurur duyuyor ve Mr. Ford'un şahsında yalnız büyük bir ferdiyetçi değil, aynı zamanda büyük bir Yahudi düşmanı görüyor.»

1923 Martında Hitler: «Biz, Heinrich Ford'u Amerika'daki faşist hareketin idarecisi olarak görüyoruz. Bavyeralı faşistler, onun Yahudi aleyhtarı usullerine bilhassa hayran oluyoruz. Onun Yahudi aleyhtarı makalelerini dilimize çevirdik ve yayınladık. Kitabı, Almanya'da milyonlarca basıldı» diye açıkladı.

1920 ile 1930 yılları arasında Amerika'ya, Birleşik Devletlerde bir beşinci nazi kolu kurmak için gelen Alman ajanları Ford Motor Company ile doğrudan doğruya ilişki halindeydiler. Yeni Almanya Dostları Cemiyeti'ni kuran nazi ajanı Heinz Spank Noebel ile Alman-Amerikan Birliği'ni kuran Fritz Kuhn, Ford Motor Company'den para alıyorlardı; oysa o sırada bunların nazi siyasî faaliyetleri açıkça devam ediyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nın ilânına kadar, hattâ ondan da sonra, Ford'un Almanya'da, Avusturya'da ve Macaristan'daki fabrikaları Nazi partisi ile sıkı işbirliği içindeydi. Ford'un Paris'teki ticarî temsilcisi Gaston Bergery, Fransa'daki en gözde nazi ajanlarından biriydi; 11 Ağustos 1939 tarihli New-York Times ondan, Hitler'in Fransa'yı nazileştirmek için kul-

lanmayı hayal ettiği, «geleceğin adamı» olarak bahsetti. Ford Motor Company'nin Mexico City'deki Genel Müdürü Joliot Brunet, nazilerin adamı ve Sarı Gömlekliler faşist hareketinin kurucusu olan, 1936'da Cardenas hükümetini devirmeyi denemiş olan general Nicholas Rodriguez'in yardımcısı idi. 1934'e kadar Almanya'daki A. G. Fordwerke fabrikasını kontrol eden, Ford Motor Company'nin İngiltere'deki Müdürü Lord Perry, tanınmış nazi örgütü Link'in üyeleri ile dostluğu bir hayli ileri bir kimseydi.

1938 Ağustosunda Nazi Almanya'sını, Alman kartalının gamalı haçını tanıyan ilk Amerikalı Henry Ford oldu.

Birleşik Amerika'daki bazı faşist kimselerin ve toplulukların Ford Motor Company ile temasta bulundukları şüphesizdi.

Harry Bennett'in, Ford'un River Rouge fabrikasındaki yakın yardımcısı John Koos, genel karargâhını Berlin'de kurmuş bir faşist örgüt olan Ukrayna'lı Hetman Cemiyeti'nin Amerika şubesinin resmî sözcüsü idi. 30 Eylül 1938'de Koos, bazı azınlıkların hakları meselesini, «tarihî önemde çabaları sayesinde» başarmış olmasından ötürü Adolph Hitler'i kutlayan bir telgraf gönderdi.

Nazi casusu Fred Thomas'ın para bakımından kısmen desteklediği, Detroit'teki faşist hareket için İşçiler Milli Birliği'nin idarecisi Parker Sage, Dearborn'da toplantılar yapıyordu, aynı zamanda River Rouge fabrikası içinde hareketine taraftar toplamak iznini almıştı. O, Henry Ford'u, «Bizi savaşa sürükleyenlerin yahudiler olduğunu anlayan, devrimizin en büyük Amerikalısı» olarak kabul ederdi.

Michigan Ku Klux Klan örgütü şefi Charles E. Spare, Ford fabrikası Koruma Servisi'ne ispiyon bulmakla uğraşan bir dedektif örgütünde çalışıyordu.

Harry Bennett, Chemises d'Argent hareketinin 3223 numaralı eski üyesi ve «Önce Amerika» adlı faşist örgütün şefi Gerald L. K. Smith'e düzenli olarak hatırı sayılır paralar veriyordu. Smith'in şahsî danışmanı William E. Nowel, Ford'un bir adamıydı...

1943 sonuna doğru, bu kitabın yazarı bu olayları ve Ford Motor Company ile Birleşik Devletler'deki beşinci kol arasında varolan bağlar hakkında buna benzer bazı olayları açıklayan bir makale yazdı. Yazar, bu konuda toplamış oldu-

1937 sonuna doğru, Sosyal Adalet İçin İşçiler Konseyi'nin kuruluşu ilân edildi; bu, Ford işçilerini «birleştirmek» ve «onların isteklerini yerine getirmek» için kurulmuş özgür bir kuruluştu. Coughlin'in «Sosyal Adalet» gazetesinde Ford işçilerini konseye katılmaya çağıran yazılar açıklamaya başladı. Fabrika ustabaşıları ve Koruma Servisinin ajanları River Rouge fabrikası içinde sıkı bir propagandaya giriştiler. Koruma Servisi'nin bir ajanı olan Ralph Rimar daha sonra, «Bennett bu gazeteden, fabrika için, haftada 30.000 adet satın alıyordu» diye açıklayacaktır. «Bir bakıma bu, Coughlin'e para bakımından yapılmış bir yardımdı da.»

Buna rağmen Konseye sadece bir avuç işçi girdi. Ford işçilerinin büyük çoğunluğu ise, içine Coughlin'in adı karışmış bir hareketten konuşulduğunu işitmek bile istemiyorlardı.

River Rouge işçilerini şirket tarafından kurulmuş bir sendikaya sokma çabaları iki defa boşa çıkınca Bennett, sendikacılık alanında, haris olduğu kadar cüretkâr bir teşebbüse girişti. Otomobil İşçileri Sendikası'nın idaresini ele geçirmek gibi hayalî bir proje kuruyordu.

Otomobil Sanayi Sendikası Başkanı Homer Martin genç, bencil bir insandı; kolejde otomobil yarışı şampiyonuydu, sonra gitmiş papaz olmuştu. Rönesans sa-

---

ğu vesikaları Başsavcıya gönderdi. Bu olayların doğruluğunun anlaşılması için Adalet Bakanlığı'ndan bir memurun Harry Bennett'le mülâkat yapmaya gönderilmesini önerdi. F.B.I.'nin Mişigan Bölgesi müdürü John S. Bugas, River Rouge fabrikasına geldi - fakat yazarın önerdiği niyetle değil. Bugas, F.B.I.'deki görevinden çekildi ve Harry Bennett'in yardımcısı görevi ile Ford'un fabrikası hizmetine girdi. 1946'da Bugas, Ford fabrikası Başkan Yardımcılığına atandı.

natının büyük heveskârı Martin, grevlerin o karmakarışık devresi içinde adamakıllı tanınmıştı. Kendisi tepeden inme kararlarının tartışılmasına tahammül edemez ve onu tenkit etmeye cüret edenlerin topunu birden, yerini almak için herşeyi yapabilecek «Kızıllar» olarak düşünürdü. Bennett, Homer Martin'le gizli bir konuşma yaptı. Sendika liderine, Henry Ford'un, artık, işçilerinin sendikaya girmesine razı olduğunu fakat önemli bir şart ileri sürdüğünü açıkladı: Ford bütün «Komünistlerin» idareci görevleri bırakmalarını istiyordu...

O andan sonra Ford'un Koruma Servisi şefi ile Otomobil İşçileri Sendikası başkanı gittikçe daha sık buluştular. Koruma Servisi ajanı Ralph Rimar, bu görüşmeleri daha sonra şöyle anlatacaktır:

> ... Bennett, Martin'i elde edecek tedbirler aldı. Martin o sırada sendika içinde büyük güçlüklerle karşı karşıya idi. Muhalefet gittikçe kuvvetleniyordu. Mangize ihtiyacı vardı. Bennett, «sendika yararına» ona sevinerek yardım edeceğini söyledi. Homer hileyi yuttu. Aslında bu para bir borçtu. Martin, sendika dertlerini düzene kor komaz ödeyecekti... Yekûn olarak ne kadar aldığını bilmiyorum fakat, New-York bankalarından birinde Martin adına bir hesap açılmış olduğunu ve biri 10.000, diğeri 15.000 dolarlık iki çek bozdurmakla işe başladığını duydum...

Bu sırada Bennett, ajanlarına, sendika üyeleri arasına anlaşmazlık sokmak için sendika idaresindeki ikilikten faydalanmaları emrini vermişti. Ralph Rimar daha sonra, «Bize, sendikayı iki gruba bölmemiz söylenmişti.» diye açıkladı. «Aynı zamanda, Martin'e muhalif

olan grubun kızıllardan meydana gelmiş olduğu söylentisini yazmamız da söylenmişti...»

1938 sonbaharına doğru, Otomobil İşçileri Sendikası, kindar iç kavgaları ile parçalanmış bulunuyordu. Sendikanın gazeteleri, hücumlar ve iğneleyici karşıt hücumlarla dolup taşıyordu. Şimdi, hemen hemen bütün sendika toplantıları çok kere kavgayla biten şiddetli tartışmalar yüzünden yarıda kesiliyordu.

Bennett, Koruma Servisi'ndeki yardımcılarından birine bir gün muzaffer bir eda ile: «Görüyorsun, dedi. Ford'un fabrikasında bir sendika kurmaktan dem vuran bu delikanlılar birbirlerine düştüler; Bu, o baş belâsı sendikanın artık çöküşü demektir! Hiç de fena değil, değil mi?»

Fakat Bennett çok çabuk sevinmişti. Otomobil İşçileri Sendikası'nın üyeleri, Martin'in zorba hükümlerine başkaldırmaya başlayalı çok olmuştu. Martin, Sendika yönetim kurulundan beş üyeye keyfî olarak işten el çektirince sendika içinde öyle bir öfke uyandı ki, sözünü geri almak zorunda kaldı. Çok geçmeden Martin, yönetim kurulunun on beş üyesine işten el çektirdi. Yönetim kurulunun çoğunluğu demek olan on beş üye, on beş sendika temsilcisi, derhal bir rapor yazdılar; Raporda, Martin'in sendika başkanlığı görevinden düştüğünü, zira artık kendisini seçmiş olanları temsil etmediğini açıkladılar...

Olayların aldığı beklenilmeyen gidişle aklı başına gelen Bennett çarçabuk, Ford şirketinin Martin'le görüşmeler yapmayı deneyeceğini bildiren bir basın toplantısı yaptı. Bennett - Martin konuşması etrafında yaygaralar koparan basın, Ford Motor Company ile «Otomobil İşçileri Sendikası başkanı Hommer Martin»in tam bir anlaşmaya vardıklarını haber verdi.

Fakat bu ani anlaşmanın etkisi altında kalmaktan

uzak olan sendika üyelerinin çoğu, onda, Martin'le Koruma Servisi'nin şefi arasında varolan gizli uyuşmanın reddedilmez delilini gördüler. Her taraftan, Martin'in sendikadan atılması isteniyordu.

1939 Ocağında Martin, sendika yönetim kurulu üyeleri tarafından Otomobil İşçileri Sendikası'ndan atıldı.

Homer Martin'in kısa ve gürültülü sendika başkanlığı hayatı da böylece bitti. Az sonra sabık sendika başkanı karargâhını River Rouge fabrikasına taşıdı.

6. SON DENEME

Homer Martin'in uğursuz etkisinden kurtulmuş olan Otomobil İşçileri Sendikası, şimdi başında R. J. Thomas olduğu halde, River Rouge fabrikasında geniş bir üye yazma kampanyası açmak için hızlı bir hazırlığa koyuldu. Ford fabrikasının örgütlendirilmesi için özel bir komisyon kuruldu. C.I.O.'nun yönetim kurulları ve Otomobil İşçileri Sendikası yönetim kurulu, kampanyayı desteklemek için ellişer bin dolar verdiler.

1940 sonbaharında kampanya tam yol ilerliyordu.

Ford'un işçileri kampanyayı öyle çoşkunlukla karşıladılar ki Bennett bile bir röportajda, eğer River Rouge'da işverenlerle işçiler arasında bir Federal hakem komisyonu seçilirse Otomobil İşçileri Sendikası'nın belki de zaferi kazanacağını kabul etmek zorunda kaldı. İş buraya kadar varınca Bennett sendika delegelerini kabul edeceğini, «onlarla istenildiği kadar tartışılacağını» ekliyordu. «Fakat ne olursa olsun, sendika ile uyuşmayı hesaba katmıyor, aklına getirmiyordu.»

Ne bahasına olursa olsun bir Fedral Hakem Komisyonu seçilmesinin önüne geçmek için Bennett, Otomobil İşçileri Sendikası'na üye olmuş olanların sistemli bir

şekilde işten atılmalarını emretti. Fakat bu tedbir Ford fabrikasındaki işçiler arasında hüküm süren ayaklanma duygusunu kızıştırmaktan başka şeye yaramadı...

1 Nisan 1941'de Ford imparatorluğundaki için için kaynayış son noktasına vardı. Akşama doğru, River Rouge fabrikasından 10.000 işçi, birçok sendika delegesine yol verilmesini protesto etmek için makinelerini terkettiler. Fabrikanın maden tabaklama atelyelerinde, Martin fırınlarında, makine atelyelerinde çalışan diğer işçiler haberi öğrenir öğrenmez, akın akın işlerini terketmeye başladılar. On binlerce işçinin meydana getirdiği gerçek bir insan seli fabrikanın demir kapısından dışarı aktı. Gece yarısı, River Rouge'un bütün bölümleri işi bırakmıştı.

Şafak sökerken, olağanüstü bir manzara görüldü. Fabrikaya giden bütün yollar grevciler tarafından tutulmuştu; grev müfrezeleri arabalardan meydana getirilmiş barikatlar gerisine çekilmişlerdi. Henüz grevden haberdar olmayan, sabah postasından binlerce işçi otokar, otobüs ve araba ile grev yerine varıyorlardı. Kilometrelerce yol sık bir araba dizisi ile tıkanmıştı.

Birkaç saat içinde, koskoca fabrika bitmez tükenmez bir grevci zinciri ile çevrilmişti. Dörder-dörder, aceleye gelmiş afişleri ellerinde sallayarak yürüyorlar, şarkı söylüyorlar, parolalar bağırıyorlardı ve derhal 10.000 kişiden fazla oldular.

Otuz beş yıldır ilk defa, Ford Motor Company grevdeydi.

Harry Bennett, ne kendinin, ne de Ford fabrikaları idarecilerinden hiç birinin Otomobil İşçileri Sendikası delegeleriyle bir anlaşma yapmaya niyetleri olmadığını bildirmek için basına bir açıklama yaptı. «Bunların hepsi ihtilâle uygun koşullar yaratmak ve komünistlerin

proleterya diktatörlüğü kurmalarını sağlamak için yapılmış bir komünist taktiğidir» dedi.

Ondan sonraki yirmi dört saat içinde Harry Bennett grevi kırmak gibi imkânsız bir denemeye girişti. Irkçı kavgalar tutuşturmak ve halkın gözünde grevi küçük düşürmek maksadı ile Bennett, River Rouge fabrikasına zenci grev kırıcılar soktu. Onlara, fabrikanın atelyelerinde bıçaklar ve başka tehlikeli silâhlar yapmaları tavsiye edildi. Sonra da Koruma Servisi ajanları, grev kırıcıları, beyaz işçiler üzerine hücuma kışkırtmaya başladılar.

Sendika idaresinin ve Detroit'in zenci topluluğunun derhal açtıkları güçlü kampanya sayesinde feci bir kargaşalık önlenebildi. Bütün grevciler, kışkırtılsalar bile kavgaya tutuşmamak emrini aldılar. Sözü geçer zenci kişiler River Rouge'a geldiler ve Sendikanın mikrofonunda grev kırıcıları fabrikayı terke çağırdılar. Binlerce zenci grevci, sıra ile mikrofonun önünden geçerek kardeşlerini kendi saflarına katılmaya çağırdı...

Grev kırıcılar, yavaş yavaş dağıldılar, ortadan kayboldular.

River Rouge fabrikası terkedilmiş bir şehre benziyordu. Koskoca binalar sessiz ve ıssızdı. Kilometrelerce demiryolu üzerinde bir tek vagon bile görünmüyordu. Ford'un gemileri, rıhtımda bağlı, yatıyordu.

River Rouge fabrikasının etrafını çeviren dev insan zinciri saat be saat uzuyordu. General Motor, Chrysler ve Detroit bölgesinin diğer otomobil fabrikalarının işçileri, işten çıktıktan sonra grev müfrezelerinde nöbetlerini devralmaya geldiler. Grevin üçüncü gününde, üç ekip halinde örgütlenmiş, kadın - erkek 35.000 işçi fabrikanın çevresinde nöbet tutuyordu.

4 Nisanda Ford şirketi, River Rouge fabrikasındaki grevden sonra memleketin on altı montaj fabrikasının

parça yokluğu yüzünden kapanmak zorunda kalacaklarını bildirdi. Aynı anda Ford'un on sekiz fabrikası daha işi bıraktı.

8 Nisanda, grevi kırma ümidini tamamen kaybeden Harry Bennett, C.I.O. başkanı Philip Murray ve Otomobil İşçileri Sendikası liderlerile görüşmelere başladı.

Ford temsilcileriyle sendika delegeleri arasında üç gün süren bitmez tükenmez görüşmelerden sonra Ford Motor Company,ücretleri diğer büyük otomobil fabrikalarındaki seviyeye çıkarmayı, Otomobil İşçileri Sendikası'nın delegelerini tanımayı ve işverenlerle işçiler arasındaki anlaşmazlıkları halledecek bir Federal Komisyon seçimine izin vermeyi kabul etti.

21 Haziranda Sendika, River Rouge fabrikasındaki Federal Komisyon seçimlerinde göz kamaştırıcı bir zafer kazandı ve Ford Motor Company, Otomobil İşçileri Sendikası ile bir anlaşma imzaladı.

Amerika'nın en büyük savaş fabrikasını bu kadar uzun zaman sarsmış olan anlaşmazlık, bundan başka bir zamanda düzelmezdi.

Beşbuçuk ay sonra A.B.D. savaştaydı.

WASHINGTON'A YÜRÜYÜŞ

1932 Mayısının ikinci haftası boyunca Portland'lı, Oregon'lu (iki yüz) işsiz eski muharip, pılısını pırtısını toplayıp, başkent Washington'a doğru, 5.000 km.'lik bir yürüyüşe geçti. Kongre'den, «eski muharip ödeneklerinin derhal ödenmesi»ni isteyeceklerdi. Yola çıkışları, bütün Amerika tarihinde en olağanüstü halk gösterilerinden birine başlangıç işareti vermiş oluyordu: Eski Muhariplerin Washington'a Yürüyüşü, diye adlandırılacaktı bu olay ilerde...

Amerika'nın eski muhariplerinin için için kaynayan hoşnutsuzlukları, iki buçuk yıllık yoksulluk ve işsizlikten sonra millî bir hareket haline dönmüştü. Kongre'den bir kanun çıkartmak ve bu yolla, hakları olan primleri derhal elde etmek istiyorlardı [1]).

(1) Bu prim, Amerika içinde üslenmiş askerlere verilen günde bir dolar ile yurt dışında üslenmiş olan askerlere verilen 1 dolar 25 sentlik yekûna ek olarak verilecek bir para idi. Bu prim, 1945'te ödenmek üzere, kongre'ce, 1923'te kabul edilmişti. 1930'da eski muharipler, prim tutarlarının yarısını % 4,5 faizle çekebilmişlerdi. Göstericiler, paralarının kalan kısmını bu süreyi beklemeksizin çekme hakkını elde etmek istiyorlardı.

Kongre'nin normal tatiline birkaç hafta kaldığı bir sırada eski muharipler, «dilekçelerini gerekli yerlere» teslim etmek için Washington'a akmaya başladılar.

Bazıları yalnız geldi, diğerleri ise küçük gruplar halinde ya da çoluk-çocuk yüzlerce kişiden meydana gelmiş kervanlar halinde. Trenleri durduruyor, kondüktörleri, kendilerini bedava trene almaya zorluyorlardı. Otostop yapıyorlar; külüstür arabalar, kamyonlar, önlerine ne gelirse biniyorlardı. Alaska'dan, küçük bir grup, bütün kıt'ayı, yani 6.000 km.'den fazla bir yolu at arabaları ile geçti. Üç eski muharip, Havai'den gelen bir gemide kaçan yolculuk etmişti.

Eski muharipler, o sıcak yaz günlerinde gece demeden, gündüz demeden yollara döküldüler, çöllere, ovalara, dağlara, şehirlere, köylere dağıldılar başkente varmak için. Aradan çok geçmeden basın, yeni heyetlerin yola çıktıklarını haber veriyordu: Chicago'dan 900, New-Orlean'dan 600, Ohio'dan 1.000, Philadelphia ve Camden'den 700, Johnson City'den Ordu Dinlenme Evi hastalarının seçtiği 200 delege yola çıkmıştı...

Federal makamlarla, mahallî makamlar ve demiryolları idarecileri «Prim Yürüyüşçüleri»ni durdurmaya ve evlerine dönmeye zorlamaya çalıştılar boş yere. Polis, önce bazı şehirlere girmelerini yasak etti. Savaş Bakanı Patrick J. Hurley, Washington'a vardıklarında eski muhariplere uyku tulumları dağıtılmayacağını ilân etti. Washington Emniyet müdürü, General Pelham Glassford korku içinde, valiliklere yazı üstüne yazı gönderiyor, eski muharipleri püskürtme emri veriyordu. Baltimore ve Ohio demiryolu şirketinin başkan yardımcılarından biri, «yakında kopacak savaşta demiryollarının menfaatlerini korumaya kararlı olduğunu» ilân etti.

Ama eski muharipler gelmekte devam ediyorlardı.

Geçtikleri şehirlerde on binlerce iyiliksever Amerikalı onları büyük gösterilerle karşıladı, uzun yürüyüşlerine devam edebilmeleri için onlara elbiseler, yiyecekler verdi, yatacak yer gösterdi...

Haziranda, 20.000'den fazla «Prim Yürüyüşçüsü» Washington'a varmış bulunuyordu.

On üç yıl önce, Avrupa'daki savaş alanlarından terhis edilip memlekete döndüklerinde birer kahraman olarak karşılanıp alkışlananlar, şimdi hükümetlerinden bambaşka bir davranış görüyorlardı. Kongre üyeleri, eski muhariplerin delegelerini kabul ediyorlar, gülümseyerek kanun tasarılarını destekleyeceklerini söylüyorlar fakat hiç bir şey yapamıyorlardı. Başkan Hoover, «Yürüyüşçüler»in temsilcileriyle görüşmeyi, soğuk bir şekilde reddetti. Silâhlı nöbetçiler, Beyaz Saray'm etrafında kol gezmeye başladı.

Eski muharipler, şimdi kendi kendilerine verdikleri adla: «Prim Kuvvetleri» üyeleri, boş alanlara, ya da Washington'un Devlet binalarına yerleştiler. Fakat birçoğu, Potomak nehrinin başkente karşı kıyısındaki yarmada tozlu topraklı bir alanda kurulan Anacostia Flats kampına sürüldüler. Orada, yakıcı güneşe ve toprağı bir bataklık haline çeviren şiddetli yağmurlara terkedilmiş, çadırlardan, kulübelerden, kaba-saba barakalardan, nehrin oyuklarında kurulmuş sığınaklardan oluşan bir şehir, balta girmemiş ormandakine benzer bir şehir yükseldi.

En ilkel sağlık şartlarından yoksun olan ve Washington makamlarından yetersiz bir yiyecek yardımından başka bir şey alamayan eski muharipleri ve ailelerini hastalık yere sermekte gecikmedi. Kısa bir süre sonra birçok çocuk, kötü beslenme şartlarından meydana gelen bağırsak hastalıklarından öldüler.

«Prim Yürüyüşçüleri»ni gözden düşürmek, gayretlerini kırıp onları Washington'u terke zorlamak için elden gelen bütün yollar denendi. Gazeteler, «Prim ordusunun içinde, «Sovyetleri başkente sokma» yollarını arayan bozguncu «komünist ajanları» bulunduğunu haber verdi. Polis müdürü Glassford, başkenti terk emrini vereceğini söyleyerek onları tehdit etti; eski muharipler, Kongre, istediklerini kendilerine vermedikçe buradan ayrılmayacaklarını söyleyince, eski muhariplerin yiyecek ve içeceklerinden sorumlu olan Glassford, «yiyeceklerin azaldığını» ilân ederek, zaten yetersiz olan yiyecek miktarlarını, hiç acımadan, daha da düşürdü.

«Prim Kuvvetleri»nin içine, federal ajanlar, hafiyeler, parayla tutulmuş curnalcılar ve kışkırtıcılar salındı. «Prim Kuvvetleri»nin otoriter, yakışıklı üniformalı ve atak «komutanı» W.-W. waters, general Glassford'la bizzat ilişki halindeydi ve polis müdürünün emirlerine tıpatıp uyuyordu. Bizzat Glassford'a göre, Waters'ın, eski muharipler arasında «düzeni devam ettirmek» için kurmuş olduğu askerî polis birliği Glassford'un emrindeki şehir polisi ile elele çalışıyordu [2]).

Waters, Washington polisine, «Kalabalık içinde kızıl terörcü bulursak biz icabına bakarız onun» diyordu.

«Komutan», Anacostia Flats'a yeni gelenleri, İşten Çıkarılmış İşçiler Birliği'nin «kızıl faaliyetlerine» karşı uyarıyor onları, komünist olmadıklarına dair yemin et-

(2) Waters'in politik düşünceleri ve kişisel ihtirası çok geçmeden açığa çıktı: Hâkî Gömlekliler adında bir örgüt kurunca şöyle bir açıklamada bulunmuştu: «Böyle bir örgüt, akla, hemen İtalyan faşistlerini ve Alman nazilerini getiriyor. Hitler'le 5 yıl alay ettiler. Ama şimdi Almanya'yı o idare ediyor. Savaştan önce Musolini, politik düşünceleri yüzünden İtalya'yı terketmeye zorlanmış zavallı bir matbaacıdan başka bir şey değildi. Ama bugün, bütün dünyanın tanıdığı bir insan oldu.»

meye zorluyordu. Eski muhariplerin sol unsurlarından kurulmuş olan bu Birlik, Washington Yürüyüşü'nün örgütlenmesinde esaslı bir rol oynamıştı. Birliğin birkaç yöneticisi kaçırıldı, vahşice dövüldükten sonra Washington'dan dışarı atıldı. Komünistlikten sanık iki eski muharibin parça parça edilmiş cesetleri Potomak nehrinde bulundu.

Fakat onları korkutmak ve sayılarını azaltmak için harcanan bütün çabalara rağmen eski muhariplerin büyük çoğunluğu, oldukları yerden kımıldamamakta inat ettiler ve primlerinin ödenmesini istemekten vazgeçmediler.

17 Temmuz sabahı, Kongre, gürültülü bir toplantıdan sonra, kanun konusunda hiç bir teşebbüste bulunmadan dağıldı. O günün sonuna doğru senatörlerin ve milletvekillerinin çoğu Washington'dan ayrılmış bulunuyordu.

General Pelham Glassford, daha sonraları, hükümetin, durum ciddileştiği takdirde alınmasını öngördüğü ciddî tedbirlerin neler olduğunu şöyle anlattı:

> «Hazirandan başlayarak, askerler talime başlamışlardı... Washington yakınında konaklamış bulunan subaylar ve askerler, çıkacak her türlü olaya hazırlıklı durumda bulunacaklardı; uzun bir süre izinler kaldırılmıştı... bu birlikler, göz yaşartıcı gaz kullanmayı ve kalabalıkları dağıtmayı öğrenmek için özel bir eğitim görüyorlardı.»

Durum, daha sonra «kanlı perşembe» adını almış olan 28 Temmuz günü had safhaya ulaştı. O sabah, önemli sayıda polis, yüzlerce eski muharibi Üçüncü Cadde ve Pansilvanya Avenü'deki iki Devlet binasından çıkarmayı denedi. Eski muhariplerin binalardan çıkma-

dıklarını görünce polisler binalara saldırdılar ve içerdekilerin üzerine gaz bombaları fırlatmaya başladılar. Eski muharipler kendilerini savunuyorlardı. Öfkeden kudurmuş olan polis ateş etmeye başladı. Eski muharipler birçoğu yerlere serildi. İki tanesi, aldığı yaralardan öldü...

Başkan Hoover, derhal Ordu Kurmay Başkanı general Douglas A. MacArthur'a, «Prim Kuvvetleri»nin şehirden dışarı çıkarılması işini ele alması ve «bu ayaklanmaya, hükümet kuvvetlerine karşı bu kışkırtmaya» son vermek için askerî birlikler çağırması emrini verdi.

Askerî birlikler, öğleden sonra saat dörde doğru geldiler... Bundan sonraki olayları *New York Times* şöyle anlatıyor:

> «Askerler, Pansilvanya Avenü'den geldiler... süvariler başta, onların arkasında tanklar, makineli tüfekler ve piyadeler...
>
> Subayların ve polisin anlaşmaları için bir yarım saat kadar geçti; sonra «Prim Yürüyüşçüleri» onları kışkırtmaya başladılar. Hareket istiyorlardı, birazdan hareketi göreceklerdi.
>
> Yirmi tane, demir miğferli asker, diğer 200 askerin «Prim Kalesi» karşısında yerlerini alabilmeleri için, tabancalar elde hücum ederek bir gedik açtılar. Tam bu sırada süvariler de yetiştiler. Ellerinde kılıçları, yoldan aşağı at üstünde inerken, yolları üstüne çıkan herkese kılıçlarının tersiyle vurarak bir geçit açıyorlardı.
>
> Davranışları, askerlik bakımından doğruydu belki, askerî kurallara uygundu belki, ama gelip geçenlerin gözüne hiç de güzel bir

manzara değildi. Askerlere karşı direnenler, kendilerini savunanlar ve atlarla saldıranlar görülüyordu...

Dünya savaşı sırasında bazı şehirlerin yağma edilişlerini hatırlatan sahnelerden sonra federal birlikler... prim kuvvetlerini, derme çatma kulübelerden meydana gelmiş köylerinden kovdular ve Pansilvanya Avenü yakınlarına sürdüler.»

Bundan sonra askerler, eski muhariplerin kulübelerini ateşe verdiler.

Bu harekâtın bütün ayrıntıları, general MacArthur tarafından inceden inceye gözden geçirilmişti; itfaiye arabaları, yangını söndürmek için hazır durumda bekliyordu.

Gaz maskeleri takmış piyade askerleri, karılarını ve çocuklarını ümitsizce korumaya çalışarak kaçan adamlar üzerine göz yaşartıcı gaz bombaları atmaya başladılar. Yirmi kadar yalın kılıç süvari, saldırıya katıldı. Yoldan geçenler gazlandı, yerlerde sürüklendi ve atların ayakları altında çiğnendi...

General MacArthur, eski muharipler konusunda, «Bu güruhun gidişi gidiş değildi.» dedi. «İhtilâl belirtileri gösteriyorlardı. Kendilerine karşı gözetilen nezaketi ve saygıyı zayıflık sandılar.»

O gece, MacArthur'un birlikleri, Anacostia Kampını işgal ettiler. Koca koca ışıldakların aydınlığında askerler, göz yaşartıcı bombalar atarak, harap kulübeleri ve çadırları ateşe vererek, rastladıkları eski muharipleri ve ailelerini darmadağın ederek ilerliyorlardı. Gece yarısına doğru Washington gökleri, sanki dev bir orman yanıyormuş gibi kıpkızıldı. Adamlar, kadınlar ve çocuk-

lar, atılan gazların yayılmasıyla hastalandı. Bir bebek gazdan öldü.

Şafak vakti, hükümet kesin olarak duruma hâkim olmuştu. Anacostia Flats kampı, üzerinde dumanlar tüten bir yıkıntı halindeydi. Oradan kilometrelerce uzakta, Virginia ve Maryland yolları boyunca binlerce eski muharip ve ailesi, kimisi korku ve gözyaşı içinde, kimisi suskun ve taşlaşmış, başkentten kaçıyordu...

Başkan Hoover, basına, «Birleşik Devletler otoritesine karşı bu meydan okuma, hızla ve sert bir şekilde cevaplandırılmıştır,» diye açıklıyordu. «Aylarca süren bir hoşgörü ve sabırdan sonra hükümet, kanunların apaçık çiğnenmesine karşı bundan böyle örnek olabilecek bir tarzda cevap vermesini bilmiştir. Benim ilk görevim, Anayasa'yı ve kanunları kuvvetle savunmak ve desteklemektir. Daima da böyle hareket edeceğim.»

Fakat Amerikan halkının, Büyük Hümanist [Başkan Hoover'a verilen ad] konusunda hâlâ bazı hayalleri kalmışsa, onlar da, Anacostia Flats'taki zavallı kulübecikleri yerle bir eden alevler arasında kaybolup gitti. Çok geçmeden millet, kendisine, Beyaz Saray'da yeni bir temsilci seçecekti.

Sonbaharda, başkanlık seçimi kampanyası hazırlıkları sırasında, *New York Graphic* editörü Emile Gauvreau, Demokrat Parti başkan adayı Vali Franklin D. Roosevelt ile sansasyonel bir röportaj yaptı.

Valinin bürosunda, Roosevelt ile Gavreau, yandaki küçük odada beraberce öğle yemeği yerlerken, telefon boyuna işledi. Memleketin her köşesinden, kampanyanın açılışına dair haberler geliyordu. İki adamın konuşmaları, zaman zaman, özellikle önemli şehirler arası konuşmalarla kesiliyordu.

Roosevelt iyimserdi. Yapılacak seçimlerde başkan

olacağından kesin olarak emindi. Ve Vali, tasarılarından bazılarını açtı Gavreau'ya.

«Halkla, doğrudan doğruya ilişki kurmalıyız» dedi. «Yardımlaşma zamanı geldi artık... Eee, nasıl, benim «unutulmuş insan» üzerine söylevimi beğendiniz mi? Bizdeki binlerce insanı anlattım orda. Ve o unutulmuş insan, kendi eline bakan, beslediği ailesinden dört kişiyi temsil etmektedir. Eğer on dört milyon işsiz varsa, yoksulların gerçek sayısını anlamak için bu sayıyı dörtle çarpmak gerekir. Bir şeyler yapmak gerekecek... İnsanları mutlu kılmak mı istiyorsun, iş sağlayın onlara, hepsi bu.»

Vali sigarasından bir nefes çekti ve kalın bir duman çıkardı. «Bugün Rusya'da...» diye başladı, ve devam etmeden önce bir an düşündü. «Rusya'yı tanıyacağım. Rusların ne yaptıklarını görmeye adamlar yollayacağım oraya...» Bu konu, özellikle dikkatini çekiyora benziyordu. «Rusya... Rusya yabancı bir ülke, düşünceleri de yabancı görülebilir onların; Rusya'yı incelemek için adamlar yollayacağım oraya.»

Birden Roosevelt iskemlesinden kalktı. «Yapacak çok iş var,» dedi. «Halkımızı tekrar ayakları üzerine kaldırmak gerek.»

Telefon yeniden çaldı. Roosevelt bir an dinledi telefondaki sesi, sonra kahkahalarla gülmeye başladı. «Aferin!!» dedi. «Üç Eyalet daha ha! Bravo, Jim!»

Roosevelt tekrar editörle konuşmasına döndü ve Gavreau'ya, «Halka yardım edeceğiz,» dedi. Bir an yüzü karardı. «Acele etmek gerek. Sabırsızlanıyorlar. Geçen hafta doğudan dönerken, büyük bir demiryolu şirketini yöneten eski bir dostumla görüştüm. Sordum ona: «Fred, buralarda nelerden konuşuluyor?» dedim. Verdiği cevabı hâlâ duyar gibi oluyorum. «Frank, dedi bana,

sana üzülerek itiraf edeyim ki, buralarda ihtilâlden konuşuluyor.»

8 Kasım 1932 de, kırk iki eyalet tarafından desteklenen Franklin Delano Roosevelt, yedi milyondan fazla bir oy çoğunluğu ile Birleşik Amerika Başkanı seçildi.

TEHLİKELİ AMERİKALILAR

«Aralarında çok yüksek seviyede kimseler de bulunan birçok Amerikan yurttaşı, çok kere bilmiyerek, Mihver ajanı olarak çalışıyor.»

Başkan Franklin D. Roosevelt.
29 Eylül 1940

«Birleşik Amerika'da hemşerilerimiz bize karşı çoğunlukla, iyi duygular beslemektedirler; Amerikan çevrelerinde çok dostumuz var. Aralarında birçoğu siyasî ve ekonomik hayatta önemli yerler işgal etmektedirler.»

Alman Devlet Bakanı R. Walter Darré'nin 1940'da Berlin'de verdiği bir söylevden.

1. GİZLİ SALDIRI

7 Aralık 1941'de Japon'ların Pearl Harbour'a saldırışı, Mihver'in Amerika'ya karşı açtığı savaşın başlangıcı değildir. O sabah başlayan olaylar, Alman, Japon ve İtalyan genel kurmayının, on yıldan fazla bir zamandır Birleşik Amerika'ya karşı ilân ettiği gizli savaşın en üst noktasını gösterirler. En ciddî muharebeler, bizzat Amerika'da ve savaş ilân edilmeksizin verilmiştir.

1930'dan başlayarak faşist örgütlerden, nazi hayranı propaganda çevrelerinden, askerî haber alma ve ırkçı terör hücrelerinden kurulu çok geniş bir ispiyoncu ağı, Amerikan hayatının bütün alanlarını sardı.

1 Eylül 1939'da, Hitler'in motörlü birlikleri, İkinci Dünya Savaşı'nı açarak Polonya'ya girdiği sırada, Birleşik Amerika'da, faaliyette olan 700'den fazla faşist örgüt vardı.

Açıkça nazi taraftarı olan örgütler ile, 1933 - 1941 arasında Birleşik Amerika'da mücadele yürüten faşist Amerikan hareketlerinden bazıları şunlardır:

— Beyaz Amerikalı Muhafızlar

— Ausland Organization der N.S.D.A.P. (Dıştaki Nazi Partisi)
— A. V. Jugendschaft (Hitlerci Gençlik)
— Kara Gömlekliler
— Falanjistler
— Alman - Amerikan Birliği
— Kara Lejyon
— İtalyan Faşist Klüpleri
— Ku Kluks Klan
— Cumhuriyet Yurtseverleri
— Japon İmparatorluğu Dostluk Derneği
— Japon Askerleri Birliği
— Millî ve İhtilâlci Rus Faşist Partisi

Doğrudan doğruya, Mihver Devletleri Propaganda Bakanları ve Haberalma Hizmetleri bürolarınca denetlenen ya da onlarla işbirliği yapan bu örgütler, Amerika'da, demokrasi ve işçi düşmanı yayınlar dağıtıyor, ırk çatışmalarını açıkça kışkırtıyor, Roosevelt hükümetini suçluyor ve Amerika'da faşist bir rejimin kuruluşunu destekliyordu. Beşinci kol, sanayi merkezlerinde ve küçük şehirlerde, fabrikalarda, çiftliklerde, okullarda, kiliselerde ve askerî eğitim merkezlerinde radyo ve posta ile olduğu kadar mitingler ve gizli toplantılar yoluyla da Amerikan milletine karşı düşmanca hareketlerde bulunuyordu.

Beşinci kolun başlıca hedefleri şunlardı: Amerikan halkını bölmek ve birliğini bozmak; halk kütlelerinin Roosevelt'e karşı duydukları güveni yıkmak; Amerikalıları, kendilerini faşizmin değil de komünizmin tehdit ettiğine inandırmak; Birleşik Amerika'nın millî savunma hazırlıklarını baltalamak; ve Amerika'yı, Atlantiğin öbür yakasındaki faşist düşmanı müttefiklerden ayırmak.

Ne kadar şaşırtıcı görünürse görünsün, bu beşinci

kol ajanları, ne Adalet Bakanlığından ne de F.B.I.'dan en küçük bir müdahele görmeksizin bu Amerikan düşmanı faaliyetlerini rahatça yürütebilmişlerdir.

Ve başlangıçtan beri, beşinci kolun faaliyetleri, Birleşik Amerika'nın en zengin ve en kudretli kişilerince doğrudan doğruya desteklenmiştir.

İçişleri Bakanı Harold L. Ickes, 1935 de Altoona (Pensilvanya)da verdiği bir söylevde: «Kanunlara aykırı bir hareketin, ülkemizde, özgür kurumlarımızın yerine iğrenç bir faşist sistem koymaya çalıştığı, her gün biraz daha açıkça görünüyor» diyordu. «Bu topluluk, Amerika'nın sadece tabiî kaynaklarını değil, fakat aynı zamanda erkek - kadın - çocuk, insan kaynağını da sömürerek muazzam bir servet ve güç elde etmiş olan kimselerden kurulmuştur ya da en azından aktif bir destek görmektedirler. Ellerinde tuttukları servetleri kazanmalarına hiç bir şey engel olmamıştı ve bu zenginliği korumalarına ve arttırmalarına hiç bir şey engel olamayacaktır.»

Bakan Ickes şöyle ekliyordu:

> «Bizi, ülkemizi bir komünist ayaklanmasının tehdit ettiğine inandırarak yurtseverlik duygularımızı kışkırtmaya çalışan bu aristokrasi, bir faşist hükümet darbesi yapabilmek için desteğimizi sağlamaya çalışmaktadır.»

Ickes'in sözünü ettiği harekette ilk rolü, büyük Amerikan sanayicilerinin ve finans çevrelerinin yönetimindeki bir örgüt oynuyordu. Bu örgüt, şüphesiz aldatıcı bir ad olan, Amerikan Özgürlük Birliği, adını taşıyordu.

Amerikan Özgürlük Birliği, 1934 Ağustosunda, açıklandığı üzere, «ihtilâlci hareketlerle savaşmak» ve «Bir-

leşik Amerika Anayasası'nı savunmak ve desteklemek» niyetiyle resmen kurulmuştu.

Du Pont-Morgan tröstlerinin, Özgürlük Birliği üzerinde hâkim bir etkileri vardı. Birliğin Millî Yürütme Komisyonu ile Danışma Konseyi'nde, EL du Pont de Nemours şirketinin, sırasıyla Yönetim Kurulu başkanı, başkan yardımcısı ve şirket başkan yardımcısı olan Pierre S. du Pont, Irence du Pont ve John J. Raskop bulunuyordu.

Yürütme Komisyonu'nun ve Danışma Konseyi'nin diğer üyeleri arasında şu kimseler de vardı:

John W. Davis, eski başkan adayı, Morgan'ın danışmanı, Morgan Guaranty Trust Company'nin, yine Morgan'ın yönetimindeki Telephone and Telegraph Company'nin müdürü.

Alfred P. Sloan, General Motors Corp'ın Yönetim Kurulu Başkanı.

William S. Knudsen, General Motors Corp.'ın başkanı.

Cornelius F. Kelley, Anaconda Copper Company'nin başkanı.

Alvan Macauley, Packard Motor Car Company'nin başkanı.

Herbert L. Pratt, Socony - Vacuum C.'nın Yönetim Kurulu Başkanı.

.....

Özgürlük Birliği, paraca kuvvetle desteklenen bir kampanya ile, kendisini Amerikan halkına, «Amerikan yurttaşının haklarını» savunmak azminde bir dernek olarak tanıttı. United Press'in bir haberi, Birliğin orta Amerikalının yararlarının ne derece temsil ettiğini çok güzel gösteriyordu:

«Millî Hükümetin içindeki «ihtilâlci» eğilimlerle mücadele için kurulmuş politika dışı bir dernek olan Amerikan Özgürlük Birliği, halen 37 milyardan fazla sermayeli bazı sınaî ve malî şirketlerin temsilcilerinden oluşan bir grubun denetimi altında bulunduğunu açıklamıştır.

Birliğin yöneticileri, United States Stell Corp., General Motors, Standart Oil Co., Chase National Bank, Goodyear Tire and Rubber Co., Baltimore and Ohio Railroad Co., Mutual Life Insurance Co. ve daha bunun gibi birçok şirketle ilişki halindedirler.»

Amerikan Özgürlük Birliği'nin gerçek amaçları üzerinde, yazar Herbert Harris şunları söyleyecektir:

«Birliğin savunduğu tek özgürlük, hisse senetleri çıkartmak, Borsada sahte dalgalanmalar yaratmak, hisse senetleri ile oynamak ve büyük şirketleri göklere yükseltme özgürlüğüdür. Kafaları bulandırmak, dokuma fabrikalarında ve yarıcı çiftliklerinde çocukları sakatlamak, kavruk bırakmak özgürlüğüdür. Din adamlarının ve basının fikirlerini satın alma özgürlüğüdür. Ölüme götüren bir özgürlük yâni.»

Birlik yöneticileri her yerde, bir yandan «Birliğin tek endişesi, milletin huzurudur» diye ilân ederlerken, öet yandan, Roosevelt hükümetini gözden düşürmek, Yeni Yol'un sosyal reformlarına saldırmak ve sendika hareketine karşı düşmanlığı kışkırtmak için büyük paralar harcıyordu. Birlik üyeleri bu hedeflere varmak için başka anti-demokratik örgütler de kurdular ya da

paraca destekledi̇ler bu tip örgütleri. Bunların bazıları şunlardı:

Amerikan Kamu Hizmetleri Aksiyonerler Federasyonu,
Amerikan Vergi Mükellefleri Birliği,
Haçlılar,
Çiftçiler Bağımsızlık Konseyi,
Sanayi Haklarını Savunma Birliği,
Günümüzdeki «Kadın - Erkek Gönüllüler Birliği»,
Millî Ekonomi Birliği,
New York Eyaleti Ekonomi Konseyi,
Cumhuriyet Bekçileri,
Anayasayı Destekleme Güney Komisyonu,
Amerikan Kadın Aksiyonerler Birliği,

18 Nisan 1936'da *New York Post* şöyle yazıyordu:

«Özgürlük Birliği, Yeni Yol düşmanı bir örgüt ağı doğurdu; onlar da sırası gelince faşizmi doğuracaklar.»

Özgürlük Birliği'nin kurduğu ilk faşist örgütlerden biri, Anayasayı Destekleme Güney Komisyonu'dur. Bu Komisyonu paraca destekleyen birlik üyeleri arasında yine du Pont, General Motors şirketlerinin başkan ve başkan yardımcıları vardı.

Güney Komisyonu'nun izlediği iki ana hedef vardı: güneydeki demokratlarla Roosevelt aleyhinde oy verdirtmek ve siyahlarla beyazların aynı sendikalara katılmalarını önlemek için ırkçı duyguları kışkırtmak. *Baltimore Sun* gazetesi, Güney Komisyonu konusunda, «Bu, Kuzeyin paraca desteklediği fakat Ku Klus Klan'ın güneye dair peşin hükümleri üzerinde oynayan melez bir dernektir.» diye yazıyordu. «Bir roman-katolik olan Mr. Raskob 5.000 dolar bağışta bulunduğunda, kendisine, bu

paranın Ku Kluks Klan'ın canlanmasına hizmet ettikten sonra Mrs. Roosevelt'e karşı yürütülen sert hücumu da destekleyeceği bildirilmiştir.»

Güney Komisyonu'nun Başkanı, Fabrikatörler Millî Birliği eski başkanı, Teksas'lı büyük petrolcü ve Amerika'nın en zengin ormanlarını elinde tutan John Henry Kirby'di. Kirby'nin, Komisyonda sağ kolu ise Vance Muse adında, *The Christian America*'nın editörü ve «hıristiyan», «Komünist düşmanı» örgütler kurmakta uzman biri idi. Vance Muse, Yeni Yol'un sosyal reformları konusunda konuşurken, «Bundan böyle siyahlarla beyazların örgütlerin içerisinde birbirine karışmaları, beyazların, işlerini kaybetmek korkusu ile Afrika'nın siyah maymunlarına «kardeş» demeleri gerekecektir...» diyordu.

Cumhuriyet Bekçileri örgütü, Özgürlük Birliği üyelerinin paraca desteklediği bir diğer faşist hareketti. Cumhuriyet Bekçileri'nin Millî Başkanı, Pitcairn Company'nin başkanı Raymond Pitcairn idi; Pitcairn ailesinin bu örgüte yaptığı para yardımı 100.000 doları aşıyordu. [1]) Atwater Kent Manufacturing Company'nin müdürü Atwater Kent; Sun Oil Company'nin müdürü J. Howard Pew; Morgan'ın ortağı banker Horatio Lloyd; yiyecek sanayii krallarından banker Bernard Kroger aynı şekilde önemli miktarlarda para yardımı yapmışlardı.

Tıpkı resmî nazi propagandası gibi Cumhuriyet Bekçilerinin yürüttüğü edebiyat da Yeni Yol'un «Yahudi - Komünist» tehlikesi taşıdığı üzerinde kurulmuştu. 1936'da bazı bozguncu girişimleri araştırmakla görevli

---

(1) Geçici Federal Ekonomi Komisyonu'nun 1941'de yaptığı araştırmalara göre Pitcairn ailesinin serveti, çeşitli sanayi şirketlerine yatırılmış 65.576.000 doları buluyor ve Pitcairn'ler, Amerika'nın en zengin on ailesi içinde yer alıyordu.

Back Senato Komisyonu, Cumhuriyet Bekçileri'nin arşivlerinde bulunmuş çok inandırıcı mektuplar yayınladı. Bunlar, Boston Yatırım Bankası Müdürü ve Bekçiler'in başkanı Alexander Lincoln ile New Jersey'de W. Cleveland Runyon arasındaki mektuplaşmalardı. Runyon'un Lincoln'a gönderdiği ilk mektupta, «Roosevelt'in Washington'a getirttiği yahudi tugayı»na hücum ediliyordu:

> «Batı hıristiyan medeniyetini savunma savaşı, düşmanın, enternasyonal ve yahudi menşeli olduğunu kabul etmekle kazanılabilir. Bize para lâzım, hepsi bu... aZman geçiyor. Bir şeyler yapabileceğinizi sanıyor musunuz?»
>
> Bekçiler'in başkanı Lincoln ise şu cevabı veriyordu:
>
> «Bekçiler'in başkanı olarak elimden gelen her şeyi yapıyorum. Ben de sizin gibi, bir yahudi tehlikesinin varlığına inanıyorum. Bütün güvenim, gelecek sonbahardaki seçimlerde; ve sanıyorum ki Roosevelt'in yenilişi bizim şansımız olacak.»
>
> Runyon şöyle cevap veriyordu:
>
> «Halk, şeflerini arıyor ama ortalıkta şef yok. Yöneticilerimiz uyuyor. Bekçiler, hareketin başına geçmek zorunda kalacaklar. Yıllık geliri 1.000 doları aşmayan yaşlı Amerikalıların istediği, Hitler gibi birisidir.»

Amerikalı bir diktatör düşüncesi yeni değildir. Daha 1932'de, *Current History* dergisi şöyle yazıyordu:

«Bazı kudretli kişiler, uzun zamandır, çıkmazdan kurtulmanın yolunun, bir çeşit ekonomik ve politik diktatörlük kurmak olduğunu ileri sürüyor. Önemli kimse-

lerin, nabızlarını yoklamak ve imkânları tartışmak için New York'ta ve Chicago'da toplandıkları bilinmektedir.»

General Motors Başkanı William S. Knudsen, 1933'te, Avrupa dönüşü *New York Times*'in bir muhabirine, Hitler Almanyası'nın «XX. yüzyılın mucizesi» olduğunu söylüyordu.

Almanya'da böyle bir mucize olurdu da neden Amerika'da olmazdı?

1930 başlarında, Amerikan Führer'i rolünü oynayabilecek gibi görünen kimselerden biri, Birleşik Amerika Deniz Piyadeleri generallerinden Smedley Butler idi.

2. BAŞARISIZ DARBE

İki defa Kongre şeref madalyasını almış olan Tümgeneral Smedley Butler, asık suratlı, esmer bir askerdi; açıksözlülüğü yüzünden milletlerarası bir olaya adı karışıp istifa etmek zorunda kalıncaya kadar deniz kuvvetlerine otuz üç yıl hizmet etmişti. General Butler, 1931'de Filadelfiya'da verdiği bir söylevde, Benito Mussolini'yi, «Avrupa'yı ısıracak kuduz bir köpek» olarak tarif etmişti. Aynı zamanda, Duce'nin, bir gün bir İtalyan şehrinden arabayla geçerken nasıl bir İtalyan çocuğunu ezdiğini fakat hiç durmadan yoluna devam ettiğini ve kendisiyle beraber olan bir Amerikalı gazeteciye: «Asla geriye bakmamalı insan. Devlet işlerinde bir insan hayatının ne değeri var ki?» dediğini anlatmıştı. İtalyan elçisi, Butler'in söylediklerini şiddetle protesto etti; Başkan Hoover, Deniz Kuvvetleri Başkanı aracılığı ile generale, sözlerini geri alması yoksa askerî mahkemeye verileceğini emretti, fakat general hiç bir şey dinlemedi. Bir süre olayın büyümesinden ve yayılma-

sından korkan İtalyan hükümeti olayın kapanması isteğinde bulundu. General Butler, askerî mahkemeye verilmedi fakat faal görevden çekildi.

Bu hikâye, general Butler'in ününü tehlikeye atmak şöyle dursun Amerika'da, «beyaz atlı adam rolünü» oynayabilecek adayların arandığı çevrelerde, heyecanlı hayranlarının sayısını artırmıştı...

General Butler, 1933 Temmuzunda Pennsylvania'da Newton Square'deki evinde Amerikan Lejyonu'nun iki önemli üyesi olan Gerald McGuire ile William Doyle'ın ziyaretlerini kabul etti. Butler'e, Ekim ayında Chicago'da toplanacak kongrede Amerikan Lejyonu Millî Komutanlığı'na adaylığını koymasını teklif etmeye gelmişlerdi. McGuire, generalin, bir askerler hareketini yönetecek ve Lejyon'un otokrat idaresini yerinden atacak bir insan olduğunu söylüyordu.

«Kraliyet ailesini tahttan kovmak» fikri, generalin de hoşuna gitmişti, çünkü «yıllardır, basit askerlerin daima Lejyon'dan uzaklaştırıldıklarını» söylüyordu kendisi de. Fakat bu adaylığını, askerlerce nasıl desteklenebileceğini anlayamıyordu. Eski muharipler arasında Chicago Kongresine kim gidebilirdi ki?

McGuire elini cebine attı ve bir çek defteri çıkardı. Biri 42.000 dolarlık, diğeri 64.000 dolarlık iki çek imzaladı.

«Ülkenin bütün bölgelerinden asker delegeler kongreye gideceklerdir» dedi McGuire...

O zamana kadar General Butler, kendisine yapılan teklifte garip bir taraf buluyordu. Şimdi tamamile emindi artık. Daha sonra, «Böyle paralar, askerler için değildir» dedi.

General, şüphelerini sezdirmemeye karar verdi. Kendi sözlerile söylersek, «Bu meselede, onları korkutmaksızın sonuna kadar gitmek istiyordu.»

General Butler, iki adama, kendisine, düşünmek için zaman bırakmaları gerektiğini söyledi. Yakın bir gelecekte onlarla tekrar buluşmayı teklif etti...

İkinci karşılaşmada McGuire ve Doyle, general Butler'a kongrede vermesini teklif ettikleri söylevin daktilo edilmiş bir «müsvedde»sini verdiler. Bu nutukta, başka şeylerle birlikte, kongreye, Birleşik Amerikada altın esasına dönüş kararı alması teklif ediliyordu. McGuire, «Primlerinin, altın olarak ödenmesini istiyoruz askerlere» diyordu. «Askerlere kâğıt para verilmesini istemiyoruz.»

General, dobra dobra, kendi seçim kampanyası için gerekli parayı kimin vereceğini sordu; McGuire, çok zengin dokuz kişinin gerekli fonları sağladıklarını söyledi. Onlardan biri, Wall Street'in ünlü simsarlarından albay Grayson M. P. Murphy idi. McGuire, «Ben onun yanında çalışıyorum» dedi, «onun bürosunda»...

General Butler konuşmalara devam etmeden önce, para veren «başlıca» kişilerle karşılaşmak istediğini söyledi. McGuire, hiç bir sakınca olmadığını ifade etti.

Kısa bir süre sonra, Robert Sterling Clark adında bir Wall Street simsarı, general Butler'i görmek için evine geldi. Butler'a söylediğine göre kendisi, generalin Lejyon'un idaresini almasını isteyen birisi idi.

Konuşma sırasında general Butler, McGuire ile Doyle'ın kendisine verdikleri söylev «müsvedde»sinden söz açtı. «İyi yazmışlar söylevlerini» dedi Butler.

Clark:

— Bu herifler söylevi kendilerinin mi yazdıklarını söylediler? diye sordu.

— Evet, bana söylenen bu.

Simsar hafiften güldü. «Bu söylev, çok paraya maloldu dedi.

General Butler, altın esasına dönüş isteyen karar-

dan bahsetti. «Bana öyle geliyor ki, bu söylev, bir iş adamının vereceği bir söylev. Garip bir şey var bu söylevde, Mr. Clark» dedi.

Clark, generale, rahatlıkla «Otuz milyon dolarım var» dedi. «Kaybetmek istemem. Bu paranın yarısını kurtarabilmek için öteki yarısını seve seve harcarım. Eğer siz, Chicago'da bu söylevi vermeye razı olursanız ve eğer askerler sizinle beraberseler, bu kararın uygulanacağından ve altın esasına dönüş için ilk adımın böyle atılmış olacağından eminim...»

General, böyle bir tasarıya karışmış olmak istemediği cevabını verince Clark, kibarca, telefonunu kullanıp kullanamayacağını sordu. Simsar, McGuire'ı çağırdı ve Butler'in kongreye gitmeyeceğini bildirdi ona. «45.000 dolar var elimizde» dedi McGuire'a. «Buna göre durumu ayarlayın.»

Sonra general Butler'a veda etti.

Ekim ayında, Chicago'da Lejyon'un kongresinde altın esasına dönüş kararı alındı.

1934 baharında Gerald McGuire Avrupa'ya gitti. Görünüşte bir «iş yolculuğu» idi bu. Aslında McGuire, eski muhariplerin Almanya'da Nazi Partisinde, İtalya'da Faşist Partisinde ve Fransa'da Ateşten Haç hareketinde oynadıkları rolü incelemek görevile gitmişti oraya.

Yazın, Amerika'ya dönüşünde McGuire, «âmirlerine» Avrupa kıtasında görebildiği şeylerin hesabını verdi.

Kısa bir süre sonra McGuire, general Butler'in evine yine geldi. McGuire'in generale getirdiği teklif, birincisinden çok daha şaşırtıcı idi. McGuire'ın Butler'a söylediğine göre, milleti «komünist tehdidi»nden kurtarmak için hükümetin toptan değişmesi gerekliydi Amerika'da. Böyle bir değişiklik Birleşik Amerika'da bir hükümet darbesi hazırlayabilecek, meselâ Fransa'nın

McGuire:

— Evet, diye cevap verdi. Siz yalnız dikkatli bulunun. İki üç hafta içinde gazetelerde bundan söz edilmeye başlanacak. Önemli kişiler karışacak bu işe. Şu anda zemin hazırlanıyor.

McGuire, bahsettiği manevranın özel mahiyetini açmadı generale ve konuşmayı, generalden bütün dikkatini bu işe vermesini rica ederek bitirdi.

On beş gün sonra Amerikan Özgürlük Birliği'nin kuruluşu ilân edildi. Özgürlük Birliği'nin para babası, McGuire'in patronu, Wall Street simsarı Grayson M. P. Murpyh idi.

Kendisine açılmış olan plânın cüretinden şaşkına uğramış olan general Butler, derhal *Philadelphia Recird* gazetesinden iyi tanıdığı biri olan Paul Comly French'le temasa geçti. General, gazeteciyi, komplonun bütün ayrıntılarını öğrenmek için kendisine yardıma çağırdı. Daha sonra Butler, «Bu işte tümden ihanet kokusu vardı» diyecektir.

13 Eylül 1934'te Paul French, New York'ta bir simsar yazıhanesi olan M. P. Murphy şirketinde çalışan Mc Guire'ın bürosuna gitti. French, McGuire'ın general Butler'a yapmış olduğu teklife büyük ilgi gösteriyormuş gibi yaparak McGuire'ın güvenini kazanmayı başardı.

French'in daha sonra anlattıklarına göre McGuire ona «generale anlattıklarına çok benzer bir hikâye» anlatmıştı.

«Tamamen yurtseverce bir hareket bu» diyordu Mc Guire. «Çünkü askerler, Faşizm sayesinde memleketi kurtaramazlarsa, komünistler onu bir harabeye çevireceklerdir. General, örgütün kuruluşunu bir ilân etse ve üyelik aidatının yılda bir dolar olduğunu söyleseydi, hiç şüphe etmesin, bir milyon kişi toplardı etrafına.»

Ateşten Haç'ına benzer, eski muhariplerden meydana gelmiş faal bir örgüt yoluyla gerçekleştirilebilirdi, diye ekledi, McGuire. Para meselesi halledilmişti. «Şimdilik üç milyon dolarımız var, dedi. Gerekirse üç milyon daha alabileceğiz.» Ve McGuire, üzerine basa basa, General Butler'in, bu «yurtsever militanlar» örgütünü yönetecek ve «Washington'a yürüyüş»ü hazırlayacak ideal kimse olduğunu söyledi.

General Butler daha sonra şöyle nakletti:

«Mr. McGuire'a haksızlık etmiş olmayayım; bunları söylerken hiç de öyle kan isteyen bir havası yoktu. Zannediyordu ki, böyle bir kuvvet gösterisi, hükümeti sessiz sedasız devirebilecekti. «Hattâ Roosevelt yerinde bırakılabilir bile; tıpkı Mussolini'nin İtalya kralına yaptığı gibi.» diyordu.

Mr. McGuire, Dışişleri Bakanı'nın ve başkan yardımcısının, gerekirse kuvvet kullanılarak istifaya zorlanmalarını öngörüyordu. Tabiî Başkan Roosevelt, o zaman yeni bir dışişleri bakanı atama işini McGuire'in grubuna verecekti. Sonra, eğer Başkan Roosevelt «işine gelirse» Başkan olarak kalabilecekti. Fakat nazi rejimine karşı çıkarsa istifa etmek zorunda bırakılacaktı ve sonra Anayasa'ya göre Dışişleri Bakanı Başkan'ın yerine Beyaz Saray'a yerleşecekti.

Lejyon üyelerinin ve Amerika dışında savaşmış askerlerin yarısının beni destekleyeceklerini sandığını söyledi bana.»

General Butler, McGuire'a:

— Daha önceden bazı hazırlayıcı şeyler yapmak gerekmez mi? diye sordu.

Bununla birlikte, para yardımı başka kaynaklardan gelecekti. French daha sonra şöyle anlattı:

> «McGuire, bana, istediği şeyi (para desteğini) elde etmek için gerekirse National City Bank'ta John W. Davis'e ya da Perkins'e ve daha birçok kimselere başvurabileceğini söyledi...
>
> Daha sonra silâh ve teçhizat meselesini konuştuk; o, bunları, du Pont'un aracılığı ile Remington silâh şirketinden satın almayı teklif etti. Onun bu yolla, du Pont'larla Özgürlük Birliği arasındaki ilişkiyi söylemiş olduğunu sanmıyorum, fakat birbirlerinin arkasında gizlendiklerini anlatmaya çalıştı.»

McGuire, French'e, eski muharip gruplarının desteğini sağlamak için daha önce yapılmış şeyleri göstermek gayesiyle bir mektup uzattı. «Amerikan Lejyonu eski millî komutanı Louis Johnson'dan» dedi.

Daha sonra French'in anlattığına göre:

> «McGuire, bana, daha önce bu meseleyi onunla (Johnson'la) şimdi bizim konuştuğumuz gibi konuşmuş olduğunu söyledi. O zaman anladım ki bu faşist teklifini daha önce Johnson'la incelemişler ve Johnson da onunla aynı düşüncededir.» [2])

General Butler ve Paul French, bu faşist hükümet darbesi teşebbüsüne dair bir hükümet araştırması açtıracak yeterli delile sahip olduklarına inanmışlardı artık. Butler, Amerika'da nazi propagandası üzerinde araş-

---

(2) 28 Mart 1949'da Louis Johnson, Başkan Truman tarafından Savunma Bakanlığı'na getirildi.

tırma yapmakla görevli Kongre'nin McCormack - Dickstein Komisyonu ile temasa geçti ve oturumlardan birinde gelip tanıklıkta bulunmayı istedi.

20 Kasımda, McCormack - Dickstein Komisyonu'nun özel bir oturumunda general Butler, kendisinin nasıl, Birleşik Amerika hükümetine karşı faşist bir «darbe»yi yönetmesi istendiğine dair ayrıntılı bir rapor verdi. Sonuç olarak Butler eğer komisyon, meselenin aslını öğrenmek istiyorsa Grayson M. P. Murphy'yi, general Douglas McArthur'u, Amerikan Lejyonu eski komutanı Hanford McNider'i ve Amerikan Hürriyet Birliği'nin daha başka birçok üyelerini sorguya çekmesi gerektiğini söyledi [3]).

Komisyonda ifade vermeye gelenler arasında, Denizaşırı Eski Muharipler Komutanı olan ve bütün komplodan haberli olduğunu itiraf eden ve general Butler'in söylediklerini kabul eden James Van Zandt da vardı. Gerald McGuire ise, general Butler'la birçok defa karşılaşıp konuştuklarını, fakat generalin kendisini «yanlış anladığını» ifade etti.

Philadelphia Record,*New York Post* ile New Jersey'in diğer iki gazetesi, Paul French'in kaleminden, general Butler'in McCormack - Dickstein Komisyonu önündeki ifadesini heyecan yaratıcı bir şekilde yayınladı.

General Butler'ın hikâyesi, ülkede derhal büyük heyecan yarattı.

Fakat General Butler'ın ve Paul French'in inanılmaz ifşaatları beklenilen hedefe varamadı. Birkaç liberal ve ilerici gazete dışında bütün ülke basını, komploya karışan büyük menfaat gruplarının savunmasını üzerine al-

(3) Butler, ifadesinde, McGuire'dan öğrendiğine göre, General McArthur ile Hanford McNider'e, faşist darbenin kudretli yöneticileri olarak bakıldığını söyledi.

dı ve general Butler'in ifadesinin en can alıcı yerlerini atlayarak bütün hikâyeyi gülünç bir duruma soktu. *New York Times*, «Wall Street kodamanlarının sözde komplosunun öyle korkulacak ölçülere varmadığını» yazıyordu. *Times* meselesi alaycı bir tarzda «Komplocusu olmayan komplo» diye tarif ediliyordu.

Simsar Grayson M. P. Murphy'nin, basına, komplonun varlığını inkâr eden ve general Butler'ın anlattıklarını «masal», «reklâm» diye nitelendiren bildirisi hemen bütün gazetelerde, generalin yaptığı suçlamalardan çok daha büyük önemle ele alındı.

Gazeteler, bunun hemen arkasından bu sansasyonel meseleyi kestiler, bir tek söz bile etmediler ondan.

Hükümet soruşturma açmadı.

McCormack - Dickstein Komisyonu, general Butler'in adını verdiği önemli kişileri hiç bir zaman ifade vermeye çağırmadı; ve komisyon en sonunda generalin ifadesini yayınladığında, en can alıcı suçlamalar ve bu arada Wall Street kodamanlarının adları, Amerikan Özgürlük Birliği'ni ima eden bütün şeyler, tutanakta yer almamıştı.

Komisyon raporu, yine de şöyle diyordu:

> «Şurası muhakkaktır ki, bu girişim (faşist darbe girişimi) düşünülmüş, plânlanmıştır; ve onu destekleyen malî çevreler gerekli görselerdi gerçekleştirilebilirdi de...
>
> ... Komisyonumuz, general Butler'in, bir faşist örgüt kurma tasarısı dışında, açıkladığı bütün şeylerin doğruluğunu teyid eder. Bununla beraber bu olay, McGuire ile onun direktörü Robert Sterling Clark arasında, Mc Guire yurt dışındaki faşist temayüllü eski

muharip örgütlerini incelediği sırada geçen mektuplardan anlaşılmaktadır...»

Komisyonun raporunun yayınlanmasından sonra Medenî Özgürlükler Birliği Başkanı Roger Baldwin şunları söyledi:

«Amerikan düşmanı faaliyetler hakkında araştırma yapmakla görevli komisyon, hükümeti devirmek gayesini güden faşist komplosunun... varlığının teyid edildiğini açıkladı. Fakat bu komploya katılanların hiç biri, federal kanunun, hükümete karşı gizli fesat suçu hakkındaki apaçık hükümlerine uygun bir kovuşturmaya uğramayacak. Böyle bir komplo, komünistler arasında ortaya çıkartılsaydı, sonucunun ne olacağını düşünmeyi size bırakıyoruz.

Bu olay, açıkça, bütün zenginlikleri ellerinde tutanların menfaatlarını temsil eden bir hükümetin mahiyetini doğrular sadece. Zor kullanma ve hükümetin devrilmesi bile, yüce niyetleri, kapitalist sistemi korumak olan kimselerin yanında affedilir suçlardandır...»

3. CİNAYETLER ZİNCİRİ

1930 sıralarında Birleşik Amerika'da kıvıl kıvıl kaynayan sayısız faşist örgütlerden hiç biri, Kara Lejyon kadar azgın olmamış, ondan daha canavarca cinayetler işlememiştir. Kukuletalı üyeleri üzeri ölü kafaları ile süslü uzun kara elbiseler giyen Kara Lejyon, 1932 ile 1936 arasında Michigan, Ohio ve diğer bazı komşu eya-

letlerde bir terör havası estirdi. Lejyon, arkasında, yakılmış evlerden, basılmış, altı üstüne getirilmiş toplantılardan, korku içindeki kasabalardan, öldürülmüş ve yaralanmış, sakat bırakılmış insanlardan bir iz bırakıyordu.

A. B. Magil ve Henry Stevens, «Faşizm Tehlikesi» adlı kitaplarında şöyle yazıyorlardı: «Kara Lejyon'u bu kadar önemli yapan şey, faaliyetlerinin özellikle azgın karakteri ve üyelerinin Adalet Bakanlığına sızmış olmaları, şehirlerin, vilâyetlerin ve eyaletlerin idaresinde yüksek görevler işgal etmiş olmaları, Cumhuriyetçi Parti ile ilişki kurmuş olmaları vakıası ile bu örgütün, ispiyon şebekleri ve otomobil sanayiindeki sarı sendikalar ile sıkı ilişki içinde olmasıydı.»

Kara Lejyon'un çıkardığı olaylar askerlik prensiplerine uygun olarak hazırlanmış oluyordu. Çoğunluğunun elinde ateşli silâhlar bulunması gereken üyeler, «albayların» ve «yüzbaşıların» emri altında hareket eden «tümenler» halinde toplanmışlardı. Sendika toplantılarını dağıtmak, binaları yıkmak, ateşe vermek, sendikalara saldırmak, sendikacıları öldürmek gibi görevleri yerine getirmek için özel müfrezeler vardı: «Komünist düşmanı müfrezeler,» «yangın müfrezeleri,» «kundakçı müfrezeleri,» «ceza müfrezeleri» ve «ölüm müfrezeleri» gibi. Üyeler, gözü kapalı bir itaat ve tam bir ağız sıkılığı ile hizmet görüyorlardı. Baş kaldıranlar ve görevlerinde başarısızlık gösterenler, bunu iskence yada ölümle ödüyorlardı.

Lejyona katılma merasimleri, geceleyin, yarı karanlık bir mağaranın ya da ıssız ve sık bir ormanın ürkütü verici havası içinde yapılıyordu. Yeni katılanlar, siyah elbiseler giymiş lejyonlulardan bir dairenin ortasında diz çökerlerdi. Sonra, dolu bir tabancayı göğüslerine dayayarak Kara Lejyon'un sadakat yeminini ederler-

di. Ancak o zaman, yeni katılanlara, Kara Lejyonun bazı «sırları» açıklanırdı. Örneğin:

> «Biz Kara Lejyonlular, yahudileri, zencileri ve aynı şekilde ırkların eşitliğini öven, yabancı bir kuvvetten ilham alan dinleri ve inançları kendimize ve memleketimize düşman sayarız.»

Bu dersten sonra örgüte katılan yeni üyelere 38 kalibrelik bir mermi verildi. Aynı zamanda, Lejyon'un sırrına ihanet edecek olurlarsa bir «ikinci mermiyi» haketmiş olacakları söylenirdi onlara.

Kara Lejyon'un kalesi, bunalım yılları süresince işsizler yüzdesinin memleketin geri kalan kısmından fazla olduğu ve bütün sanayi merkezlerinde sosyal kaynaşmaların başladığı Michigan'da bulunuyordu. 1935'de Lejyon'un Michigan'daki üyelerinin sayısı on binleri bulmuştu ve yeraltı ağı, eyaletin siyasî ve sınai hayatında görünmez bir kanser gibi gelişiyordu.

Kara Lejyon'un, fabrikalardaki terör hücrelerinin sayısı gittikçe artıyordu. Kara Lejyon'un üst kademelerini, il meclisi üyeleri, eyalet memurları, yargıçlar, polis müdürleri, önemli iş adamları, şerifler, belediye başkanları ve Millî Muhafız subayları dolduruyordu.

New York Times'tan Will Lissner'in daha sonraları dediği gibi:

> «Şehirlerin kalburüstü kimseleri, örgüt üyelerinin önemli bir kısmını teşkil ediyordu. Detroit'in en az iki kilisesinde toplantılar sırasında para toplanırdı. Yirmi kadar politikacı, seçimlerde oy toplamak ümidiyle, harekete katılmıştı.»

Özellikle siyasî alanda bazı gayelere varmak için Lejyon, çeşitli örgüt maskeleri arkasında gizleniyordu.

Bunların arasında, Carcajou'lar Cumhuriyetçi Birliği de vardı. Yöneticileri, bütünüyle Kara Lejyon'un üyesi olan bu birlik, resmî görevlere adaylıklarını koyan Lejyon üyelerine oy sağlamak işiyle uğraşıyordu.

Carcajou'lar Cumhuriyetçi Birliği'nin genel karargâhı, Detroit'teki Union Guadrian Building'in 2120 numaralı odasıydı. Bu oda aynı zamanda, cumhuriyetçi dâva vekili Harry Z. Marx'a ve Detroit emniyet müdürü danışmanı Heinrich Pickert'e büro ödevini görüyordu. Marx, ayrıca, Carcajou'lar Cumhuriyetçi Birliği'nin yöneticilerinden biri ve delegeler komisyonu başkanıydı.

Cumhuriyetçi Birliğin siyasî etkisini göstermek için, 1936'da, eski vali Wilbur M. Brucker'in Birleşik Amerika Senatosu'na adaylığını koyduğu zaman, seçim kampanyasını açış söylevini, Birliğin hazırladığı bir mitingte verdiğini söyleyebiliriz.

Eski Vali Brucker'in söylevinin gecesi, aynı zamanda Kara Lejyon'un üyelerinden olan, Carcajou'lar Cumhuriyetçi Birliği'nin beş yöneticisi, Charles Poole adında bir komünist işçinin öldürülmesine katıldılar.

Amerikadaki öbür faşist örgütler gibi Kara Lejyon da, işçi düşmanı terörcü faaliyetlerini genellikle, «komünizm tehlikesi»ne karşı mücadele adı altında yürütüyordu.

Lejyon yöneticileri, «Kızıllara» ve «Partinin sempatizanlarına» ait «ölüm listeleri» düzenliyorlardı.

Lejyon'un ölüm listelerindeki adların arasında, 1935 ilkbaharında yargıçlık görevine adaylığını koymuş, işçi dâvalarının ünlü avukatı Maurice Sugar'ın da adı vardı. Dayton Dean adlı bir Kara Lejyon üyesi, Sugar'ın evini havaya uçurmaya teşebbüsten mahkemeye verildi. Dean, bu maksatla, Sugar'ın oturduğu apartmanın bir dairesini kiralamış fakat görevini bir türlü yerine getireme-

mişti. Daha sonra Dean şöyle dedi: «Korkuyordum, çünkü çok insan ölecekti.»

Fakat çoğunlukla bu cins pürüzler, «terör taburlarının işini aksatmıyordu. Kara Lejyon'un adamları, şehirlerde sendikacıların evlerini birbiri arkasından havaya uçuruyor ya da yakıyorlardı. Motor Products Company grevi sırasında Lejyonlular, sendika lokalini ve birçok sendika yöneticisinin evlerini havaya uçurmuşlardı. Başka vesilelerle de Detroit Lejyonluları, Ukranyalılar Pedagoji Derneği'nin toplantı salonuna, işçi kütüphanesine ve Komünist Partisi'nin merkezlerine bombalar yerleştirmişlerdi.

İşte, Kara Lejyon'un, dükkânını sendika üyelerine toplantı yeri olarak veren bir küçük esnafa gönderdiği haber:

> «Bir daha bu dükkânda Komünist Parti toplantısı olursa, dükkânını yok bil. Bir daha iş yüzü göremezsin.»

Bu cins tehditler çok kere bir öldürmeyle bitiyordu.

Kara Lejyon'un ilk kurbanlarından biri, Wayne İli'nde (Michigan) Lincoln Park'ta Otomobil İşçileri Sendikası'nın sekreteri olan George Marchuk adlı bir komünist oldu. Marchuk, Kara Lejyon'dan, Ford fabrikasının işçileri arasındaki «kızıl» faaliyetlerini kesmesini, yoksa «bunun doğuracağı sonuçlardan» korkması gerektiğini öğütleyen birçok uyarılar almıştı. Marchuk bunlara aldırmayıp, sendikadaki çalışmasına devam edince, bir gün, Lejyon'dan İsaac ya da «Aksak İsaac» White adlı eski bir polis olan tek bacaklı birisi tarafından ziyaret edilmişti. 22 Aralık 1933'te Marchuk, boş bir arazide, başından bir mermi yemiş olarak ölü bulundu.

Birkaç hafta sonra, 15 Mart 1934'te, A.F.L.'nin (Amerikan İşçi Federasyonu) Hudson fabrikasındaki idare-

cilerinden biri olan John Bielak'ın vücudu, Michigan'da Monroe dolaylarında ıssız bir yol kenarında kurşunlarla delik deşik bir halde bulundu. Marchuk gibi Bielak da ölümünden kısa bir süre önce Lejyonlu «Aksak» White tarafından ziyaret edilmişti.

Kara Lejyon üyelerinin, sadece «zevk» için adam öldürdükleri de olurdu. Lejyon'lu Dayton Dean, 1935 mayısında yapılan bir suikasti daha sonra şöyle anlatmıştır:

> «...Bir gün Harvey Davis (Lejyon'un yöneticilerinden biri) geldi ve konuşma sırasında kendisine bir zenci bulup bulamayacağımı sordu...
>
> Göl kenarında bir eğlence düzenlemişler, bir parça eğlenmek istiyorlarmış. Bir zenciye ihtiyaçları varmış - nereli olursa olsun - yalnız rengi siyah olsun, yetermiş. Öldürmek için beraberlerinde götüreceklerdi onu. Albay Davis, bir zenciyi öldürmenin nasıl bir şey olduğunu öğrenmek istiyordu.
>
> O zaman, ben de Charlie Rouse'a baş vurdum; Charlie, tam istendiği gibi bir herif tanıdığını söyledi: yanında çalışan bir zenciydi bu. Ondan sonra Charlie'yle anlaştık ve...»

Tam istenilen herif sayılan zenci, 42 yaşında, Silas Coleman adlı bir eski muharipti. Patronu, eski bir borcunu vereceğini vâdederek Coleman'ı, Harvey Davis'in ve öbür Lejyon üyelerinin, karılarile birlikte bir bira partisi düzenledikleri Detroit yakınlarındaki bir eve çağırdı. Coleman, hiç bir şeyden habersiz, güven içinde eve gelince Lejyonlular bir bataklığın kenarına götürdüler onu, arabalarını durdurup indiler. Daha sonra ne olduğunu, Dayton'un kendi ağzından dinleyelim:

«...Zenci, ne yapıldığını görmek için merakla arabanın gerisinden yaklaştı; tam bizim karşımıza gelince Davis 38'liğini çıkardı ve ilk atışı yaptı, sonra öbürleri ateş etmeye başladılar. Zenci bir şeyler söylemek istedi ama mermi, akciğerlerini ya da başka bir tarafını parçalamış olmalı ki konuşamadan, «ah-h-h» diye bir ses veya buna benzer bir hırıltı çıkardı.

Bir geyik gibi koşmaya başladı; o kaçarken öbürleri arkasından fırladılar. Hem ateş ediyor hem bağırıyorlardı: «Kaçırmayın» diye.

Arabalara geri dönüldü ve hep beraber eve geldik. Bize, Charlie ile bana bir bardak içki ve bir şişe bira verdiler; sonra, onlar orada kalıp eğlenmeye devam ederken biz Detroit'e döndük.»

Silas Coleman'ın cesedi, daha sonra, kurşunlardan delik deşik bir halde ormanda bulundu.

Kara Lejyon'un işlediği cinayetlerden bazıları da şunlardır:

«*Paul Avery*, Kara Lejyon üyeleri tarafından öldüresiye dövüldükten bir süre sonra 14 Nisan 1935'te öldü.

Oliver Hurkett, 25 Nisan 1935 günü kendi arabasında ölü olarak bulundu. Kendisinin de Kara Lejyon'la bir ilişiği vardı; «disiplin sebebile» öldürüldüğü söylendi.

Rudolph Anderson, 16 Aralık 1935'te Detroit'te bir sokakta, göğsünden yediği uzun menzilli bir tüfek mermisi ile ölmüş bulundu.

Charles A. Pooler, 13 Mayıs 1936 günü, Detroit yakınlarında bir yol üzerinde, bir çukurda, tabanca ile öldürülmüş olarak bulundu.

Roy V. Pidcock, 26 Mayıs 1936'da, Detroit nehri üzerindeki Fighting Island'da (Kavga Adası) asılı bulundu. Bu faal sendika militanı daha önce de Kara Lejyon üyeleri tarafından öldüresiye dövülmüştü.»

Ama, gizli bir terör cemiyeti olan Kara Lejyon, hiç bir zaman, işlediği cinayetlerden ötürü resmen suçlanmadı. Polis raporlarına göre bu öldürmelerin failleri «meçhul» kalıyordu. Michigan Eyaleti emniyet müdürlerinden yüzbaşı Ira H. Marmon'un tanıklığına göre, 1933 ile 1936 arasında Michigan'da karşılaşılmış ve görünür sebebi olmayan en az elli intihar olayı, Kara Lejyon'un çalışmalarının sonucu idi...

1936 yazında, Kara Lejyon'un işlediği bir sürü azgın ve kanlı suçlardan sonra halk oyu, il makamlarını ve Michigan Eyalet makamlarını Kara Lejyon'un faaliyetleri üzerinde bir soruşturma açmaya mecbur etti.

Charles Poole'u öldürmekle suçlandırılan 11 Lejyonlu tutuklandı ve müebbet hapse mahkûm edildiler. Kara Lejyon'un elli kadar üyesi, yine öldürme, kaçırma, yangın çıkarma ve daha başka suçlardan tutuklandılar ve mahkûm oldular.

Sendikalar, medeni hak dernekleri ve diğer sosyal topluluklar Adalet Bakanlığı'ndan, Kara Lejyon'un Orta Batı'daki faaliyetleri üzerine bir soruşturma açılmasını istediler. Bir grup Michigan'lı yurttaş, Adalet Bakanlığı'na sundukları bir raporda, «Sadece bir tek Federal Soruşturma Bürosu, bütün bu bölgelerdeki bu şaşırtıcı olayları bir araya toplayabilir» diyorlardı. «Çünkü,

yerel makamlar, tanıklardan korkmaktadır... Detroit gazeteleri, Kara Lejyon'un en yüksek resmî makamlara kadar sızabildiklerini göstermiştir.»

Washington'da, Minnesota senatörü Elmer A. Benson, Kara Lejyon'la ilgili bir federal soruşturma açılması için bir karar alınmasını teklif etti.

20 Mayıs 1936'da genel savcı Homer C. Cummings, Adalet Bakanlığı'nın, Kara Lejyon'un varlığından bir yıla yakındır haberi olduğunu fakat ortada «federal kanunların çiğnenmesi» diye bir şey olmadığı için Bakanlığın hiç bir şey yapamadığını açıkladı.

Yerel soruşturmalarda birçok olaylar kapatıldı, gizlendi.

Tek başına yargıç E. Chenot'nun toplamış bulunduğu jürinin oturduğu salonun duvarları dışına, içerde yapılan ifşaatlardan pek azı sızabildi. Yargıç Chenot, dâvanın açılış oturumunda, «Bu mahkemedeki duruşmaları idare eden benim. Jüri'nin gizliliğine ihanet edecek olan, kim olursa olsun, hapsi boylıyacaktır.» dedi.

Detroit'li, Duncan MacCrea adında bir savcı, Kara Lejyon'un Wayne elindeki faaliyetleri ile ilgili soruşturmayı yürütmekle görevliydi. Bu soruşturmanın başladığı gün, Detroit Times gazetesinde Duncan McCrea'nın Kara Lejyon'a katıldığı haberi yayınlandı. McCrea, bunun doğru olduğunu, çünkü ne de olsa kendisinin de bütün diğer politikacılar gibi «hareketi dikkatle izlediğini» söyledi.

Pennsylvania valisi George H. Earle, Kara Lejyon'un bu öldürme ve terör faaliyetleri hakkında o zamanlar şöyle bir açıklamada bulundu:

> «Bu örgütün, Büyük Delaware dük ve düşesinin, du Pont'ların ve Amerikan Özgürlük Birliği silâh krallarının paraca destekle-

diği yıkıcı propaganda kampanyasının dolaysız bir sonucu olduğunu iddia ediyorum.

1933-34'te Avusturya'da Birleşik Amerika elçisi idim. Faşizmin ve nazizmin nasıl, Kara Lejyon gibi örgütler yoluyla geliştiklerini, nasıl karanlıkta el altından kurulduklarını kendi gözlerimle gördüm... Hükümet memurlarının ve Cumhuriyetçi Partiyi destekleyen büyük sanayicilerin bugün, kendi sorumluluklarını inkâr edemeyeceklerini söylüyorum ben... Kara Lejyon, onların faşizm lehine kampanyalarının ilk meyvasıdır.»

TEMİZLEME YOLLARI

Savaş zamanında ulusu korumak görevinde olan savaş gücü - askerî durum ve şartlar artık onun kullanılmasını gerektirmezken - artırıldı. Geçmişin örnek olaylarını göz önünde tutarak bu zamana kadar şu cumhuriyeti yönetmiş olan Anayasa hükümetinin, bir başka büyük savaşa, zaferle sonuçlansa bile, kalıp kalamayacağını kendi kendimize sormak hakkımızdır.

Charles Evans Hughes'in Harward Hukuk Fakültesinde verdiği bir nutuktan.
21 Haziran 1920

Bugün, Amerika'daki gerçek hainler... gerçeğe saldıran, toplumsal ilerlemelere yolu tıkayan, namuslu aydınlara açık bir tribünü reddeden ve gökyüzünde fırtına bulutları dolaşırken, Amerika'nın cana yakın bir barış ve mutluluk güvercini, bir cennet kuşu, yoksulluk ve korku içindeki bir dünyaya mutluluğu haber vermeye gelen bir peygamber olduğunu ileri sürenlerdir.

Samuel D. Schmalhausen.in 1931 de çıkmış «İşte Amerika» kitabının önsözünden.

1. BİR KARANLIK PROGRAM

15 Haziran 1947. Başkan Truman, Kanada'ya yaptığı bir resmî geziden dönüşte, ünlü Niyagara çağlayanını seyretmek için durdu.

Bir an düşünceye dalmış olan Truman, birkaç dakika kendini dev çağlayanın gürültüsüne bıraktı. Sonra, düşünceli, düşünceli: «Bu şekilde yuvarlanıp gitmeyi hiç istemezdim.» dedi.

O sırada Amerikan halkı başka sorunlarla karşı karşıya idi.

Savaşın bitiminden beri hayat pahalılığı, ücret artışları ile orantısız bir şekilde artmaya devam etmişti. Çalışma Bakanlığı'nca yapılan istatistiklere göre fiyatlar 1947 Haziranında, 1946 Haziranına kıyasla % 18 bir artış göstermişti. New York Hastanesinden Dr. Bernecker, «Fiyatlar şimdiki gibi artmaya devam ederse halkın büyük bir kısmının sağlığının tehlikeye düşmesinden korkulur.» dedi. Eğer gıda maddelerinin fiyatları daha da yükselirse «yetersiz bir beslenme yüzünden zayıf düşmüş bir toplulukta, hastalıkların yüzdesinde kesin bir artış» olacaktı.

Senatör Robert A. Taft ise, gıda maddeleri fiyatlarındaki devamlı yükseliş için, «halkın, masraflarını kısmak ve acayipliklerinden vazgeçmek zorunda olduğunu, insanların az yemeleri gerektiği» konusunda Herbert Hoover'la aynı düşüncede olduğunu açıkladı.

Konut sıkıntısı tehlikeli bir döneme varmıştı. Üç milyona yakın Amerikan ailesi, evlerinin bir bölüğünü satmak zorunda kalmıştı; yüz binlerce insan, umutsuzca, başlarını sokacak bir yer arıyordu; yirmi milyondan fazla kimse pis kulübelerde, viranelerde, sağlığa zararlı yerlerde yaşıyordu; Amerikan ailelerinin üçte biri de en ilkel rahatlıktan yoksun evlerde oturuyorlardı.

Ve, Amerikan halkının hayat şartları günden güne kötüleşirken, milletin siyasî ve ekonomik haklarına karşı yönetilmiş gürültülü programlar, hiç şaşmadan ilerliyordu.

Kongre'ye, iki yüzden fazla işçi düşmanı kanun tasarısı sunulmuştu; birbiri arkasından eyaletler, sendika hareketinin gücünü kırma ereğini güden kanunlar uyguluyorlardı.

Nebraska'da, Güney Dakota'da ve Arizona'da fiyat sınırlandırması (narh) yasak edildi. Georgia'da, Kuzey Carolina'da, Virgina'da, Tennessee'de, Arkansas'ta, Florida'da ve Alabama'da işçi düşmanı kanunlar veya başka bir deyişle «Çalışma Hakkına Dair Kanunlar» yayınlandı. Texas'ta çıkarılan sekiz işçi-düşmanı kanunla ilgili olarak bu eyaletin Sanayiciler Sendikası, sevinçle: «Mahkemelerce yürütülen hareket, örgütümüzün gayelerini gerçekleştirdi...» diyordu.

23 Haziran 1947'de, Birleşik Amerika Kongresi, bir kanun onayladı. Amerika Medenî Özgürlükler Birliği'nin deyişine göre bu kanun, «emekçilerin ekonomik ve siyasî kudretini bir el hareketiyle devirerek, on yıldan fazla bir zamandır uğrunda savaştıkları, bin güçlükle elde

edilmiş hakların üzerine kanunî bir deli gömleği geçirdi.

Resmî adı, 1947 tarihli «İşçilerle İşverenler Arasındaki İlişkiler Kanunu» olan, fakat daha çok «Taft-Hartley Kanunu» olarak tanınan bu kanun, ünlü «İşverenlerle İşçiler Arasında Hakemlik Kanunu»nu ortadan kaldırmış oluyordu. Fiyat sınırlandırmasını, sanayide toplu sözleşme imzalanmasını, yargıçların ve memurların grev yapmalarını yasak ediyor; patronlara, grevleri kırmak için adalete baş vurma hakkını veriyor; sendikaların siyasî gayelere paraca yardımını yasaklıyordu. Yöneticileri Komünist Partisine girmemeye çağıran bir bildiriyi imzalamayan sendikalar, bütün haklarından yoksun bırakıldı.

Kanunun baş hazırlayıcısı senatör Robert A. Taft, kendi kanun tasarısı üzerinde Senato'da yer alan tartışma sırasında «Bu kanun, önemsiz bir kanun değildir,» diyordu. «İşverenlerin önümüze koyduğu nazik meselelerin dörtte üçüne cevap veriyor.»

Fabrikatörler Millî Birliği'nin Başkanı Earl Bunting'e göre yeni kanun «faydalarla dolu» idi; «herkes için daha iyi yarınlara» yol açacaktı.

New Republic şöyle yazıyordu:

> «İşçi düşmanı korporasyonlarca göklere çıkarılan ve işçi düşmanı bir hükümetçe tamamen desteklenen Taft-Hartley kanunu, Amerika'da sendikacılığı öldürebilir.» (1).

---

(1) Kanun tasarısı Kongre'ce onaylandıktan sonra Beyaz Saraya gönderilince Truman, buna karşı vetosunu kullandı ve 5.500 kelimelik bir bildiride bu tasarıyı, «demokrat toplumumuzun sağlam ilerleyişine karşı yöneltmiş bir tehdit» olarak gösterdi. Fakat yaygın bir görüşe göre Truman, 1948 seçimlerini göz önüne alarak düpedüz siyasî bir jest yapmıştı. Truman'ın

Kongre'nin birinci oturumunda yapılan çalışmaları özetlemek için Cumhuriyetçi Partî Millî Komitesince 1947 Ağustosunda «Cumhuriyetçi Parti Kongresi'nin açıklaması» adı altında yayınlanan yirmi üç sayfalık bir broşürde: «New Deal'in uğursuz tutumu, Yirmi dördüncü Kongre'den sonra toptan bir değişikliğe uğradı,» deniliyordu. Bu Kongre, kötü New-Deal Demokrat hükümetinin on dört yıllık uzun devresinden arta kalan şeyleri temizlemek için çok olgun bir program yaptı...»

Cumhuriyetçi Parti Millî Komite İcra Direktörü Gall Sullivan alaycı bir eda ile, «Cumhuriyetçi Parti, büyük sermaye'ye hitap etti» diyordu «Wall Street'in isteklerini yerine getirdi.»

Fakat şurası da açıktır ki, Sullivan, Truman Doktrinini doğuran soğuk savaş siyasetini rejime bağlılık programı adına yürütülen engizisyonu, Amerikan Düşmanı Faaliyetler Komitesi'nin artan itibarını, Taft-Hartley kanununu ve VIII. kongre tarafından New Deal'in son izlerini silmek amacıyla alınan bütün tedbirleri desteklemek için Demokrat ve Cumhuriyetçi Parti milletvekillerinin nasıl anlaştıklarını söylemiyordu.

2. KORKU, YALNIZ KORKU

1947 Ağustosunda Amerikan Medenî Özgürlükler Birliği, «Amerikan Özgürlükleri»ni ilgilendiren ve son on iki aylık olayları bu yönden özetleyen bir rapor yayınladı:

---

vetosunun açıklandığı 20 Haziran günü, New York Times muhabiri Williams S. White, Washington'dan gönderdiği bir haberde, Başkan'ın o sabaha kadar, kanun tasarısına karşı gelinmesi için kendi partisinin ileri gelenleri üzerinde baskı yaptığına dair hiç ipucu bulunmadığını yazıyordu.

«Milliyetçiliğe, militarizme ve statüko'nun savunmasına doğru genel bir gerileyiş gittikçe daha açık olarak yurdu sardı. Çılgınlığa yaklaşan bir heyecan, komünizmi ilgilendiren her şeye karşı kendi damgasını vurdu. Bu, artık açıkça itiraf edildiği gibi, Sovyet etkisinin genişlemesini durdurmayı hedef edinen dış siyaset ile de şiddetlenmiş oldu:

> «Böyle militan bir muhafazakârlık içinde, gelişme âşığı hemen bütün kuvvetlerin baskı altına alınması ve yerleşmiş özgürlüklerin bile saldırıya uğrayışı kaçınılmaz bir şeydi... Hemen bütün ifade alanlarında özgürlükçü kuvvetler, savunmaya çekilmek zorunda kaldılar.»

Amerika'nın geleneksel özgürlükleri hiç bir zaman, hattâ Palamer'in polis baskınları ve Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra başlayan çılgın komünist düşmanlığı kampanyası devrinde bile 1947 yazındaki kadar şiddetli saldırıya uğramamıştı. Memleketin bir ucundan öbür ucuna «Komünizm» üzerine araştırmalar yapılıyor, «Kızıllar» ele veriliyor, izleniyor, temizleniyordu. Her yerde, federal ajanlar, ispiyonlar, resmî araştırma memurları ve özel polisler, Amerikalı yurttaşların işlerine karışıyor, «İhtilâl kışkırtıcılarından», «komünist sempatizanlarından» uzun kara listeler hazırlıyor, faşist düşmanı ve özgürlükçü «yoldaşları» ilgilendiren ayrıntılı raporlar dolduruyorlardı.

J. Edgar Hoover, bir çeyrek yüzyıllık hizmetten sonra nihayet gerçekten işini bulmuştu. Jan Hasbrouck, 15 Aralık 1947'de New Republic'te şöyle yazıyordu: «Federal Araştırma Bürosu şefi J. Edgar Hoover, Washington'un en sözü geçen altı kişisinden biridir.» Amerikan yaşayışının, Hoover'in gizli ajanlarının girmedikleri tek

alanı kalmamıştı. Hoover'in parayla tutulmuş ispiyonlar, ve gammazlar ağı, sendikalara ve siyasî partilere, gazetelere ve üniversitelere, özel teşebbüslere ve kurumlara, polis örgütlerine, hükümet hizmetlerine ve Silâhlı Kuvvetlere, her yere yayılıyordu. Bil Davidson'un *Coronet* dergisindeki bir yazıda çok doğru olarak söylediği gibi J. Edgar Hoover, «bir av köpeği sürüsü» yönetiyordu.

Tıpkı Hoover'in eski şefi A. Mitchell Palmer gibi Başsavcı Tom Clark da, yabancı «ihtilâlcileri» sınır dışı edebilmek için başıboş bir kampanya sürdürüyordu. Bununla beraber, Max Lerner'in *P. M.* deki başyazısına göre:

> «Tom Clark, Palmer'in bilmediği iki veya üç şey öğrendi. Bir ay içinde, sınır dışı etmek üzere binlerce kişiyi yakalamıyor... Sol sendikalarda stratejik durumları olan yabancı ihtilâlci liderleri yakalamakla yetiniyor. Bu yakalamaları teker teker yapıyor. Yakalama emirleri elinde olduğu halde idarî garantilere hiç bir değer vermiyor... Şurasını kabul etmek zorundayız ki, Adalet Bakanlığı, Mitchell Palmer devrinde kullanılan ilkel usulleri çok geride bıraktı...»

Bazı eyaletlerde, Amerikan Düşmanı Faaliyetler Komisyonları kuruluyordu. Parlâmentolar, boyuna temellerini bu komisyonlarda yapılan açıklamalardan alan baskı kanunları çıkartıyorlardı. 11 Ağustos 1957'de *New Republic*, «Medeni Hürriyetlerin durumu üzerine bir anket» adı altında bir sıra belge yayınladı; memleketin dört bucağından gelen bu belgeler, antidemokratik kampanyanın menzilini ve şiddetini gösteriyordu. *New Republic*'in muhabiri, Michigan'dan şöyle yazıyor-

du: «Medeni özgürlükler, Palmer'in polis baskınları devrinden beri tanınagelen saldırıların en şiddetlisine uğradı.» Kaliforniya'da, medenî özgürlüklere karşı her zamanki saldırılar, memurlar, öğretmenler arasında, «Fikirlerin kontrolu» girişimleri ile; azınlıklar üzerinde gittikçe artan bir iktisadî baskı ile; sözüm ona şüpheli diye okul kitaplarını toplatmak yolları ile belirdi» diye yazıyordu. Robert Kincaid. Gould Beach: «Güneyde, gericiler, sendikalara, zencilere ve komünistlere saldırmak için daha çekici yeni yollar bulmaya zorluyorlardı kendilerini...» diye bildiriyordu.

Üniversitelerde ve bilim enstitülerinde, fabrikalarda ve kurumlarda, sendikalarda ve eski muharip örgütlerinde, federal, beledî hizmetlerde ve her eyaletin kendi idare organlarında, «rejime bağlılık» üzerine anketler açılıyor; Amerikalılar, kendi toplumsal ve ekonomik görüşlerini belirtmeye zorlanıyordu...

26 Kasım 1947'de Yale Üniversitesi Hukuk Fakültesinin yirmi iki üyesi, Birleşik Amerika Başkanına, Bakanlara, Temsilciler Meclisi Başkanına hitap eden bir mektupta, savaşın bitiminden beri Amerikan demokrasisini tehlikeye atmış olan durumun bir sergilemesini yaptılar. İşte o mektuptan bir parça:

> *«Bugün, Federal hükümetin daha yüksek basamaklarında temizleme yolları açılıyor. Geçen baharda Başkanın ilân ettiği «Rejime Bağlılık Kararnamesi» Adalet Bakanlığı'nın son «Emniyet Kuralları Bildirisi» ve Temsilciler Meclisi Amerikan Düşmanı Faaliyetler Komisyonu'nun birtakım işleri, durumun en tehlikeli bazı görünüşleridir.*
>
> *Parlâmento dokunulmazlığı veya kamu oyu perdesi altında hükümetten, yüksek kişiler, Amerikan geleneği olan medenî özgür-*

lüklere ihanet ediyorlar, onlarla alay ediyor ve bizim meslekî anlayışımıza göre Birleşik Amerika Anayasası'nı bozuyorlar.»

Hukuk fakültesinin üyeleri şöyle devam ediyorlardı:

«Bazı tehlike işaretleri bize, eğer önü alınmazsa, baskının, düşünce alanında, tarihimizin en karanlık günlerinde bile benzeri olmayan nisbetlere yükseleceğini gösteriyor. Buna paralel olarak, eğer durdurulmazsa, dinci ve ırkçı bir akımın, bir yobaz akımın, demokratik bir toplumun vazgeçemiyeceği mednî özgürlükleri hiçe indirebilecek bir müsamahasızlık dalgası getirmesi beklenmelidir.»

Lawyers Guild Review'da çıkmış olan bir yazıda Chicago Üniversitesinde Hukuk profesörü yardımcısı olan Richard F. Watt şöyle yazıyordu: «Faşizm ruhu Amerika'ya ayak bastı. Dört Özgürlük hayalini doğuran ruh artık uzaktır ve bundan böyle bizzat bizim özgürlüklerimiz tehdit altındadır... Faşizm ruhu, faşist düşmanlarımızı atlantik ötesi savaş alanlarında yenmemizden sadece iki yıl sonra, burada yerleşti.»

Amerikan halkı, şimdi, iki yıllık bir barıştan sonra duyduğu korkuyu ve kuşkuyu, İkinci Dünya Savaşı'nın karanlık günlerinde bile duymamıştı.

Korkudan bir kefen: «komünist beşinci kol» korkusu, bir üçüncü dünya savaşı korkusu, atom ve mikrop silâhları korkusu, yeni bir bunalım korkusu, «rejime ihanet» suçu ile «temizlenmek» korkusu, «kızıl» davranışı görmek korkusu... hayatın bütün bölümlerini kararterak ulusun üzerine çöküyordu.

Eleanor Roosevelt: «Düşündüklerini söylemekten

korkan insanlar, konulara dokunmaktan korkan insanlar, bâzı kimselerle konuşurken yakalanmaktan korkan insanlar, okuduklarının bilinmesinden korkan insanlar; bütün bunlar, hatalı olduklarından değil, hareketlerinin sonuçlarından korktukları için korkuyorlardı.» diye yazıyordu.

Savaş Haberleri Bürosu eski müdürü ünlü başyazar Elmer Davis *American Broadcasting Company*'nin bir yayınında: «Washington'u ve bütün memleketi bir nöbet sardı,» diyordu.

Eski bir gazeteci, yazar ve *In Fact* gazetesinin yayıncısı George Seldes şöyle yazıyordu:

> «Washington'da yalnızca memurlar arasında değil, aynı ölçüde, New Deal'in bazı izlerini devam ettirmeye çalışan liberaller ve demokratlar arasında da dehşet hüküm sürüyor. Hollywood'da dehşet hüküm sürüyor... Yayınevleri üzerinde dehşet hüküm sürüyor. Yazarlar, bilginler, profesörler, hür düşünceliler üzerinde; gerici hareketin içinde olmayan herkesin üzerinde dehşet hüküm sürüyor.»

P. M. gazetesi, «Amerika'da bir dehşet devri yaşıyoruz» diye yazıyordu.

Başkan Franklin Delano Roosevelt'in açış nutkunda:

«Şu derin inancımı söylemek isterim ki, bizi korkutması gereken şey bizzat korkunun kendisidir.» diyen sözlerinden on beş yıl sonra memleketin havası böyle idi (2).

---

(2) Anî ölümler ve sayısız intiharlar, savaş sonu Amerikası'nda hüküm süren gergin ve rahatsız havanın belli bir işareti idi.

3. DARBE BİRLİKLERİNİN STRATEJİSİ

1 Kasım 1947 günü, fırtınalı bir öğle sonu, iki bin kadar insan, Amerika'nın İlerici Yurttaşları'nın hazırladığı bir toplantıda bulunmak için Filadelfiya'da, Independence Hall Square'de toplandılar. Toplantının amacı, Amerikan Düşmanı Faaliyetler Komisyonu'nun antidemokratik tutumunu protesto etmekti.

Hatipler kürsüye çıkarlarken, bir sürü serseri, ellerinde Amerikan Lejyonu'nun ve Katolik Eski Muhariplerin işaretlerini taşıyarak dinleyiciler arasına dağıldılar ve bağırmaya, ıslık çalmaya, küfretmeye, hatipleri tehdit etmeye başladılar. Toplantı başkanı mikrofona yaklaşınca hemen bir köşeden «İnsan bozuntuları, Rusya'ya!», «Kamp kaçkınları, pis komünistler!», «Ghetto'ya dön!» bağırtıları yükseldi. Alarm düdüğünün sesi ve

---

3 Kasım 1947, New Deal'in büyük taraftarı ve eski İngiltere büyükelçisi John Gilbert Winant, Concord'daki (New Hampshire) evinde kendini öldürdü. 4 Haziran 1948, Dışişleri Bakanlığı eski memurlarından olan ve sözde bir Sovyet ajanı ile temasa geçmeye çalışmakla suçlandırılan Morton E. Kent gırtlağını kesti. İki ay sonra, 16 Ağustos, eski Dışişleri Bakanı mâlî yardımcısı Harry Dexter White, Amerikan Düşmanı Faaliyetler Komisyonunun korkunç bir sorgusundan çıktıktan sonra bir kalb sektesinden öldü. 20 Aralık 1948, Dışişleri Bakanlığı'nın eski bir memuru, komünist olmakla suçlandırılmış olan Laurence Duggan, New York'ta bir binanın penceresinden kendini attı. 24 Aralık 1948, sözde «komünist» faaliyetleri, bir soruşturma konusu olan New York'lu ilkokul öğretmeni Mrs. Minnie Gutride kendini öldürdü. 14 Şubat 1950, Burlington'lu Mrs. Emily Anderson, hidrojen bombalı bir devirde yaşamak istemediğini açıklayarak kendini bir trenin altına attı. 1 Nisan 1950 Harward Üniversitesi profesörü ve İlerici Parti yöneticilerinden F. O. Matthiesen, bir otelin penceresinden kendini attı. Üç gün sonra, Washington'lu liberal gazeteci N. W. Robertson kendini öldürdü.

yakınlara bir yere yerleştirilmiş Amerikan Lejyonuna ait bir otomobilin tiz korna sesi paniği artırdı.

Hatiplerin sesi artan gürültü içinde boğuldu.

Kalabalığın içinden bir kadın «Bırakın da hatipler konuşsun!» diyecek oldu, fakat bir sürü insan üzerine çullanarak öldüresiye dövdüler, ayaklar altında çiğnediler. Her köşede kavga-gürültü başlıyordu.

Verilen bir işaretle serseriler kürsüye hücum ettiler. Fakat polis memurları engel oldu çıkmalarına oraya; o zaman grup grup toplandılar ve kollarını faşist usulü havaya kaldırarak yüksek sesle hatiplere küfretmeye, hakaret etmeye koyuldular.

1920'de Palmerin polis baskınlarını protesto etmek için Birleşik Amerika Başsavcılığı'ndan istifa etmiş, çalışmaları ile ödül almış ünlü hukukçu Francis Fisher Kane kürsüdeydi. Kane mikrofona yaklaştı ve susmalarını söyledi. Seksen bir yaşındaki yaşlı avukat: «Eğer söz özgürlüğü garanti altında değilse, artık özgürlük yok demektir... Bir zamanlar uğrunda dövüştüğümüz şeylerin hiç biri yok demektir artık.» dedi. Sözleri, gürültüpatırtı içinde kayboldu. Üzerine bozuk paralar, taşlar fırlatıldı. Birisi gözlüklerini kırdı. Kürsü, çürük meyva yağmuruna tutuldu.

Hatipler bir saat boş yere seslerini duyurmaya çalıştılar. En sonra başkan toplantının bittiğini haber verdi.

Toplantıda yüzlerce sivil ve resmî polis bulunuyordu. Yalnızca bir kişiyi yakaladılar. O yakaladıkları genç de Amerikan İlerici Yurttaşları'nın bir üyesi idi.

York'da (Pennsylvania) *Gazette and Daily*'nin yazarı H. F. Sharkey «Günün birinde olacaktı bu...» diye yazıyordu. «Güruh, Kongrenin emirlerine uyarak, «rejime bağlılığı» elle tutulur gerçek durumuna soktu... Eğer Amerikalıları bu yeni rejime bağlamak için yeni

patırtılar ve kırılmış kafalar gerekirse bir sürü gönüllü daha çıkacaktır ortaya...»

Üç hafta sonra, kıt'anın öbür ucunda, La Crescenta Demokrat Klüb'ü Los Angelos yakınlarında bir evde toplantı yaparken, âniden, Amerikan Lejyonu miğferi takmış bir grup insan eve girdi. Çete başı, herkesin şaşkınlığı arasında, klüp üyeleri içinden kendine yol açtı, klüp sekreterini kovup onun yerine geçerek, «Amerika'nın ilerici yurttaşları» diye başlayan bir bildiri okumaya başladı.

Hugh Hardyman adlı eski bir çiftçi olan ev sahibi, Lejyonluya, yanlış yere geldiğini söyledi. Lejyonlu, Hardyman'ı dinlemeksizin kuru bir sesle adamlarına emir verdi: «Hazırlanan plânı uygulayın!»

Toplantıya katılan, *Montrose Ledger*'in yazarı Don Carpenter daha sonra şöyle anlattı: «Tıpkı Gestapo'yu hatırlatıyordu. Şef, bu örgütü tanıdıklarını, bir zamandır izlediklerini ve hattâ birçok toplantısına katıldıklarını söyleyen bildirimsi bir şey okudu. Eğer işi kendilerine bırakmak istemiyorsak on dakika içinde dağılmamızı söylediler.»

Kaliforniya temsilcisi Chet Holifield Kongre'de, bu baskının, memleketin üzerine çöken «dehşet, şüphe ve isteri dalgasının» bir kısmı olduğunu açıkladı. Elebaşıların resimlerini yayınlamış olan gazeteleri gösteren temsilci Holifield:

> «Montrose'deki, bir demokrat topluluktu... gelecek defa bu, bir katolik, bir yahudi, bir cumhuriyetçi, bir zenci topluluğu veya bir sendika toplantısı olabilecektir...» diyordu.

Holifield: «Amerika'da, dehşet verici olaylar arifesinde miyiz?» diye soruyordu.

Temsilci konuştuğu sırada sorusuna hemen hemen aynı anda bir cevap veriliyordu. Trenton'da, Newark'ta, Philadelphia'da, New York'ta, Detroit'te, Chicago'da, New Orléans'da; Amerikan Lejyonundan, Ku Kluks Klan'dan, Katolik Eski Muhariplerden, Hristiyan Cephesi ve Alman-Amerikan Bund'unun eski üyelerinden kurulu çeteler genel ve özel toplantıları basıyor, kendi halinde, sessiz Amerikalı yurttaşlara saldırıyor, «komünist örgütler» diye adlandırdıkları örgütlere kanun dışı şiddet hareketlerine girişiyorlardı.

Demiryolcular Birliği'nin haftalık dergisi *Labor*, «Washington'dan Los Angelos'a kadar bütün toplantılar, kafasına, Lejyon baskını geçirmiş adamlar tarafından rahatsız edilmektedir» diye yazıyordu. «Bahaneleri şudur: «Dinleyiciler (kızıl) veya (yoldaş)tır.». Mussolini İtalya'da, Hitler de Almanya'da böyle işe başlamıştı...»

Tıpkı faşizm boyunduruğu altında Avrupa'da olduğu gibi Amerika'da da solcular dayanılması güç davranışlar karşısında kaldılar.

30 Mart 1948 gecesi, Columbos'ta (Ohio) yüzlerce kişilik bir kalabalık, oranın komünist partisi sekreteri Frank Hashmall'ın evine yürüdü. Komployu daha önceden haber alıp ailesini dostlarının evine götürebilmiş olan Hashmall'ı evde bulamayan adamlar evin altını üstüne getirdiler, kitapları yırttılar, mobilyaları parçaladılar, camları kırdılar. Durumu önceden bilen polisler, bu yıkıcılarla şakalaşarak elleri bağlı durdular, sonra da çekilip gittiler.

Bu yıkıma katılmış olanlardan hiç biri yakalanamadı.

Komplo hakkında görüşü sorulan Ohio Valisi Thomas J. Herbert, «Bazı aklını yitirmişlerin yaptığı...» bir olaydan söz etti. «Bu, örgütlenmiş bir çete değildir. De-

liller bulunmadıkça bu işe karışmam ben.» dedi. Vali şöyle devam ediyordu:

«Hashmall Rusya'ya gitse iyi ederdi... Komünistleri sevmiyoruz biz; Ohio'da gereği de yok onların. Eyaletimiz öyle bir eyalet değil.»

Altı hafta sonra komünist - düşmanı kampanya ilk öldürme olayı ile zafer kazandı. Kurban, Denizciler Millî Sendikası'nın liman ajanı ve Wallace'i Başkanlığa Seçme Komitesi'nin Charleston Başkanı, yirmi sekiz yaşındaki denizci Robert New idi.

New'in katili Rudolpho Serreo, Denizciler Millî Sendikası'nın, sendika başkanı Joseph Curran tarafından idare edilen komünist düşmanı grubundandı. Azgın bir serseri olan Serreo bir zamanlar, kendi tayfasından birini öldürmekten mahkemeye düşmüş, fakat meşru müdafaa durumunda olduğu bildirilerek serbest bırakılmıştı. «Pis zencilerin dostu, Wallace'in dalkavuğu New'in işini becermesi» için birçok defa kesin emir almıştı.

7 Mayıs 1948, öğleden sonra Serreo, Charleston Emniyet Amirliğine telefon etti ve polise, New'in «pis komünist propagandasına» ve «zenci taraftarlığına» son vermeyi düşündüğünü haber verdi. «Bir hasta arabası getirirseniz iyi edersiniz» dedi. «Kavgaya biraz kan lekesi bulaşacak galiba, yaralılar olabilir».

Çok geçmeden Serreo, Sendika salonunda New'in üzerine atıldı. Elindeki kasap bıçağını defalarca New'in vücuduna sapladı, sonra da boğazını kesti.

Yakalanıp hapse atılan Serreo, yargılanmayı beklerken, büyük bir yakınlık ve sevgi gördü. Hapishane gardiyanı «Serreo için elimden gelen her şeyi yaparım» dedi.

Charleston'un eski belediye reisi ve şehrin en önemli hukuk cemiyetinin müdürü olan P. Stoney, Serreo'-

nun savunmasını aldı. Stoney'e göre, asıl suçlu öldüren değil, öldürülendi. Eski belediye reisi, «Bu dâva süresince Bob New'i, güneydeki kara derilileri ayaklanmaya kışkırtmakla suçlandıracağım. Onu aynı zamanda Wallace Komitesi Başkanı olarak ve komünist olarak suçlandıracağım,» dedi.

Serreo'ya gelince o, New'i öldürmekle yurtsever olarak büyük bir ödev başardığına inandırmıştı. Denizciler Sendikası Başkanı Joseph Curran'a yazdığı bir mektupta Serreo: «İşte böyle Joe, sendikayı komünistlerden kurtarmak için elimden gelen her şeyi yaptım ve daha fazla şey yapamadığıma da çok üzülüyorum» diyordu.

Serreo dâvası eylülde başladı. Serreo, öldürmekten suçlu bulundu. Kararı bildirirken Yargıç J. Frank Eaton, «düşünmeden hareket ettiği» ve böylece kendi kendini mahkûm ettiği için Serreo'ya kızdı. Katil, üç yıl hapse mahkûm edildi...

22 Eylül 1948'de, New York Eyaleti Komünist Partisi sekreteri Robert Thompson, gecenin geç saatinde sopalı iki kişinin saldırısına uğradı. Savaş sırasında gösterdiği kahramanlığa karşılık Üstün Başarı Haçı madalyası almış olan otuz üç yaşındaki güçlü kuvvetli Thompson, şiddetle savundu kendini; fakat saldırıcılardan biri bir bıçak çekti, üç defa Thompson'un karnına daldırdı. İki kişi, kendilerini bekleyen arabaya atladıkları gibi gözden kayboldular.

Nerdeyse bayılacak olan parti idarecisi, yaralarından kan aka aka kendini zorla bir arkadaşının evine atabildi. Kendisini muayene eden doktor, Thompson'un belkemiğinde bir ezilme ve beyninde bir sarsılma olduğunu, eğer bir santimetre daha yukarıdan vurulmuş olsaydı yarasının öldürücü olabileceğini açıkladı...

New York'un komünist belediye danışmanı Benja-

mine J. Davis başkanlığında bir heyet, özel bir kovuşturma açılmasını istemek için Belediye reisi William O'Dwyer'e gitti. Belediye reisi heyeti kabul etmedi. Gazeteler, saldırının, «halkın sevgisini» çekmek için bizzat komünistler tarafından yapılmış olduğunu yazdılar. New York Polis Müdürlüğü *kısa*, göstermelik bir araştırma yaptı. Hiç *kimse* yakalanmadı...

Bu saldırıdan iki ay sonra 20 Kasım akşamı Thompson ve karısı sinamadalarken, özel polis hafiyesi ve sanayide çalışmış eski bir ispiyon olan Robert J. Burke, Thompson'un evine girdi. Burke, Thompson'un çocuklarına bakan Mrs. Mildred Cheney ile Harry Rainey'e polis hafiyesi kimliğini göstererek, silâhlı olduğunu, ses çıkarmamalarını söyledi. Burke, Thompson'un sekiz yaşındaki kızının odasına daldı, hayasız bir kılıkta kızın karşısına çıktı; sonra çok korkmuş olan çocuğu banyoya götürdü ve kapıyı içerden kilitledi.

Mrs. Cheney ile Rainey kapıyı zorlayarak kırdılar. Çocuğu Burke'ün elinden çekip aldılar. O, kaçtı.

Yakalanıp, mesken dokunulmazlığını ihlâlden, âdaba aykırı hareket ve çocuk iğfal etmeye teşebbüsten yargılanan Burke, komünistleri sevmediğini ve Thompson'a «kötülük yapmak» istediğini söyleyerek kendini savundu. Mesken dokunulmazlığını ihlâl suçu sabit görülmedi, fakat âdaba aykırı iki suçtan mahkûm oldu.

Bununla beraber yargıç'ın kararı bozuldu; çünkü, dâvanın ilk soruşturmasını bizzat yapmış olan Savcı Yardımcısı Irving Shapiro, Burke'ün daktilo edilmiş itirafında teknik bir «hatâ» keşfetti.

Dâva ikinci defa görüldü. Bu sefer Burke beraat etti ve serbest bırakıldı.

4. GERÇEKTEN AMERİKA'DA MIYIZ?

Protestant dergisinin Aralık 1947 tarihli sayısında Abraham Pomerantz, «Ezelî hedef olan komünistlere karşı isterik bir kampanya açılmıştır» diye yazıyordu. «Daha yakından bakılınca, bu saldırıların, gerçekte, gelişmekte olan gericilik ve savaş hareketine karşı her türlü direnmeyi bastırmak gayesini güttüğü kolayca görülebilir.»

Pomerantz daha ilerde şöyle yazıyordu:

> «Nazilerden devralınmış olan taktik şöyle idi:
>
> Basın ve radyo hemen Kızıl Tehlike'ye karşı aşılmaz bir baraj kurar. Hiç bir belgeye dayanmayan gazete başlıkları, atom casuslarından, hükümete karşı komplolardan, casusluktan, vatana ihanetlerden ve bunun gibi birtakım kanlı suçlardan bahsederler.
>
> Artık ikinci aşamaya hazırızdır; Hiç bir ayırım gözetilmeden her türlü muhalefet hareketine (kızıl) damgası vurulacaktır.»

1948'de hükümetin iç ve dış politikasına karşı en güçlü muhalefet, eski başkan yardımcısı Henry A. Wallace'in yönettiği İlerici Parti'den (Parti Progressite) geliyordu.

20 Ocak 1948'de, ilerici hareketin savaşçılarından biri olan eski Minnesota valisi Elmer Benson'un gayretlerile Wallece'i Başkanlığa Seçme Millî Komitesi kurulmuştu. Komitenin öbür yöneticileri, ünlü heykeltraş Joe Davidson, tanınmış şarkıcı ve aktör Paul Robenson, «Yeni Yol» (New Deal)'in en gözde taraftarı ve eski Porto-Rico valisi Rexford Guy Tugwell idiler. Genel sekreter, Tarım Fon'u eski direktörü C. B. Baldwin'di.

Wallace'i Başkanlığa Seçme Millî Komitesi'nin 1948 Nisanında Chicago'da toplanan ilk kurultayını açış konuşmasında eski vali Benson, «yeni bir parti kurmanın kaçınılmaz hale gelişinin» nedenlerini anlattı. Şöyle diyordu:

> «Yarın değil öbür gün, Franklin Delano Roosevelt öleli üç yıl oluyor. Bu kısacık süre içinde memleketimiz derin ve endişe verici değişikliklere uğradı.
>
> Roosevelt'in Başkanlık ettiği on üç yıl süresince memleketimiz sağlam ve iyi bir yaşama düzenine doğru güvenli adımlarla yürümüştü...»

Benson, Roosevelt'in ölümünden sonra, Birleşik Amerika Hükümeti, «Roosevelt'in, ekonominin kralları diye adlandırdığı çok güçlü ufak bir grubun ellerine düştü» diye ekliyordu. İki büyük partiyi yöneten bu grup, «memleketimizi yeni bir savaşın kucağına atmak bahasına da olsa... dünya pazarlarına hâkim olmayı ve onları kontrol etmeyi tasarlıyor. «Komünizme karşı mücadele adına» yürütülen bu kampanya, «Amerikan yurttaşlarının medenî ve siyasî haklarına karşı bir saldırı» ile elele yürüyordu.

Benson, «Bir hükümet, halkı temsil edemez duruma geldi mi» diye devam ediyordu, «iktidarı ellerinde tutan insanlar, birkaç imtiyazlının kölesi haline girdi mi, hükümetin kuruluş tarzını değiştirmenin zamanı gelmiş demektir. Ve bu zaman gelmiştir artık!»

Şubatın ilk haftasına doğru, on iki eyalette, Wallace'i Başkanlığa Seçme Komiteleri kurulmuş, on dört Komite daha kurulmak üzereydi. 18 Şubatta, Bronx (New York)ta Amerikan İşçi Partisi adayı Leo İssacson, Wallace'in listesinden, Temsilciler Meclisine ezici bir ço-

ğunlukla seçildi. İlkbahar ve yaz süresinde New York'ta, Philadelphia'da Detroit'te, Los Angelos ve diğer başka şehirlerde büyük mitingler yapıldı.

48 eyaletten gelen 3240 delegenin katıldığı İlerici Parti Kurucu Kurultayı 22 ile 25 Temmuz arasında Philadelphia'da toplandı. Henry Wallace, yeni partinin Başkan adaylığına, senatör Glen H. Taylor ise başkan yardımcılığı adaylığına seçildiler.

Wallace hareketi, daha başlangıçtan itibaren, en kalleşçesine darbelere, en iğrenç yalanlara dayanmak zorunda kalmıştır. Ülkenin radyosu ve basını İlerici Parti'ye, «Moskova'nın emrinde» bir grubun yönettiği bir «komünist örgüt» davranışı gösterdi. Wallace, «Stalin'in Amerika'daki sözcüsü» haline gelmiş «aşırı bir hayalperest» olarak tanımlandı. İlerici Parti'nin üyelerine ise, «Kremlin'in maşaları», «Rus ajanları» ve «Amerikan Hükümetine ihanet edenler» gibi adlar veriliyordu.

Kongre'de her iki Meclis'in üyeleri, İlerici Parti hakkında federal bir soruşturma açılmasını istediler. İllinois senatörü Scott W. Lucas, «Henry Wallace'a verilecek bir oy, Kremlin'e verilmiş demektir» diyordu.

Başkan Truman, Beyaz Saray'da bir basın konferansında şöyle soruyordu: «Wallace niçin Rusya'ya dönmüyor?»

Wallace karşısındaki propaganda sertleştikçe, daha kışkırtıcı oldukça İlerici Parti'ye karşı da baskı artıyordu.

Giderek, İlerici Parti'nin halka açık salonlarda toplanması, sokak başlarında topluluklar meydana getirerek seçim propagandası yayınlarını dağıtması yasaklanır oldu. Konuşmacıların, grup başlarının, sözcülerin ve hattâ adayların tutuklanması, bütün ülkede günlük olaylardan olmaya başladı. Sayısız gazete, İlerici Parti'nin paralı propagandasını basmayı reddederken, Pittsburgh,

Birıningham, Danbury ve başka birçok şehrin basını, Wallace lehine dilekçelere imza atmış olan kimselerin adlarını yayınlıyordu. İlerici Parti'yi açıkça desteklemiş olan küçük esnaf, düzenli olarak boykot edildi, birçok kadın ve erkek Wallace'in seçim işaretini taşıdıkları için işlerinden oldular.

Birçok profesör, Wallace lehine fikirleri ve faaliyetleri yüzünden görevlerinden alındı. İşte bunlardan bazıları:

Dr. Clarence A. Athern: Pennsylvania Lycoming Koleji'nde felsefe ve sosyoloji profesörü. Kolej idaresi, İlerici Parti'nin Lycoming başkanlığından ayrılmasını istedi kendisinden, sonra da kolejdeki görevine son verildi.

Dr. George Parker: Indiana, Evansville Koleji'nde dinbilim ve felsefe profesörü, Wallace için yapılan bir mitinge başkanlık ettikten iki gün sonra görevinden alındı.

Prof. Luther C. Mac. Nair: Vermont, Lydon Eyalet Öğretmen Koleji dekanı, Wallace'i desteklediği için yerel basında şiddetle saldırıya uğradıktan ve Burlington Times'ta çıkan «Mac Nair Gitmelidir» başlıklı bir yazıdan hemen sonra görevinden çekilmek zorunda kaldı.

Prof. Clyde Miller: Analitik uzmanı. Bir Wallace'i destekleme milli komitesinin, sayıları 700'ü bulan üyelerinin isim listesi içinde adı görüldüğü için Columbia Üniversitesi'nden ayrılmak zorunda kaldı.

Leonard Chosen, Charles G. Davis ve Daniel A. Askhenes. Miami Üniversitesi profe-

sörleri. İlerici Parti içindeki faaliyetlerinden dolayı görevlerinden alındılar.

North-Western Üniversitesi profesörlerinden Curtis D. Mac Dougell'e, idarece, senatör seçimlerinde İlerici Parti adayı olarak görünmekte diretirse üniversiteden ayrılmak zorunda kalacağı haber verildi. Aynı üniversiteden diğer yirmi beş profesöre Wallace'i destekleyici faaliyetlerinden vazgeçmedikleri takdirde görevlerine son verileceği duyuruldu.

Detroit emniyet müdürü Harry S. Toy, halk önünde, kendisine göre, İlerici Parti'lilerin «Amerikan düşmanı» olduklarını ve böyle olunca da «bu Amerikan düşmanı kimselerin kurşunlanmayı, kovulmayı ya da hapsedilmeyi hakettiklerini» söyledi. (3)

---

(3) Wallace taraftarlarına karşı her yanda yürütülen baskı, çeşitli şekillerde görüldü. Minneapolis'te, yüksek sosyeteden bir kadın, Eyaletteki hastanelerin durumunu iyileştirme programını tartışmak için evine bir grup doktoru ve profesörü davet etmişti. Sonradan öğrendi ki, kendisinin Wallace'a duyduğu yakınlıktan dolayı polisler toplantı süresince evinin önünde parketmiş bütün otomobillerin numaralarını almıştı. Boston'da, okul müdürleri, Wallace lehine listeler dağıtan bazı kadınlara, siyasî faaliyetlerine devam ederlerse çocuklarının ilerde üniversiteye girmekte bazı «güçlüklerle» karşılaşacağını haber verdiler. Saint Louis'de (Missouri) bir kadına, Wallace lehine faaliyetlerini sürdürürse, birisinin, çok sevdiği kör köpeğini zehirleyeceği telefon edildi. New York Eyaletinin yukarı taraflarında küçük bir şehir olan Au Sable Forks'ta Wallace'ın en ateşli taraftarlarından ve kendisi de Amerikan İşçi Partisi listesinden kongre adayı olan ünlü aktör Rockwell Kent'e ait Argaard mandrası müşterileri tarafından boykot edildi. Kent, mandrasını kapatmak zorunda kaldı.

Birbiri arkasından bütün eyaletlerde İlerici Parti listeleri ortadan yok edilmeye çalışıldı.

4 Haziranda, Ohio Eyalet Sekreteri Edward Hummel, F.B.I.'ın, kendisine, Wallace taraftarlarının Birleşik Amerika Hükümeti'ni «zorla ve şiddetle» devirmeyi düşündüklerini ispatlayan «güvenilir bilgiler» verdiği için yeni partinin bu eyalette aday gösteremiyeceğini bildirdi. Nebraska ve Oklahoma eyaletlerinde İlerici Parti, birtakım teknik sebeplerle elendi. Aynı şekilde İlerici Parti adayları da Wyoming, Arkansas, Missouri ve Florida'da elendiler.

İlerici Parti, İllinois'de 100.000 taraftar imza toplamasına rağmen, gerekli şartları yerine getirmediği bahanesiyle sadece Cook vilâyetinde liste çıkarabildi. (4)

1948 yazında, Birmingham örgütü, İlerici Parti'nin New York'taki merkezine yazdığı mektupta şöyle diyordu: «Elinizdeki mektup elle yazıldı, çünkü birkaç gün önce lokalimize saldırıldı ve bütün büro gereçlerimiz tahrip edildi. Saldırıcılar arşivlerimizle birlikte bütün kitaplarımızı götürdüler.»

Hiç de, tek bir olay değildi bu. Wallace'in partisine karşı şiddet ve yıkma hareketleri artık günlük olaylardan olmuştu. Boston'da, Cleveland'da Philadelphia'da, Detroit'te ve daha birçok başka şehirde İlerici Parti'nin idare binalarının camları kırıldı, parti toplantıları kabadayılar tarafından yarıda kesildi ve açık hava toplantılarına katılanlar taşa tutuldu ve tartaklandı...

6 Nisanda Evansville (İndiana) kapalı salonunda düzenlenen Wallace taraftarı bir toplantı sırasında bir kalabalık bağıra çağıra binaya saldırdı ve Wallace'in ko-

(4) Sonuç olarak, İlerici Parti, uzun tartışmalardan sonra ve halkın baskısı ile 45 eyalette aday gösterebildi. Nebraska, Oklahoma ve İllinois'de (Cook vilâyeti hariç) parti elendi.

nuşmakta olduğu salona kadar kendisine yol açmaya çalıştı. Wallace'in seçim kampanyasının düzenleyicisi C. B. Baldwin'e ve Wallace'in yardımcılarından birçoğuna saldırıldığı sert bir dalaşmadan sonra saldırganlar dışarı atılabildi.

İlerici Parti'nin Augusta (Georgia) örgütünden bir grup militanın başına gelenler, New York Star gazetesinde yayınlanan bir yazıda, bunlardan biri olan Rhoda Gaye Ascher tarafından çok canlı bir şekilde anlatılmıştır. Bayan Ascher, «tüfekler, tabancalarla» silâhlanmış bir sürü adamın, Wallace'in seçim kampanyasının düzenleyicilerinin bulunduğu eve bir akşam nasıl girdiklerini anlatıyor:

> «...Adamlardan biri tabancasının namlusundan tutarak Forbes'in (militanlardan biri) kafasına kafasına vurmaya başladı... Forbes, alnından iki yara alarak kan içinde yere yuvarlandı. Atlanta'lı bir militan olan Annie Mae Leathers mutfaktan bağırarak fırladı dışarı. Boyuna «Kimsiniz?» diye soruyordu bu adamlara.
>
> Heriflerden biri saçlarından yakaladı kadını ve ağzına vurdu. «Kapa çeneni New York'lu pis komünist soyu» dedi.

Camları kırdıktan ve evdeki eşyaları parçaladıktan sonra adamlar bayan Ascher'le arkadaşlarını dışarda bekleyen arabalara soktular. Şehrin dışında, daha önce, düzinelerle başka arabanın parkettiği, kalabalık bir topluluğun beklediği bir tarlaya götürdüler onları. Her yandan bağırtılar geliyordu: «Bağlayın onları». Herifin biri bir ip çıkardı. Bir başkası: «Şefleri burada yok. Bırak gitsinler.»

Tutuklulara şöyle dendi: «Klan'ı dinlerseniz sıvışın

ve bir daha da ortalarda görünmeyin. Komünistlerin buraya gelip zencileri kışkırtmalarını istemiyoruz.»

Sonra hepsi arabalarına binmişler ve gitmişler...

Bayan Ascher ve arkadaşları tarlada parketmiş arabalardan birçoğunun numarasını alabilmişlerdi. Sonradan, bu plâkalardan birinin, Augusta polis arabalarından birine ait olduğu ortaya çıktı.

İlerici Parti'ye karşı düzenlenen kampanya, Wallace'in, yaz sonunda Güneyden başladığı seçim gezisi sırasında en azgın bir duruma geldi.

Wallace, 29 Ağustos günü Durham'da, Güney Karolina İlerici Parti Kurultayı'nda en önemli söylevlerini verecekti. Belirli bir anda, kabadayılar, Kurultay'daki birçok delegeye saldırdılar. *Time* dergisi, «yumurta, kestane fişekleri, pis kokan yuvarlak birtakım şeyler attılar; bir milli muhafız havaya ateş etti» diye yazıyordu. En sonunda üniformalı polisler ve belediye muhafızları dalaşmayı bastırabildiler. Karışıklıkta, Kuzey Karolina üniversitesinden bir öğrenci ve İlerici Parti üyelerinden James Harris kolundan ve sırtından hançerlenmişti.

Ertesi günü Wallace bir sokak mitinginde söz almak üzere Burlington'a gitti. Tam Başkan adayı arabasından çıkarken üzerine yumurta ve domates yağmaya başladı. Kalabalık kendisini yuhalıyordu; gürültü patırtı içinde «Niçin Rusya'ya dönmüyorsunuz?» diye bağırıldığı işitiliyordu. Wallace hiç duraksamadan kalabalığı yardı. Kendisine saldıranlardan birçoğunu yakalıyarak sordu: «Gerçekten Amerika'da mıyız?»

Charlotte şehrinde mahallî makamlar, 3.000'den fazla insanın katıldığı bir mitingte Wallace'i korumak üzere yalnız bir tek polis gönderdi. Konuşmacı, arabasına binmek için kalabalık arasında kendisine bir yol açarken, kışkırtılmış ve tehdit edici bir sürü adam âniden etrafını çevirdi. New York Herald Tribune muhabiri

John abot Smith, «Bir süre, o arabasına varamıyacak gibi geldi bize...» diye yazıyordu.

Güneydeki gezisi sırasında Wallace'in söz aldığı bütün şehirlerde, bir sürü terbiyesiz, ellerinden geldiği biçimde hareket ettiler ona, yumurta, domates yağmuruna tuttular onu ve kavgalar çıkararak toplantıları yarıda kesmeye çalıştılar.

O güne kadar Birleşik Amerika'da hiçbir Başkan adayı, böylesine bir yalan, tehdit, şiddet kampanyasıyla karşı karşıya bırakılmamış, teşkilâtlı sürülerin saldırılarına uğramamıştı.

Minnesota Cass Lake Times şöyle yazıyordu:

> «Yumurta yağdıran bu adamların şerrinden çileden çıkan memleket gazeteleri illâllah dedi. Bu ilkel adamların yaptığı ilkel hareketler, alçakça ve haksız hareketler olarak, Amerikan düşmanı hoşgörüsüzlük hareketleri olarak mahkûm edilmiştir. Biz, Wallace'i domates yağmuruna tutmakla, onu komünist göstermek arasında büyük bir ayırım görmüyoruz. Hangisinin daha kötü olduğunu kestiremiyoruz - ona yumurta atmak mı, yoksa onu Stalin'in kölesi olarak göstermek mi?
>
> Bu güruh, gazetelerin Wallace'a yöneltikleri saldırıyı ciddiye aldı...»

İlerici Parti'ye karşı bütün bu aylarca süren sert propaganda, düzenli göz korkutma hareketleri, baskı ve şiddet, sonuçsuz kalmadı. Wallace'in, 5 - 10 milyon oy toplaması bekleniyordu. Gerçekte, 7 Kasım 1948 günü yapılan seçimlerde ancak 1.137.957 oy alabildi. (5)

---

(5) Henry A. Wallace'ın aldığı bu son derece az oy, yalnızca, İlerici Partiye karşı yöneltilmiş uzun kampanya ile açıklana-

Harry S. Truman, Cumhuriyetçi rakibi Thomas E. Dewey'e şiddetle saldırarak ve Amerikan halkına «âdil bir hükümet», Roosevelt'inkiler kadar köklü bir reformlar dönemi vâdederek kamuoyunu olduğu gibi politika uzmanlarını da aldatmasını bildi.

New Republic, «Beyaz Ev'e yerleştirdiğimiz adam, gelmiş geçmiş bütün Başkanlardan daha devrimcidir...» diye yazıyordu. «Gericilik yenilmiştir. Yeni Yol (New Deal) artık, Amerikan halkının dileklerine karşılık verebilecektir... Hükümetin parolası: «Kahrolsun silâhlar, hep beraber ileri!» dir».

Ama, *New Republic* yazarları, liberal Amerikalıların çoğu gibi bu seçim propagandasını gerçek sanmışlardı.

---

maz. Bu yenilginin ana nedenlerinden biri, sendikaların, bütünüyle, onun adaylığını desteklemeye önem vermemiş olmalarıydı (birkaç sendikanın dışında; New York'ta, sendikalı işçi kütlelerinin desteklediği ilerici milletvekili Vito Marcantoni, İlerici Parti listelerinden Kongre'ye yeniden seçildi.)

1950 Temmuzunda, Kose Savaşının başlamasından ve diktatör Synghman Rhee'nin yardımına koşan Amerikan silâhlı kuvvetlerinin işe karışmasından sonra Henry Wallace İlerici Parti'den ayrıldı: «Memleketim savaştayken... benim yerim, memleketimin yanıdır,» dedi. Ondan sonraki aylar boyunca, Birleşik Amerika'da savaş psikozu gitgide daha çok belirirken ve antidemokratik baskılar artarken Wallace, her gün biraz daha Truman hükümetinin politikasının taraftarı oldu. «Toplama kampları» hakkındaki McCarren kanunu çıkınca Wallace açıkça destekledi bunu. Wallace'ın dönmesine rağmen İlerici Parti varlığını sürdürdü ve daha önceki ilkelerini savunmak için mücadelesine devam etti. C. B. Baldwin, «İlerici Parti barışçı bir partidir» dedi. «Barış mücadelesi, dünya yeniden birliğe ve barışa kavuşuncaya kadar gittikçe artan bir güçle devam edecektir.»

Bu garip ve korkutucu olayı ilk gören, Idaho eyaletinden Boise'li bir iş adamı oldu. Öğleden sonra geç bir saatte «uçan daireler»e benzer dokuz büyük cismin, korkunç bir hızla gökten geçtiğini, sonra da göründüğü gibi âniden dağların arkasında kaybolduğunu görmüştü. Basın ve radyo derhal bire bin katarak bu şaşırtıcı haberi yaydı; Idaho Valisi Don S. Whitehead, plâk şeklinde, «hareket etmeyen, fakat dünyanın dönüşü sebebile ufkun ötesinde kayboluyor görünen» koskoca bir cisim gördüğünü söyledi. Arkansas'ta, Pine Pluff'lı bir tüccar, «bir leğen büyüklüğünde ve renginde» dönen bir şekil gördü. Missouri'de Kansas City'den bir marangoz'un şaşkına dönmüş gözleri önünden «arkasından duman çıkara çıkara» bir takım acaip âletler havadan geçip gittiler. Utah'ta bir sıradağ üzerinde uçan bir turist uçağının iki pilotu, «bir sürü silindir şeklinde ve parlak büyük cisimler» gördüler; kendi yollarını terkederek bu cisimlerin hemen yakınında uçan pilotlar bir zaman izlediler onları, sonra birdenbire ortadan sır oldu bu cisimler.

Her yerden buna benzer hikâyeler geliyordu. Kaliforniya eyaletinde San Diego'da bir ispritizma dergisi çıkaran Meade Layne, basına, - bir medyum yardımı ile - bu uçan dairelerden biri ile doğrudan doğruya konuştuğunu bildirdi. Layne, canlı varlıkların kıyıda bulunduklarını ve Birleşik Amerika'da yerleşmek istediklerini söylüyordu. Gazetecilere gizlice, «İyi niyetlerle geliyorlar» diye fısıldadı.

Fakat havaları yarıp geçen bu şaşırtıcı cisimlerin «Sovyet Gizli Silâhları» olduğuna kesin olarak inanmış Amerikalıların büyük çoğunluğu *Ruh*'un bu iyimser fikrini paylaşmadılar.

Bir zaman sonra «*United States News*, uçan daireler «salgın»ını yorumlayarak 6 Ocak 1950'de şöyle yazıyordu:

> «375 çeşit dedikodu ve bir o kadar da hikâye üzerine kurulu uçan daireler fikri, iki yıl, insanların kafalarını kurcaladıktan sonra Hava Kuvvetleri, geçen hafta şu karara vararak bunlar üzerindeki araştırmalarını durdurdu: Böyle bir şey yoktur.

Yüzlerce kişinin gördüklerini sandıkları şeyler gerçekte: 1) Çeşitli âdi cisimlerin yanlış yorumlanması, 2) Genel çılgınlığın hafiflemiş bir şekli, ya da, 3) Uydurmalardır.»

Bir dereceye kadar, «esrarlı uçan daireler»in pek de öyle şaşılacak tarafı yoktu. Aynı devrede Amerika'da, bir önceki devre ile bağıntılı olarak «genel çılgınlığın» başka şekilleri vardı.

İlk uçan dairelerin Birleşik Amerika'da görülmesinden az önce *Time* dergisi, ukuyucularına şu açıklamada bulunuyordu:

> «Stratejicilerin tahminlerine göre Rusya, 1948'de, pilotsuz 1.000 uçaklık filolar gönderebilecektir. Rusya'nın 1949'da bir tonluk bomba taşıyan ve 5.000 km. uzağa atılabilen, uzaktan kumandalı mermiler yapacağını söylüyorlar. 1952'de mikrop silâhları kullanılabilecektir. Ve yine stratejicilere göre 1952 ya da biraz daha sonra Rusya belki de bombayı (A. bombası) ele geçirecektir.»

1947'den 1949'a kadar gazeteler, her gün buna benzer: kıtalararası bombalar, dev füzeler, gittikçe daha güçlü atom bombaları, mikrop silâhları, askerî manevralar, harekât plânları, Amerikan ve batı genel kurmay-

ları arasında yapılan gizli ve acele konferans masalları ile dolup taştı. Yeni bir «korkunç savaş tehdidi»nin milletlerarası ufku karartmadığı hafta pek olmuyordu. Kabine üyeleri, diplomatlar, senatörler ve omuzları kalabalık generaller durmadan «dünya buhranı»ndan, «dünya barışına karşı Rus tehdidi»nden, en kısa zamanda alınması gereken «savunma tedbirlerinden» söz açıyorlardı.

17 Mart 1948'de *New York Herald Tribune*'da çıkan bir yazıda Joseph ve Stewart Alsop, «Bugün Washington'da esen hava artık savaş sonundaki hava değildir. Her şeyi olduğu gibi söylemek gerekirse bu, bir savaşa hazırlık havasıdır... Artık herkes önümüzdeki birkaç ay içinde savaşın çıkabileceğine inanıyor.» diye yazıyorlardı.

Gallup Enstitüsü, Amerika'da oy verenlerin yüzde yetmişinin, üçüncü bir dünya savaşının kaçınılmaz olduğunu düşündüklerini haber veriyordu...

V gününden (6) iki yıldan az bir zaman sonra, 8 Ağustos 1947'de *U. S. News*, «Bir savaş stratejisi, Birleşik Amerika'nın siyasetine yön veriyor» diye yazıyordu. «Bütün işletmeler, adımlarını, gerçek bir savaş stratejisine uydurmuşlardır. Bugün savaş, askerî bir plân üzerinde değil, siyasî ve ekonomik bir plân üzerinde yapılıyor artık... Gerçek savaş, kanlı döğüş belki on, belki on beş, belki de beş yıl içinde patlayacak.»

Birleşik Amerika'nın siyasetine savaş stratejisinin yön verdiğini gösteren, 1947 ile 1949 yılları arasında ortaya çıkan bazı önemli olaylar:

26 Mayıs 1947 — Truman Doktrini'nin kaleme alınmasından tam iki buçuk ay sonra

(6) V Günü - Zafer (Victory) Günü: İkinci Dünya Savaşı'nın bittiği gün, 8 Mayıs 1945.

Başkan, Kongre'ye, Lâtin Amerika'daki ve Kanada'daki askerî eğitim donanım ve usullerinin Birleşik Amerika'nın kontrolü altında modernleştirilmesini ve tek-tipleştirilmesini isteyen kıtalar arası bir plân sundu.

2 Haziran 1947 — Genel Eğitim Danışma Konseyi, «Gelecek savaşın gerçek bir âfete sebebolacak kadar ânî ve yıkıcı olacağını» haber verdi ve bunun için ülkede «önceden kestirilemeyen askeri durumlara uyabilecek» şekilde yetiştirilmiş insanlardan kurulu bir ordunun meydana getirilmesini; yine, bütün gençlerin bir eğitim devresi geçirmelerini istedi.

5 Haziran 1947 — Dışişleri Bakanı Marshall, Harward Üniversitesi'nde konuşurken, ilerde Marshall Plânı adını alacak olan, Amerika'nın Avrupa ülkelerine yardım programını açıkladı (7).

26 Temmuz 1947 — Başkan Truman Milli Güvenlik kanununu imzaladı; buna göre bir Milli Savaş Konseyi kuruluyor ve çeşitli

---

(7) 1948 sonuna doğru, Avrupa'ya yardım programı uygulanmaya başlanalı henüz bir yıl olmuşken, Kaiser-Frazer Automobile Corporation'dan Joseph W. Frazer, Roma'da gazetecilere şöyle dedi: «Marshall plânı, askerî bir yol olarak eşsiz, fakat iş bakımından yürekler acısıdır.»

1948 ile 1949 arasında Avrupa'ya yardım diye yatırılmış 10 milyardan fazla dolara rağmen Amerikan ihracatı durmaksızın azalıyordu. Bundan başka yardım plânından faydalanan memleketlerde işsizlik hızlı bir tempoyla artıyordu. 1948 yılı içinde Fransa'da işsizlerin sayısı hemen hemen iki katına yükseldi. Batı Almanya'da olduğu gibi İtalya'da da işsiz sayısı 2 milyona yükseldi.

kategoriden silâhlar Savunma Bakanı'nın idaresi altına veriliyordu. Başkan, bu yeni göreve, eski Belediye Bakanı James V. Forrestal'ı getirdi.

12 Ocak 1948 — Kongre'de konuşan Başkan, milli savunma ve milletler arası giderler için 18.034 milyonluk bir kredi istedi. United States News: «Bütçenin % 79'unu meydana getiren beş bölüm doğrudan doğruya savaşa bağlanmıştır.» diye yazdı.

6 Mayıs 1948 — Senatör Henry Styles Bridges'in, Amerika'nın «düşmanı olabilecek tek devlet»in Sovyetler Birliği olduğunu söylediği bir oturum sonucunda Senato, 70 hava grubu kurulmasını onayladı.

24 Haziran 1948 — Başkan Truman, Amerikan tarihinde ilk defa olarak, barış zamanında askeri bir gücü savaşa hazır durumda tutma yetkisi veren bir kanun tasarısı verdi.

13 Kasım 1948 — Askerî çevreler, sivil halkın korunması tedbirlerini inceleyen ve «düşmanın saldırılarına karşı koyabilmek, düşmanın kullanacağı her türlü silâha karşı kendini savunmak üzere yetiştirilmiş ve donatılmış» 15 milyon erkek ve kadını savaşa hazır tutmayı isteyen bir plân yayınladı.

20 Haziran 1949 — Başkan Truman, daha çok İspiyonculuk Kanunu adı ile tanınan Merkezî Haberalma Bürosu kanunu imzaladı. «Güvenlik sebebi» ile Kongre üyeleri bile kanunun ayrıntılarından haberdar edilmedi. Başka şeylerle birlikte, «askeri sırların» korunmasını ilgilendiren bir paragraf vardı

kanunda; Amerikan ajanlarının yabancı memleketlere sızması ile ilgili bir başka paragraf; «milli istihbarat görevinin başarıya ulaşmasına» faydalı oldukları durumlarda göçmenleri ilgilendiren kuralların da ötesine geçerek özellikle yabancı ajanların elde edilmesini kolaylaştıracak tedbirler... Merkezî Haberalma Bürosu'nun öyle geniş yetkileri vardı ki, *New York Times* bunda, «sonuçları bakımından ağır bir yasama suistimali...» görüyor, «...ve kötü kullanılırsa veya hiddete kapılınırsa özgürlüğe ciddi yaralar açabileceğini» yazıyordu.

25 Temmuz 1949 — Başkan Truman, kuzey denizi kıyısında Danimarka ile Akdeniz kıyısında İtalya da dahil, on iki «Kuzey Atlantik Ülkesini» içine alan ve «Saldırıya uğrama durumunda bir karşılıklı yardım» anlaşması gayesini güden Kuzey Atlantik Antlaşması (N.A.T.O.) parafe etti. Antlaşmanın imzalanmasından hemen sonra Truman Kongreye, bir arkeri yardım programının onaylanmasını ve ilk ağızda, anlaşmayı imzalayan Avrupalı devletlere, İran'a, Filipin'e ve Kore'ye silâh göndermek üzere 1,450 milyon dolar verilmesini isteyen bir teklif gönderdi. Bunun yanında, askerî donatımın yapımı, kullanılması ve askerlerin eğitimi için uzman yardımı da söz konusu idi.

Savunma Bakanı Louis Johnson'a göre Atlantik Antlaşması'nın «başlıca gayeleri: savaştan kaçınmak ve fakat savaş kaçınılmaz duruma gelirse askerî gücü son haddine yükseltmekti.»

Missouri temsilcisi Clarence Cannon, daha kabaca belirtti: «Biz en hassas noktaları bombardıman edeceğiz, sonra, kazanacağımız toprağı korumak için bırakacağız müttefiklerimiz kendi ordularını, kendi askerlerini göndersinler: bizim askerlerimizi değil... Atlantik Antlaşması'nın imzalanması bize üsler sağlıyor, bomba salacak uçaklardan başka noksanımız yok.»

New York Daily News şöyle yazıyordu: «Canı cehenneme, palavraların ve iki anlamlı sözlerin!... Şunu iyi bilmek gerek ki, bu antlaşma (N.A.T.O.) bir askerî ittifak meydana getirmiş oluyor; onu imzalayanlar Sovyet Rusya'ya karşı savaş açmayı kurmaktadırlar.»

Birleşik Amerika'da bu savaş nöbeti gittikçe azıtırken, sayıları her gün biraz daha artan sesler, Sovyetler Birliği'ne karşı derhal bir «savunma savaşı» açılmasını istiyordu. Gazeteler, haftalık dergiler, askerî dergiler, Rusya'ya karşı yapılacak bir atom saldırısında kullanılacak stratejinin ve taktiklerin açıklandığı seri yazılar yayınlamaya giriştiler.

Örneğin, eski Hava Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanı general Carl Spaatz, 1948'in Haziran ayında, *Life* dergisinin arka arkaya iki sayısında uzun yazılar yayınladı. General ilk yazısının birinci paragrafında «Belki de utanmazlık, yüzsüzlük denecektir buna...» diyordu. «Bir asker, bir savaştan bu kadar az zaman sonra ikinci bir savaşı kazanmak için kullanılacak stratejinin ne olacağını düşünsün...» Sonra general, Sovyetler Birliği'ne karşı bir saldırı plânı çiziyordu. Buna göre, «Rus şehirlerinin bazılarının yakınındaki sanayi bölgelerinde bir-

kaç yüz kilometre karelik yerin tam bir bombardımanı, onun sınai gücünü kaçınılmaz şekilde zayıflatacaktır.»

General Spaatz, «ilk soru şudur» diyordu: «Rus Sanayiinin can alacak noktasına varılabilir mi? Bugün bu konuda kesin etken, son değişikliklerle 3.200 kilometreden daha uzağa gidebilen B-29'ların menzilidir...»

General, okuyucunun önüne şu teklifi sürerek kendi sorusuna kendisi cevap buluyordu:

> «Bir dünya haritası ile, aynı ölçek içinde 3.200 kilometreyi gösteren bir sicim alınız; bir ucunu Moskova üzerine iğneleyip öbür ucunu Batı'ya uzatın. İngiltere adalarına varacak ve Izlanda'nın bir kısmını kaplayacaktır. Güneye doğru kaydırın ipi, Kuzey Afrika'ya varacaktır. Sonra aynı işi Ural'lardan başlayarak yapın, bir ucu Magnitogorsk'a tutturun, öbürünü güneye doğru uzatın, Irak'a, İran'a, Pakistan'ın güneyine Karaşi'ye varacaktır. Ukranya - Volga noktasından hareketle cisim İngiltere, Fransa ve Kuzey Afrika'dan geçecektir. Kafkaslardaki Bakû'dan hareketle yörünge, Hint adalarının bir kısmını, Suudi Arabistan'ı ve Avrupa'nın bir kısmını içine alacaktır. Bundan başka, Transsiberien demiryolunun iki hattını saymazsak Sibirya'da hızlı bir sınaî üretim merkezi vardır. Bu bölgelere ulaşmak için Çin'de veya Japonya'da bir B-29 üssü gereklidir.»

General Spaatz her fırsatta «sicimin serbest ucu ile» sınırlanan alanda B-29 bombardıman uçaklarının yukarda adı geçen «ilk hedefler» yönünde kalkış yapabilecekleri hava üsleri bulunduğuna dikkati çekiyordu.

Spaatz'ın hava savaşı ile ilgili teorisinin ateşli bir savunucusu olan albay Dale O. Smith, *Air University Quarterly Review*'un 1948 sonbahar sayısında, birkaç hafta içinde Amerikalılara zaferi sağlayacak bir «üstün atom bombası» düşünülüyordu. Albay Smith, «Savaş bir ay sürerse bombalanacak hangi hedefler kalacak?» diyordu. Sonra ekliyordu: «Şehirlerdeki halkın bombardıman edilmesinin stratejik önemi de bir kenara atılmamalıdır.» (8)

29 Aralık 1948'de, Savunma Bakanı Forrestal, Yüksek Kumandanlığın, gökte asılı bir füze fırlatma üssünün kuruluş olanağını incelediğini haber verdi. Associated Press'in bir telgrafı şöyle açıklıyordu:

> «320.000 kilometreden daha yükseklerde, bir uydu için dünyanın her yeri «bomba menzilinde» olacaktır. Uzaktan kumandalı bir uydu olabileceği gibi, uyduya insan ve donatım gönderme ve buradan dünyadaki herhangi bir hedefe saldırma olanağı da düşünülebilir.
>
> Bazı ilim adamları, atom füzeleri fırlatmak için üs olarak kullanılacak bu asma platformu ilk kuracak olan ülke dünyanın hâkimi olacaktır, diye düşünmektedir.»

Eski Minnesota valisi Elmer Benson: «Ama savaş

---

(8) Atom savaşı çılgınlıklarının görüşlerinden tamamen farklı bir görüşle, Cutler-Hammer INC.'nin başkan yardımcısı P. B. Harwood, Milwaukee Amerikan Enstitüsü'nün bir toplantısı sırasında şöyle konuştu: «Atom bombası, savaşta az fayda sağlıyor, çünkü bir hayli şeyi yakıp yıkıyor. Eğer gerçekten savaş yapmak zorunda isek, kullanacağımız silâh, bir parça gayriinsanî görünmesine rağmen, yalnız insanları öldüren, başka şeye zarar yapmayan bir silâh olmalıydı...»

isteyen ülke hangisidir?» diye soruyordu. «Amerikan halkı savaş istemiyor; biz barış istiyoruz. Bazı kimseler bize Rusya'nın savaş istediğini söylüyor. Fakat, İkinci Dünya savaşında 10 milyondan fazla insan kaybetmiş, toprağının ve kaynaklarının üçte biri yakılıp yıkılmış bir ülkenin bugün, bile bile, bir üçüncü dünya savaşı açmaya çalışması mümkün müdür? Olacak şey mi bu? Hayır, akıl almaz bunu. Tıpkı Amerikan halkı gibi Rus halkı da barış istiyor. O halde dünya halkları barış istiyorlarsa, ülkemizde neden savaştan söz açılıyor bu kadar?»

Bununla beraber bu apaçık çılgınlık, belli bir yöntemle idare ediliyordu. Fiyatlar durmadan yükselirken, tüketicinin satın alma gücü durmadan azalırken mallar depolarda yığılıyordu. Kaçınılmaz bir malî buhranın gürültüleri iş ortamlarında yayılmaya başlıyordu.

Malî buhran atlatıldı. «Savaş tehditi», «Sovyet saldırısı», casus masalları ve «komünizmin yayılışı», Amerikan ekonomisini bir savaş temeli üzerine yerleştirmek için iyi bir sebep oldu. Hershel Meyer'in «*Must We Perish?*» «Yok olmalı mıyız?» adlı kitabında yazdığı gibi:

> «Büyük sermayeye tatlı işler çıktı. Silâhlanma anlaşmalarına ayrılmış birkaç milyar daha... «Komünist tehlikesi» mucize kabilinden arttı ve buna eşit olarak tekellerin aldığı silâh siparişleri yükseldi. Uçaklara, bombalara ve silâhlara yatırılan her milyarla beraber militaristlerin yaydığı savaş söylendileri daha da şiddetlendi. 1949 yılında 20 milyar dolardan fazla bir para ayrılacaktı silâhlanmaya; yani Japonya ile Almanya'nın Amerikan güvenliğini ve dünya barışını tehdit ettiği 1930 - 1940 arasındaki 10 yılda Birleşik

Amerika'nın harcamadığından fazla bir yekûn. Barış zamanında bu alabildiğine silâhlanma yarışı, borsada fiyatların yükseliğinde ve malî operasyonların kolaylaşmasında derhal kendini gösterdi.»

Barron's Financial Weekly dergisi 8 Ekim 1948'de muzaffer bir eda ile haber veriyordu: «İş alanında bir aksilik çıkma korkusu şimdi geçiştirilebilir artık.» Gerçekten de, E.C.A. programının bir parçası olarak bir askerî yardım programının gelecek ocak ayında Kongre'ye sunulacak ilk tasarılardan biri olacağını biliyoruz. İş adamları silâhlanma siparişlerini kontrol ettikçe, isteğin, korkutucu bir şekilde kesilebileceğine inanmak zordur.»

İki hafta sonra, Wall Street'in aynı dergisi şöyle yazıyordu:

> «Askerî siparişler çoğalırsa, bu, stokların artması tehlikelerini ortadan kaldıracaktır... Eğer silâhlanma geniş ölçüde hızlansaydı, ya da savaş çıksaydı, mal yığılması diye bir şey olmayacaktı artık.»

14 Ocak 1949'da David Lawrence, *United States News*'in baş yazılarından birinde «Âni bir barışa hazırlanmadık» başlığı altında şöyle yazıyordu:

> «Bizden, silâhlanma için yılda 15 milyar dolar ve NATO Antlaşması içindeki ülkelere silâh vermek için en azından 1 milyar dolar harcamamız isteniyor.
>
> Şurası açıktır ki, silâhlanma masrafları Amerika'ya sahte bir refah getirdi.
>
> Durum çok tuhaftır, çünkü bugün Amerika'yı tehdit eden en büyük ekonomik tehli-

ke, Rusya'nın barış lehine âni bir tavır takınmasından doğacaktır.»

Fransa'nın muhafazakâr La Vie Française gazetesi bu görüşü «Bunalımdan çok savaş» başlığı altında özetliyordu (9).

25, 26 ve 27 Mart 1949'da 600'den fazla tanınmış Amerikalı, Güzel Sanatlar, Bilimler ve Serbest Meslekler Millî Konseyi'nin himayesi altında New York'ta Dünya Barışı uğruna toplanmış kültürel ve ilmî konferansa katıldı. Konferansı düzenleyenler arasında Dr. Harlow Shapley, Henry A. Wallace, piskopos Arthur W. Moulton, Thomas Mann, Albert Einstein, Aaron Copland, Olin Downes ile Lillian Helman da bulunuyordu. Konferansın genel oturumları ve daha alt toplantıları halkla dolup taştı, yüzlerce kişi dışarda kaldı, giremedi toplantıya. 27 Mart günü Madison Square Garden'de yapılan kapanış toplantısında 20.000 kişi vardı. Dış işleri Bakanlığı, doğu Avrupa'dan yabancı delegelerin gelmesine en-

---

(9) Amerikan iş adamlarının ve sanayicilerinin savaş hazırlıkları karşısında duydukları kıvanç, Amerikan halk kütlelerince hiç de paylaşılmıyordu.

Amerika'da barış taraftarı hareketlerin ön saflarında protestan kiliseleri bulunuyordu. 1946 da Baptiste Kongresi, «dünyayı yıkımdan kurtarmak» amacı ile, dünya ölçüsünde bir barış hareketinin yaratılması lehine bir açıklama yayınladı. Michigan Metodist Kilisesi Konferansı, «günlük yaşayışımızın üstünde hüküm süren ve gittikçe artan askerî baskıya» karşı Başkan katında protestoda bulundu ve «Rusya ile barış sağlanmasını» istedi. Kilisenin birleşmiş Konseyi'nin 400.000 kadın üyesi, barışın korunması için kapı-kapı dolaşma kampanyası açtı.

Thé Churchman'in 1948 Noel sayısında alayla şöyle yazılıyordu: «Nitekim, Noel İlâhisi «Yeryüzünde Barış», bir protestan şarkısı olduğu için yıkıcıdır, komünistliktir! 50.000.000 protestan Amerikalının hapse atılmasını öneriyoruz...»

gel oldu; batı Avrupalı ve Güney Amerikalı yirmiden fazla delegeye giriş vizesi vermedi: Bunların arasında Paul Eluard, J. D. Bernal, Carlo Levi ve papaz Jean Boulier de vardı. Konferansa katılabilen yabancı dâvetliler arasında Dimitri Şostakoviç, Juan Mariniello, Olaf Stapledon ile Alexandre Fadeiyef vardı.

Ertesi ay, 300'e yakın tanınmış Amerikalı, 20 ile 25 Nisan 1949 arasında Paris'te toplanacak olan Barış Savaşçıları Dünya Kongresi örgütünün Amerikan komitesini kurdular. Piskopos Arthur W. Moulton, Dr. W.E.B. Du Bois ve O. John Rogge örgütün Amerikan komitesinin üç başkanı idiler. 72 ülkeyi ve 600 milyondan fazla insanı temsil eden delegenin katıldığı kongreye elli Amerikalı delege gitti.

1949 eylülünün ilk haftası süresince 200'den fazla Amerikalı delege, Mexico City'de toplanan Kıt'a Amerikası Barış Kongresi'ne katıldı.

1 ile 2 Ekim 1949'da, Şikago'da bir İşçi Milli Barış Kongresi toplandı. 28 eyaletten gelmiş ve her birisi en azından 25 A.F.L., C.I.O., serbest sendika ve Demiryolcular Birliği üyesini temsil eden 1.000'den fazla delege katıldı bu kongreye.

Ayrıca, çok çeşitli topluluklar ve örgütler bütün ülkede barış yolunda sayısız gösteriler düzenlediler.

KORKUNÇ ŞEY

Şurası muhakkaktır ki, bütün insanlar eşittirler. Yaradan, insanlara, geri alınmaz bir takım haklar vermiştir; bunlar, yaşama, özgürlük ve mutluluğu arama haklarıdır.

Bağımsızlık Bildirisi, 4 Temmuz 1776.

Siyasî eşitlikten faydalanma isteğine kapılmış olan siyah adamın bu Eyalette yeri yoktur. Burası bir beyaz memleketidir ve daima bir beyaz memleketi olarak kalacaktır.

Temsilciler Meclisi üyesi James F. Byrnes, 25 Ağustos 1919.

İnsanların, üstün ırk teorisine göre birbirinden ayrıldığı yer ve zamanda özgürlük ve adalet ortadan kalkar.

Irk ayrımını inceleyen Millî Komite'nin raporundan, 1948.

1. ÖZGÜRLÜK ADINA

Sembolik olarak kırmızı, beyaz ve maviye boyanmış bir Özgürlük Treni 1947 Eylülünden 1948 Aralığına kadar Amerika içinde dikkatle hazırlanmış bir tanıtma gezisi yaptı: trene, «Birleşik Amerika'da özgürlüğün gelişmesini gösteren» 131 tarihî belge ile bayrakların sergilendiği üç vagon bağlanmıştı. Bu turne. Başkan Truman'ın onayı, Chase National Bank'ın müdürü Winthrop W. Aldrich'in başkanlığını yaptığı Dinî Kalıtlar Kurumu'nun desteği ile Genel Savcı Clark tarafından hazırlanmıştı.

Özgürlük Treni tasarısı hazırlandığı sırada Kurum şu bildiriyi yayınlamıştı:

> «Temel ilke olarak, bireyin kutsallığı demek olan demokrasi ruhunu göstereceğiz... İnsanlar özgür yaşamak için doğmuşlardır, çünkü ancak özgür bir insan, dünyada kendisine lâyık bir biçimde yaşayabilir. Ülkemiz, halkına, bireyin bütünlüğünü ve kişiliğini en eksiksiz şekilde geliştirme özgürlüğünü sağlamıştır.»

Kurum, yaydığı ilkelerin millî olduğu kadar milletlerarası önemde de olduğunu belirtiyordu.

> «Kendi hayat tarzımızı» derken, bütün dünyadaki milyonlarca ve milyonlarca insanın ümitlerinden ve arzularından söz açmış oluyoruz. İnsanların özgür yaşama evrensel arzusunun coğrafî sınırı yoktur... «kendi hayat tarzımızı» dünyanın geri kalan kısmına daima örnek olarak sunmalıyız.»

Amerikan demokrasisi ile ilgili bu iri sözler, Amerikalıların geleneksel hak ve özgürlüklerinin en şiddetli saldırılara uğradığı bir sırada edilmiş olmasaydı bile, dünyanın geri kalan kısmına pek öyle örnek olamayacak olan Amerikan «hayat tarzı»nın bir temel yanını ortaya seriyordu.

15 milyon Amerikalının, yani her 10 Amerikalıdan birinin, tâ doğumundan başlayarak ikinci sınıf bir yurttaş olmaya, bütün hayatı boyunca, düzenli olarak baskıya, hor görülmeye ve en korkunç zulümlere mahkûm edilişinin yüz kızartıcı ve korkunç durumu idi bu...

Amerika Cumhuriyeti'nin, insanların eşitliği ilkesi üzerine kuruluşundan birbuçuk yüzyıl ve Kölelikten Kurtuluşun Bildirisinin imzalanmasından hemen yüzyıl sonra kara derili yurttaşlar, savaş sonu Amerikasında, birçok bakımdan savaş öncesi Almanyası'nda Yahudilerinkine benzer şartlar altında yaşıyorlardı.

Harry Hayword, 1948'de Amerika'daki zencilerin durumları ile ilgili «Zenci Kurtuluşu» adlı kitabında, «Belki de Güney Afrika'dan başka bir ülkede ırk, bir halkın sosyal - ekonomik baskı altında tutuluşunda bu kadar önemli bir rol oynamamaktadır...» diye yazıyordu. Kölelik belki kalkmıştı ama yerine bir kast sistemi gelmişti. Bunun amacı, kara derili insanları, şu ya da

bu tarzda, beyazlardan aşağı ya da onlara bağımlı bir duruma sokmaktı. Kullanılan usuller, linçten ve beyazların hoyratça davranışlarından başlıyor, polis ve mahkemelerde uygulanan kanunsuz işlemlerden geçerek kast üstünlüğünün belirtileri sayılan gelenekleri zencilerden korumaya ve onlar ile iyi ilişkiler kurmamaya kadar gidiyordu.

Yeni Yol devresi boyunca ve özellikle savaş süresince bu kast sistemi sarsılır gibi olmuştu. En çok C.I.O. içindeki ilerici sendikaların itişi ile kara derili on binlerce kadın ve erkek, o güne kadar kendileri için imkânsız olan kalifiye işçi görevleri elde ettiler. Ve, silâhlı kuvvetlerde el emeği ihtiyacı arttıkça, ordunun bazı kısımlarında siyahların kullanılmasına karşı olan geleneksel ırk ayırımcılığı hissedilir derecede gevşedi [1]).

Bununla beraber, zaferden sonra, eski politika çok geçmeden yine uygulanmaya başlandı. 1946 yazında Ordu artık siyahları askerliğe kabul etmiyordu; birkaç ay sonra Deniz Kuvvetleri'ndeki bütün siyahlar terhis edilmek ya da mutfak hizmetlerine geçmek şıkları arasından birini seçmek zorunda bırakıldılar.

Fabrikalarda, ilk yol verilenler, işe en son alınmış olan siyah işçiler oldu. 1945 Temmuzu ile 1946 Nisanı arasında siyahlar arasındaki işsizlik, beyazlarınkinden iki misli hızla arttı. Kongre, 1946 Mayısından sonra, Bons Office Komisyonu'na, çalışması için gerekli parayı vermiyordu artık. Komisyon, son raporunda:

«Savaş süresince siyah, Meksikalı ve yahudi işçiler kullanma konusunda elde edilen

(1) Savaş süresince siyahların kazandığı zaferlere rağmen - ve bu, Amerika'nın savaş gücünün en göze çarpan zıtlıklarından biri olmuştur - hemen bütün siyahlar özel birliklerde kullanılmışlardır. Siyah askerlerin ölme hakları vardı ama, beyaz askerlerle birlikte savaşma hakları yoktu.

başarılar, ırk ayrımı entrikalarının alabildiğine artışı yüzünden, ortadan silindi... Amerikan emekçilerinin, kapalı gruplar halinde bir araya gelip, sadece en zor ve en adi işleri «pis» bir ırktan ve dinden olanlara bırakmalarını, ancak Kongre'nin harekete geçmesi önleyebilir.»

Jim Crow kanunu yeniden hüküm sürüyordu memlekette.

Missisipi Anayasası'ndan alınmış şu birkaç paragraf, savaştan sonra birçok Amerikan Eyaletinde kanuni olarak kurulmuş «Jim Crow»cılığa dair bir fikir verebilir:

Eğitim; Madde 8, Paragraf 207.

«Beyaz çocuklarla siyah çocuklar ayrı okullara gideceklerdir.»

Cezalar ve Hapishaneler; Madde 10, Paragraf 225.

«Beyaz mahkûmlarla siyahların elden geldiği kadar ayırılması ve her birine ayrı davranış gösterilmesi... gerkir.»

Genel Konularda; Madde 14, Paragraf 203.

«Bir beyazın, bir zenci veya bir melezle ya da damarlarında sekizde bir ya da daha fazla siyah kanı taşıyan birisiyle evlenmesi kanunsuz ve yasaktır.»

Fakat, belki de en inanılmaz durum şuydu:

«Toplumsal eşitlik ya da beyazlarla siyahların evlenmesi lehinde kanıtları ya da teklifleri teşvik eder, halkın kabulüne sunar mahiyetteki ya da genel bir bilgi mahiyetin-

deki basılı, daktilo edilmiş ya da el ile yazılmış şeyleri basan, yayınlayan ya da yayan kişi, firma veya dernekler, 500 dolar para cezasına veya 6 ay hapse veya mahkemenin takdir edeceği para veya hapis cezasına mahkûm olurlar.»

Siyahların Kurtuluşu Milli Birliği, yayınladığı bir «Dünyaya Çağrı»da, «Misisipi kanunlarının aynı hükümleri; Virginia'da, Kuzey Karolina'da, Güney Karolina'da, Georgia'da, Alabam'da, Florida'da, Lousiana'da, Arkansas'ta, Oklahoma ve Teksas'ta da yürürlüğe girmiştir» diyordu. «Daha az sıkı da olsa buna benzer bazı kanunlar, Delware'de, Batı Virginia'da, Kentucky'de, Tennessee ve Missouri'de yürürlüktedir... Sekiz kuzey Eyaleti (Kaliforniya, Kolorado, İdaho, Nebraska, Nevada, Oregon ve Utah) beyazlarla siyahların evlenmelerini kabul etmemektedir...»

Çağrı şöyle devam ediyordu:

«Okul öğrencileri arasındaki ırk ayrımı, yirmi Eyalette kanun hükmüdür. Sağır, dilsiz ve körler için üç Eyalette ayrı okullar yapılmıştır... Florida'da, siyah öğrencilerin okudukları kitaplar özel dükkanlarda satılmak zorundadır.

On dört Eyalette kanun, trende vagonların ayrılmasını emreder... Sekiz Eyalette, bekleme salonları da aynı şekilde ayrı olmak zorundadır. On bir Eyalette, otobüslerde de kanun aynı ayrımın yapılmasını emreder; ve on Eyalette bu hüküm bütün öteki taşıtlarda da uygulanır...

Bazı kanunlar; hastanelerde diğer ırklardan hastaların beyazlardan ayrılmasını em-

reder. On bir Eyalette, akıl hastaları bile ırklarına göre sınıflandırılmak zorundadır...

On bir Eyalette, eza ve Islah kurumları, ayrı olmak zorundadır...

Kanun, daha sayılamayacak birçok durumlarda ırk ayrımını gerektirir. Verilecek birkaç örnek, kanunla zorlanan «Jim Crow» cılığın nerelere kadar uzandığını açıklayacaktır: Oklahoma'da, siyahlar için ayrılmış telefon kabineleri olması gerekmektedir; Teksas'ta, bir kanunla, boks maçlarında beyazların siyahlarla boy ölçüşmesi yasaklanmıştır;... Güney Karolina'da siyahlarla beyazlar aynı atölyelerde, dokuma fabrikalarında çalışamazlar; giriş ve çıkış saatları, aynı kapıdan işliyorlarsa, aynı saatlere rastlatılamaz.»

Savaş sonunda 5 milyon zenci, Güney'in «Zenci Surları» içinde çoğunlukla köleliğe terkedilmiş bir halde yaşıyordu; bir kısmı, istekleri dışında, büyük pamuk plantasyonlarında ırgatçılık, çiftçilik ediyordu. Güneyin on iki Eyaletine uzanan bu «Zenci Sur'u» içinde zenciler yüzde altmış çoğunluktaydılar fakat birçoğu oy hakkından yoksundular. Zencilerin oy vermelerine engel olmak için oy vergisi ve daha birçok «kanunî» yollardan başka, korkutma ve linç gibi çeşitli usuller kullanılıyordu...

Kuzeyde de vardı bu «Zenci Sur'ları». Kuzeyin bütün büyük şehirlerinde zenci sakinlerin çoğunluğu, müthiş kalabalık ve korkunç Ghettolara kapatılmıştı: bunlar, yıkıntı halinde yoksul evler ve koca koca farelerin istilâ ettiği iğrenç barınaklardan meydana gelmiş mahallelerdi. Chicago'nun Zenci Sur'ları içinde nüfus yoğunluğu kilometre kare başına 34.600 idi; oysa sağlık

makamları en fazla yoğunluğu 13.460 olarak testip etmişlerdi. Harlem'de, bina başına ortalama insan adedi 3781 idi. *Architectural Forum* dergisi, Harlem'deki nüfus yoğunluğundan söz açarak, «bu hesapla, bütün Birleşik Amerika nüfusu New Yorkun yarı büyüklüğündeki bir alana yerleştirilebilirdi» diyordu.

Zenciler, kimi zaman şiddete varan «meşru» ve gayrımeşrú yollardan bu zenci surları içine kapatılmışlardı: Tıpkı yahudilerin, Varşova Ghettosu içine kapatılışları gibi. Yalnız Chicago'da, 1944 ile 1946 arasında, beyaz mahallelerinde yerleşmek isteyen zenciler elli dokuz kere saldırıya uğradılar - beş kere tabancalı, yirmi iki kere taşlı ve yirmiden fazla yangın bombalı saldırı. Suçlular hiçbir zaman cezalandırılmadı.

Eğitim Servisi'nce yayınlanmış bir raporda, I. C. Brown, Amerika'nın çeşitli kısımlarında zenci Ghettolarındaki hayat şartları konusunda şöyle diyordu:

> «...Şehirlerde, döşenmiş yollar, havagazı boruları, kanalizasyon ve polis hizmetleri, zencilerin kabul edildiği bir tek hastane yoktur; sağlık merkezleri ve doğum evleri, varsa bile, daima içler acısı bir durumdadır.»

Chicago'da ve New York'ta zenciler arasındaki veremli oranı, 1947'de, beyazlardakinden beş kat daha fazla idi. Newark'ta ve New Jersey'de bu oran hemen hemen yedi kattı.

Doğum sırasında ölüm oranı, zenci anneler arasında, beyazlardakinden iki kat daha fazlaydı. Çocuk ölümü, zencilerde, beyazlardakinden yüzde yetmiş daha yüksekti.

Ortalama yaş, zenci Amerikalılarda, beyaz Amerikalılardakinden, ortalama olarak on yıl daha kısaydı.

Georgia senatörü ve Georgia Yüksek Mahkemesi eski üyesi Walter F. George, *Liberty* dergisinde yayınlanan bir yazısında: «Niçin inkâr etmeli ya da özür bulmaya kalkışmalı?» diyordu. «Federal Anayasa'nın metnine sadık kalmaya çok dikkat etmişizdir ama, zencileri beyazlarla eşit olduklarına inandırabilecek maddelerin ve kuralların ruhunu çiğnemekte de tam bir başarıya ulaşmışızdır. Hem, aynı şekilde devam da edeceğiz!»

2. BAŞKENTTE

District of Columbia Yüksek Mahkemesi hakimlerinden Wandell Philipps Stafford, bir gün şöyle demişti: «Bir ülkenin başkenti, bizde olduğu gibi deniz seviyesinde de bulunsa, mecazi anlamda, her yerden görülebilen bir yükseklikte kurulmuş olmalıdır... bir sembol olmalıdır başkent, büyük Cumhuriyeti taçlandıran bir sembol.»

Beyaz granitten muazzam binaları, dev anıtları ve kenarları ağaçlıklı geniş bulvarlarıyla Washington, savaştan sonra, Amerikan Cumhuriyeti'nin büyük geleneklerinin değerli bir sembolü olacağa benziyordu. Fakat, Birleşik Amerika başkentinin sahte güzelliği ve ağırbaşlılığı, aldatıcı bir sıvadan, dış görünüşten başka bir şey değildi. Bu güzellik ve ağırbaşlılığın altında, ırkçı peşin hükümetlerden, ırk ayrımından ve Nazilerdeki gibi, derisi beyaz olmayanların bilerek hoş görülüp aşağılatılmasından meydana gelmiş pis bir çamur gizliydi.

Beyaz Ev'in iki adım ötesinde ve Lincoln'un saygı uyandıran görkemli mezarının gölgesinde, 25.000 yani şehir nüfusunun dörtte birinden fazla zencinin kendi başlarına terkedilmiş yaşadıkları korkunç bir Ghetto

uzanıyordu. Kendi öz ülkelerinin başkentinde zenci yurttaşlar, «beyaz» otellerine, lokantalarına ve tiyatrolarına hattâ büyük mağazalarına sokulmuyorlardı; ayrı okullara devam etmek, ayrı hastanelerde bakılmak mecburiyetindeydiler; bazı sandviççilerde bir şey yerken oturma hakları bile yoktu.

1947'de Washington'da bir köpek mezarlığının sahibi, bundan böyle zencilerin köpeklerinin bu mezarlığa gömülemeyeceğini bildirdi. Zencilerin köpeklerini de kabul etmekte devam ederse beyaz köpeklerin hakarete uğramıyacağını bildiği halde, beyaz müşterilerinin, kendi ölü köpeklerine hakaret edilmesine tahammül edemediklerini söyledi...

Bir Hintli, Birleşik Amerika başkentinde bir yolculuktan sonra şöyle diyordu: «Washington'da bir zenci olmaktansa, Hindistan'ın kast sisteminde bir parya olmayı yeğ tutarım.»

1948 Kasımında yayımlanan, «Washington'da Irk Ayrımı, Başkentteki Irk Ayrımı Üzerine Millî Komite Raporu» adlı broşürde şu nokta belirtiliyordu:

> «Dışişleri Bakanlığımızın, yabancı ülkelerdeki temsilcilerimizin hareketlerini sınırlayan ülkelere sert protesto notaları gönderdiği zamanlar olmuştur. Fakat Washington renkleri sebebile uğrayabilecekleri hakaretlerden korumak için yabancılara refakat edilmesi gereken, dünyanın tek başkentidir.»

Rapor, beyaz olmayan bazı yabancıların Washington'da başına gelenleri daha iyi anlatabilmek için birkaç örnek veriyordu:

> «Savaş sırasında bir Afrika Ülkesinin Dışişleri Bakanı, Birleşik Amerika Dışişleri

Bakanlığınca Washington'a davet edildi; Bakanlık, misafir için, otelde bir daire ayırtmıştı. Fakat misafir, gece geç vakit gelince otel müdürü kabul etmedi kendisini. Gece yatağından kaldırılan, Dışişleri Bakanlığı'ndan bir memurun, otel müdürünü telefonla, «olağanüstü şartlar ve savaş» sebebile bakanı kabul etmeye ikna etmesi gerekti.»

«Porto-Riko'lu önemli bir senatör, sık sık Elçi'yi görmeye gelirdi Washington'a; Elçi, ona yatacak ve yemeklerini yiyecek bir yer sağlamak için bin türlü dolap çevirmek zorunda kalırdı. Bir defasında senatör, Aleksandria ailesince kabul edilmişti. Bir başka sefer, Porto-Riko'lu bir gazeteci evine götürmüştü onu. Nihayet elçi çaresiz kalınca bir gün, senatör, elçinin bürosunda bir kanape üzerinde uyumak zorunda kaldı.»

«Panamalı bir katolik, Washington'da bir katolik kilisesine gitmişti. Tam dua etmek üzere diz çökerken bir rahip yaklaştı yanına ve yazılı bir kâğıt uzattı. Kâğıdın üzerinde bir zenci kilisesinin adresi yazılıydı. Rahip, zenci katoliklere ayrılmış kiliselerin de bulunduğunu ve oralarda iyi kabul göreceğini söyledi ona.»

Fakat genellikle Washington'da, siyah derili yabancılarla zenci Amerikalılar arasında fark gözetiliyordu. Komite'nin Raporunda şu satırlar da yer alıyordu: «Başkent mağazalarının ve lokantalarının çoğu, zenci Amerikalılarla yabancıları ayırabilmenin ve sonunculara beyaz davranışı göstermenin önemini kavramış durumdadır... Çok kere, bir siyah yabancı, diplomatik pasapor-

tunu ya da kendisinin Amerikalı olmadığını belirten bir belge göstermek suretile oturup yemek yiyebilir.»

Amerika başkentindeki ırk ayırımı, sadece zenci Amerikalılara uygulanan bu ayrıcalık değildi.

Washington Gayrimenkuller Konseyi Kanunu'nun bir cümlesi şöyle bir şart koşuyordu: «Bir beyaz bölgesinde hiç bir mülk, beyaz olmayan ırktan kimselere satılamaz, kiralanamaz, salık verilemez ya da teklif edilemez.»

Washington Post'ta yayımlanan, «Zenci Barınakları Sorunu. Gecekondu Rekoru Başkentte» adlı yazısında Agnes E. Meyer, Washington'un zenci Ghetto'sunu şöyle anlatıyordu:

> «Yolculuğum sırasında... İnsanın hayâl edebileceğinden çok daha kötü konut şartları gördüm. Fakat ne Detroit'in zenci gecekondularında, hattâ ne de güney şehirlerinde, bizim Washington'umuzun dar sokaklarındaki kadar korkunç bir sefalet içinde yaşayan yaratıklar görmedim.
>
> Sadece evler bölünmekle kalınmamış, fakat daha çok insan alsın diye, hayvanların bile barınamayacağı kadar pis küçük odalara da kartondan bölümler yapılmıştı.
>
> Burke's Court'ta 14 kişi bir tek odada üstüste yığılmıştı; Dokuzuncu Caddede ufacık bir evde 19 kişi oturuyor, bir kadın üç çocuğuyla birlikte toprağın altında yaşıyordu
>
> Beş ya da altı kişinin bir tek odada, hattâ aynı yatakta uyuyarak yaşaması kolay rastlanır olaylardandır...»

District of Columbia nüfusunun yalnız yüzde otuzu zenciydi, fakat kötü konut şartları içinde yaşayanların yüzde yetmişi ile, veremden ölenlerin yüzde altmış dokuzu zencilerin arasında bulunuyordu.

Zencilere karşı uygulanan bu ırk ayırımı tedbirlerine, savaştan sonra Washington'da sadece göz yumulmakla kalınmamış hattâ hükümet tarafından bunlar desteklenmiştir de.

Başkent'teki ırk ayırımını incelemekle görevli Milli Komite'nin sözlerile söylersek:

> «Birleşik Amerika Hükümeti'nin en yüksek kişileri... siyahlara karşı yürütülen bu şüpheli kampanyaya katılmışlardır.
>
> Birleşik Amerika Hükümeti, kendi ilkeleri, görevi, kararnameleri ve emirlerine rağmen, başkentte yaşayan siyahlara çalışmada hak eşitliğini sistemli olarak reddediyor böylece şehirde ve bütün ülkede ırk ayırımına örneklik ediyor.»

Savaştan sonra hükümet daireleri, bir kere daha, zencilere en aşağı seviyelerdeki memurluk görevleri verdi. Dışişleri, Adalet bakanlıklarında, Krediler Bürosu'nda, Federal Ticaret Komisyonu'nda ve Devlet Bankası'nda zenci memurlar en düşük yerlere sürüldüler. Sayım Bürosu'nda, devlet basımevlerinde, gravür ve basım görevlerindeki zenci memurların çoğu, en az ücretli işlere veriliyor ve beyazlardan ayrı bürolarda çalıştırılıyorlardı.

Savaştan sonra Washington'da hükümetçe izlenen ırkçı politika öyleydi ki, Başkentteki ırk ayırımını inceleyen Milli Komite, Raporunun sonuç kısmında şöyle yazıyordu:

«Hattâ şu anda bile Federal Hükümet, ülkede herkesten çok, kişiyi kölelik şartları içinde yaşatmaktır. Bunun sorumlusu, tamamen hükümetin kendisidir; çünkü, bugün Washington'da bir çeyrek milyon zenciyi yurttaşlık haklarından yoksun bırakan zincirleri kırma gücünü o, sadece o elinde tutmaktadır.

Ve daha kötüsü, Hükümetin, bu zincirlerin daha da sıkılmasında payı vardır. Ancak Anayasa dışı sayılabilecek gayelerle mahkemeler, siyah derili insanların Ghettolara atılmasına yardım etmiştir. Devletin, yerleştirme, konut ve yapı büroları bu girişime katılmıştır. Başkanın tâyin ettiği il komisyonları ve diğer hükümet temsilcileri, siyah derili insanların belediye hizmetlerine, okullara, hastanelere ve eğlence yerlerine girmelerini yasaklayarak bu kuralın dışında kalmamıştır...

İnsanlar üstün ırk kanununa göre bölündüğü zaman, özgürlük ve adalet imkânsızlaşır. Ve bu, her yerden daha açık olarak başkentte kendisini göstermektedir...»

3. TENNESSEE'DE TERÖR

25 Şubat 1946 sabahı, Küçük Columbiya (Tennessee) şehrinde, askerden yeni gelmiş 19 yaşındaki zenci denizeri James C. Stephenson, annesile beraber, tamir için bıraktıkları radyolarını almak üzere *Castner and Knot* adlı tamirci dükkânına girdiler.

Bayan Stephenson, on üç dolarlık tamir ücretini ödedi. Radyosunu çalıştırmak istedi ama çalışmadığını gördü. «Ne bu?» dedi, «On üç dolar ödüyorum da radyom yine çalışmıyor!»

Bir zencinin, kendisiyle böyle konuşmasına sinirlenen tamirci William Fleming, tehdit edici bir hareketle tezgâhın gerisinden çıktı ve Stephensonlara dükkânı terketmelerini emretti. Onlar dışarı çıkarlarken satıcılardan biri James Stephenson'a arkadan vurdu. Aynı anda Fleming, Bayan Stephenson'un üzerine atıldı ve dövmeye başladı.

Zenci delikanlı, Fleming'in üzerine atıldı ve bir yumrukta vitrine fırlattı onu. Komşu bir dükkândan bir bakkal koşarak çıktı: «Gebertin şu pis zencileri!» diye bağırıyordu. Ve kalabalık toplandığı sırada birisi bağırdı: «Neden linç etmiyoruz şunları?»

Bu sırada polisler yetişti, polislerden biri sopasını genç Stephenson'a doğru kaldırdı. Bayan Stephenson: «Oğluma vurmayın» diye bağırdı. O zaman polis döndü ve ona da vurdu.

Ve Stephenson'lar tutuklandılar.

Emniyette, Komiser tutuklulara sordu: «Döğüşüyor muydunuz?»

«Evet» diye cevap verdiler.

«Suçlusunuz» dedi komiser, «Elli dolar.»

Bir adam koşarak emniyete geldi. «Dışarıda kalabalık toplanıyor,» dedi, «linçten bahsediyorlar.»

Komiser, Stephensonları oranın cezaevine sevketti ve kapattı...

Bu arada, C. Hayes Denton adlı bir yargıç, Stephensonlar aleyhine «öldürmeye teşebbüs ve kırık bardak parçası gibi tehlikeli âlet kullanmaktan» bir ipucu bulup buluşturmuştu. Denton, Stephensonları ancak 3.000'er dolar kefaletle serbest bırakabileceğini söyledi.

Öğleden sonra şerif, Julius Blair adında bir zenci iş adamına telefon etti: «Halk linç etmeden önce bir çek imzalayıp bunları buradan çıkarmalısınız,» dedi, «Halk ancak böyle dağılacak.»

Akşama doğru tüfekli tabancalı yüzlerce kişiden meydana gelmiş bir kalabalık Columbiya mahkeme binasının önünde toplanmıştı. İçki şişeleri elden ele dolaşıyordu kalabalıkta. Birkaç konuşmacı kalabalığı «bu pis zencileri bulmak için» onların özel mahallesine - Mink Slide'a - gitmeye çağıran konuşmalar yaptılar.

Fakat kalabalık, zenci mahallesine yürümek fikrile harekete geleceğe benzemiyordu. Bir söylenti yayıldı ortalıkta: Almanlardan ve Japonlardan aldıkları silâhlarla ve diğer ganimetlerle donanmış eski muharip zenciler saldırıyı püskürtmek için harekete geçirilecekti...

Mink Slide'da bir grup zenci, birçok eski muhariple birlikte kapı kapı dolaşıp herkese evlerine kapanmalarını ve sokağa çıkmamalarını tenbih etti. Eski muharipler, son anda ailelerini ve evlerini savunmaya yarayacak bir iki av tüfeği, iki tüfek ve birkaç tabancadan ibaret silâhlarını hazırlamışlardı.

Karanlık basarken, Mink Slide'da hemen hiç bir hayat belirtisi görülmüyordu. Birkaç bekçiden başka kimsenin bulunmadığı sokaklar bomboştu. Kapılar ardından sürgülenmiş, pencere kanatları kapanmıştı. Çocuklar arka odalara ve tavan aralarına saklanmıştı. Bütün mahalle ıssız, karanlık, endişeli bir bekleyiş içindeydi.

Gece basınca, Mink Slide'ın civarında beyazlarla dolu arabalar dolaşmaya başladı. Gecenin içinde aralıklı ateş sesleri duyuluyordu; arabadakiler karanlık içindeki binalara rastgele ateş ediyorlardı. İçinde dört polis bulunan bir araba geldi Mink Slide'a. Arabanın üzerinde polis arabası olduğunu belli edecek hiç bir işaret yoktu; karanlıkta saldırganlar tarafından görülünce, bir

ses duyuldu: «İşte ordalar!» Bir yaylım ateşi oldu. Ateşe tutulan polisler bir yarım tur yapıp şehrin merkezine kaçtılar.

İşte o zaman Columbiya Belediye başkanı, o sırada Nashville'de bulunan Vali McCord'a telefon etti ve Columbiya'ya acele destek kuvvet göndermesini istedi.

Şafaktan önce bir makineli tüfek bölüğü ile birlikte 500 eyalet muhafızı tam bir askerî donanımla Columbiya'ya doğru yola çıkarılmıştı. Eyalet muhafızları, Tuğgeneral Jacob Dickinson'un komutasında idiler. Columbiya'da, Eyalet Emniyet Müdürü Lynn Bomar'ın idaresindeki yetmiş beş polis diğer birliğe katıldı.

General Dickinson, bütün gece yerlerinden ayrılmamış olan silâhlı beyazların dikkatini çekmeksizin adamlarını Mink Slide'ın çevresine yaydı. Daha sonra generalin gazetecilere söylediğine göre, böylelikle «zenciler kuşatılmış oldu.»

Zenci mahallesine hücum sabahın beşinde başladı.

Saldırı, tam askerce yönetildi. Polisler, makineli tüfekler, otomatik tüfekler ve karabinalarla yolları açıyordu. Onların peşinden, sıkı saflar halinde miğferli, süngü takmış muhafızlar geliyordu. Evlere ve dükkânlara yaylım ateşi açılıyor, askerler duman içindeki sokaklardan ağır ağır ilerliyorlardı.

Nashville Banner gazetesi bu saldırıyı şöyle anlatıyordu:

> «O sabah polisler Mink Slide'a ya da «Zenci Sınırı»na gelir gelmez, makineli tüfekleri ve karabinaları ile mağazalara saldırmaya başladılar. Vitrinler parçalandı, kapılar söküldü ve bütün bürolar talan edildi...»

Columbia Daily Herald'da Tom Ketterson ve Paul Page, «Bu sahne, eski muhariplere, zaferden sonra bir

Avrupa şehrinden geçen Amerikan askerlerini hatırlatıyordu.» diye yazıyordu.

Fakat Atlantik ötesi Amerikan birliklerinin askerî taktiği ile Mink Slide saldırganlıklarının taktiği arasında büyük fark vardı. «*Lynching and Frame-up in Tennessee*» adlı broşürde Robert Minor'un hatırlattığına göre:

> «...Sadece zencilere ait olan yerler talan edildi; hiç bir beyazın mağazasına dokunulmadı; bu halile saldırı, yahudi mahallesine yapılan bir nazi saldırısına benziyordu.»

Emniyet Müdürü Lynn Bomar'ın kendi komutası altındaki polisler, mobilyaları parçalayarak, yiyecekleri ve eşyayı sokaklara fırlatarak zenci mağaza, lokanta ve bürolarını istilâ ettiler. Camları, tabelâları makineli tüfeklerle taradılar, kasaları kırdılar ve içindekileri ceplerine doldurdular.

Polisler, kapıları sökerek apartman dairelerine ve evlere girdiler. Kadın, erkek, çocuk demeden bütün içerdekileri aydınlatılmış sokağa çıkardılar. Tüfek dipçiklerile dövdüler onları, eller yukarda öylece beklemelerini emrettiler. Sonra uzun bir kuyruk halinde şehrin sokaklarından geçirilerek hapishaneye götürüldü zenci tutuklular...

Öğleyin, Vali McCord, Columbiya'ya geldi. Belediye yetkililerile alelacele yapılan özel bir toplantıda, linç kelimesinin bir daha ağıza alınmaması konusunda anlaşmaya varıldı. Bu olay, resmen, tam zamanında bastırılmış «silâhlı bir zenci ayaklanması» olarak gösterilecekti. Vali'nin sekreteri Bayart Tarpley, gazetecilere, zencilerin bir süredir «Eyaletin köşe bucağından» silâhlar satın aldıklarını öğrenmiş olduğunu söyledi.

O gün *Columbia Daily Herald*'da şunları yazıyordu:

«Zenciler, egemen bir halkı asla boyunduruk altına alamazlar; yapacakları en iyi şey, aklı başında siyahların bunu tez elden anlamalarıdır...»

Bütün Amerika'da gazeteler, Tennessee'de Columbiya'da «Zenci Ayaklanması»na dair başlıklarla çıkıyordu.

Yetmiş zenci tutuklandı; aralarında çoğu öldürmeye teşebbüsle suçlandı. Denton, 5.000'er dolar kefalet akçesi biçti her birine: yani tüm olarak 350.000 dolar.

Tutuklanan zencilerin ilk soruşturması bile hapishanede yapıldı. Tutuklular birer birer hücrelerinden çıkartılıyor, sıkı korunan uzun koridorlardan geçirilerek, her zaman şerifin yemek salonu olarak kullanılan bir odaya kabaca itiliyorlardı. «Konuşurlarsa» ve komplo hakkında bütün bildiklerini söylerlerse kendilerine iyi davranılacağı söyleniyordu. Fakat bütün kandırmalara, tehditlere, işkencelere rağmen hiçbir mahpus «konuşmadı»...

28 Şubat günü üç mahpus, şerifin yemek salonuna götürüldü. William Gordon, James Johnson ve Napoleon Stewart idi adları; Polisin diliyle «inandırıcı cevaplar» veremedikleri uzun bir soruşturmadan sonra üç adam, yardımcı şerifler ve askerler tarafından bitişikteki bir büroya alındılar.

Birden, bir makineli tüfek sesi duyuldu.

Gordon ve Johnson, King's Daughter hastanesine götürülürken yaralarından kanlar fışkırıyordu. Hastanede kendilerine kan verildi fakat yatırılmadılar; *Washington Post*'un deyimiyle, bu hastane «bir beyaz hastanesi» idi çünkü. İki adam Nashville'e götürülürken yolda öldüler.

Her yandan, hükümetin duruma el atmasını isteyen dilekçeler yağıyordu. Aynı zamanda bir Büyük Federal Jüri, Columbiya olayları ile ilgili bir soruşturma açmaya çağrıldı.

Jüri üyesi olarak tâyin edilen bütün kişiler, beyaz'dı.

İki aylık soruşturmadan sonra jüri, ortada «medenî hakların çiğnenmesi» diye bir şey olmadığını ve Columbiya'da güya bir linç teşebbüsü olduğunu gösteren hiç bir delil olmadığını bildirdi.

«Büyük Jüri, «Komünist basında» çıkan «suçlayan yazılar»a karşı sert cevaplar verdi...

Fakat millî basın, Büyük Federal Jüri'nin kararlarını yayınlarken, Adalet Bakanı Clark'ın tâyin ettiği ve bütün duruşmalara başkanlık etmiş olan yargıç Elmer D. Davies'e ait son derece ilgi çekici bir olayı atlamıştı. Bu olay, şuydu: Yargıç Davies - 19 Temmuz 1919'da *New York Times*'ta çıkan bir habere göre - Ku Kluks Klan'ın üyesiydi ve kendisi de saklamıyordu bunu.

4. ATEŞ, KIRBAÇ VE İP İLE...

6 Haziran 1947'de *Life* dergisi, «Linç Güneyin Tarihini Zenginleştirdi» adlı yazıda, Güneydeki zencilerin «adalete kavuşturulmasında atılan adım»dan duyduğu sevinci anlatıyordu.

Güney Carolina'da Greenville'de, geçen yılın Şubat ayında bir beyaz taksi şöförü öldürülmüştü. Mahallî makamlar derhal Willie Earle adında bir zenci gencini yakalamışlardı. *Life*'da şöyle yazıyordu: «Ertesi sabah erkenden bir grup taksi şoförü, Earle'ı bulmak için hapishaneye gittiler. Hapishaneden alıp yakınlarda bir yer olan Pickens'e götürdüler onu. Dövmeye başladılar, tek-

melemeye, dipçiklerle vurmaya. Sonra beş yerinden bıçakladılar, bacağından iri bir parça kestiler, en sonra da üç kurşunla beynini dağıttılar.»

Linçe katılanlardan yirmi altı kişi yargılandı. Jürinin verdiği karar, «suçsuzdurlar» oldu.

Sanıkların salıverilmesinden sonra, tabanca ile Earle'ın beynini dağıtmış olan R. C. Hunt, bir eğlence düzenledi ve orada: «İki yanlı bir adalet oldu bu» dedi. Yine linçe katılanlardan biri olan Duran Keenan, basına şunları açıkladı: «Bu ülkede bugüne kadar olmuş olan en güzel şeydir bu.»

Life dergisi, olay üzerindeki izlenimlerini verirken dâvayı doğruluyordu, çünkü «ilk defa olmak üzere, kaba bir linçin üzücü hikâyesi, adaletin kayıtlarına geçmişti.»

> «Dokuz gün süreyle, en büyük ciddiyetle yargılandılar... Dâva, insanların renkleri ne olursa olsun, kelimenin tam anlamı ile demokrasisinin var olduğunu düşünenleri kandıracak gibi bitmedi... Ama yine de tarihe bir bölüm daha yazılmış oldu. Şurası belliydi ki, artık linç çeteleri Güney'i kendileri için emniyetli bir yer sayamazlardı, ya da hiç olmazsa linç olayları tamamen gizli kalamayacaktı artık.»

13 Ağustos 1947'de, *Life*'daki yazının çıkışından iki ay sonra New York Times «Georgia İlerliyor» adlı bir başyazı yayımladı. Yazıda, Georgia'da, Brunswick yakınındaki Anguilla hapishanesinde sekiz zenci mahpusun öldürüldüğü söz konusu ediliyordu.

11 Temmuz 1947'de Anguilla kampından bir grup zenci, çıngıraklı yılanların çok bol bulunduğu bir bataklıkta çalışma emri almışlardı. İçlerinden bazıları çekin-

diler ve kendilerini korumak için çizme istediler; fakat gardiyan H. G. Worthy, hiddetle, kampa dönmelerini emretti. Hapishanenin demir parmaklıkları önüne gelince, «elebaşılar» olmakla suçladığı beş mahpusa ileri çıkmaları emrini verdi. Mahpuslar itaat etmeyince Worthy muhafızlara «Ateş!» diye bağırdı. Muhafızlar ve gardiyanlar ateş açtılar.

Beş mahpus derhal öldü. Diğer üçü ölüm derecesinde yaralandı.

Dâva sırasında gardiyan Worthy, zencilerin «kaçmaya» teşebbüs ettiklerini iddia etti. Jüri, gardiyanın ve muhafızların «görevde olduklarını» ve «disiplini tutmak gayesile böyle hareket etmiş olduklarını» açıkladı. Jürinin kararı şöyle devam ediyordu: «Bu adamlar zincirlenmiş olsalardı böyle şeyler olmazdı.»

Siyah Derili İnsanların Kurtuluşu Millî Birliği ve diğer bazı liberal kuruluşların protestolarının baskısı ile gardiyan ve dört muhafız, medenî haklarla ilgili federal kanunları çiğnemekten hüküm giydiler. Federal dâva sırasında savunma avukatı, adamların, hapishaneyi ele geçirmek için hazırlanmış «komünist eğilimli bir komplo»yu bastırmak için ateş etmek zorunda kaldıklarını söyledi. Sekiz dakikalık bir konuşmadan sonra, yalnızca beyazlardan kurulu federal jüri sanıkları salıverdi.

New York Times, «Georgia İlerliyor» başlıklı yazıda şöyle diyordu:

> «Güneyde her gün biraz daha sıklaşan ırkçı baskı kudurganlıklarının hiç olmazsa insana cesaret verici yanı, ilerisi için umut verici tepkiler doğuruyor olmasıdır... Bütün Güneyde olduğu gibi Georgia'da da bilinçleşme artıyor ve özgürlük, yavaş fakat güvenli adımlarla ilerliyor.»

14 Mart 1947'de Dışişleri Bakanı George C. Marshall, Dört Büyüklerin Moskova toplantısı sırasında şunları söylüyordu:

> «Görüyorum ki, «demokrasi» kelimesi, çeşitli şekillerde anlaşılabiliyor. Bu kelimenin Amerika hükümeti ve halkı için temel bir anlamı vardır. Biz, insanların, ellerinden alınamaz bazı haklara sahip olduklarına inanıyoruz...
>
> Bu, her ferdin, korku ve şiddet altında olmadan, kendi arzusuna göre zekâsını geliştirmek ve ruhunu yüceltmek hakkını da içine alır... Biz, kanunlara saygılı yurttaşların, çalışma haklarının ellerinden alınacağı ya da mutluluğu arama özgürlük ve olanağını kaybedecekleri korkusuyla yaşadığı bir toplumun hür olamıyacağını düşünüyoruz.»

Bakan Marshall'ın bu sözleri söylediği aynı yıl içinde Birleşik Amerika'da zenci yurttaşların, bu «ellerinden alınmaz haklarının» apaçık bir tarzda çiğnenmediği pek az gün oldu. İşte bu sayısız olaylardan birkaçı:

«Atlanta, Georgia, Şubat — Bir beyaz çetesinin, zenci papaz A. C. Epps'e beyaz mahallesini terketmesini salık vermelerinden iki hafta sonra papazın evi dinamitlendi. Epps'in evinden çıkarlarken beyazların polislerle şakalaştıkları görülüyordu.

Smithfield, Kuzey Carolina, Nisan — Baltimore'da Providence hastanesinin zenci bekçisi Fletcher Martin, Kuzey Carolina'daki evine dönüyordu trenle. Zencilere ayrılmış vagona binmek istemeyince trenin kondüktörü, üzerine ateş etti ve öldürdü onu. Kondüktör, Martin'e ateş ettiği sırada «meşru müdafaa» halinde bulunduğunu iddia etti.

Rocky Mounut, Kuzey Carolina, Mayıs — Zenci taksi şoförü Willie Pittman'ın cesedi, Rocky Mount yakınlarında bir küçük yol kenarında korkunç bir şekilde parçalanmış olarak bulundu. Başı ezilmiş, kolları ve bacakları kesilmişti.

Sardis, Georgia, Matıs — Temple Üniversitesi'nde eski muhariplerin bursuyla okuyan Joe Nathan Roberts adlı yirmi üç yaşında bir zenci öğrenci, bir beyaza «efendim» demediği için öldürüldü. Katinin kılına bile dokunulmadı.

Hamilton, Georgia, Mayıs — Henry Gilbert adında bir zenci çiftçi, Harris vilâyeti hapishanesinde polisler tarafından öldürüldü. Başı ve kaburgaları ezilmişti.

Lettworth, Louisiana, Temmuz — Bir kır bekçisiyle, ormanda sincap avlayan 83 yaşındaki William Brown adlı bir zenci arasında ağız dalaşı oldu. Bekçi, Brown'ı ormanın kenarına çekti ve arkadan ateş etti üzerine. Sonra yakınlarda oturan beyaz bir çiftçiye gitti ve: «Pis bir zenciyi öldürdüm şimdi, gidin ailesine haber verin» dedi. Komiser, tutanağında: «Öldürme haklıdır, çünkü bekçi meşru müdafaa durumunda bulunuyordu» diye yazdı.

Calhoun, Lousiana, Temmuz — Wesley Thomas adında bir oduncu, beyaz bir çiftçinin yanındaki işini terketti; çiftçi, Thomas'ı öldürene 50 dolar vermeyi vâdetti: güya kendisini açıkça tehdit etmişti zenci. Başka bir çiftçi Thomas'a rastladı ve öldürdü, sonra şöyle söyledi: «Onu tam eve sığınmaya çalışırken hakladım». Komiser, bu cinayeti «haklı bir öldürme» saydı ve katilin «meşru müdafaa halinde» bulunduğunu söyledi.

Prentisse, Missisipi, Ağustos — Bir linç çetesi, ırza geçme suçu ile suçlanan Versie Johnson adlı bir zenci

marangoza suçunu itiraf ettirmek için sekiz saat şerifle beraber çalıştı. Şerif ve iki yardımcısı tutukluyu öldürdüler sonunda. Şerif, müfettişe, soruşturmanın «artık bir faydası kalmamış olduğunu» söyledi, çünkü, iki polisin, tabancalarını kapmak için ileri fırladığı bir sırada Johnson'u öldürdüklerini söyledi.

New York, New York Eyaleti, Ağustos — Savaşta sakatlanmış genç zenci müzikçi Lloyd Curtis Jones, Columbus Meydanı yanındaki Central Park'ın girişinde bir küçük grupla şarkı söylüyordu. Polis memuru Français LeMaire, oradan uzaklaşmasını emretti ve elindeki copla tehdit etti. Jones diretti. Polis elindeki sopayla Jones'in kafasına öyle bir vurdu ki sopa kırıldı. Jones kendisini korumak için elini kaldırdı. O zaman LeMaire tabancasını çekti ve Jones'in karnına üç el ateş etti. Jones, ağır yaralandı, sonra da öldü. Kısa bir soruşturmadan sonra LeMaire serbest bırakıldı.

Louisville, Kentucky, Kasım — İki polis memuru, bir şekerci dükkânına girdiler ve George E. Kelly adlı bir zenciyi karışıklık çıkarmakla suçladılar. Kelly, polislerden birinin tabancasını almaya yeltendi. Polis, Kelly'yi öldürdü, vücudunu kurşunlarla delik deşik etti. Kılına bile dokunulmadı polislerin.

7 Ocak 1947'de Başkan Truman, Kongre önünde şöyle konuştu:

> «Bizim asıl gücümüz manevidir. Bazı şeylere inanan bir milletizdir biz. İnsan onuruna inanırız.
>
> Bir insan olarak ferdin refahına ve haklarına karşı derin saygı duyarız.
>
> İlk görevimiz, yurttaşlarımızın temel haklarını tamamile güven altına almaktır...

İnsan haklarının ne yolla olursa olsun çiğnenmesi, demokrasinin temel ilkelerinin ve insana verdiğimiz değerin çiğnenmesi demektir.»

Oysa aynı yıl içinde, linçe karşı, vergilere karşı kanun tasarıları Kongre'de uyutulurken, siyah Amerikalıların temel haklarının çiğnenmesi konusunda Georgia'da, New Jersey'de, Tennessee'de, Michigan'da Güney Carolina'da bir sürü suç işleniyordu.

New York Eyaleti senatör seçimlerinde Cumhuriyetçi Parti adaylığına seçilmiş olan John Foster Dulles, 15 Eylül 1949 da,

«Amerika, bugünkü durumuna, halkımız, insan varlığını en önemli ve dünyanın en değerli şeyi olarak bildiği; manevi ve fikri gelişimi, iyi ve rahat şartlar içinde yaşama imkânı ona asil tasarılar hazırlamak ve büyük eserler meydana getirmek cesaretini verdiği için gelmiştir.»
diyordu.

Oysa, 1947 yılında belli başlı üç zenci gazetesi olan «*Afro-American, Pittsburgh Courier ve Chicago Defender*'de görülebilen haber başlıklarından bazıları şunlardı:

BİR ADAM 50 POLİS TARAFINDAN AĞIR ŞEKİLDE YARALANDI. JÜRİNİN KONUŞUP KARAR VERMESİ BEŞ DAKİKA SÜRDÜ. POLİSLER SERBEST BIRAKILDILAR. (Miami, Florida, 22 Ocak)

GÜNEYDE İKİ ZENCİ DAHA ÖLDÜRÜLDÜ. (Bessemer, Alabama ve Fort Myes, Florida, 13 Şubat)

BİR FLORİDALI, BİR BEYAZLAR ÇETESİ TARAFINDAN KIRBAÇLA DÖVÜLDÜ VE DELİRDİ. (Orlando, Florida, 19 Mart)

BİR ALABAMA YARGICI, BİR ŞERİFİ, ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜSLE SUÇLUYOR. POLİSLERİN, 7 KİŞİYİ KIRBAÇLA DÖVDÜĞÜ SÖYLENİYOR. (Chattanooga, Tennessee, 30 Nisan)

BİR YARGIÇ, MAHKÜMLARI KLANA TESLİM EDEN BİR GEORGİA ŞERİFİNE İŞTEN EL ÇEKTİRDİ. (Trenton, Georgia, 21 Mayıs)

BİR KADINA SALDIRILDI. ALABAMALI İKİ POLİS MEMURU OLAN SANIKLAR SERBEST BIRAKILDILAR. (Montgomery, Alabama, 28 Mayıs)

NEW JERSEY'DE KÖLELİK: ASBURY PARK'TA BİR KÖLELİK OLAYI HAKKINDA SORUŞTURMA AÇILDI. (Asbury Park, New Jersey, 18 Haziran)

BİR TOPRAK MESELESİ YÜZÜNDEN LİNÇ. (Houston, Missisipi, 16 Temmuz)

GÜNEY CAROLİNA'DA BİR BEYAZ KENDİSİNE SÖVEN ON YAŞINDAKİ BİR ÇOCUĞU ÖLDÜRDÜĞÜ İÇİN TUTUKLANDI. (Spartansburg, Güney Carolina, 19 Temmuz)

BİR ESKİ MUHARİBİN KATİLİ BİR BEYAZ SERBEST BIRAKILDI. (İrvington, Georgia, 23 Temmuz)

CHATTANOOGA'DA BİR EV DİNAMİTLENDİ. (Chattanooga, Tennessee, 30 Temmuz)

MAHKÜMLAR KÖLE GİBİ ÇALIŞTIRILIYOR. SABIKALI GARDİYAN HAKKINDA YENİ BİR DÂVA AÇILIYOR. (Dallas, Teksas, 30 Temmuz)

MİSSİSİPİ'DE BİR ÇİFTLİKTE 140 İNSAN KÖLE GİBİ ÇALIŞTIRILIYOR. (Jackson, Missisipi, 3 Eylül)

GEORGİA'DA 5 KİŞİ BİR ÇİFTÇİYİ LİNÇ ETTİ. (Bainbridge, Georgia, 10 Eylül)

KLAN'IN HAÇI WASHINGTON'DA YAKILDI. (Washington D. C. 12 Eylül)

Fakat savaştan sonra hüküm süren bu korkunç terör, Amerikalı zencileri korkutamadı.

Yeni Yol döneminde elde edilmiş hakları sadece korumaya değil, daha da genişletmeye kararlı olan zenciler, her yerde sert bir tepki gösterdiler. Diğer ilerici Amerikalılarla birleşerek mahalle ayırımını ortadan kaldırmak, çalışmada ırk ayırımına son vermek, bütün diğer ırkçı baskılarla birlikte siyahlara karşı sert gösterileri durdurmak için kampanya üstüne kampanya açtılar.

Güneydeki seçimler sırasında elde edilen olağanüstü ilerlemeler, siyahların ateşli savaşçı ruhunu göstermektedir. Ku Kluks Klan'ın tehditlerine, polis baskısına ve birtakım kanunî ve gayrı kanunî engellere rağmen Güney'de, oy veren zencilerin sayısı, 1940'ın 211.000' ine karşılık 1948'de bir milyonu geçti.

Birleşik Amerika zencileri, neyle karşılaşırlarsa karşılaşsınlar, insan olarak hak eşitliklerini ve Amerikalı olarak medenî haklarda eşitliklerini kesin olarak elde etmeye kararlıdırlar.

PEEKSKİLL OLAYLARI

Nazi Radyosu müdürü ve Goebbels'in yardımcısı Eugene Hadamovski, daha 38'den önce şöyle yazıyordu: «Propaganda ve kuvvet, asla mutlak antitezler değillerdir; kuvvetin kullanılışı, propagandanın bir kısmı olabilir. Onun etkisini artırmak için her türlü çareye baş vurulabilir:

Kişiyi heyecanlandıran sivriltilmiş oklar ve alabildiğine başıboş, koyu bir propaganda; yeni taraftarlardan kurulu geniş örgütler, resmî ya da yarı resmî kurumlar teşkili; kişisel terör ve toplu terör...»

1949 yazı süresince, komünist düşmanı propaganda inanılmaz bir dereceyi bulmuşken, Amerika'da Eugene Hadamovski'nin tezinin uygulanışına benzer bir olay geçiyordu.

Komünist Partisi'nin on iki idarecisi, New York Federal mahkemesinde, Hükümeti zorla ve şiddetle tehdit etmiş olmak suçundan yargılanırken, Amerika'da zorun ve şiddetin gerçek kışkırtıcıları seksen kilometre kadar içerde çalışır durumdaydı.

Paul Robeson, 27 Ağustos gecesi, Peekskill şehri (New York Eyaleti) yakınındaki Lakeland Acres'da bir açık hava konseri verecekti. (Konser, Medenî Haklar Derneği'nin Harlem Bölümü yararına tertiplenmişti. Anayasadaki hakların savunulması için kurulan bu örgüt, Başsavcı Clark'ın «bozguncu» örgütler listesinde yer alıyordu.)

Konserden dört gün önce *Peekskill Evening Star* gazetesi şöyle bir başlıkla çıkıyordu: «Robeson'un konseri, «bozguncu» bir örgütü destekliyor.» Daha ileride şöyle yazıyordu: «Tasvip anlamına gelen pasif sükût zamanı artık geçmiştir...» Mahallî Ticaret Odası başkanı ve sözde yurtsever diğer örgütler, bu «Amerikan olmayan» konsere hücum ettiler. Eski muharipler derneği, konser akşamı bir yürüyüş ve bir protesto gösterisi düzenlemeye karar verdi.

Konser yapılmadı.

Paul Robeson geldi fakat Lakeland Acres'a girremedi. Zincirlerinden boşanmış bir kalabalık geçidi kapatıyor ve alanda herkesin ilerlemesine engel oluyordu. Araba park yerine uzanan üç kilometreden fazla bir yol, tampon tampona birbiri arkasına yığılmış arabalarla tıkanmıştı. Görünürde polis memuru yoktu.

Hava kararırken, bir serseri takımı, alanda dizilmiş olan açılır kapanır sandalyeleri parçalamaya koyuldu; onlara büyük bir ateş yaktılar ve sonra, alana girebilmiş oln insanların üzerine çullandılar. «Hiçbiriniz buradan çıkamayacaksınız... Yaşasın Hitler! Onun eseri tamamlanacaktır...» diye bağırıyorlardı.

Birkaç düzine insan, hemen alanda savunma tertibi aldılar. Saat 20.30'da içlerinden biri karanlığın yardımı ile, uluyan kalabalığın arasında kendisine bir yol açabildi ve polise telefon etmeye koştu. Gördüklerini daha sonra şöyle anlatıyor:

«Alanın giriş yerinden bir zenci ile iki beyazın yaklaştıklarını gördüm. Kalabalık onları durdurdu. Bir düzine insan zenciyi yokuşa doğru sürdü. O ise boyuna: «Amerikalıyım ben! Bir konsere gitmeye hakkım yok mu?» diye tekrarlıyordu. Birdenbire adamlardan biri ona vurdu. O, yere yuvarlandı. Bütün serseri takımı: «Öldürün! Bitirin işini!» diye bağırarak üzerine çullandı. Yumruklamaya, tekmelemeye başladılar. Sonra ayaklarının altında çiğnediler. Tam bu sırada kenarda resmî elbiseli bir adam gördüm. Ona, «Ne duruyorsun arkadaşım, rezalet bu!» dedim. O, «Doğru,» dedi. «Amerika'da böyle şey olur mu?» Ve kavganın ortasına atıldı. Arabaların arasına gizlene gizlene zenciyi ormana kadar sürükledim. Yoksa onu öldüreceklerdi sanırım.»

20 Ağustosta *New York Herald Tribune,* konsere gitmek isteyen insanların öğradığı saldırıyı şöyle anlatıyordu:

«...Taşlardan ve odun kütüklerinden bir barikat onları durdurdu; sonra, arabalarından inmeleri yoksa zorla dışarı atılacakları emredildi. Erkekler sıkı sıkıya bağlandı, kadınlar saldırıcıların alayları arasında uzaklaşabildiler. Arabaların üstü, kapıları ve pencereleri taşlarla tahrip edildi; sekiz araba devrildi. Sabahın ikisine doğru hurdacılar arabaları aramaya geldiler.»

Nihayet polis gelip, ortalığı şöyle bir yatıştırana kadar kavga saatlerce sürdü.

Olayın ertesi günü, bir pazar öğle sonu, oralarda oturanlardan, onlara kızmış 1500 kadar insan, Katonah'ta Dr. Samuel Rosen'in arazisinde toplandılar; Westchester Kanun ve Düzen Komitesi'ni kurdular ve oybirliği ile Paul Robenson'u yeniden Peekskill'de konser vermek için dâvet etmeye karar verdiler. Komite, «Örgütlü haydutluğa Birleşik Amerika'nın en küçük bir parçasını bile terketmeyi reddederiz» diye açıkladı. «Özgürlüğümüz ve medenî haklarımız hâlâ yürürlüktedir.»

Salı akşamı, 8.000 kişi, Peekskill olayını protesto etmek için Harlem'de Golden Gate Ballroom'da toplandılar. Kalabalık önünde konuşan Paul Robeson Westchester İline konser vermek için yeniden gelmek istediğini haber verdi.

Konser, 4 Eylül Pazar günü öğleden sonra Hollow Brook Şehir Klübü'nde verilecekti.

Konser günü yaklaştıkça Peekskill'de hava gerginleşiyordu. Oranın eski muharip örgütleri, konserin verileceği yerin civarında muazzam bir protesto yürüyüşü yapmaya karar verdiler. Şehir, ilânlarla ve afişlerle kaplandı: «Peekskill'i örnek al! Amerika ayağa kalk!» Arabaların ve otobüslerin üzerinde: «Komünizm = Hıyanet — Komünizmin desteği Yahudiler! Bunun için Yahudilere karşıyım» yazılarını taşıyan pankartlar görülmeye başlandı. *Daily Compass*, civarda tatilde olan insanların «bir hücuma karşı gece gündüz erkeklere nöbet bekletecek kadar kendilerini tehlikede» hissettiklerini anlatıyordu.

Konserden evvelki gece, barlarda, kahvelerde Peekskill'in köşe başlarında gencecik çocuklar «Pis komünistlerle» «pis zencilere» ve «yahudilere» yapacakları şeyler için açıkça söz veriyorlardı.

Westchester Kanun ve Düzen Komitesi'nin ricaları

üzerine Vali Thomas E. Dewey, konser günü Peekskill'e polis birlikleri göndermek zorunda kaldı.

Konseri tertip edenler de kendi yönlerinden, dinleyicilerin korunmasını güven altına almak için 2.500 faşist düşmanı eski muharip çağırttılar. Milletlerarası Deri ve Köseleciler Birliği başkan yardımcısı ve Amerikan ordusunda yedek subay olarak hizmet görmüş olan Leon Straus'ın kumandası altında eski muharipler, konser günü, güneşin doğuşundan az evvel Hollow Brook Şehir Klübü'ne geldiler. Alanı tamamen çeviren, omuz omuza bir savunma kordonu kurdular.

Öğleyin dinleyiciler akın etmeye başladı. Bazıları, aileleri yanlarında olarak otlar üzerinde yediler öğle yemeğini. Giriş yerine yakın küfürler ve tehditler savuran nümayişçi kalabalığı tutan polis kordonu arasından geçtiler. Kalabalıktan bazıları: «Namussuz komünistler, yahudiler, pis zenciler... girin, girin, ama bir daha çıkamayacaksınız dışarı» diye bağırıyorlardı.

Saat 14'de konser başladığında alanda 20.00'e yakın insan vardı. Paul Robeson'un sesi halkı susturdu. Ortalığı yıkarcasına alkışlar, yankılana yankılana tâ komşu tepelere kadar gidiyordu.

Çıkışta, polis memurları arabaları ve otobüsleri sık bir ormanın içinden geçen dolambaçlı bir yola sevkettiler. Taş, çakıl, şişe ve tuğlalarla silâhlanmış yüzlerce adam yol boyunca pusuya yatmıştı. Yoldan akan arabalar, taş ve şişe yağmuruna tutuldular.

Saldırının kurbanlarından bazılarının daha sonra yaptıkları açıklamalardan birkaç parça:

> «Bir polis memurundan, bize taş yağdıran bir adamı yakalamasını istedik. «Kafan parça parça olmadan arabana dön pis yahudi!» diye cevap verdi.

«Polis memurlarından ve bekçilerden yardım isteyen birçok yaralı gördüm. Onlarsa, gülmeye, «pis yahudi», «pis zenci» diye küfretmeye ve kalın sopaları ile dövmeye başladılar yardım isteyenleri. Arabalara ve otobüslere taş atan polis memurları ve bekçiler bile gördüm.»

«Otobüste bulunan kadınlara ve çocuklara, yere yatmaları emri verildi. Kadınlar, havada uçuşan taşlardan ve şişe parçalarından korumak için çocukların üzerine kapandılar... Birçok serseri, otobüse biraz daha yaklaştı ve iyice nişan alarak birkaç kadının tam başına fırlattı taşları.»

«Bekçilerden biri şöyle dedi: «Bu namussuzların işini bitirelim artık.» Onlardan biri, benim bulunduğum arabanın önünde durdu. Nişan aldı. Ve bir ayağı ilerde, kalın sopasını sol gözüme salladı... Gözüm kurtuldu; sopa gözkapağımın ucunu sıyırdı. Kanamaya başladı. Polis memurları inmemizi emrettiler... 15-20 kişilik polis kordonunun arasından geçmek zorunda idim. Her biri sırtıma veya kafama bir sopa indirdi. Beni yere yıktılar ve vurmaya devam ettiler. Geçen hafta elimi yakmıştım, elimde sargı vardı. Bir polis bunu farketti. Elime bastı, topuğuyla bandı sökerken yanmış parmaklarımdan birini kırdı.»

«Bir sürü külhanbeyi otobüsün önüne fırladı ve koca bir taş fırlattılar. Taş elime geldi, bir de baktım ki, orta parmağımın üçüncü boğumu, eklem yerinden sarkıp du-

ruyor. Polis ve bekçiler bütün bunlar olurken gülerek seyrediyorlardı.»

Ölü sayısı yüzlerce idi. Birçok erkek ve kadın ağır şekilde yaralanmıştı.

Elliden fazla otobös ve yüzlerce özel araba, güruhun zorbalığının acıklı izlerini taşıyordu: camları kırılmış, kapıları sökülmüş, tamponları eğrilmişti.

New York Age adlı bir zenci gazetesinin muhabiri Leslie Matthews «Bu yazıyı Peekskill cehenneminden ayrıldıktan henüz birkaç saat sonra yazıyorum» diyordu. «Kalabalığın çılgın uğultusunu, atılan taşların, camlara ve insan vücutlarına çarpınca çıkardığı sert ve kuru sesi hâlâ duyuyorum. Kadınların feryatlarını, çocukların bağırışlarını, çıldırmış genç adamların yapılanları doğrulayan bağırtılarını ve küfürlerini hâlâ duyuyorum. Hep, taze yaralardan akan kanın mide bulandıran kokusunu; insanları tuğla, şişe taş ve sopaların erişiminden cesaretle uzak tutmaya uğraşan arabaların ve otobüslerin egzos kokusunu hâlâ duyuyorum. Her yerde, aynı şiddet ve kargaşalıkla yüklü ağır havayı hissediyorum. Hep Peekskill'i duyuyorum, hissediyorum, gözümün önünden gitmiyor hiç.»

Memleketi bir uçtan bir uca, bir isyan ve ayıplama duygusu sardı. Sayısız yurttaş, dinî örgüt ve sendika, ünlü kişiler protestoda bulundular.

Christian Science Monitor şöyle yazıyordu:

> «...Eğer böyle bir topluluk, toplanma ve söz özgürlüğü gibi Anayasa'da yazılı temel hakları çiğneyecek güçte kargaşalıklar çıkartabiliyorsa, Amerika'da pek az şehir kendini güven içinde hissedebilir.»

Peekskill olayı üzerine soruşturma açılması için Westchester Komitesi'nce daha sonra yayınlanmış olan «*İşte Deliller: Peekskill - USA*» adlı broşürden bir parça:

«Size bu raporu sunanlar bu bölgede oturanlardır. Evlerimizi burada yaptık, çocuklarımız burada okula gittiler...

Şimdi artık biliyoruz ki, bu başımıza gelen şeyin adı faşizmdir. Artık uzak bir yerde Alman halkının başına gelmiş bir şey söz konusu değildir. Şimdi günlük yaşayışımızı tehdit eden, kaçınılmaz ve kişisel bir şey söz konusudur.

Buralı bir satıcı şöyle diyor: «Köyümüze mektup taşıyan genç bekçi, üç yıldır her sabah bana gülümseyerek günaydın diyen bekçi, Robeson'un birinci konserine saldıran kudurmuş kalabalığın arasındaydı.» - Bir yaşlı yurttaş bize şöyle dert yandı: «On altı yıldır çocuklarımızın saçlarını kesen bir berber, ikinci konserden çıkışta arabalara saldıran topluluğa katılmakla övünüyor.» - Bir ana bize şöyle dedi: «Kızımızın en iyi sınıf arkadaşı ona, Peekskill'de konser veren Robeson'u dinlediği için suratının tam ortasına bir taş hakettiğini söyledi.»

Yazı şöyle bitiyordu:

«Sizin de, henüz vakit geçmeden hareket geçeceğinizi; gözlerinizi ve kulaklarınızı gerçeğe asla kapamayacağınızı; faşizm denilen bu çirkin belânın yurdumuz insanlarına saldırmasına ve onları hırpalamasına meydan vermeyeceğinizi umarak bu broşürü gönderiyoruz size.»

OKUYUCUYA

Bu kitap bitmedi daha.

Bu satırları yazdığım sırada Amerikan halkına karşı hâlâ ihanet edilmekte... Tam şu sırada, birtakım şüpheli dolaplar, özgürlüklerimizi ve yaşayışımızı her zamankinden fazla tehdit etmekte.

Bugünkü bunalım karşısında bizler, geçmişin derslerini hatırda tutmalıyız. Her taraftan yükselen cırlak sesler, memleketimiz için gerçek tehlikenin sağdan değil, soldan geldiğini, bize tuzak hazırlayanların gericiler değil, devrimciler olduğunu söylüyor. Fakat demokrasiye ve barışa bağlı her Amerikalı kendi kendisine şunu sormalıdır: Birinci Dünya Savaşı'ndan kim fayda sağladı? 1920'lerde kim, memleketin altını üstüne getirdi ve bizi 1930'ların korkunç bunalımına kim götürdü? Yeni Yol devrinde halkın demokratik başarılarını kim köstekledi, kim onlara karşı savaştı? Kim, faşizmi hazırladı. Hitler'i iktidara getirdi ve İkinci Dünya Savaşı'nı kaçınılmaz kıldı? Ve nihayet bu son

on yıldır kütlenin kanı, yoksulluğu ve yoksunluğu bahasına kim zenginleşti?

Bu soruların cevapları, bugünkü propagandanın yalanlarını ortaya çıkarır ve gerçek halk düşmanlarının maskelerini aşağı indirir.

Bunlar - birkaç imtiyazlı ile onların ajanları olan siyaset adamları - bugün de memleketimizde gericiliği destekleyen ve özgürlüğe bukağı vuran aynı halk düşmanlarıdırlar. Bunlar, bizi, Üçüncü bir dünya savaşı doğuracak olan korkular ve kıyımlarla tehdit edenlerdir.

Bu kitabı okuyan herkes bu halk düşmanlarının çok kuvvetli olduklarını anlamak zorundadır. Öyle olmasalardı endişe edecek bir şeyimiz olmazdı. Bununla beraber onların bugünkü kudreti bizi fazla korkutmamalıdır. Dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi memleketimizdeki etkileri, kendilerini derhal açığa vuran yalanlar ve hayâller kadar gelip geçicidir. Onların azgınlıkları umutsuzluktan doğuyor, çünkü her gün gerçek güçleri tükeniyor. Onlar, içi kof devlere benziyorlar.

İlerleme ve barış dâvasının Amerika'da geçici fakat önemli gerilemelere uğradığını inkâr etmek açıkça aptallık olacaktır. Roosevelt'in etrafında meydana gelmiş ve büyük bir güç kazanıp savaş yılları boyunca mükemmel bir birlik yaratmış olan demokratik koalisyon, ciddî bir şekilde tehlikededir şimdi. Bu birleşme yeniden kurulmalı ve bazılarının önayak olması ile herkesin geleceğini güven altına almak için güç kazanmalıdır.

Bu birleşmeyi kurarken, bugünkü hükümetimize karşı meydan okuyarak savaşanlara karşı yöneltilmiş «sadakatsizlik» suçlamalarının bizi etkisi altına almasına izin vermemeliyiz. Halktan, şart-

sız bir sadakat ve hükümetin emirlerine kayıtsız şartsız bir itaat istemek, Amerikan geleneğine aykırıdır; Amerikan geleneği, hükümetten, halkın emirlerine bağlılık ve itaat istemektedir. Ve bir hükümet halkın karşısında yasal olmaktan çıktığı zaman, oluşumunu değiştirip ve halkın gerçek temsilcilerini seçerek hükümetin siyasetini değiştirmek zamanı gelmiş demektir.

Başkan Roosevelt, 7 Temmuz 1943'te Kongre'de verdiği bir nutukta «Bu savaşın derindeki nedeni, insanlığa inananlarla inanmayanları ayıran temel sorundur; umutlarını halka bağlayanlarla, umutlarını diktatörlere ve zalimlere bağlayanları birbirile karşı karşıya getiren ebedî sorundur. Halka inanmayanlar hep, onun, tarihteki ileri adımını durdurmaya ve onu yeniden köleliğe götürmeye ve susturmaya çalıştılar,» diyordu.

Roosevelt: «Savaşı kazanacağız, ondan sonra da barışı kazanmasını bileceğiz.» dedi.

Halk, savaşı kazandı, barışı da kazanacaktır.

★

«Bi[illegible]net» Amerika'nın egemen sınıflarının, Amerikan kına[illegible] ihanet ettiklerinin hikâyesidir: işçilere, zencilere, sosyalistlere, namuslu aydınlara... ★ «1 Eylül 1939'da Hitler'in motorlu birlikleri, İkinci Dünya Savaşı'nı açarak Polonya'ya girdiğinde Birleşik Amerika'da 700'den fazla faşist örgüt vardı.» ★ «Gaz maskeleri takmış piyade askerleri, karılarını ve çocuklarını umutsuzca korumaya çalışarak kaçan işçiler üstüne göz yaşartıcı gaz bombaları atmaya başladılar. Yirmi kadar yalın kılıç süvari saldırıya geçti. Yoldan geçenler gazlandı, yerlerde sürüklendi ve atların ayakları altında çiğnendi.» ★ «Washington'da salt memurlar değil, liberaller ve demokratlar arasında da dehşet hüküm sürüyor. Hollywood'da dehşet hüküm sürüyor. Yayınevleri, yazarlar, bilginler, profesörler, özgür düşünceliler üzerinde; gerici hareketin içinde olmayan herkesin üzerinde dehşet hüküm sürüyor.» ★ «Gizli ajanların girmedikleri tek alan kalmamıştı. İspiyonlar ve gammazlar ağı, sendikalara, siyasal partilere, gazetelere, üniversitelere, özel ve resmî kurumlara, polis örgütüne, silâhlı kuvvetlere ve her yere yayılıyordu.» ★ «22 Eylül 1948'de New York Eyaleti Komünist Partisi Sekreteri R. Thomson, iki kişinin saldırısına uğrayarak bıçaklandıktan yirmi gün sonra, karısıyla sinemadayken evine polis ajanı R. J. Burke geldi. Thomson'un sekiz yaşındaki kızının odasına, salonda soyunarak, çırıl çıplak daldı. Korkudan gözleri patlayacak gibi olan çocuğu banyoya sürükledi ve kapıyı içerden kilitledi. Bir süre sonra kapı dışardan kırıldı, çocuk ajanın elinden zorla alındı. Mahkemede komünistleri sevmediğini söyleyen ajan Burke beraat etti.» ★ «Zenci mahallesine hücum sabahın beşinde başladı. Saldırı, tam askerce yönetildi. Polisler, makineli tüfekler, otomatik tüfekler ve karabinalarla yolları açıyordu. Onların peşinden, sıkı saflar halinde miğferli, süngü takmış muhafızlar geliyordu. Evlere ve dükkânlara yaylım ateşi açılıyor, askerler duman içindeki sokaklardan ağır ağır ilerliyorlardı.» ★ «Kara Lejyon üyelerinin, zevk için adam öldürdükleri de olurdu. Göl kıyısında eğleneceklermiş. Bir zenciye ihtiyaçları varmış. Öldürmek için birlikte götüreceklermiş zenciyi. Albay Davis, bir zenciyi öldürmenin nasıl bir şey olduğunu merak ediyormuş. 42 yaşında, eski bir muharip olan Silas Coleman adlı bir zenci bulundu. Lejyonlular, bir bataklığın kıyısında arabalarını durdurup indiler. Zenci de indi. Albay Davis, ilk atışı yaptı. Ardından ötekiler. Zenci bir geyik gibi koşmaya başladı. Bir süre sonra zencinin cesedi, delik deşik bir halde yakın bir ormanda bulundu.»

KDV DAHİL

kapak resmi: józef pakulski